

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

PREU: 5 €

PRESENTACIONS

RECERQUES

- Dossier Any Planells
- Telongus Bachius
- Els Lacumba
- Els estiuejants Elias
- La rosassa de Santa Maria
- Blanes i la música
- El mestre Ramon Cases
- Jaume Ferrer de Blanes
- Antoni Gaudí i Blanes
- Joaquim Ruyra
- "L'Atlàntida" de Verdaguer

NOTÍCIES DE L'ARXIU

- Noticiari
- Donacions
- Índex Blanda 1998-2002

PREMI BRU CENTRICH

- Carrers de Blanes 1900-1975

BIBLIOGRAFIA

PRESENTACIONS

Presentació de l'Il·lustre Alcalde de Blanes Ramon Ramos i Argimon	3
Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu Josep Trias i Figueras	5

RECERQUES

DOSSIER ANY PLANELLS:

Rafael Bataller. El meu Àngel Planells	8
Roberto Bolaño. Mi Surrealismo	10
Josep Bota-Gibert. Dues cartes d'Àngel Planells a Magí Cassanyes	12
Josep Bota-Gibert. Assassinar sense assassinar	16
A. Broch, J. Cortadella i J. D. Garrido. Telongus Bachius, un heroi blanenc que mai no existí	26
Josep Costa Lacomba. Els Lacumba. Genealogia d'una família blanenca	38
Raimon Elias i Campins. Els Elias. Records d'una família d'estiuejants de Blanes	48
A. Font i I. Massó. La restauració de la rosassa de Santa Maria de Blanes	56
Josep Maria Guinart. Blanes i la música	70
Caterina de Quers. Ramon Cases: disset anys de magisteri a Blanes (1928-1945)	86
Pere Reixach. Jaume Ferrer de Blanes	100
Domènec Valls i Coll. L'Arquitecte Antoni Gaudí i Blanes	108
Pep Vila. Petita contribució a la bibliografia de Joaquim Ruyra	118
Pep Vila. Sobre l'edició políglota de "L'Atlàntida" de Jacint Verdaguer	126

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Breus notícies de l'Arxiu	134
Donacions 2002	138
Josep Fita. Índexs de la revista Blanda 1998-2002	142

PREMI BRU CENTRICH

Josep Freixa. Canvi de noms de carrers i places de Blanes. 1900-1975	154
---	-----

BIBLIOGRAFIA

Josep Freixa. Pel forat de Sant Joan. Per Neus Baltrons	174
Francesc i Sergi Ros. Les aventures d'en Bla i la Nes. Per Quira Oms	176
Quadríptic informatiu sobre la Parròquia de Santa Maria de Blanes. Per M. Àngela Sagrera	177
El patrimoni de la Selva. Suplement 2001. Per Miquel Pujadas	178
50 aniversari Sant Pere Pescador. 1952-2002. Per Albert Ros i Coll	180
Guia turística de Blanes. Per Antoni Martos	182

"**ARCHIVO.** Son los archivos como depósitos de documentos públicos y privados, tesoro inagotable para el hombre de ciencia. Conociéronse en otros tiempos con los nombres de *chartarium*, *graphiarium*, *sanctuarium*, *sacrarium*, *scrinium*, *grammatophilatium* y *armarium*, y debieron su origen á la necesidad. Existe en el hombre el deseo de perpetuarse á sí mismo y de transmitir á las generaciones venideras el recuerdo de los sucesos ó personajes que ejercieran sobre nosotros influencia. Respondiendo á este sentimiento, levantaron las sociedades de todos los tiempos obras de diverso género. He aquí uno de los orígenes de los archivos. Pero á medida que aumentó la cultura de los pueblos, inventaron éstos la escritura, y la usaron, no sólo para consignar en forma duradera los acontecimientos, sí que también para hacer constatar los contratos y otros mil convenios estipulados, ya entre naciones distintas, ya entre particulares. Bien pronto se advirtió la conveniencia de que estas actas se conservasen en sitio determinado, á donde pudiera acudirse cuando ocurrieran dudas sobre las mismas, y entonces, según toda la probabilidad, nacieron los archivos. Creció la civilización; el comercio, la industria y las manifestaciones del espíritu se multiplicaron, y como lógica consecuencia, los escritos de interés, los títulos, las actas, etc., fueron más numerosos, y los archivos públicos y particulares hubieron de fundarse por doquiera. Explicase por lo dicho, que los archivos se mencionen en los anales de todos los pueblos cultos."

*Diccionario Enciclopédico Hispano-Americano.
Barcelona, 1887.*

Amb la col·laboració de:

Crèdits

Edita: Ajuntament de Blanes - Arxiu Municipal de Blanes

Col·labora: Diputació de Girona

Regidor responsable: Dr. Josep Trias i Figueras

Coordinació: Arxiu Municipal de Blanes (Josep Fita, Antoni Reyes Valent, Joaquim Roura Roger, Àngela Vázquez i Olga Vázquez)

Textos no signats: Arxiu Municipal de Blanes (Antoni Reyes Valent i Joaquim Roura Roger)

Impressió: Indústria Gràfica Montserrat, s.a.

Dipòsit Legal: GI-1126-98

Assessorament Lingüístic: Consorci de Normalització Lingüística i Servei Municipal de Català (Elisa Sola i Ramos)

Portada: Blanes. Junta local d'informació, turisme i educació popular. 1963.

Disseny logotip de l'Arxiu: Pepe Álvarez

Mapa de contraportada: Anna Palmada (Geògrafa)

Agraïm l'assessorament tècnic i la col·laboració de:

Dep. de Recursos Tecnològics de l'Ajuntament de Blanes		
Juli Baca	Aitor Roger	Maria Àngela Sagrera
Neus Baltrons	Francesc Ros	Domènec Valls
Josep Bota Gibert		

Blanda es pot adquirir a les següents llibreries:

Bitlloch	Espigulé	Segura
Blanes II	Laia	La Piona (Malgrat)
Campany	La Plantera	La Llopa (Calella)
Costa Brava	Llibresca	Llibreria 22 (Girona)
El Cel	Maves	
Enric	Sant Jordi	

* Els articles signats són responsabilitat de les persones que els signen. Les opinions que s'hi expresen no reflecteixen necessàriament el punt de vista dels editors de la publicació.

Ramon Ramos i Argimon

Benvolguts conciutadans, un any més els entusiastes de la història i la cultura blanenca tornem a estar d'enhorabona. Tornem a tenir a les mans la revista del nostre Arxiu Municipal. Una publicació que any rere any supera amb escreix les expectatives creades pel número precedent, col·locant cada vegada més amunt el llistó de la qualitat.

Em consta que tot i ser una revista de contingut eminentment local els responsables tècnics de la seva publicació sempre han volgut que aquesta qualificació no volgués dir localisme sinó tot el contrari. És a dir, que l'explicació de fenòmens i casos locals poguessin servir per completar, documentar o inserir-se en una dinàmica més àmplia de comarques gironines o país.

Enguany aquesta voluntat de conciliar el que és local amb el que és general em sembla que ha quedat ben palesa amb el contingut dels articles presentats. Aquests articles no només estan signats per gent de disciplines molt diverses i que treballen en tota mena d'àmbits sinó que, a més, s'hi tracten temes que han estat portada en les seccions de cultura dels principals mitjans de comunicació del país. M'estic referint a les figures de Gaudí i Verdaguer. Des de la revista hem volgut participar en els actes de celebració de l'any Gaudí i de l'any Verdaguer a través de dos articles on es vincula aquestes dues celebritats amb Blanes. Gaudí a través de la construcció d'unes trones per a Santa Maria

i Mossèn Cinto a través dels vincles editorials establerts amb un blanenc en la publicació de l'Atlàntida.

A banda d'això, no podem oblidar la participació i les referències als nostres anys particulars. A l'any Àngel Planells i al proper Any Joaquim Ruyra. Des de les planes que segueixen trobareu una nova aportació per conèixer millor al nostre gran Àngel Planells i, paral·lelament un primer tast del que ha de ser l'altra gran esdeveniment blanenc i català: l'any Ruyra.

Blanes no pot estar al marge dels esdeveniments importants que passen arreu del país i em sembla que el camí que estem seguint és l'adequat. De fet, per poder desenvolupar una política cultural i ciutadana de primer ordre, a banda de perseverància, el que cal es dotar-se de les infraestructures necessàries on es puguin desenvolupar totes aquestes iniciatives. Pel patrimoni documental ja comptem amb l'exemple de l'Arxiu. Ara, a més, podrem comptar amb espais per al teatre, els concerts, els llibres i moltes altres manifestacions culturals.

Aquest volum que acabeu d'obrir no és res més que un petit premi que la nostra comunitat es fa a si mateixa i que ens recorda qui som, d'on venim i ens dóna elements per destriar cap a on volem anar en el futur.

Que per molt de temps sigui així!

Ramon Ramos i Argimon
Alcalde de Blanes

*L*a revista Blanda que correspon a aquest 2002 incorpora un seguit de novetats que m'agradaria presentar i compartir amb tots vosaltres. Com que la majoria ens llegiu des que vàrem començar a editar la revista, ja us haureu adonat que amb aquest número complim els 5 anys de vida. Un fet que el devem, sobretot, al suport i la bona acollida que des de l'inici tots vosaltres ens heu dispensat.

I quan dic tots vosaltres m'estic referint tant als lectors i seguidors de la publicació com al ja considerable número de persones que han col·laborat d'una manera o altra perquè cada desembre puguem sortir al carrer. D'entre aquests darrers hi ha hagut de tot: figures consagrades de la història o l'arxivística nacional, tenaços investigadors, afecionats il·lusionats a descobrir el passat de la seva comunitat, col·laboradors esporàdics per manca de temps, tècnics i administratius voluntariosos, gent del terreny de la normalització lingüística o, simplement, persones que ens han anat aconsellant sobre les possible línies a seguir.

Doncs bé, sentin-nos recolzats per tots vosaltres, amics de l'Arxiu i de la revista, en aquesta edició hem volgut anar més enllà i incorporar tot un seguit de novetats i canvis que, modestament, volem que siguin una mena de celebració d'aquest cinquè aniversari. El primer i més visible és el de la nova portada. En aquesta ocasió és més consistent

i incorpora una il·lustració apareguda en el primer fulletó turístic que va editar l'Ajuntament l'any 1963. A continuació, els canvis de l'interior són tant de caire estètic com físics. Respecte d'aquests darrers notareu que la publicació és més voluminosa. Això es deu a l'ampliació de pàgines per donar cabuda a més text il·lustrat. Els canvis estètics es refereixen a la incorporació de dos colors en el text i a un seguit de modificacions en la maquetació: text de dues columnes, nova presentació dels articles, nou tipus de lletra, nous encapçalaments ...etc. La intenció de tot plegat és que la revista us sigui més atractiva sense perdre la línia seguida fins ara.

Aquest any, juntament amb les seccions habituals, hem volgut prestar una especial atenció als esdeveniments culturals d'actualitat. Així, des d'aquestes pàgines trobareu vinculacions de Blanes amb Gaudí, Verdaguer, Àngel Planells i també amb Ruyra, un dels grans protagonistes de l'any 2003. És la nostra col·laboració als anys respectius. D'altra banda, atès el volum d'informació blanenca que hem arribat a incorporar a la revista durant aquests cinc anys, enguany publiquem una eina perquè aquesta es pugui cercar de manera ràpida i eficaç: uns índexs del número 1 al 5.

Bé, per finalitzar només em resta desitjar que gaudiu de la lectura tant com nosaltres ho hem fet mentre la confeccionàvem.

Josep Trias i Figueras

Regidor responsable de l'Arxiu Municipal

Dossier Any Planells

per R. Bataller, R. Bolaño i J. Bota-Gibert

El meu Àngel Planells

Acte de presentació de la Fundació Planells

Avui que es presenta la fundació Àngel Planells se m'ha demanat si podria parlar-vos una mica del meu estimat mestre. I dic estimat perquè l'Àngel va honorar-me amb el seu mestratge i la seva amistat, amistat que per a mi va ser transcendental perquè va influir moltíssim en el camí que vaig emprendre per tota la vida: el de l'art de la pintura.

Ell va ser el meu mestre quan es va fundar l'Escola d'Arts i Oficis a la casa de Pere Milà i Camps, requisada en aquells terribles dies de la guerra pel comitè revolucionari. Allà, amb el meu amic Francesc Escarpenter, vàrem agafar per primera vegada els pinzells per pintar "a l'oli" les primeres natures mortes. Recordo que ens va parlar molt del seu amic i mestre, el gran pintor i crític d'art Feliu Elies, conegut també com "l'Apa".

Em plau també recordar que ja abans de la guerra, quan amb el meu germà anàvem a comprar els fa-

mosos xuixos o petons de Can Planells, em feia passar a l'estudi o taller que tenia al fons de la botiga i m'ensenyava el que pintava, sobretot les natures mortes o "bodegons", ja que les pintures surrealistes, malgrat que m'impressionaven molt, jo no les entenia. I eren les que tanta fama li varen donar com a un dels precursors d'aquest moviment artístic. També recordo el famós quadre Les esparidenyes que justament acabava de pintar.

L'Àngel, just començada la guerra, va establir una bella amistat amb en Ramon Reig, el gran aquarel·lista de Figueres, autor, tinc entès, de l'única història de l'aquarel·la que s'ha escrit al país, vull dir a tot l'estat.

Els dos pintors empordanesos sentien una admiració mútua per la seva obra. En Planells me'n parlava sovint. I us en parlo perquè a mi em cap l'honor d'haver-los presentat, ja que Ramon Reig va ser el meu mestre (catedràtic de dibuix) a l'institut de Figueres el curs 1935-36.

Acte de presentació de l'Any Planells.

Com he dit, els consells de l'Àngel per emprendre el camí de l'art varen ser molt importants. Em va suggerir que emprengués els meus estudis a l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi, la famosa "Llotja".

Recordo també amb veritable emoció com em comentava i analitzava les meves pintures quan venia a veure les meves exposicions a la Sala Parés. Eren una veritable lliçó. Venia sempre a les inauguracions però també altres dies.

Recordo com reaccionava quan el presentava com el meu mestre o el mestre. Es posava a riure i protestava del títol que jo li atorgava, però en el fons se sentia content.

La seva cultura artística era extraordinària. En els seus últims anys algun dia anava a dinar amb ell i uns amics en un restaurant molt a prop de casa seva i la conversa era sempre sobre temes d'art.

Vull felicitar, doncs, la Fundació Planells que ara es constitueix. S'ho mereix aquest gran artista, aquest home bo i gran senyor que fou l'Àngel Planells.

Rafael Bataller
Pintor

Mi Surrealismo

Acte de presentació de la Fundació Planells

Buenas noches.

Solo quería decir tres cosas.

La primera. Estoy aquí básicamente por la amistad que me une con Joan Planells desde la época en la que él vendía pasteles en la Rambla. Él me dijo que viniera y sus deseos son órdenes... No tanto, pero casi.

La segunda. A mí me gusta mucho Àngel Planells, pero tengamos cuidado con, de repente, en un acto inconsciente, transformar esta presencia de Àngel Planells en Blanes, en una especie de odio a Àngel Planells. No pongamos a Àngel Planells en el sitio ideal para que sea odiado. Quiero decir, no hagamos de Àngel Planells un dios, que es un riesgo que cor-

ren todos los homenajes. Procuremos ver al verdadero Àngel Planells -que yo no sé cómo es; por otra parte, solamente intuyo cómo tal vez era-, a un Àngel Planells, un ser humano, simplemente, sí. Y un blanenc en alguna época de su vida.

La tercera. Un pequeño apunte sobre el surrealismo. El surrealismo, y esto es muy curioso, es un movimiento que, cuando surge en Europa, concita el odio, el odio automático y además feroz, de todas las burguesías de aquellos países donde surge. Menos en Catalunya. Es algo que cuando yo llegué (ya lo sabía, por supuesto), me causó una gran extrañeza. Por qué en Cataluña, en los años veinte i treinta, no se odiaba, la burguesía catalana no odiaba el surrealismo? Evidentemente no era por desidia, aunque posiblemente gran parte de esa burguesía catalana, actuara movida por ella.

Intervenció de R. Bolaño durant la presentació.

Recordemos que el surrealismo era un movimiento antiburgués por excelencia, ferozmente antiburgués. La burguesía catalana era ilustrada, pero también la burguesía francesa era ilustrada y la burguesía inglesa era ilustrada y sin embargo atacaron ferozmente al surrealismo como el gusano de la subversión. No olvidemos que en la época en que Angel Planells empieza a exponer, el surrealismo tenía una revista que se llamaba, la revista oficial se llamaba *El Surrealismo al Servicio de la Revolución*. O sea, el surrealismo no admitía medias tintas.

La burguesía catalana no odia al surrealismo. No me parece ver esa especie de respuesta visceral en contra del surrealismo, básicamente, y esto va a sonar como una boutade, por seny; ese seny català que es profundamente democrático, que no es conservador. Hay una visión del seny como un elemento conservador, evidentemente, como una posición conservadora. Pero yo creo que en ese seny català que abarca desde el payés, desde el masovero, hasta el empresario de las industrias textiles, se escondía o germinaba o estaba ya entero, algo que yo como extranjero he descubierto. Cuando me puse a vivir en Catalunya descubrí, y lo redescubro día a día, el talante democrático, el vivir y dejar vivir, que para mí, como latinoamericano, es tal vez el mayor de los tesoros que he encontrado en Catalunya. Aquí, posiblemente, de puertas adentro, se asombrarán, criticarán, renegarán y calumniarán como todo hijo de vecino, pero que se conservan las formas, el país es básicamente bien educado, que es una palabra caída en desuso, pero que tiene una importancia enorme. Ser bien educado es no coger a alguien en la esquina y decirle “¡Eh, tú, maricón de mierda!”, eso no se estila. O decirle “¡Rojo asqueroso, te voy a matar!”, tampoco.

Yo creo que en ese escenario, bajo esa escenografía, el surrealismo en Catalunya y cualquier movi-

miento artístico, cultural, político, puede crecer, puede manifestarse, y sobre todo puede aprender. Y tal vez con esa óptica podamos llevar a Àngel Planells, que para mí es un pintor notable, sin duda, de regreso a sus propios conciudadanos. Y que vuelva la imagen de Àngel Planells a sus conciudadanos blanenses como aquello que era, es decir, un perdedor, alguien al que el fascismo le arrebató probablemente la mitad de lo que él quería. Alguien que se quedó en Catalunya por equis motivos y que aguantó una época sórdida y embrutecedora y sin embargo siguió siendo un ser humano. Siguió siendo bueno, y siguió, mal que bien, pintando. Aunque el grueso de su obra, lo mejor de su obra, probablemente sea lo anterior. Pese a todo, hay obras de Àngel Planells, posteriores, a la guerra quiero decir, que yo creo que también son meritorias.

Y dicho esto, queda un último punto. Me parece una muy buena idea que un pueblo dedicado, o una pequeña ciudad, dedicada al turismo y a otro tipo de industrias muy profitosas, también gaste algunos minutos de su tiempo, civilizadamente, en recordar y en afirmar al que posiblemente sea su mejor pintor, su mejor pintor en toda la historia, que ya es mucho decir. No me voy a meter, por supuesto, en el medioevo. Catalunya tuvo, Blanes tuvo grandes artesanos, esos artesanos que construyeron la fuente gótica, sin duda, eran geniales. Pero pertenecen a otra etapa de la historia: la etapa del artista anónimo. En la etapa del artista que firma probablemente Planells sea el más grande pintor que haya tenido Blanes, aunque no fuera blandense, cosa que aún hace más bonito el acto.

Y esto es todo lo que tengo que decir. Muchas gracias.

Roberto Bolaño

Escritor

(Transcripció: AML i Fundació Planells)

Dues cartes d'Àngel Planells a Magí Cassanyes

Magí Cassanyes (Sitges 1983-Barcelona 1956) tingué una gran relació amb Àngel Planells de qui valorava especialment la seva senzillesa i bonhomia. Compartien la passió per l'art d'avantguarda i per la filosofia de Nietzsche.

Cassanyes fou qui presentà Àngel Planells en una de les primeres exposicions col·lectives en què participà, l'anomenada Exposició d'Art Modern Nacional i Estranger que se celebrà a les Galeries Dalmau entre el 31 d'octubre i el 15 de novembre de 1929 en la qual participaren 51 artistes (22 de forasters i 29 autòctons).

Home d'una profunda formació filosòfica, aprengué alemany i altres llengües pel seu compte per poder llegir els filòsofs que més estimava en la seva llengua original, especialment Kant, Hegel i

Nietzsche, les idees dels quals foren aplicades a la crítica i a la història de l'art. Entenia el cubisme, el futurisme, dada i el surrealisme com el resultat d'un moviment més vast del qual, opinava, encara no se'n coneix el sentit ni l'amplitud.

Per a Cassanyes, Planells i tants d'altres la guerra civil representà un desastre que accentuà el seu pessimisme i la crítica vehement de la societat. Col·laborador de la *La Publicitat* es negà a demanar favors i salconduits i es reclogué en la lectura i l'estudi, i conreà el dibuix i excel·lí en la poesia, especialment en el sonet, sempre prenyat de filosofia nietzscheana i simbolista. El 1945 traduí el *Werther* de Goethe per a l'editor Joan Vila, la portada de la qual reproduïm al costat d'aquestes pàgines.

Cal recuperar per a la història de l'art els articles de Magí Albert Cassanyes, així com tots els seus afo-

Magí Cassanyes. Dibuix al carbó de Jacint Olivé

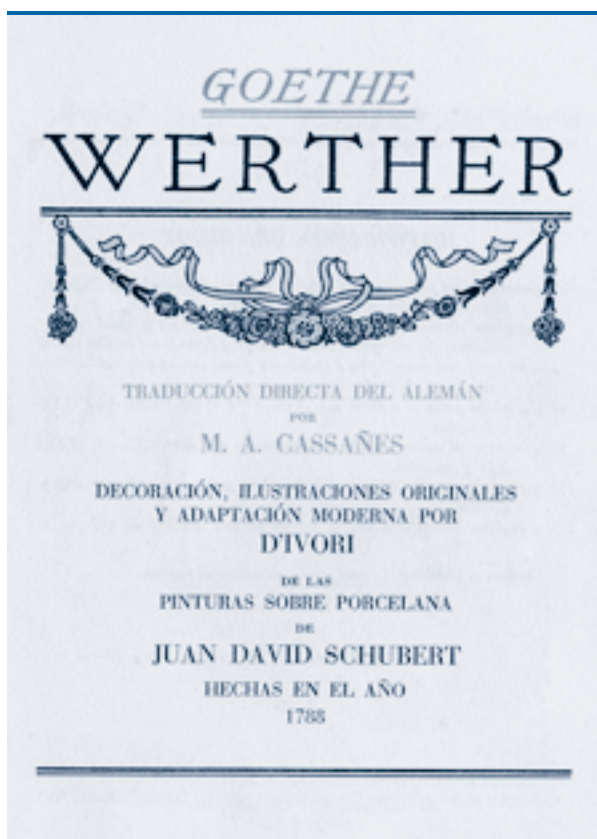

Magí Cassanyes. Composició fotogràfica de Joan Prats

rismes i la seva producció poètica. Aquest filòsof que el 1936 va presentar l'exposició Logicofobista en la qual feu un lloc a Planells, convençut com estava de la seva qualitat; aquest crític que un any abans havia presentat Ramon Marinel·lo, Jaume Sans i Eudald Serra, aquest militant d'ADLAN (Amics de l'Art Nou); aquest home que va formar part del grup "Els 7 davant el Centaure", que amb Josep Carbonell, J.V. Foix, Sebastià Gasch, Lluís Montanyà, Salvador Dalí, Sebastià Sánchez-Juan, va participar en activitats que pretenien sacsejar les estructures de l'art, la societat i el saber no pot seguir essent ignorat.

Josep Bota-Gibert
Filòleg

Porada del *Werther* de Goethe per a l'editor Joan Vila.

Tinta de Magí Cassanyes.

[Blanes, desembre de 1930]¹

Sr. Magí A Cassanyes Barcelona

Distingit amic: plau-me enviar-li una catàleg d'una exposició que faig a Arenys². Com pot veure en el catàleg hi ha únicament obres surrealistes; però per atenció als dirigents de l'Ateneu hi tinc algunes obres realistes perquè a Arenys hi hauria xocat potser massa una exposició exclusivament surrealista.

Referent a l'exposició que jo pensava fer en conjunt amb pintors que fossin afins (dins el que és possible aquí) tot és impossible. No he rebut con-

testa més que de Papiol. Jo crec que els va espantar la idea de llençar un manifest³. Ningú no vol comprometre's. En canvi és quasi segur que la vinent primavera faré - santa insistència - una exposició a les noves galeries Iquino⁴. No sé si els crítics la silenciaran com la última que vaig fer; però jo procuraré que no puguin evitar que el públic la visiti⁵.

Mani al seu afectíssim amic i servidor

Àngel Planells

Ancho, 17
BLANES

Sr. Magí A. Cassanyes - Barcelona.

Distingit amic: plau-me enviar-li un catàleg d'una exposició que faig a Arenys. Com pot veure en el catàleg hi ha únicament obres surrealistes; però per atenció als dirigents de l'Ateneu hi tinc algunes obres realistes perquè a Arenys hi hauria xocat potser massa una exposició exclusivament surrealista.

Referent a l'exposició que jo pensava fer amb conjunt amb alguns pintors que fossin afins (dins lo que és possible aquí) tot és impossible. No he rebut contestes més que de Papiol. Jo crec que els va espantar l'idea de llençar el manifest. Ningú no vol comprometre's. En canvi és quasi segur que la vinent primavera faré - santa insistència - una exposició a les noves galeries Iquino. No sé si els crítics la silenciaran com la última que vaig fer; però jo procuraré que no puguin evitar que el públic la visiti.

Mani al seu afí amic i servidor, Àngel Planells

Notes

¹ El 2 de desembre Planells dirigeix una carta a Sebastià Gasch en el mateix sentit en la qual es parla també d'una exposició conjunta i de Papiol com l'únic que respon.

² Es refereix a l'exposició de l'Ateneu Arenyenc el cartell de la qual s'hi reproduïa l'obra *Les destruccions amables*. L'exposició romangué oberta entre el 5 i 11 de setembre.

³ El manifest l'acabà escrivint en solitari i el publicà el 21 de març de 1931 a les pàgines de Sol Ixent de Cadaqués.

⁴ No tenim constància que l'exposició se celebrés.

⁵ Es refereix a l'exposició celebrada a les Galeries Dalmau entre el 29 de març i el 12 d'abril de 1930.

[Blanes, 9 de febrer de 1933]⁶

Sr. Magí A. Cassanyes Barcelona

Distingit amic: vaig rebre la vostra carta que agraeixo molt. Mercès per les paraules amables que vau tenir per al prefaci del meu catàleg.

Vaig rebre fa pocs dies una carta de Dalí, des de París, i referent a vós em diu que "el motiu de no haver-vos escrit és únicament per motiu estricte de falta de temps; aprecio molt Cassanyes i és l'únic d'ací amb qui hi tinc comunicació.." Així, més o menys diu Dalí. No dubto que ja us escriurà, si no ho ha fet. Diu també que no va enviar catàleg perquè es tractava d'una simple tarja-catàleg per una presentació d'obres, no exposició.

Adjunt us envio dues defectuosíssimes fotos d'alguna pintura recent meua. No m'és possible enviar fotos millors. Preneu la bona voluntat.

Perdoneu la migradesa d'aquesta carta, però avui tinc el temps just per fer alguna altra carta que m'urgeix.

Maneu al vostre servidor i amic:

Àngel Planells

Blanes, 9-2-33 Ample 17

Notes

⁶ La data és al final de la carta.

Sr. Magí A. Cassanyes.
Barcelona:

Distingit amic: vaig rebre la vostra carta que agraeixo molt. Mercès per les paraules amables que vau tenir per el prefaci del meu catàleg.

Vaig rebre fa pocs dies una carta de Dalí, desde París, i referent a vos em diu que "el motiu de no haver-vos escrit és únicament per motiu estricte de falta de temps, song aprecio molt a Cassanyes i és l'únic d'ací amb qui tinc comunicació" així més o menys diu Dalí. No dubto que ja us escriurà si no ho ha fet.

Diu també que no va enviar catàleg song es tractava d'una simple tarja-catàleg per una presentació d'obres, no exposició.

Adjunt us envio dues - defectuosíssimes - fotos d'alguna pintura recent meua. No m'és possible enviar fotos millors. Preneu la bona voluntat.

Perdoneu la migradesa d'aquesta carta, però avui tinc el temps just per fer alguna altra carta que m'urgeix.

Maneu al vostre servidor i amic:

Àngel Planells

Blanes 9-2-33.

Ample 17-

Assassinar sense assassinar

El crim perfecte és una joia que procedeix de les col·leccions de Joan Prats i Salvador Riera, dues institucions, i va ser adquirit a finals del mes de febrer de 1982 per un col·leccionista les inicials del qual són SMG. Dies abans, Jagi Massanet va tenir-lo a les seves mans d'enamorat arrauxat però els déus no li eren propicis. El quadre és un petit format sense datar, un quadrat de 41 centímetres i mig, que quasi inclou el títol -li falta l'article- a l'interior del quadre. Planells l'ha signat en majúscules que és com signa habitualment en aquesta primera època. A finals dels anys setanta, sostenia Planells que l'havia pintat en 1929, i així s'ha anat repetint en les nombroses antològiques en què ha estat exhibit.

Desentaforats i analitzats aquests catàlegs de les primeres exposicions de Planells, pertoca endarrerir la data d'elaboració. *El crim perfecte* no figura en cap de les dues primeres exposicions col·lectives de 1929 en què Planells participà, ni en la seva primera individual, celebrada durant el mes de març de 1930 a les Galeries Dalmau. Sí que, en canvi, figura en els llocs setè i vuitè respectivament dels catàlegs de les dues exposicions següents, la celebrada a Madrid, al Salón de "El Heraldo" -el diari que dirigia Manuel Fontdevila, entre el 2 i el 16 de juny de 1931 i la celebrada a la galeria Syra de Barcelona, entre el 6 i el 19 de juny de 1932 en la qual a més d'olis i dibuixos hi exposava 3 objectes surrealistes, tota una novetat d'aquells dies. Els catàlegs i les planes de *La Publicitat* i *La Veu de Catalunya* ens informen respectivament que el títol amb què s'exhibia era *Crimen impune* i *El crim perfecte*. Pel tema i l'estil el quadre és coetani de *Dona i cap d'home*, datat el 1931, que acaba d'exposar-se a la recent *París-Barcelona* del Museu Picasso.

És inqüestionable que Planells elabora el quadre entre la primera i la segona exposició individual, és a dir, entre els mesos d'abril de 1930 i maig de 1931 com a dates extremes. La nostra idea és que la composició s'inicia a finals de 1930, poc abans o

poc després que Planells hagi publicat *La violència i l'absurd, fonts de poesia*, l'article teòric que és a la base d'aquest quadre i de l'obra planelliana d'aquells dies.

La historiografia i la crítica han tractat superficialment Planells, quasi diria que l'han maltractat, i, amb ell, tots els autors que formen l'humus avantguardista. Una vegada sí i l'altra també, han insistit en la seva dependència daliniana, com la gent que per primera vegada veu un Massanet o un Planells i diu "mira, és un Dalí". Al nostre torn, els estudiosos ens hem entretingut poc a confrontar la cronologia de quadres i pintors, a comparar temes, a estudiar en profunditat similituds i diferències, com donant per suposat que d'un pintor autodidacta no n'hem d'esperar cap aportació.

La manca de perspectiva i els pocs estudis sobre els segons autors tampoc no ens podia fer esperar una

Àngel Planells. Blanes, 1970.

lectura global de l'obra de Planells, dels dibuixos -que recorden Miró- i dels poemes que evidencien una estreta connexió entre obra pictòrica i obra literària, influïdes ambdues per la lectura dels surrealistes andalusos, alguns dels quals - José María Hinojosa i Emilio Prados - li havien comprat quadres. Anotem també que en la seva formació com a pintor i poeta, que podem considerar conclosa a finals de 1931, també va influir-lo la pel·lícula de Luis Buñuel i Salvador Dalí *Un chien andalou*. Planells conegué *Un chien* el 24 d'octubre de 1929 en una sessió de cinema d'art al cinema Rialto, patrocinada pel setmanari *Mirador*, a la qual assistiren Sebastià Gasch, Guillem Díaz-Plaja, Lluís Muntanya, Josep Maria de Sagarra, Josep Dalmau i altres personalitats del món artístic i literari barceloní. El redactor anònim de *Sol Ixent*, segurament el mateix Planells, afegeix: "El film d'en Dalí i en Buñuel és una vertadera i meravellosa audàcia d'originalitat i en tot ell hi batega un lirisme cruel, d'una intensitat insospitada. La pel·lícula *Un chien andalou*, que ha sigut comentada per les més prestigioses revistes europees, causà una gran impressió als espectadors de dita sessió privada." I per acabar de donar una idea de la relació entre Buñuel i Planells afegim-hi que aquest li compra el quadre *Camí de somnis* que va reproduir *La Gaceta Literaria* i un altre, *El possible final*, que segons es desprèn d'una carta de Planells a Sebastià Gasch, va regalar al marquès de Noailles.

A setanta anys vista, a mesura que disposem de més estudis desbrossadors, es va constatant que en aquelles dècades transgressores hi ha pintors, escriptors i crítics molt crèduls que es fien de les informacions d'altri, que emeten un judici i el donen com una veritat immutable. Això és el que ha passat amb Planells. Però també hi ha hagut qui, pensant que l'agraïment és etern, ha jugat amb les cartes marcades, amb la pretensió que ningú, ni una agulla, no li faci la més mínima ombra. Parlo, com suposeu, de Dalí. D'aquest clima tampoc no se'n varen escapar els crítics -vehementers tots- de l'època.

De vint anys ençà, comencen a detectar-se alguns canvis. Joaquim Molas (1983) i Lucía García de Carpi (1986) han proposat visions més acurades, precises i positives. En el cas de Planells aquestes mirades sintonitzen en part amb aquelles primeres crítiques fervoroses de Joan Ramon Masoliver, Sebastià Gasch i Carles Sindreu, que tendeixen a emfasitzar la influència de Freud i l'esperit de transgressió i de revolta sistemàtics. Però el que domina encara és la visió atàvica, desqualificadora, apresada i tendenciosa que van divulgar Manuel Abril des de les pàgines de *Blanco y Negro* i E. F. Gual des de *Mirador* i Guillem Díaz-Plaja, que fou el primer a subratllar, em sembla que excessivament, el dalinisme de Planells. La ira contra els segons?

Avui, encara abunden, per dir-ho en poques paraules, els qui liquiden Planells i l'humus surrealista d'una sola tacada, com Valeriano Bozal a *Summa Artis* i Emmanuel Guigon a la recent *París-Barcelona*. Guigon, per exemple, s'acarnissa apressadament amb Planells a partir d'una frase descontextualitzada, treia d'un article de J.V. Foix a "La Publicitat": *Planells és abusivament dalinià*. M'he entretingut a anar a la font i m'ha semblat constatar que Foix no hi diu ben bé el que ha seleccionat Emmanuel Guigon. Com que no és massa llarg, transcriu íntegrament el que escriu Foix el 1932: *Planells exposa d'aquí a pocs dies a Barcelona. És un dalinià. Abusivament dalinià. Però és un posseït... (Hi ha, diuen, entre els catalans, els assenyats i els flamejants; entre els uns i altres hi ha els "vius" i els "bandarres"). Al nostre entendre hi ha una tercera categoria de catalans: els posseïts. Actualment compta amb valors indiscutibles. Potser és el llevat més ric de la generació actual*. Guigon pot argumentar que el text és més que interpretable, que està carregat de metàfores i d'ironia per activa i per passiva i segurament tindrà la seva part de raó, no la hi trauré, però no és menys cert que pel cap baix el text diu alguna cosa més. Hauria fet bé Guigon de repassar les pàgines de *La Publicitat* de la setmana abans de la inauguració, totes elles amb elogis remarcables, de les

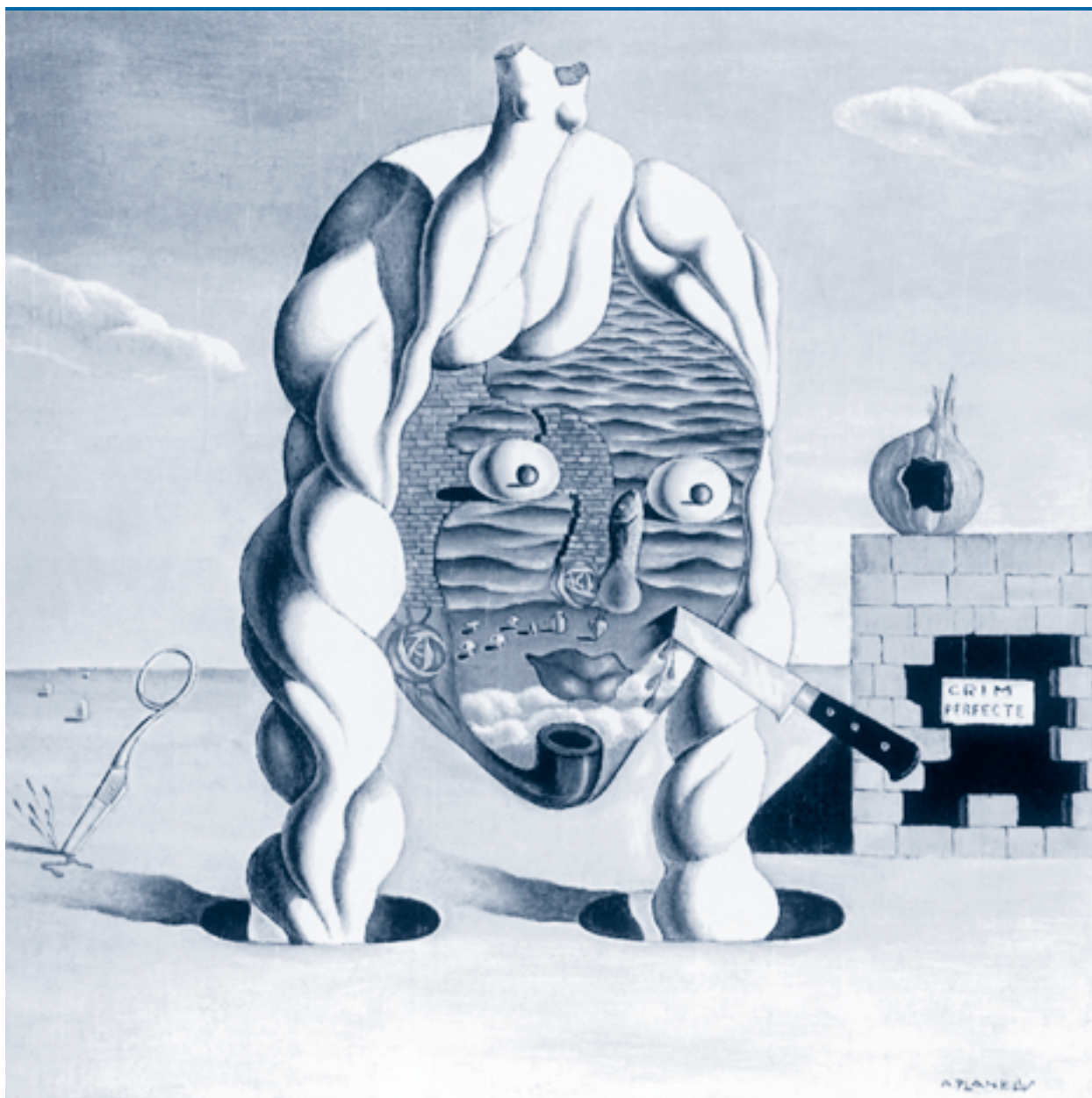
quals m'abstinc d'especular sobre la identitat del redactor anònim.

D'altra banda, l'opinió de Foix sembla poc consistent. M'explico: en aquesta època, el dalinisme de Planells ja és aigua passada, car altrament no podríem explicar quadres tan extraordinaris, tots ells de 1933 i 1934, com *Els fantasmes familiars*, *Tristesa del migdia* i el recentment descobert *Personatge misteriós*, en el qual el doctor Francesc Fontbona veu un quadre d'importància mundial. A propòsit de les paraules de Foix, vull remarcar que opina sobre un Planells que feia més de dos anys que no exposava a Barcelona i em pregunto fins a quin punt la seva opinió no estava influïda per la de Dalí. De fet, quan vaig llegir les cartes que Dalí dirigeix a Foix, editades, com se sap, per Rafael Santos, ja em va semblar que al darrere hi havia una operació que intentava informar, influir i mediatitzar Foix. En qualsevol cas, és evident que les relacions entre Foix i Planells hauran de ser estudiades amb més profunditat. De moment, per les cartes de Planells a Gasch, sabem que li feia molta il·lusió conèixer Foix i que aquest, poc després de l'exposició a Syra, va publicar-li el poema *Els homes grisos* a les pàgines de *La Publicitat*.

Però no siguem ingenus. Entre 1929 i 1930, l'autodidacta Planells també va contribuir a divulgar aquesta idea en la mesura que sovint es presentava com un seguidor de Dalí, com un deixeble i, fins i tot, com un ajudant que va pintar les lletres del pedestal del *joc lúgubre* segons va recollir, sense creure-s'ho, Santos Torroella. Però alguna cosa hi ha d'haver quan Francesc Miralles, al volum VIII de la *Història de l'art català*, ha escrit que Planells va ajudar Dalí quan es filmava *L'âge d'or* a Cadaqués. Quan busquem una primera explicació la trobem en la inseguretat de l'autodidacta, en la incertesa d'aquell que ha de combinar la feina diària a l'obrador -així es mostra en les seves cartes a Sebastià Gasch, fent melindros i confits amb la dèria de voler ser pintor, pintor avantguardista. Era, doncs, natural que

aprofités Dalí com a referent i avalador, que se l'acostés com una estampa; però tinc sovint la impressió que se'l va acostar massa i va pagar-ho amb escreix. Hi ha segones explicacions que es podran formular més nítidament a mesura que tinguem més dades de la relació entre Dalí i Planells. Que ningú, no entengui doncs, que vull rebentar Dalí, no. No és aquesta la tasca de l'historiador; es tracta de matisar, de fer servir el bisturí, de dir Planells, va fer una, dues, tres, quatre aportacions a l'humor surrealista sabent que en aquesta operació va tenir l'ajut d'un artista excepcional. Ningú no pot negar que Dalí és únic quan fon, quan practica la fusió per crear un ésser nou, ell en va dir *simbiosi*. Sí, aquest pintor èticament tan discutible, fou capaç de fer nou, deu, onze coses collonudes, entre les quals m'atrau especialment la idea d'integrar en un primer pla una panoràmica, com passa al quadre de Mae West; i al revés, capaç d'integrar en un primer pla l'efecte d'una lupa com es pot comprovar a *Le jeu lugubre*. Amb altres paraules: el pintor mou la càmera i la lupa.

I, ara, acostem-nos amb devoció a *El crim perfecte*, un quadre del Planells madur que té el seu interès. Aquest quadre m'ha captivat des del primer dia perquè assassina sense assassinar, un quadre que, ho veurem més endavant, alguna cosa deu a la *pipa que no és pipa* de René Magritte i als enigmes poètics que es desprenen de la seva obra. Durant trenta anys, l'assassinada del quadre m'ha buscat i perseguit; l'he mirada, m'ha repassat; l'he pensada i m'ha construït, l'he somiada i despullada sense despullar-la del tot per por que la bellesa s'esvaeixi. Aquesta relació tan especial amb aquest assassinat s'explica perquè llavors, servidor anava poc més enllà del sentit general; se li escapaven -perdó, he de dir se m'escap...- els significants que remetien al món de la pintura i de la literatura i no intuïa encara que darrere l'obra del primer Planells hi ha un marcat component autobiogràfic. I, encara, havia d'entendre el resultat final: com es fonen els materials, com són tamisats pel sedàs freudià i acaben

Crim perfecte.

per construir un univers clar i personal, un món carregat de sinceritat i de poesia alhora, com el mateix Planells remarca en una de les seves cartes a Sebastià Gasch. I jo, pel meu compte, hi afegeixo: un món que en potenciar la poesia, minimitza la crueltat i multiplica les metàfores visuals. Una aportació.

Cada quadre, cada poema, repetim-ho amb claredat, és una pàgina de l'autobiografia de Planells que explica les obsessions diürnes i els seus somnis absurds i/o violents. L'autor tendeix a integrar cada element violent o absurd en un nou entorn de caràcter marcadament poètic, tal com preconitzava en l'article *La violència i l'absurd fonts de poesia*. I com

es pot destil·lar poesia, us preguntareu. Doncs provocant sempre una associació insòlita, aconseguint sempre un efecte inesperat, una sorpresa nascuda del collage, de la intersecció de plans, del creuament de fotogrames i seqüències, si se'm permet que parli en termes cinematogràfics. La relació és simple. Repetim-ho: a més poesia, menys crueltat.

Apliquem-ho a *El crim perfecte*. La galta de la protagonista és un mar agitat, el ganivet es clava en aquest mar agitat -les ones són suggerents pits blaus, escumosos- d'on brolla sang després que l'assassí hi hagi clavat un ganivet lleugerament desproporcionat. Observeu aquests contextos carregats de metàfores, paradoxes i personificacions: els núvols estan per sota del mar, la sang blava i vermella que surt d'unes tisores desafia les lleis de la física, i, més que esquitxar, vola o levita. Per acabar, em sembla que l'autor en l'elaboració d'aquest quadre ha volgut incloure-hi una certa dosi d'ironia, a través d'aquest ganivet lleugerament desproporcionat que es clava en el lloc més adient(?) quan cal assassinar: la galta de la protagonista. D'aquesta manera, el crim que era perfecte perquè només s'esdevenia en el marc del disseny, irònicament se'ns torna imperfecte - la inclusió de l'article en el títol hi acaba d'ajudar- i per això fa somriure l'espectador perquè en realitat es tracta d'una mala manera d'assassinar. El títol en ell mateix conté una doble visió: el crim perfecte desitjat i el crim imperfecte i negre del marge dret, resultat final al qual es veu abocat el pintor. I una altra consideració encara més que paradoxal: Com assassinar el mar? Com assassinar la poesia?

I ara em pregunteu que com me'l miro, aquest quadre. De baix a dalt i d'esquerra a dreta. De baix a dalt perquè es construeix a partir d'aquests cràters -profunds i somiats- d'on emergeixen aquestes trenes tan especials, i d'esquerra a dreta perquè és allí on trobem la conclusió del quadre, la magrana negra, sense fruit, i la foscor d'una casa que lentament ha començat a perdre els maons, després

d'una violenta primera temptativa amb les tisores desmanegades i trencades, al marge dret, que necessàriament havia acabat en fracàs.

D'aquest quadre el que primer sobta és la construcció de les trenes. L'espectador observa que l'autor les ha construït integrant imatges de diverses perspectives del cos humà, com una seqüència cinematogràfica. Els que miren constaten que les formes es concreten en posicions sexuals, coronades per un serrell rebel que és un cos femení decapitat. Em sembla una lectura de càmera, molt cinematogràfica, que il·lustra una realitat molt magnàmica -el disseny i el funcionament del cervell- que progressivament es va concretant.

A falta d'estudis sobre el tema de les decapitacions que arribin fins els anys trenta, a les obres dels nostres Dalí, Planells, Pere Quart..., el tema, com tothom sap, té unes ressonàncies bíbliques. Modernament apareix en Chirico -que decapita estàtues- i en Max Ernst, que a principis dels anys vint fa un pas més. Recordem a més a més que un maniquí decapitat, presidirà, arran de sostre, el *Bureau de Recherches Surréalistes*. I, posteriorment, com és sabut, Dalí emprà el tema en una de les seves obres més emblemàtiques, *La mel és més dolça que la sang*, un títol que prové d'una frase sentida a Lídia Sabana, la darrera outsider de Cadaqués.

Parlem una mica més d'aquest quadre de Dalí. És a propòsit de la seva recepció. A la premsa de l'època, el títol va provocar confusions. Sebastià Gasch, en 1929, per dues vegades, va escriure el títol d'acord amb l'ortodòxia surrealista transgressora: *la sang és més dolça que la mel* i era evident que així havia de ser. Ignorava Gasch que la frase procedia de Lídia i que ja contenia la transgressió si es llegia en termes metafòrics: *sang* era metàfora de família i *mel*, l'antònim, que vol dir l'estrany, el foraster, el des(in)conegut que atrau, el que sedueix, i es fa estimar més que la pròpia família. Però el que resulta curiós és que el mateix Dalí, a la seva *Vida*

secreta també va capgirar el títol. Sigui com sigui, això queda per a la història de la *paranoia crítica*, el concepte de les elucubracions dalinianes que, com se sap, contribuï a modelar i sistematitzar Jacques Lacan.

Per la seva condició d'autodidacta, crec que Planells quan introdueix el cos decapitat per coronar el serrell del cabell els models que té al cap són, d'una banda, el de Dalí i, de l'altra, segurament, el de Chirico. Un repàs a *L'Amic de les Arts*, l'única revista a la qual estava subscrit Planells, que col·leccionava i llegia amb passió, ens ho pot acabar d'assegurar. De moment, deixem-ho en versemblant hipòtesi. I, ara que hi penso, convé que el lector sàpiga que no era la primera vegada que Planells emprava el bíblic tema. En un quadre de 1928, amb un títol paradoxal, *Les destruccions amables*, ja havia emprat el bíblic tema.

Pel que fa a la construcció del cabell emprant cossos humans, pot afirmar-se amb rotunditat que en aquella època Planells no coneixia els simbolistes, tipus Bouguereau posem per cas, que aprofitaren formes de la natura per suggerir formes humanes. Ara bé: el que és inqüestionable és que Planells a finals de 1930, aconsegueix conformar la imatge de trenes i cabell amb cinc imatges de cossos humans que quasi són una seqüència completa de frenesí cinematogràfic i sexual. Aquesta descoberta -un cos nu és el cabell d'un altre personatge-, Planells la va perfeccionar i la tornà aplicar el 1933 en el quadre *Personatge misteriós*, un quadre que pot considerar-se en un cert sentit com la continuació de *El crim perfecte* a nivell temàtic i estilístic, un quadre que presenta noves aportacions que ja anuncien *Tristesa del migdia*. Tots dos

s'exhibiren el 1934, en l'exposició de Planells a Galeries Catalònia. Després, el juny de 1936, *Tristesa del migdia* s'exhibí en l'Exposició Internacional del Surrealisme que se celebrà a Londres, a les galeries New Burlington entre del 10 de juny i el 4 de juliol de 1936 amb el nom de *Midday sorrow*; passà a continuació a la col·lecció de Roland Penrose i, després cap a Nova York, a la Galeria de Timothy Baum; després canvià de mans set o vuit vegades -totes elles ben documentades, fins que fou adquirit pel Museu d'Art Modern de Chicago (ARTIC), el museu més emblemàtic, deixeu-m'ho dir, del surrealisme. Doncs bé, *Personatge misteriós* té tant de mèrit com *Tristesa del migdia*.

D'entre els elements del rostre observem la pipa de la barbata que ens remet al *Ceci n'est pas une pipe* de René Magritte per bé que amb una finalitat diferent: mentre la pipa de Magritte ens presenta la idea filosòfica de la realitat i la seva representació, sigui en termes pictòrics o lingüístics, la pipa de Planells, més freudiana, sembla més propera a una secreta pràctica sexual, amb els núvols incorporats que alhora al·ludeixen al real fum de la pipa i per via cromàtica insinuen el líquid seminal. En aquesta línia, els dos capolls de rosa, situats respectivament

René Magritte.

al final de la pipa i al nas, podrien interpretar-se com elements que insisteixen en el procés. Però el fet que aquests elements estiguin integrats en una paret de rajola vermella i tinguin a prop el ganivet indueixen a pensar que el desig no ha estat satisfet.

Caldria encara comentar el nas, els ulls de la protagonista i les miniatures que hi ha a sobre dels llavis. Per suggerir el nas, Planells ha emprat un peix que de fet és una doble imatge original, que ha relacionat a través de la forma, exactament igual que havia fet amb el cabell. Però si ens hi deturem amb tranquil·litat, constatem que es tracta de dues dobles imatges: nas i peix, la primera; la rosa i la llàgrima blava, la segona. Compteu a més a més que la llàgrima acaba essent la cua del peix, i, alhora, adoneu-vos que aquest peix és també una completa metàfora del símbol fàl·lic i que, al seu torn, la llàgrima esdevé líquid seminal. Amb altres paraules: el contingut metafòric fa créixer insospitadament les dobles imatges escandalosament, emotivament.

Els ulls, en canvi, són menys originals; són ous, les ombres dels quals, insinuen el globus ocular i al bell mig, com si àvidament la pupila s'hagués dilatat, un raïm o una fruita que recorden clarament *L'home invisible* de Salvador Dalí. Planells en una carta a Gasch, el seu valedor, comenta l'impacte que li ha produït el quadre.

Comptat i per debatre, no deixa de sorprendre que Planells entengui i practiqui tan aviat la doble imatge i que sigui capaç de presentar-ne simultàniament dues de dobles, tan ben enteses contextualitzades i amb una càrrega metafòrica que les multiplica. Ras i curt, com diu vostè: es tracta d'una aportació de primer ordre que planteja nous interrogants que no es resoldran si no s'estudien i comparen quadres de Planells i Dalí.

A continuació, mirem el quadre d'esquerra a dreta. Al marge esquerre, la mitja tisora clavada en aques-

ta superfície rosàcia, el cervell, d'on s'enlairen i es suspenen gotes de sang blava i vermella que potser a algú poden recordar espermatozous. Entretinguem-nos amb la conclusió, al vessant dret, una construcció desmaonada d'on penja el rètol *Crim perfecte*, interior fosc, presó. Tot plegat un reflex de la solitud i el dolor. I, finalment, al capdamunt, una magrana -i no una poma- en record de les *granadas de fuego* del seu amic José María Hinojosa, una magrana quasi tallada amb obrellaunes, fosca, sense fruit, sense desig, assassinar sense assassinar, paradoxa de la perfecció i la imperfecció, colofó final.

Per acabar em sembla que hauríem de col·locar de costat *El crim perfecte* de 1930-31 i el *Rostre de Mae West, utilitzable com apartament surrealista*, el quadre que Dalí pinta el 1934. Un quadre magnífic, amb un tractament genial de la doble, la triple, la quadruple imatge, com es diu usualment. Però a mi, per la precisió, m'agraden més els conceptes que impliquen moviment de càmera i de lupa: un primer pla inclou un pla mig i una panoràmica.

Tot i que es tracta de dos quadres diferents, la *Mae* em fa més present el crim, una ressonància segurament inconscient. I això, aquests darrers dies també m'ha tornat a passar amb un altre quadre, un díptic de 1936, el títol del qual és *Parella amb els caps plens de núvols* que també em recorda *El crim perfecte*. No sé, perdonin, però sembla que aquesta vegada sigui Dalí qui hagi anat a beure a les fonts del Planells autodidacta, un pintor molt menys tècnic però amb una imaginació volcànica. En tot cas, els demano que es prenguin aquestes paraules amb prudència: les comparacions, les cronologies -els estudis, en definitiva- esvairan els dubtes.

Crim perfecte és la traducció pictòrica d'una experiència amorosa acabada en fracàs, entre Àngel Planells i una cosina seva, Elàdia Vidosà. Que l'experiència fou traumàtica i obsessiva ho demostra el fet que Planells elaborés el tema en un parell de quadres -*Dona i cap d'home* i *El crim perfecte*- i en tres poe-

mes -*Sombres de inquietud*, *Dits de marbre* i *Dijous*- que tenen com a protagonista explícita Elàdia Vidosà. *Sombres de inquietud*, el primer poema aparegué a les planes de *La Gaceta Literaria* l'1 de de-

sembre de 1929. Recordem-lo: “Al peu del castell vaig deturar-me pres d’una estranya inquietud. ¿Per què el dia abans set collars de perles flotaren tot el dia, lluny de l’abast de les meves mans? Elàdia, ta-

pats els seus ulls amb dues monedes rovellades, immòbil a pesar de la pluja contava la seva història inacabable. ¿Qui oblida aquell pinzell sobre la sorra de la platja? Al seu entorn dansen set dones guardant un silenci impressionant. Desesperançat, incapaç de solucionar els dubtes que es mouen a l’ombra de les pestanyes d’Elàdia, vaig allunyar-me lentament del castell. El meu cor em contava la història d’una penombra impura. Els segles passen sobre meu, mentre -plegat de braços i amb el cap inclinat- et volto lentament pels carrers deserts. Les portes s’obren al soroll dels meus passos, i la gent em mira silenciosament mentre de les conques dels seus ulls, divinament buides i negres, s’escapa un fil de sang.” Sense voler entrar a analitzar-lo en profunditat, remarco que en la versió que aparegué a *La Gaceta Literaria* el nostre pintor va substituir el castell, excessivament romàntic, per una torre, un símbol fàl·lic, més enraonat i propici.

El segon, *Dits de marbre*, desconegut fins ara, publicat a Recull el 3 de maig de 1930 i trobat tan recentment que no va ser a temps de llegir-nos Rosa Novell. Diu així: “Els meus dits eren de

Mae West de Salvador Dalí.

marbre i vibraven en l'ombra que una guitarra projectava sobre la pell blanca d'Elàdia. Vaig tancar els ulls perquè al meu entorn naixien flors de roba en gran profusió i un núvol de sorra daurada flotava davant meu. Llunyà estava encara la fi del meu viatge i ja arribaven fins a mi les benvingudes dels meus enemics i dels arbres transformats en pals telegràfics penjaven enormes cartells en blanc. El dubte m'assetjava perquè a mida que avançava en el meu camí retrocedien els paisatges que deixava enrera i els meus passos sobre el camí polsós ressonaven tenebrosament. Una mà invisible va escriure en un dels blancs cartells: la llum és sòlida com la desesperació. Vaig deturar-me somrient, dolçament. Aquell escrit sadollà la meva ànima d'un benestar inefable. Els meus cabells començaren a cremar i la carn se'n va desprendre talment com un vestit de parracs. Pocs moments després Elàdia estava asseguda davant meu tenint presonera entre els seus braços l'ombra estafeta d'una guitarra." Passaré endavant remarcant només dues coses. La primera d'una certa banalitat: la torre, ara és un pal de telègrafs, en realitat més d'un. Però el que em sembla més interessant són les imatges del cabell que crema i de la carn que, com un vestit, es desprèn del cos, un tema obsessiu en Planells. I m'interessa perquè bona part d'aquestes imatges a partir de 1933 són reelaborades pictòricament en *Els fantasmes familiars*, *Tristesa del migdia* i altres quadres.

El tercer poema, *Dijous*, que reproduí la revista *Recull* el 25 d'octubre de 1930, és, com comprovareu a continuació, un poema amb una forta empremta de les formigues dalinianes que apareixen a *Le chien andalou*: "Aquell dijous a la tarda, feien ball al Casino. En entrar, el saló de ball era totalment desert. La quietud, la pols planaven sobre totes les coses. Sobre el teclat del piano, però, hi havia les mans senyoriales i blanques d'Elàdia; però Elàdia ¿on era? Els dubtes i les preguntes naixien profusament en el meu interior, però, tot d'una, la sensació del meu isolament total es féu més categòrica, en veure que

el mosaic del saló estava totalment cobert d'una invasió de formigues alades, que lentament anaven pujant per les parets, per les butaques i per les columnes d'on penjaven encara centenars de serpentes i paperets multicolors. Poc després el saló era un mar de formigues. Un mar negre i rumorós; un mar sense espuma. Sobre d'ell, les mans blanques d'Elàdia -com dos minúsculs vaixells d'ensomni- vingueren al meu encontre, posant-se suaument sobre el meu front. Sota la cariciosa guia de les mans d'Elàdia, caminant lentament sobre el mar formiguer, eixí al carrer. Era un dia lluminós i perfumat. Els carrers eren deserts i tancades les portes de les cases. Sota els porxos de la plaça, un home, vestit de vermell, regava amb un setrill d'oli unes plantes invisibles per a mi. De totes les finestres penjaven draps blancs amb inscripcions enigmàtiques, i sobre els teulats plens de sol, una multitud d'estàtues de guix s'esbocinaven de mica en mica i els trossos, rodant per les teulades, queien al carrer on es transformaven en boles de fum. En sortir de la vila era ja alta nit. En la planúria deserta plena de la pàl·lida claror de la lluna, les noies, que no havien anat al ball del Casino, buscaven formigues alades." Aquest poema mirem-nos-el amb bons ulls. Notem primerament que el personatge queda reduït només a les mans, una metonímia, una personificació i una metàfora alhora. Recordem, de passada, que la mà, en singular, apareix, si ho recordo bé, en *Un chien andalou*, en algunes teles de Dalí i, si busquem l'origen, en Max Ernst i evitem d'escriure res sobre el dit dalinià. No és una mà, observem-ho, en són dues, com un joc de màgia o un truc cinematogràfic: dues mans vives que estan sobre d'un piano, dues mans que caminen sobre el mar, com Jesús camina sobre les aigües, a la recerca de no se sap qui. I aquest mar és un mar negre, de tan atapeït que està de formigues. I tot això amb enigmàtics draps blancs que pegen de les teulades. I fins aquí vull explicar.

Resumint i acabant, la meua idea -com haurà entès el lector- és que Dalí influeix en Planells, però tam-

bé és possible registrar influències -ressons, si voleu- en sentit contrari. Hi ha fets que no admeten discussió. És innegable que Dalí influeix perquè Planells exposi a les galeries de Josep Dalmau; és constatable la influència daliniana en el primer Planells, però no és menys cert que a finals de 1930 i a principis de 1931 Planells ja ha definit la seva obra en termes que allunyen molt de Salvador Dalí. Això ens indica que l'etapa de formació ha acabat, que a partir d'aquest moment Àngel Planells ens comença a mostrar el seu univers amb aportacions significatives i transcendents en el camp de la poesia col·lagista i la doble imatge entesa, en termes cinematogràfics, com un pla i fins i tot com una seqüència. Es tracta, en definitiva, de dos mons marcadament diferents: un més dur, més agressiu, més còsmic, el dalinià; l'altre més personal, més autodidacta, per al qual la violència i l'absurd no més tenen sentit, si provoquen un efecte poètic.

Explicar un quadre comporta el risc de liquidar la seva bellesa misteriosa. Espero no haver-ho aconseguit.

Josep Bota-Gibert
Filòleg

Telongus Bachius, un heroi blanenc que mai no existí*

per A. Broch, J. Cortadella i J. D. Garrido

En 1543, a Zamora, veia la llum la *Crónica General de España* de Florián de Ocampo¹. Aquest autor, a més de reunir altres històries del llegendari hispànic, com la presència d'Hèrcules a la Península Ibèrica, per primer cop, recollí, segons ell a partir de l'obra del viatger i cercador d'antiguitats Ciriaco d'Ancona (ca. 1391-1457), "en el volumen que recopiló de los letreros antiguos quantos se hallavan en sus días esculpidos en piedras, assí latinos como griegos, por diversos edificios y regiones del mundo, donde puso muchos pertenecientes a los hechos españoles", la història de *Telongus Bachius*, un selvatà natural de Blanda (Blanes), que suposadament s'enfrontà a l'exèrcit d'Anníbal en el transcurs de la Segona Guerra Púnica a la Hispània Citerior.

Segons Ocampo, "En Blanes, la que deçían en aquellos tiempos Blanda, desviada solas ocho leguas al oçidente de las Empurias, sobre la mesma costa, residía çierto capitán español nombrado Telongo Bachio, no solamente declarado por los romanos y por toda su parcialidad, sino perseguidor y guerreador de quantos podía sentir aficionados al vando cartaginés."

Tot sembla indicar que Ocampo, amb la introducció de *Telongus* a la seva crònica, pretenia gloriificar, perfectament amanit amb les notícies aportades per Polibi i Titus Livi, la resistència primerenca dels hispans al pas d'Anníbal. Fet important, puix que aquest enfrontament d'Anníbal amb els hispans, s'hauria produït abans de l'arribada a Itàlia i sense l'ajut de Roma. De més a més, sense menyscar de la suposada veracitat de la font utilitzada, atorgà a *Telongus* la destrucció de Bàrcino (Barcelona), convertida

en una fundació cartaginesa oposada als interessos romans.

La font que justifica el relat d'Ocampo és una inscripció, presumiblement recollida per l'Anconità, que servia de basament a una estàtua de l'heroi blanenc erigida pels seus conciutadans.

TELON/GO BA./CHIO QVI / POENO / EXERC./ CVM HA/NIB. IN / ITAL./ TRAN./SEVN-/TE CVM / S.P.Q.R. / CVM FA-/CTIO-/NE REIP. / AMICA / SENSIT. / BLAN-/DENSES. / STATV./AM D.D.²

En el mateix segle XVI, el relat d'Ocampo fou seguit amb més o menys fidelitat pel valencià Pere Antoni Beuter³ (1546), el cronista guipuscoà Esteban de Garibay⁴ (1571), i l'arxiver reial Antoni

II·lustració de Jaume Roqué.

de Viladamor⁵ (1585), malgrat que l'insigne arquebisbe de Tarragona, Antoni Agustí⁶, expressà els seus seriosos dubtes vers les inscripcions hispàniques atribuïdes a Ciriaco. Durant el segle XVII segueixen a Ocampo el valencià Francesc Diago⁷ (1603), el destacat historiador del Principat Jeroni Pujades⁸ (1609), el ciutadà honorat de Barcelona Rafael Cervera⁹, el també barceloní Esteve de Corbera (1678)¹⁰, i el conegut falsari Joan Gaspar Roig i Jalpí¹¹ (1678), frare mínim natural de Blanes, el qual sostingué que en 1653 la inscripció encara es trobava al cementiri de l'església parroquial. Però, a finals del segle, l'arquebisbe de París Pèire de Marca¹² (1688), avalat per l'autoritat d'Agustí, dubtà de l'autenticitat de l'epígraf. Malgrat tot, el segle XVIII *Telongus* seguí trobant recolzament en el mataroní Narcís Feliu de la Penya¹³ (1709), l'eminent professor de dret romà de la Universitat de Cervera Josep Finestres¹⁴ (1762), l'erudit igualadí Jaume Caresmar¹⁵ (1780), i el jesuïta barceloní exiliat a Itàlia Joan Francesc Masdéu¹⁶ (1800). Finalment, ja al segle XIX, el literat, historiador i polític liberal Víctor Balaguer¹⁷ (1860), en fa una encesa apologia, igual que el director de l'Arxiu Reial de Barcelona -mal anomenat de la Corona d'Aragó- Antoni de Bofarull¹⁸ (1876). No és fins a l'obra d'Antoni Aulèstia i Pijoan¹⁹ (1887) que, a la llum dels treballs de l'epigrafiasta alemany Emil Hübner, decau gairebé del tot el fervor per l'imaginari heroi de la Selva.

Com hem dit, Florián de Ocampo, a tenor dels nostres coneixements, donà carta de naixença a una nova llegenda historiogràfica, que perfectament podem contextualitzar en la passió pels *vetera vestigia* dels humanistes. Ell és l'introduïdor de *Telongus Bachius* en la historiografia. Però, a partir de què o de qui? Hom sap que Ocampo construí la seva crònica tot omplint les llacunes històriques mitjançant fonts i dades fiables o que, almenys, ell creia fiables. Així, doncs, no sembla que la inscripció de Blanes sigui una invenció seva, però sí que és de collita pròpia la destrucció de Bàrcino per *Telongus*. Fet i fet, el cronista zamorà només assenyalà com a font de *Telongus* l'obra de Ciriaco Pizzicollí d'Ancona, qui entre 1425 i 1448 esmerçà

gran part del seu temps en la redacció d'uns *Commentarii*, obra on fa una recopilació d'inscripcions antigues. El manuscrit que recollia les seves importants observacions es perdé a l'incendi que assolà la biblioteca del palau dels Sforza a Pèsaro (1514)²⁰. Altrament, Ciriaco d'Ancona no trepitjà mai la Península Ibèrica. Així, doncs, quin interès podia tenir per a l'erudit italià la vila de Blanes i el seu *Telongus Bachius*?

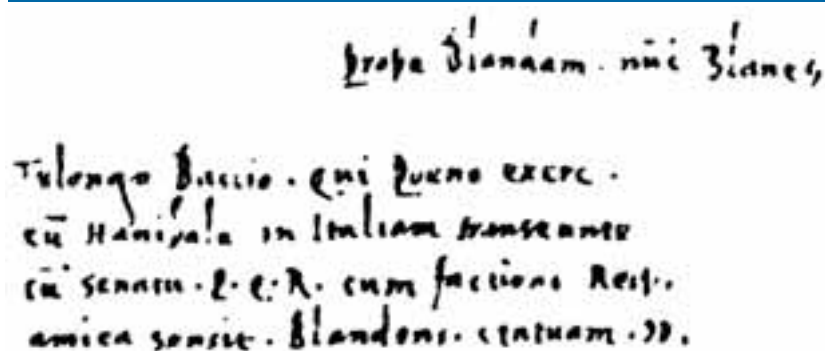
Per confeccionar la seva història, Ocampo utilitzà un recull d'inscripcions que ens ha arribat a través de l'anomenat *Codex Valentinus* (ms. 3610 de la Biblioteca Nacional, a Madrid). Aquest còdex és una col·lecció epigràfica manuscrita, que Hübner trobà, el 1860, a la biblioteca de Salvà, a València, i que utilitzà per a la redacció del segon volum del *Corpus Inscriptionum Latinarum (CIL)*²¹. El manuscrit reproduïx dues vegades la inscripció de *Telongus* que utilitzà Ocampo (f. 5v núm. 49 i f. 303r núm. 923). La primera referència formava part de l'anomenat *Libro de Ocampo*, que encapçala la compilació. Aquest era un llibre que havia format part dels papers de Florián de Ocampo i que després posseí Jerónimo Zurita. Honorato Juan (1507-1566), personatge del qual tenim molt poques dades, copià el llibre, que més tard passà a engrossir la biblioteca del comte de Guimerà. Al seu llibre, Ocampo féu servir reculls anteriors, de finals del segle XV, com l'*Antiquissimus* i l'*Antiquus*, així anomenats per Hübner, però precisament la inscripció de Blanes no forma part de cap d'aquestes recopilacions. Tanmateix, sí que apareix en diferents compilacions del segle XVI, com *Metellus* 1, 108 i 121 (l'Anònim Hispà, que és una còpia del *Libro de Ocampo*); *Metellus* 2, 30; i *Strada*, pàg. 152, 8.

Evidentment, la recopilació d'inscripcions d'Ocampo fou realitzada amb anterioritat al 1544, any de la primera edició de la *Crònica General de España*. Potser començà la redacció abans del 1527. En tot cas, si seguim la recerca d'Helena Gimeno, caldria situar la data del *Libro de Ocampo* entre els anys 1525 i 1544. Ocampo, el 1547, escrigué a Zurita tot reconeixent que consultà l'obra de l'Anconità a Alemanya²². Això podria avalar la tesi

que, efectivament, Ocampo se serví d'algun testimoni eixit del manuscrit perdut a Pèsaro. Altra-ment, d'antuvi no és descartable, com proposa Helena Gimeno, la possibilitat que Ocampo féu servir les obres d'algun humanista familiaritzat en la geografia hispànica antiga, com el bisbe de Girona Joan Margarit²³, que havia estudiat a Bolonya i visità Nàpols, o Antonio de Nebrija -que també estudià a Bolonya-, sense descartar algun humanista italià, com Lucio Marineo Sículo. Tanmateix, no coneixem cap obra de Margarit o Nebrija que contingui inscripcions. Per altra banda, és sabut que l'humanista barceloní Jeroni Pau trameté al seu cosí Pere Miquel Carbonell, de Roma estant, notes sobre les inscripcions que havia recollit, entre altres les arplegades a l'obra de Ciriaco d'Ancona²⁴. Carbonell reuní aquestes anotacions en un manuscrit conservat avui a l'Arxiu Capitular de Girona, datat entre el 1473 i el 1507²⁵. Jeroni Pau fou, probablement, el primer estudiós de procedència ibèrica que féu esment, segons Erich Ziebarth, de l'obra de l'Anconità. Així, doncs, podria ser que la inscripció de *Telongo* fos entre aquelles que Pau envià a Carbonell.

No obstant això, tot i les possibilitats de la difusió de l'obra de l'Anconità citades amunt, continuem sense saber l'origen exacte de la inscripció objecte del nostre treball. Així, doncs, advertint que, efectivament, com reconeix el *CIL* II 421*, és una inscripció falsa, caldria esbrinar el mòbil que provocà la falsificació²⁶.

Abans de sotmetre a crítica el contingut del *Codex Valentinus*, una primera hipòtesi, potser influenciada pels mateixos motius que impulsaren Ocampo a imaginar un conflicte entre Blanes i Barcelona (romans contra cartaginesos), ens conduí a la Blanes dels anys de la guerra civil que assolà el Principat entre 1462 i 1472, i a la cort dels Cabrera, partidària de Joan II en contra de la Generalitat. En aquells moments, Bernat Joan (Bernat V) de Cabrera²⁷ era el més poderós dels barons gironins i de tot el Principat: comte d'Osona, comte de Mòdica (Sicília), vescomte de Cabrera, vescomte de Bas. Un dels nobles més importants de Catalunya per l'extensió de les seves terres i nombre de vassalls; les seves possessions s'estenien per les actuals comarques del Maresme, la Selva, Osona i la Garrotxa.

Libro de Ocampo

49. (108)=(121) / BLANES / *CIL* II 421* / Val. f. 303 n. 932

Telongo Baccio qui poeno ex(er)itu cu(m) Hanibale (Anib., Met. 121) in Italian (Ital., Met. 121) transeunte cu(m) senatu p(opulo)-q(ue) r(omano) (s.p.q.r. Met. 121) cum factione reip(ublicae) amica sensit Blandens(es) (Blanden, Met. 108, Blandenses, Met. 121) statuam d(edere) d(edicavere)

El 1461, durant l'empresonament de Carles de Viana, Bernat Joan era una figura destacada de les forces de la Generalitat que s'oposaven a Joan II. Una vegada alliberat el príncep i llicenciat la major part de l'exèrcit, Bernat Joan va ser rellevat del comandament. L'intent de rebel·lió dels seus súbdits, la influència del seu gendre Joan de Cardona, destacat partidari de Joan II, i la decepció de veure's privat de l'alt comandament militar el van fer decantar cap al bàndol del monarca. El maig de 1462, des d'Hostalric, Bernat Joan intentà sense èxit aturar l'exèrcit del Principat que es dirigia a Girona. El fracàs va comportar el seu empresonament a Barcelona, on

sembla que va romandre tres anys. El febrer de 1465 Bernat Joan, ja alliberat, va prendre part a la batalla de Calaf a les files del rei. Blanes va canviar de mans un parell de cops fins que en 1471, el capità Joan Sarriera amb Bernat d'Armendaris recuperà la vila per a Joan II. De més a més, l'11 d'octubre d'aquell mateix any, fou redactada a Blanes la coneguda declaració de defecció del bisbe Margarit a favor de Joan II, adreçada als diputats de Barcelona.

Així, doncs, no seria inversemblant pensar que, empesos pel gust per les antiguitats romanes i amb la voluntat d'enaltir la família dels Cabrera, entre els humanistes a partir de Joan II es generés algun tipus de llegenda que fes una mena de paral·lelisme entre els fets de la present guerra i les glòries pretèrites. En aquest aspecte resulta sospitosa la figura de Joan Margarit, com també la del barceloní Pere Miquel Carbonell, fervent realista durant la guerra civil i que, el 1477, fou anomenat arxiver i escrivà reial per Joan II. Però aquesta hipòtesi, potser en excés romàntica, es recolza en proves merament circumstancials que no justifiquen, de cap manera, atribuir falsedats als il·lustres humanistes citats. A més, per aquesta via, tampoc trobem una explicació a l'origen del nom del nostre heroi.

La recerca va donar un gir important quan descobrirem que, a més de la Blanda de la Selva, hi ha una altra Blanda a Itàlia, concretament a l'antiga Lucània, actualment Calàbria Basilicata, de la qual ja va fer esment Pella i Forgas²⁸. Aquesta localitat Lucana sí que patí els efectes de la Segona Guerra Púnica. Després de l'estrepitosa derrota romana a Cannes (216 aC), moltes ciutats de la Campània, l'Apúlia, el Samni, la Lucània i la Calàbria (*Bruttium*) es passaren al bàndol cartaginès. Per Titus Livi sabem que mentre el cònsol Marc Claudi Marcel

defensava Nola dels atacs d'Anníbal, el seu col·lega Quint Fabi, avançant cap al Samni, cremà els camps, capturà homes i animals i prengué a l'assalt diverses ciutats, entre elles la *Blanda* dels lucans²⁹. En un altre passatge referit a la Lucània interior, Livi (XXIII, 37, 10) diu que: "...in Lucanis ad Grumentum Ti. Sempronius, cui Longo cognomen erat, cum Hannone Poeno prospere pugnat" (A Lucània, Tiberi Semproni, anomenat Llong, lluità amb èxit a Grument contra el cartaginès Hannon). Aquest *Tiberius Sempronius Longus*, membre del grup de senadors partidaris d'una ofensiva a tota costa contra Cartago, havia estat derrotat per Anníbal a la batalla de Trèbia (218 a.C.) i el 215, com a llegat del pretor *Marcus Valerius Laevinus*, comandava les forces romanes que lluitaven amb cert èxit a la Lucània, prop de l'actual Agromento, contra Hannon, lloctinent d'Anníbal. Si comparem el text de Livi amb la inscripció, suposadament d'origen blanenc, no és gens forassenyat pensar que, d'alguna manera, aquest personatge va servir d'inspiració per a la creació del nostre imaginari *Telungus Bachius*.

La ciutat de Blanda al sud d'Itàlia.

La comparació del text de Livi amb la inscripció de *Telongus Bachius* traspua algunes coincidències singulars. Això ens ha fet pensar, a partir de la tradició manuscrita, en la possibilitat que la inscripció s'hagués transmès per via textual seguint els escrits de Ciriaco d'Ancona. L'estudi paleogràfic del *Codex Valentinus*, que conté el *Libro de Ocampo*, mostra la utilització d'un tipus d'escriptura, la *littera antiqua* o humanística, que tractava d'imitar l'escriptura dels antics romans, a partir de la imitació de l'escriptura carolina, que ells, erròniament, consideraven d'aquella època. Aquesta escriptura, que correspon a grans trets a la manera en què escrivim avui en dia, posseïa unes formes libràries i unes formes cursives amb tendència a la inclinació vers la dreta, l'anomenada itàlica. Durant el segle XVI, la cursiva humanística derivà cap a un tipus d'escriptura caracteritzada per la lleugeresa del traçat i les astes llargues, considerablement corbades, que preludia el gust barroc; és l'anomenada, pels contemporanis, escriptura bastarda.³⁰ Precisament en aquest tipus d'escriptura cursiva escrivien els humanistes de l'època de Florián de Ocampo. El peculiar *ductus* de les lletres no estalviava, doncs, la possible confusió entre algunes. Així, comprovem amb la lectura del manuscrit del *Codex Valentinus*, que *e* i *s* sovintejadament tendeixen a la confusió. El *Telongo* de la inscripció d'Ocampo podria ser conseqüència d'un error paleogràfic, en la confusió de *e* per *s*; per tant, *Telongo* seria T.S.Longo "*Tiberio Sempronio Longo*", personatge que, efectivament, existí, encara que no a la *Blanda* catalana. Així mateix, *HANIB* podria ser un altre error paleogràfic, derivat d'una mala lectura d'*HANNE*, és a dir, *Hannone* abreujat. A partir d'això, cabria la hipòtesi que la inscripció nasqué a Itàlia i, modificada per la tradició manuscrita, arribà a Ocampo en la forma que recull la seva crònica, que ell creu de la *Blanda* catalana. Malauradament, la revisió que hem fet de l'epigrafia calabresa no ha donat cap inscripció de *Sempronius Longus*.

La nostra inscripció (CIL II 421*) forma part d'un seguit de falsos hispànics atribuïts alguns d'ells a Ciriaco i dels qual hi ha molt poca tradició manuscrita abans de les primeres dècades del segle XVI³¹.

Fóra raonable, per tant, estudiar-los tots ells com un únic bloc i creure, en conseqüència, que van ser obra d'un mateix falsari desconegut, que hauria actuat *ex dolo malo*. En aquestes circumstàncies, no té gaire sentit pensar que l'epígraf en qüestió va sorgir a major glòria de la família dels Cabrera o com a lectura errònia d'una inscripció calabresa. No obstant això, és evident que, fos qui fos el seu autor, s'inspirà en el *Tiberius Sempronius Longus* de Livi (XXIII, 37, 10) per crear el seu fals.

Fins ací tot el que podem dir, a partir de la tradició historiogràfica erudita, de l'apòcrif heroi de Blanes. Tanmateix, encara que l'existència de *Telongo Bachio* ha estat negada definitivament per la crítica històrica, sorprenentment el trobem immortalitzat per la ploma dels escriptors d'àmbit local. Així, el badaloní Antoni Bori i Fontestà, professor d'ensenyament mitjà, poeta i prosista (col·laborador de *Lo Gay Saber*, *La Veu de Montserrat* i *La Renaixença*), el 1898 encara creia en l'existència de *Telongo*³². Un altre és el veí de Blanes Vicenç Coma i Soley, assidu col·laborador en revistes literàries catalanes i autor d'una extensa producció en prosa que comprèn des de novel·les i llibres de viatges fins a obres de teatre. El 1922, Coma seguia defensant l'auten-

Conjunt escultòric de la Rambla Prim.

ticitat de *Telongo* i les seves gestes, emparant-se -veges tu!- en l'autoritat d'Antoni de Bofarull i en, com no podia ser un altre, el singular Roig i Jalpí, fill de Blanes també. Tot plegat per intentar rebatre les crítiques d'Aulèstia i acabar dient que: "El P. Boades [es refereix a Bernat Boades, vegeu nota 11] encara que no parli de l'heroi blanenc manifesta que els naturals del país s'oposaren al pas dels cartaginesos, fet essencial i discutidíssim que sembla confirmar-lo la política de Roma enviant un cos d'exèrcit manat per Gneu Scipió que desembarcà a Empúries i començà a contrarestar amb les seves victòries contra l'exèrcit del cartaginès Hanon els èxits que assolia Anníbal a Itàlia"³³. El visitant de Blanes, avui dia, pot ensopegar, gràcies a la porfídia de Vicenç Coma sobre les autoritats municipals del seu poble, amb un carrer que porta l'insigne nom de l'heroi que s'oposà al pas d'Anníbal. D'igual manera, aquell que s'aventuri pel barri de la Mina, a Barcelona, trobarà la plaça de Theolongo Bacchio, amb monument inclòs³⁴. Ironies del destí, la falla d'un desconegut inventor d'antiguitats, finalment té inscripció, monument i plaça pròpia, encara que sigui en un original racó del Besòs.

Però, si bé la suposada inscripció recollida per Ocampo té una història, també la té el monument de la Mina. Tot començà l'any 1960, quan l'aleshores *Patronato Municipal de la Vivienda* de Barcelona començà a construir el barri del Besòs, al sector SE de la ciutat i a llevant de la zona industrial del Poblenou. Les mancances de la incipient barriada eren nombroses, des d'una planificació urbanística deficient a una mancança gairebé total de serveis. L'única entitat social del barri era la *Asociación de Cabezas de Familia*, dominada en bona part per falangistes i addictes al règim. L'associació pensà a refundar nominalment el barri i, en aquest sentit, tingué la idea d'aixecar un monument que acompanyés el projecte, per veure si, així, l'Ajuntament no obviava les necessitats del barri. Per al canvi de nom es va proposar el de *San José*, pensant que *San José Obrero* era una advocació apropiada per a un barri de treballadors. Per al monument, l'associació, fidel al seu tarannà i finalitat, estudià tres possibilitats: bé a la dona del dictador, Doña Carmen

Polo, bé a l'alcalde franquista del moment, l'execrable Porcioles, o bé a la soferta mestressa de casa.

El projecte inicial, però, no va quallar. No obstant això, el ponent de cultura de l'associació, el senyor Joan Fontanillas, intentà pel seu compte i risc de localitzar algun personatge històric que hagués tingut relació amb el Besòs i els terrenys en què s'aixeca el barri. Fou aleshores quan, segons el propi testimoni del ponent, localitzà als encants del mercat de Sant Antoni la *Historia de Catalunya* de Bori i Fontestà ja esmentada. Fontanillas havia trobat el que buscava: un heroi local (laletà) en un fet històric rellevant. Com seguir el fil? Només calia continuar llegint. Segons Bori, l'agraït Scipió aixecà un monument a la memòria de *Telongus* a Blanes. Quan Fontanillas es posà en contacte amb l'Ajuntament de Blanes, aquest li comunicà (febrer de 1968) que no hi havia tal monument però sí un carrer dedicat a *Telongo*.

Fins a aquell moment el projecte de monument no s'havia materialitzat per manca de pressupost i perquè l'*Asociación de Cabezas de Familia* estava en ple procés de descomposició i evolució cap a una associació de veïns. En aquesta situació, Fontanillas decidí gestionar personalment l'afer. Començà a enriquir i a divulgar la història de *Telongo* a les escoles del barri i muntà amb elles un quadre escènic sobre la vida de l'heroi. Alhora sol·licità el permís al *Patronato Municipal de la Vivienda* per col·locar el monument. Quan el *Patronato* li requerié informació al respecte, li presentà el quadre escènic, que incloïa fragments en llatí de Titus Livi. L'èxit fou tal que aconseguí el permís i 8.000 pessetes de l'època, per part de la regidoria del districte. L'Ajuntament de Blanes, a més, havia de donar una placa de marbre.

La nova associació de veïns recuperà el projecte i sol·licità que es dignifiqués el lloc on havia d'erigir-se el monument. La inauguració fou fixada per al dia 23 de maig del 1973. Fontanillas, que era tècnic de l'empresa Macosa, retallà d'una planxa de bronze, amb un oxígraf, el perfil d'un cap barbut que seria el *Theolongo* del monument. A la ve-

gada, preparà i gravà, en català, una altra placa de bronze amb l'ajut de l'escola d'aprenents de Macosa. El monument resultant constava així de dues roques naturals, el perfil de l'heroi, la placa donada per l'Ajuntament de Blanes i la placa de bronze en català, que Fontanillas incorporà a última hora i a esqueses de l'autoritat competent. El lloc escollit per a la col·locació va ser un espai emmarcat per tres blocs d'habitatges situats entre la Rambla Prim (a ponent), l'avinguda d'Alfons el Magnànim (a Llevant), el carrer Cristòfor de Moura (al Nord) i el carrer de Ferrer Bassa (al Sud), que fins a aquell moment i a tots els efectes (municipals, postals, administratius) era una simple extensió o perllongació de la Rambla Prim³⁵.

Detall del conjunt escultòric

La inscripció de la llosa resa així:

AL LEGENDARIO CAUDILLO
DE LOS LAYETANOS
TEHOLONGO BACCHIO
VENCEDOR DE LA BATALLA
DE BETULON SIGLO III A.C.
EN ESTOS CAMPOS
PROVENÇALES

Les dues inscripcions de la placa de bronze encastada en la part inferior de la llosa diuen³⁶:

(A l'esquerra del perfil de *Theolongo*)

THEOLONGO BACCHIO FILL DE BLANDA
(BLANES)
ATACÀ A ANÍBAL AL SEU PAS PER
CATALUNYA
ELS GENERALS ROMANS ESCIPIONS LI
ERIGIREN UN MONUMENT A BLANES

A LA GRATA MEMÒRIA
LLEIALTAT VELOR I SENY

(A la dreta de *Theolongo*)

THEOLONGO BACCHIO CABDILL DELS
LAIETANS
VENCEDOR D'AMÍLCAR BARCA I DELS
CARTAGINESOS EN LA BATALLA DEL
BETULO SIGLE III ABANS DE JC
DE RESULTES DE LA DESFETA ELS
CARTAGINESOS MURALLAREN LA
CIUTAT DE BARCINO (BARCELONA)
I FOREN EVAQUATS PER MAR
PER L'ALMIRALL ASDRÚBAL
REALITZAD PER

L'ESCOLA D'APRENENTS (DE) MACOSA
V-1973

Al barri es va popularitzar la denominació de plaça de *Theolongo Bacchio* tot i que oficialment el lloc seguia sense tenir nom. La situació va durar fins al mes de novembre de 1992, quan el districte de Sant Martí va aprovar l'arranjament, l'ordenació d'aquest espai i l'atorgament d'una denominació específica. Atès que el nom popular era sobradament conegut i utilitzat oficiosament per la mateixa administració municipal, la proposta òbvia era la denominació *plaça de Theolongo Bacchio*, malgrat que a la seu del districte se sospitava, amb raó, de la falsedat de les dades que es llegien en les inscripcions del monument. En el procés de bateig oficial de la plaça, la cap d'arxius i biblioteques del districte de Sant Martí va adreçar una sol·licitud al director del Museu d'Història de la Ciutat, Sr. Oriol Granados, per tal que confirmés la veracitat o falsedat de les dades. La resposta de l'aleshores direc-

tor del Museu va confirmar les sospites del districte i considerà nul·la la relació entre el personatge (*Theolongo*), el pla de Barcelona (Betulon i Bàrcino) i la causa (el pas dels cartaginesos per la costa catalana). Quedà així assumit que *Theolongo* era un personatge fictici. Nogensmenys, sembla que no s'arribà a qüestionar el nom que havia de tenir la plaça, sinó únicament si tal nom corresponia a un personatge real. En conseqüència, s'optà per respectar la denominació popular i la plaça fou inaugurada oficialment el dia 16 de maig de 1993.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

**Alfred Broch, Jordi Cortadella,
Josep-David Garrido**

Professors de la Universitat Autònoma de Barcelona

Placa del carrer de Telongo a Blanes.

Notes

* Basat en la comunicació presentada a *Història i llegenda al Renaixement* (IV Col·loqui Internacional, Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga, que es va fer a la Universitat de Girona del 8 a l'11 de juliol de 2002). Hem d'agrair la col·laboració de la professora Isabel Rodà en el recull de bibliografia sobre inscripcions falses, i del professor Narcís Figueras pel que fa a les pervivències del *Telongo* en la tradició popular. Per un desenvolupament més exhaustiu de la part historiogràfica consulteu l'article que hem preparat per als *Quaderns de la Selva*.

¹ Florián de Ocampo, *Los quatro libros primeros de la Crónica general de España*, Zamora, imprès per Juan Picardo, 1543, llibre IV, cap. 37, fol. 232 recto i verso.

² A partir de l'estudi d'Helena Gimeno Pascual, *Historia de la investigación epigráfica en España en los siglos XVI y XVII, a la luz del recuperado manuscrito del conde de Guimerá*, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 1997, es creu que els textos epigràfics que Ocampo tenia a la seva disposició en el moment de redactar la crònica van ser recollits en l'anomenat *Libro de Ocampo*, contingut actualment en el *Codex Valentinus* (ms. 3610 de la Biblioteca Nacional, a Madrid). Efectivament, la inscripció 49 de l'esmentat *Libro* diu així: "Telongo Baccio · qui Poeno exerc · / cum Hanibale in Italiam transeunte/ cum senatu · P · Q · R · cum factione Reip · / amica sensit · Blandens · statuam · DD · ". Ara bé, com es pot comprovar, les diferències amb la versió publicada realment per Ocampo són moltes i notòries (Baccio per BACHIO, Hanibale per HANIB, Italiam per ITAL, senatu per S., Blandens per BLANDENSES). No és de descartar, per tant, que Ocampo disposés de més d'una versió de l'epígraf.

³ Pere Antono Beuter, *Primera parte de la Coronica general de toda España y especialmente del reino de Valencia*, València, Joan de Mey, 1546, llibre I, cap. 15, fol. 48 recto; i cap. 16, fol. 49 recto.

⁴ Esteban de Garibay y Zamalloa, *Los XL libros del Compendio historial de las Crónicas y universal Historia de todos los reynos de España*, Anvers, Christophoro Plantino, 1571, llibre V, cap. 14, p. 149.

⁵ Antoni de Viladamor, *Primera parte de la història general de Cathalunya*, 1585, ms. 7.465 de l'Arxiu Episcopal de Vic, cap. 21, fols. 37-38.

⁶ Antoni Agustí dubtà de les inscripcions atribuïdes a Cirian en els *Dialogos de medallas inscripciones y otras antigüedades*, Tarragona, per Felipe Mey, 1587, p. 448-450; i també a *Numismata imperatorum romanorum in numis ueterum dialogi XI*, Anvers, 1617, IX, p. 124. Malauradament encara no hem sabut trobar el lloc precís on Agustí féu la crítica a la suposada inscripció de Blanes.

⁷ Francesc Diago, *Historia de los victoriosísimos antiguos condes de Barcelona*, Barcelona, casa de Sebastián de Cormellas, 1603, llibre I, cap. 5, p. 16.

⁸ Jeroni Pujades, *Corònica Universal del Principat de Cathalunya*, Barcelona, en casa de Jeroni Margarit, 1609, llibre II, cap. 30, fol. 56 recto i verso; fol. 56 verso; i llibre III, cap. 2, fol. 59 recto.

⁹ Rafael Cervera, *Discursos históricos de la fundación y nombre de la insigne ciudad de Barcelona* (ca. 1621-1633), ms. B-111 de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, llibre II, cap. 6, ff. 150-152.

¹⁰ Esteve de Corbera, *Cataluña Ilustrada*, Nàpols, Antonio Gramiñani, 1678, llibre III, cap. 2, p. 179.

¹¹ Joan Gaspar Roig i Jalpí, *Resumen historial de las grandezas, y antigüedades de la ciudad de Gerona*, Barcelona, Jacinto Andreu, 1678, tercera part, cap. 13, p. 485, 486 i 488-89. Poc abans, Roig i Jalpí, en el *Libre de feyts d'armes de Catalunya*, (1673-1675), Barcelona, Barcino, col. Els Nostres Clàssics núm. 29, 1930, vol. I, p. 41-42, obra que atribuï a l'eclesiàstic Bernat Boades, mort a Blanes el 1444, no deixà tampoc de referir-se a les lluites dels laietans contra Anníbal, però evità parlar directament de *Telongo Bachio* que, en aquell moment, ja no devia inspirar-li gaire confiança. Per compensar l'absència inventà l'heroica resistència de la tribu dels larnencs (del riu *Larnum*, identificat amb l'actual Tordera), com a avantpassats dels blanencs.

¹² Pèire de Marca, *Marca Hispanica, sive Limes Hispanicus*, París, 1688, llibre II, cap. 14, col. 163, § VIII (versió catalana de Joaquim Icart, Barcelona, 1965).

¹³ Narcís Feliu de la Penya, *Anales de Cataluña*, Barcelona, per Jaume Surià impressor, 1709, llibre IV, cap. 4, p. 55; i cap. 5, p. 56.

¹⁴ Josep Finestres i de Monsalvo, *Sylloge inscriptionum romanorum quae in principatu Catalauniae vel exstant, vel aliquando exstiterunt*, Cervera, Antoni Ibarra, 1762, p. 318-319.

¹⁵ Jaume Caresmar, *Carta al barón de la Linde sobre la antigua y nueva población de Cataluña*, 1780 (Igualada: Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada, 1979, p. 66).

¹⁶ Joan Francesc Masdéu, *Historia crítica de España y de la cultura española*, Madrid, Impremta de Sancha, 1800, vol. XIX, cap. 16, p. 345.

¹⁷ Víctor Balaguer, *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón*, Barcelona, Librería de Salvador Manego, vol. I, 1860, p. 25, 53.

¹⁸ Antoni de Bofarull, *Historia crítica (civil y eclesiástica) de Catalunya*, Barcelona, Juan Aleu y Fugarull editor, 1876, p. 41 (reeditat recentment per Ediciones Casset, Madrid, 1991).

¹⁹ Antoni Aulèstia i Pijoan, *Història de Catalunya*, Barcelona, Impremta "La Renaixensa", 1887, vol I, p. 60-61.

²⁰ Sobre l'obra epigràfica de Ciriaco d'Ancona, consulteu Margherita Guarducci, «Ciriaco e l'epigrafia», dins Giafranco Paci i Sergio Scomocchia (ed.), *Ciriaco d'Ancona e la cultura antiquaria dell'Umanesimo. Atti del Convegno Internazionale di Studio (Ancona 6-9 febbraio 1993)*, Reggio

Emilia, Edizione Diabasis, 1998, p. 169-172. Per a Ciriaco i Espanya, vegeu Marc Mayer, «Ciriaco de Ancona. Annio de Viterbo y la historiografía hispánica», dins Giafranco Paci i Sergio Scomocchia (ed.), *Ciriaco d'Ancona...*, p. 349-357; i Helena Gimeno Pascual, «El despertar de la ciencia epigráfica en España. ¿Ciriaco de Ancona: un modelo para los primeros epigrafistas españoles», dins Giafranco Paci i Sergio Scomocchia (ed.), *Ciriaco d'Ancona...*, p. 373-382.

²¹ Sobre aquest còdex, consulteu el treball citat de Helena Gimeno Pascual, *Historia de la investigación epigráfica en España*, op. cit., nota 2.

²² Carta autògrafa d'Ocampo a Zurita datada el 1547, on, en referència a les inscripcions del Pont d'Alcàntara, escriu a Zurita: "*Todo esto anda depravado en Çiriaco Anconitano donde yo lo huve sacado muchos años ha estando en Alemania y después acá quando vine lo fui a sacar a Alcántara y no a otra cosa ...*", dins Helena Gimeno, *Historia de la investigación epigráfica en España...*, p. 26 i apèndix II, 1.

²³ Sobre Margarit, consulteu l'obra de Robert B. Tate, *Joan Margarit i Pau, cardenal i bisbe de Girona. La seva vida i les seves obres*, Barcelona, Curial, 1976.

²⁴ Jeroni Pau, *Obres*, edició a cura de Mariàngela Vilallonga, Curial, Barcelona, 1986, vol. I, 77, 306 i 309.

²⁵ Carbonell - Arm. I - Est. III - N.º 22-69. Vegeu María Antonia Adroher Ben, «Estudios sobre el manuscrito Petri Michaelis Carbonelli adversaria. 1492 del Archivo Capitular de Gerona», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, XI, 1957, 109-161.

²⁶ Sobre el tema de les inscripcions falses vegeu l'article de Maria Pia Billanovich, «Falsi Epigrafici», *Italia Medioevale e Umanistica*, 10, 1967, p. 25-109. Pel que fa a les de Catalunya en particular, són fonamentals els treballs de Marc Mayer, *L'art de la falsificació. Falsae inscriptiones a l'epigrafia romana de Catalunya. Discurs llegit en la sessió inaugural del curs 1998-1999*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1998; «La técnica de producción de falsos epigráficos a través de algunos ejemplos del CIL II*», *Excerpta Philologica*, 1. 2, 1991, p. 491-499; «Epigrafía hispánica y transmisión literaria con especial atención a la manuscrita», dins *Epigraphie Hispanique. Problèmes de Méthode et d'édition*, París, E. de Broccard, 1984, p. 35-53; i amb George Fabre, «*Falsae et alienae*: quelques aspects de l'application des critères d'E. Hübner a l'épigraphie de Catalogne», dins *Epigraphie Hispanique...*, p. 181-193.

²⁷ Vegeu Santiago Sobrequés i Vidal i Jaume Sobrequés i Callicó, *La Guerra civil catalana del segle XV: estudis sobre la crisi social i econòmica de la Baixa Edat Mitjana*, 2 vols, Barcelona, Edicions 62 (Estudis i Documents, 20-21), 1973.

²⁸ Josep Pella i Forgas, *Historia del Ampurdán*, Barcelona, Luis Tasso i Serra Impresors, 1883, p. 153-154. Segons l'*Enciclopedia Italiana*, fou esmentada primerament per Titus Livi i en època d'August rebé el nom de Blanda

Iulia, com testimonia una inscripció (CIL X 125). Identificada arqueològicament amb el lloc conegut com Orsi, sobre el coll del Pijarello, a la carretera entre Patra d'Aieta i Tortora. La ciutat tingué una existència llarga, ja que és citada a les Epistolae (II 43) del papa Gregori I el Gran (590-604).

²⁹ "Consules Marcellus retro unde venerat Nolam rediit, Fabius in Samnites ad populandos agros recipiendasque armis quae defecerant urbes processit. Caudinus Samnis gravius devastatus: perusti late agri, praedae pecudum hominumque actae; oppida vi capta Conpuleria, Telesia, Compsa inde, Fugifulae et Orbitanium ex Lucanis, Blanda et Apulorum Aecae oppugnatae" Livi, XXIV, 20, 3-6.

³⁰ Entre altres tractadistes, vegeu Giorgio Cencetti, *Paleografia latina*, Roma, 1978, 138-155.

³¹ Aquets falsos, coneguts pel *Libro de Ocampo*, corresponen en bona part, però no exclusivament, a la *Hispania Citerior* i s'atribueixen a Roses (*Libro de Ocampo* 43 i 44; CIL II 430* i 431*) Empúries (*Lib.Oc.* 45; CIL II 427*), Castelló d'Empúries (*Lib.Oc.* 46; CIL II 426*), Puigcerdà (*Lib.Oc.* 47; CIL II 260*), la nostra Blanes (*Lib.Oc.* 49; CIL II 421*), Girona (*Lib.Oc.* 50; CIL II 425*), Vic (*Lib.Oc.* 52 i 53; CIL II 423* i 422*), Barcelona (*Lib.Oc.* 54; CIL II 411*) per citar només les catalanes.

³² Antoni Bori i Fontestà, *Historia de Cataluña*, Barcelona, Impremta de Henrich y C.^a, 1898, p. 9-10.

³³ Vicenç Coma i Soley, *Blanes, notes històriques*, Barcelona, Llibreria Verdaguier, 1922, p. 15-18.

³⁴ Josep M. Huerta Clavería, "El monumento al héroe que no existió", *La Vanguardia*, Suplement, *Vivir en Barcelona*, dilluns 20 de maig de 2002, p. 5.

³⁵ El monument, tal i com està avui en dia, consta de dues parts: a) Un tros de pedra calcària natural, de forma vagament prismàtica, d'aproximadament un metre d'alçada i una amplada màxima de 50 centímetres. A la meitat superior de la pedra hi ha fixat un perfil barbut de bronze situat per damunt d'una corona o branca de lloer; b) Una llosa de formigó (la "placa de marbre" donada pel consistori blanenc), encastada horitzontalment al terra i als peus de la pedra. Fa 140 centímetres d'alçada per 80 d'amplada. Aquesta llosa en realitat són dues sublloses de 70 per 80 centímetres: la subllosa superior porta una inscripció gravada directament sobre el formigó, i la subllosa inferior té encastada, amb quatre cargols o claus, una placa de bronze de 55 per 45 centímetres on hi ha gravats el bust amb els lloers i la inscripció en català.

³⁶ L'origen de la inscripció catalana de la placa de bronze (la de l'esquerra) s'explica pel passatge de Bori i Fontestà. L'altra inscripció (la de la dreta) és el resultat de la barreja entre la notícia del *Libre de Feyts d'Armes de Catalunya* (del pseudo Bernat Boades) i la *Historia de Cataluña* de Víctor Balaguer. Els *Feyts d'Armes* expliquen que "les gents dels pobles que i havia a la vora del riu qui lavors s'apellave Betulo (és a dir, el Besòs) los quals, segons recita Plini, eren apellats betulons (...) foren tot

temps molt inimichs dels cartaginesos, e, aidats dels leletans, los fèyan croel guerra, e destorbaren lo pas a lur capità Hamílcar Barca (poblador de la gran ciutat de Barcelona), ab tal coratge que hac de tornar-se'n devers Lobregat e après ab gran indústria lo'n varen faer morir"³⁶. Per la seva part, Balaguer indica que "los betulones, aleccionados con las refriegas que sostuvieron con Amílcar, habían nombrado por general o jefe a un hombre principal llamado Telongo Bacchio". Òbviament, Balaguer assenyalava que el nomenament de Telongo és posterior i a conseqüència de les lluites entre Amílcar i els pobles del litoral, i no pas contemporani d'elles. Però com que el que comptava era trobar una bona història i no una història autèntica, la inscripció acabà establint un *Thelongo Bachio* vencedor d'Amílcar en els marges del Besòs, on avui s'aixeca el Barri. Un argument perfecte per vendre a l'administració municipal.

Els Lacumba. Genealogia d'una família blanenca

per Josep Costa Lacumba

El barri de S'Auguer a l'inici del s. XX. Al fons la casa dels Lacumba.

El cognom i les seves variants

Abans d'entrar a tractar de ple el tema principal d'aquest escrit, que no és altre que el de parlar d'aquesta família blanca a la qual pertanyo, cal explicar que aquest gentilici s'ha trobat escrit sota una gran diversitat de formes. Així, a Tordera (que com veurem més endavant és el lloc d'on prové el de Blanes), s'hi troba "La Comba", "Comba" i "Lacomba", que és la forma que hi ha continuat fins als nostres dies, així com també en altres poblacions dels entorns.

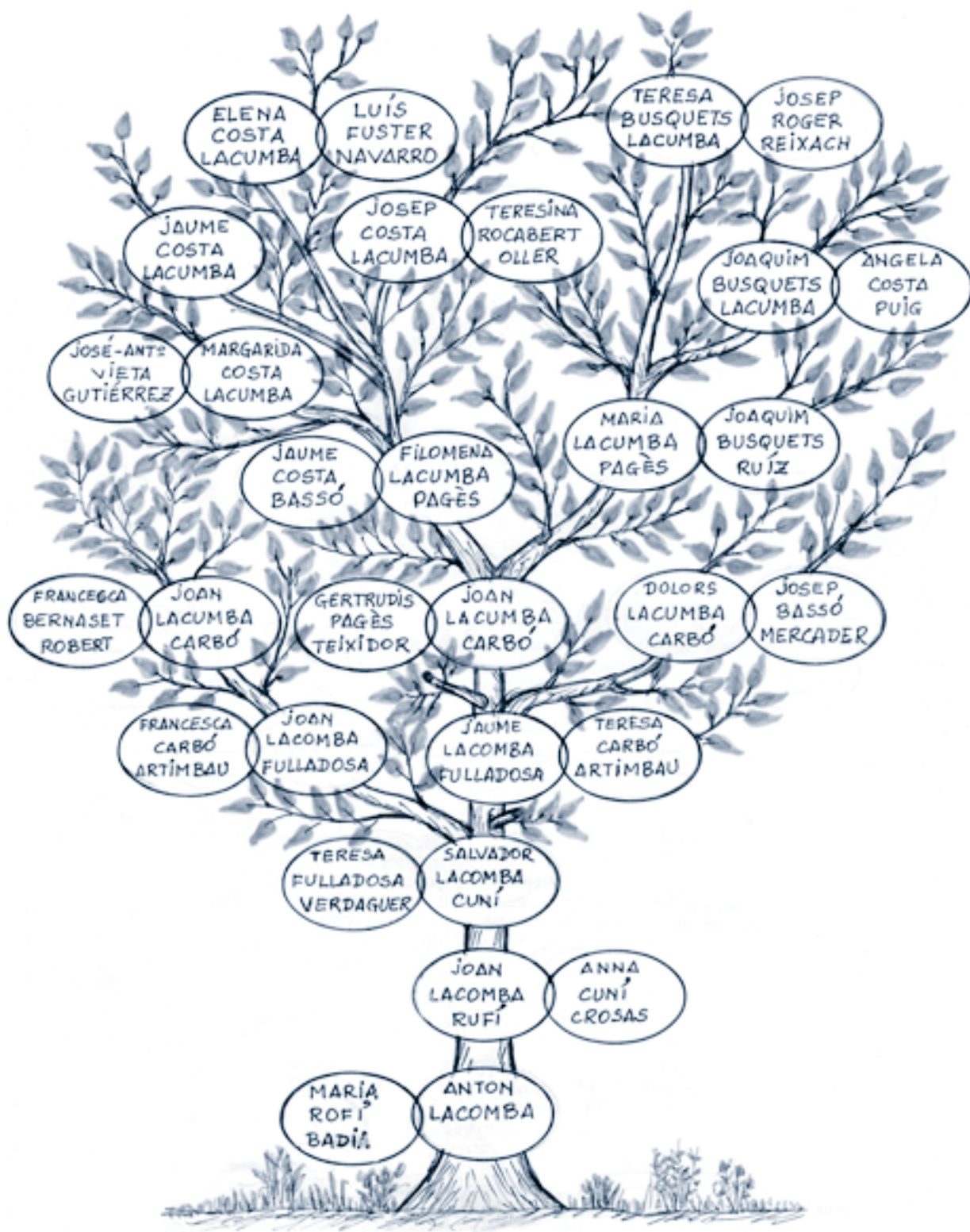
A Blanes, provinent de Tordera, hi trobem, primer, aquesta darrera forma de "Lacomba"; després, a finals del segle XIX, sofreix la mutació i comença a aparèixer la forma "Lacumba" que seria ja la definitiva, tant a les inscripcions parroquials com al Registre Civil i als documents públics i municipals. També s'hi ha trobat esporàdicament la forma "Alacomba", i fins i tot col·loquialment es deia en "Cumba", o can "Cumba".

A la Catalunya Nord s'ha trobat només la forma "Lacombe"; i per acabar, en una relació d'antics noms de família de França meridional i central, s'hi troba "Lacombe" i "La Combe", on s'especifica que el mot gal·lès "Cumba" vol dir "vall seca" (en català "Comba" vol dir depressió allargada més o menys fonda i planera del terreny o vall).

Davant d'aquesta diversitat i amb la intenció de fer-ho tan ajustat a la realitat històrica com sigui possible, l'escriuré tal com s'hagi trobat en cada lloc i moment. Dit això, passo a descriure els orígens de la família.

Els seus orígens

Aquesta família blanca prové, com he dit més amunt, de la veïna població de Tordera, i aquesta, del lloc francès de Sussanat que, per més intents que he fet per desxifrar-ne la seva localització a l'estat

Arbre genealògic parcial de la família Lacumba

veí, amb la intenció d'aprofundir més en les arrels del cognom, ha estat endebades, ja que no s'ha trobat cap poble amb aquest nom.

Quant a l'origen del cognom, la documentació francesa consultada el situa, sota la forma de "Lacombe", al sud-oest de l'Estat veí, però no n'he trobat l'antiguitat. No obstant això, segons una estadística feta l'any 1841, a la Catalunya Nord, hi figuren 55 persones amb aquest cognom repartides entre les comarques del Rosselló, la Fenolleda, el Conflent i el Vallespir.

Aquestes dades no ens aclareixen si es tracta d'un cognom català (Lacomba) que va sofrir l'afrancesament a partir del Tractat dels Pirineus, l'any 1659, o bé si és un cognom francès (Lacombe) que va ser catalanitzat amb la vinguda a Tordera del primer francès a principis del segle XVIII. Amb tot, la següent consideració pot obrir una petita esclatxa de llum: entre els primers 47 descendents del primer Lacomba nascuts a Tordera no n'hi ha cap a qui s'hagi imposat un nom de pila francès, cosa que fa pensar en la possibilitat que es tracta d'un català vingut de la Catalunya Nord. Haurem de deixar-ho amb l'interrogant obert.

Aquesta vinguda a Tordera des de l'Estat francès coincideix amb el fort increment demogràfic, provinent de la Catalunya Nord, experimentat pel nostre país durant el segle XVIII, sobretot a la zona litoral i prelitoral, com a conseqüència del fort desenvolupament econòmic ocasionat, principalment, per la llibertat de comerç amb Amèrica decretada pel rei "Carlos III".

Inici i desenvolupament de la família

La primera referència trobada a Tordera és la inscripció parroquial del bateig de la nena Rita La Comba Rufí, nascuda el dia 26 d'agost de 1734, primer fill del matrimoni de Tordera format per Anton La Camba, de Sussanat, França, serrador d'ofici, i Maria Rufí Badia, nascuda a Tordera el 1713, filla de Nicasi, sastre de Tordera, i d'Anna.

A continuació anotem el naixement, també a Tordera, de 7 fills més d'aquest matrimoni, d'entre els quals, el quart de la sèrie, en Joan, nascut el 1741, és de qui es derivarà la futura branca blanenca.

Aquest, treballador d'ofici, es va casar dues vegades a Tordera: la primera, l'any 1761, als 20 anys, amb Raymunda Maymir Augé, de Vallcanera, amb qui va tenir 6 fills, a Tordera; la segona, ho va fer als 35 anys amb Anna Cuní Crosas, el 1776, donzella de Sant Genís de Palafolls, filla del pagès Pau i de Madrona. D'aquesta unió, en van néixer 5 fills més, també a Tordera, el quart dels quals, Salvador, va ser el directe iniciador de la nostra branca, tal com ho explicaré més endavant.

Mentrestant, a la veïna població, amb una descendència tan prolífica com la de l'Anton i la Maria (8 fills, almenys 16 néts i almenys 23 besnéts), la xarxa dels Lacomba anava augmentant amb progressió geomètrica, i s'hi van generar, a més de les esmentades La Comba-Rufí, Lacomba-Maymir (el 1761), i Lacomba-Cuní (el 1776), les branques Lacomba-Defaus (el 1779), Soliba-Lacomba, Lacomba-Elias, Lacomba-Artigas, Lacomba-Verdaguer, Lacomba-Carós i Lacomba-Vivaz. Aquesta abundància fa que avui el nostre cognom es trobi estès per moltes localitats veïnes, com Arbúcies, Gualba, Calella, Arenys, Riudellots, Girona.

Un fet aïllat

Al corresponent llibre d'òbits de l'Arxiu Parroquial de Blanes, hi figura la defunció ocorreguda a l'hospital de Sant Jaume el dia 24 de març de l'any 1851, de Josep Lacombe, d'uns 65 anys, de nacionalitat francesa, solter, natural de ... ? , fill de ... ? La transcripció és literal i fou treta de l'arxiu de l'hospital, avui desaparegut. A falta de més dades s'ha fet totalment impossible de buscar-hi alguna relació amb nosaltres, exceptuant-ne, és clar, el cognom i la nacionalitat. Recordem que 10 anys abans hi havia molts Lacombe a la Catalunya Nord, i aquest podria ser un d'ells.

La branca blanenca

Hem dit abans que **Salvador Lacomba Cuní** va ser l'iniciador de la branca blanenca dels Lacomba. Va néixer a Tordera el 1788, però a l'edat de 31 anys es va casar a Blanes amb Teresa Fontlladosa Verdaguer, de 21 anys, nascuda el 1798, filla de Jaume, ferrer, i Teresa, tots blanencs, i es va establir a la nostra població i va treballar de bracer. Comença, així, la línia que ha de perdurar fins avui. En Salvador va morir als 82 anys, el 1870, però la Teresa ja ho havia fet 23 anys abans, a l'edat de 49.

Van tenir 6 fills:

- Ma. Rosa, el 1822, que es va casar a Blanes l'any 1842 amb Josep Güell Texedor, de Sant Miquel de Campmajor (prop de Banyoles).
- L'any següent va néixer Simon Güell Lacomba, del qual no s'ha trobat la seva continuïtat aquí, a Blanes.
- Josep, el 1824, del qual tampoc s'ha trobat la continuïtat.
- Jaume, el 1827, que devia morir de petit.
- Maria, el 1830 o 1831, soltera, que va morir a Blanes als 71 anys.
- Jaume, el 1835, (el meu besavi matern) sobre el qual m'estendré més endavant.
- **Joan Lacomba Fulladosa**, el 1839. Terrissaire d'ofici, es va casar l'any 1865 als 26 anys, amb Francesca Carbó Artimbau, de 23 anys, filla del pescador Francesc i de Marianna, tots de Blanes. Van tenir 4 fills:
 - Francesc, el 1866, d'ofici terrissaire, va morir als 72 anys, sembla que solter.
 - Josep, el 1868, que va morir l'any següent.
 - Elvira, el 1872, que degué morir de petita.
 - **Joan**, el 1874. Va ser corder i espardenyer d'ofici i treballava en uns terrenys prop de Mas en l'Aire. Del febrer de 1932 al maig de 1933 va ser president

de la societat Casa del Poble. Va viure sempre al carrer Hospital, núm. 20. L'any 1898, als 24 anys, es va casar amb Francesca Bernaset Robert, de 36 anys, amb domicili al carrer Antiga, núm. 69, vídua de Miguel Verdalet Reynaldos, filla de Miquel i Francesca, tots blanencs. Van tenir una sola filla, l'any 1899, Maria, de sobrenom "La Canca", que a l'edat de 22 anys es va casar amb Claudio Torroella Ferrer, solter, de 27 anys, jornaler, fill de Joan i Narcisa, tots de Blanes. Van viure al mateix carrer Hospital, 20. D'aquesta unió, en va néixer una sola filla, l'any 1922, Francesca, que es va casar aquí l'any 1948, als 26 anys, amb un carrabiner granadí que vivia a Darnius, Fernando Morcillo Montelo, de 32 anys, fill dels granadins Miguel i Angustias. Sembla que aquesta parella va anar a viure a aquesta població empordanesa.

Reculem, ara, uns quants anys per reprendre el fil del meu besavi matern, **Jaume Lacomba Fulladosa**. Va néixer el 1835, era el cinquè fill d'en Salvador i la Teresa, com queda dit més amunt. És el germà 4 anys més gran de Joan Lacomba Fulladosa, ja ressenyat. Es va casar l'any 1861, als 26 anys, amb Teresa Carbó Artimbau, de 24 anys d'edat, filla de Francesc, pescador, i Marianna, tots de Blanes. M'afanyo a aclarir que, com que els dos germans Lacomba Fulladosa (en Jaume i en Joan) es van casar amb dues germanes Carbó Artimbau (la Teresa i la Francesca), els respectius fills porten els dos cognoms iguals i, si a més, també es repeteix el nom de pila, la igualtat és total, que és el que passa per triplicat, com veurem, en el nostre cas.

En Jaume, que era terrissaire d'ofici, va poder tenir el seu forn de propietat comprant, el 1876, a Ma. Teresa Centrich Capella, vídua de Francesc Burcet Ferrer, i al nét d'aquesta, Francesc Burcet Costas, una part de la propietat anomenada Mas Artimbau de la Creu Coberta, formada per dos solars contigus que donen al carrer de s'Auguer, anomenat també camí de Baix de Malgrat. El de la dreta es componia de casa, pati i forn de terrissa, que correspon als números de casa 60 i 62 d'avui. El solar de l'esquerra són els números 64 i 66 (domicilis actuals meu i de tres dels fills), 68 i l'embocadura

del carrer Maresme. Li va costar 4.000 pessetes que va pagar amb monedes d'or i plata, segons l'escriptura feta davant del notari de Blanes Bonoso Bernat. Al llarg dels 127 anys que fa d'això la propietat ha anat passant per diferents mans (hereus, compradors, expropiació) però la meua mare i jo n'hem conservat la nostra part fins avui. Ell i la seva família vivien al carrer Theolongo Bacchio, núm. 10, cantonada Verge Maria (propietat d'Enric Angelgran, de Barcelona), on també tenien, a la planta baixa, la botiga per a la venda dels atuells de terrissa que fabricaven ¹.

Va morir molt jove, als 47 anys, d'apoplexia, a la seva nova casa de s'Auguer. El negoci el va continuar, com després diré, el seu fill Joan. La seva dona Teresa el va sobreviure 26 anys, i va morir a Arenys de Munt, a casa de la seva filla Dolors. Van tenir 5 fills:

- Joan, el 1862, (homònim del seu cosí germà). És el meu avi matern, del qual parlaré més endavant.
- Lluís, el 1886, que va morir als 4 mesos.
- Francesc, el 1870 (l'altre homònim del seu cosí germà). Va morir a les 3 setmanes.

Detall d'un forn ajagut de terrissa.

- Dolors, el 1873, de la qual ara parlaré.
- Elvira, el 1876, (tercera homònima de la seva cosina germana). Va morir als 5 anys.

La **Dolors**, a l'edat de 28 anys (el 1901), es va casar amb Josep Bassó Mercader, jove ferrer de 29 anys, natural de Gualta (el Baix Empordà), fill de Ramon i Maria, que uns anys abans havia vingut a Blanes a treballar de ferrer en busca de millors condicions de vida, i vivia al carrer dels Massans, núm. 6 (on trobem un parell de ferrers més, Josep Badia Juana i Francesc Coll Font, de Caldes).

L'any següent de casar-se, va néixer la Ma. Teresa, que va morir als vuit mesos. Ja no van tenir cap més fill. Al cap de poc es van establir a Arenys de Munt on van poder tenir la ferreria de propietat, a la Rambla. Amb ells també hi va anar a viure la mare de la Dolors, la Teresa, ja vídua d'en Jaume, on va morir l'any 1909, als 71 anys. Del matrimoni, primer es va morir en Josep, als 69 anys, i un parell d'anys després la Dolors, al voltant dels 70 anys.

Ara és el moment de parlar del meu avi, **Joan Lacumba Carbó**, primogènit d'en Jaume i la Teresa.

Interior d'un forn de terrissa.

Va néixer el 1862 al domicili familiar del carrer Theolongo Bacchio, núm. 10, on visqué tota la vida. La finca del carrer s'Auguer sembla que només la usaven per fabricar la terrissa. També va ser terrissaire com el seu pare i, en quedar orfe als 20 anys, va haver de posar-se al capdavant del negoci. La finca de s'Auguer va passar a ser seva i va seguir treballant-hi. La venda de la terrissa es va seguir fent a la botiga del carrer Theolongo Bacchio durant gairebé tota la seva vida, fins que un contratemps el va fer plegar: una tramesa de gènere amb vaixell es va perdre a la mar. A més, darrerament, el negoci de la terrissa havia anat força a menys.

L'any 1904 va ser nomenat, per l'alcalde Bru Orench, representant dels patrons terrissaires de Blanes per formar part de la Junta d'Escrutini en unes eleccions que s'havien de fer per tal d'escollir un vocal i un suplent de la Junta de Reformes de Socials, segons acta municipal de 17 de desembre del 1904.

Es va casar als 32 anys amb Gertrudis Pagés Teixidor, de 26 anys, filla de Josep, pescador, i Margarida, domiciliats al carrer Hospital, núm. 34. En Joan va morir l'any 1926, a l'edat de 63 anys, i la Gertrudis ho va fer 11 anys després, als 68, vivint en companyia de la família de la seva filla petita Maria.

El matrimoni va tenir 3 fills:

- Josep, el 1896, que es va morir al cap de 6 dies.
- Filomena, (la meva mare), el 1897.
- Maria, el 1900.

De jovenetes les dues germanes ajudaven en les feines de la botiga de terrissa dels pares i l'àvia Teresa; la **Filomena** ho va fer mentre va ser soltera. Es va casar als 22 anys amb Jaume Costa Bassó, de 26 anys, natural de Gualta (el Baix Empordà), fill de Ramon, de Torroella de Montgrí (el Baix Empordà) i d'Isidora, de Gualta. Era nebot del ferrer Josep Bassó Mercader, espòs de Dolors Lacumba Carbó (que era tia de la Filomena), ja ressenyats abans.

Aquesta doble circumstància va facilitar que es coneguessin al domicili dels respectius oncles a Arenys de Munt durant la Festa Major.

En Jaume i el seu pare Ramon treballaven a la fàbrica de discs Odeon de Barcelona, motiu pel qual, de casat, van viure en aquesta ciutat uns quants anys, fins que la fàbrica va ser traslladada a Badalona. Llavors també s'hi van traslladar fins que, al 1935, després d'haver de deixar la feina per motius familiars, va venir a treballar a la Safa i es van instal·lar a la nostra població (la de la Filomena). Aquí van viure durant un any al passeig de la Mesrança, núm. 104 i, en passar a ser encarregat d'aquesta empresa, van anar a viure a la colònia anomenada Racó Blau fins a la seva mort, el 1962, als 69 anys.

A partir d'aquí, la vídua Filomena es va fer una caseta al solar que li va tocar en herència del total de la finca que havien comprat els seus avis Jaume i Teresa al carrer de s'Auguer l'any 1876, on va viure en companyia de la filla soltera Elena, fins a la seva mort, el 1973, el mateix dia que complia 76 anys.

Van tenir 4 fills:

- Margarida, el 1920.
- Jaume, el 1925, però va morir al cap de 5 mesos
- Elena, el 1927.
- Josep, el 1928, que és qui això signa.

Margarida Costa Lacumba, tot i vivint els pares a Barcelona, va néixer, per voluntat de la mare, a Blanes, al carrer Theolongo Bacchio, núm. 10, amb l'assistència de la popular llevadora Avelina Carles Toya, casada amb Bonaventura Ruiz Vivé, avis dels germans Ruiz Roca, contemporanis nostres, la qual va cobrar 14 pessetes per la seva intervenció al part, segons consta a la seva llibreta de serveis fets.

Ja aquí a Blanes va treballar, primer, a la fàbrica de gèneres de punt de can Doll i, després, a la Safa, on va conèixer el que seria el seu marit. Es va casar als

26 anys amb José Antonio Vieta Gutiérrez, de 36 anys, natural de L'Havana (Cuba), fill d'en Josep, de Blanes, i de Hilaria, de Casiguas (Cuba), que també treballava a la Safa d'oficinista. Va viure a casa del marit, primer al passeig de la Mestrança, núm. 88, després al carrer Dr. Xavier Brunet, núm. 13 i finalment altre cop al primer domicili, ja un cop morts els seus sogres. El marit, José Antonio, va morir l'any 2000 als 90 anys.

Van tenir 3 fills:

- Josep Anton, el 1947, Ramon, el 1948 i Xavier, el 1950.

Elena Costa Lacumba, igual que el seu germà Jaume, va néixer a Badalona, lloc on llavors treballava i vivia la família. Essent ja a Blanes va formar part del grup local dels "Coros i Danzas de la Sección Femenina", que va anar a fer una gira de mig any per Amèrica Central i del Sud, l'any 1950. Sempre ha viscut amb els pares, primer al Racó Blau i després al carrer s'Auguer. Quan van morir tots dos, es va casar a València, als 48 anys, amb Luis Fuster Navarro, de 55 anys, natural de Cortes de Pallars (València) i veí de València, fill de Vicente i Victorina, també de Cortes de Pallars, i es va quedar a viure a València fins a la seva mort, ocorreguda el 1984, als 57 anys. Un accident domèstic va

sorprendre tots dos al seu domicili. No van tenir cap fill.

Jo, **Josep Costa Lacumba**, també vaig néixer a Badalona. He treballat durant tota la meua vida laboral a Blanes, únicament a la Safa, des dels 16 anys. Els meus domicilis han sigut, successivament: Badalona fins als 7 anys, 1 any al passeig de la Mestrança, núm. 104, després 22 anys al Racó Blau i, de casat, al carrer s'Auguer, núm. 64, i després al núm. 66, que és l'actual. Em vaig casar als 29 anys amb Teresina Rocabert Oller, de 25 anys, de Blanes, filla de Bartomeu, de Sarrià, i de Carme, de Barcelona, residents a Blanes.

Vam tenir 6 fills:

- Eulàlia, el 1958, Marta, el 1960, Gemma, el 1961, Jordi, el 1964, Benjamí, el 1965 i Montserrat, el 1967.

Els dos germans que vivim, la Margarida i jo, tanquem la branca blanenca Lacumba unida amb els Costa.

Maria Lacumba Pagés també ajudava, com la seva germana gran, la Filomena, en les feines de la botiga de terrisseria dels pares i avis, i va seguir fent-ho de casada, ja que va seguir vivint amb ells. Es va

casar als 23 anys amb Joaquim Busquets Ruiz, de 28 anys, espardenyer i barber d'ofici, fill de Lluís i Teresa, tots blanencs. Tres o quatre anys després van comprar la casa del carrer Hospital, núm. 8, que encara conserven, on van viure en companyia de la mare Gertrudis (el pare Joan ja havia mort) deixant, després de tants anys, el domicili dels avis. Aquest va ser habilitat, després del 1939, com a presó de dones. De casat, en Joaquim va entrar a Correus i va ser carter fins acabada la guerra el 1939. Llavors va fer d'ordinari de Blanes a Barcelona i viceversa, dià-

Plafó ceràmic al·lusiú als Lacumba terrissaires.

riament, feina en què, fins a la jubilació, l'ajudava el seu fill. Va morir el 1977, als 82 anys. La Maria el va sobreviure 9 anys, va morir als 86.

Van tenir dos fills:

- Joaquim, el 1924 i Teresa, el 1928.

Joaquim Busquets Lacumba va néixer al domicili dels pares i avis del núm. 10 del carrer Theolongo Bacchio. Com s'ha dit, ajudava el seu pare fent d'ordinari; després va seguir fent-ho tot sol. Es va casar, als 27, amb Àngela Costa Puig, de 24, filla de Narcís (de sobrenom "Molendo") i Teresa, tots de Blanes. Van viure primer al carrer del Bellaire, núm.7 i després al del Dr. Xavier Brunet, núm. 3-5, que és l'actual.

Van tenir dos fills:

- Joaquim, el 1952 i Narcís, el 1955.

Teresa Busquets Lacumba va néixer al carrer Hospital, núm. 8 i va treballar a la fàbrica de teixits i confeccions "Tarma". Es va casar als 26 anys amb Josep Roger Reixach, de 30, d'ofici calderer i sabater, fill de Miquel i Carme (de cal "Parrado"), tots de Blanes. Van viure primer al mateix carrer Hospital, núm. 8 i després al carrer Abat Oliba, núm. 16, del barri de Montferrant. No van tenir cap fill.

Aquests dos germans Busquets-Lacumba (en Joaquim i la Teresa) junt amb els ja ressenyats Costa-Lacumba (la Margarida i en Josep), formem els 4 darrers membres de l'última generació d'aquesta nombrosa família constituïda per, almenys, 45 membres, que durant 5 generacions i més de 180 anys ha estat present ininterrompudament, amb el seu tarannà senzill, modest, en la nostra estimada ciutat de Blanes.

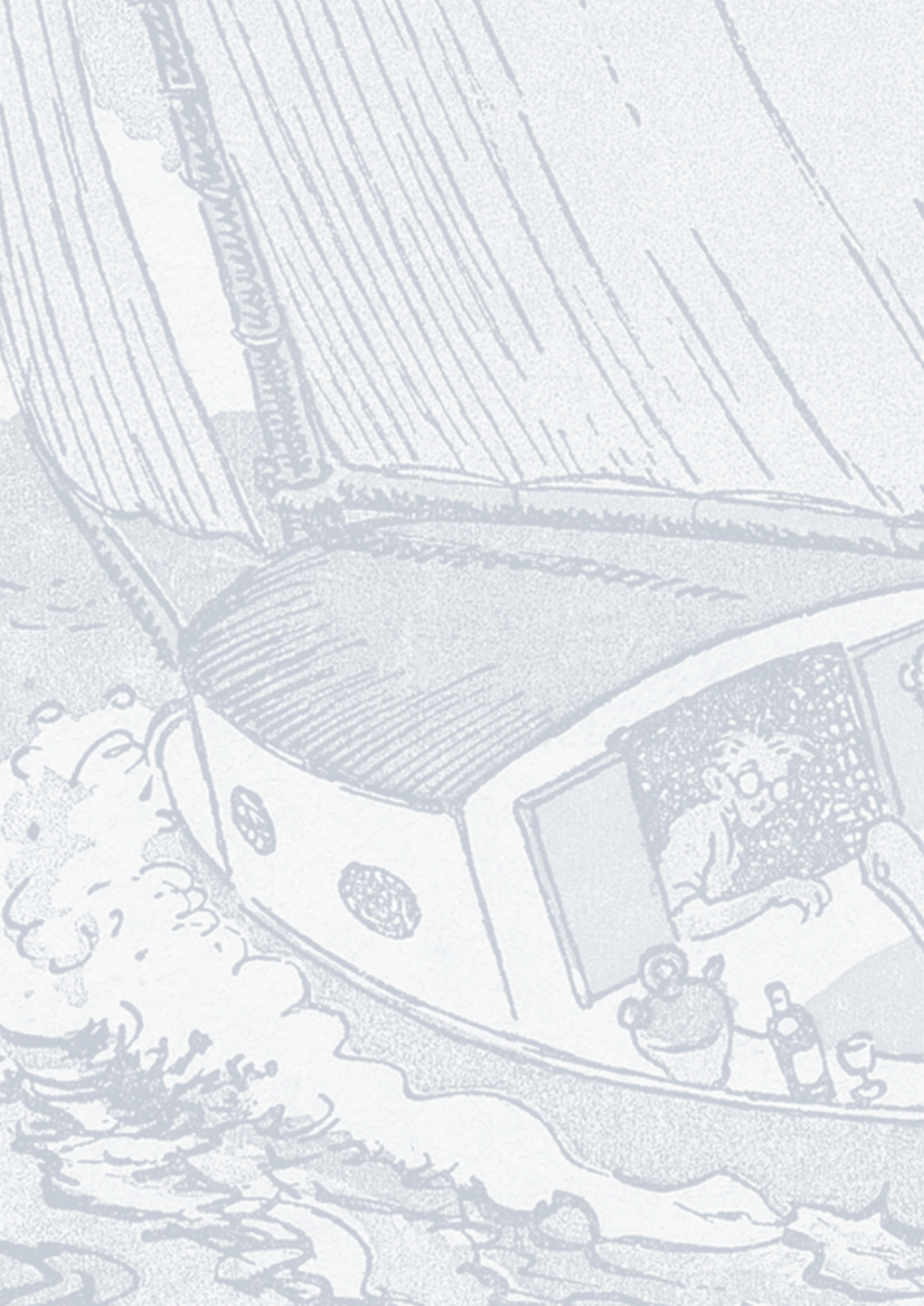
Josep Costa Lacumba
Perit industrial jubilat

Fonts consultades

Arxiu Parroquial de Santa Maria de Blanes
Arxiu Parroquial de Sant Esteve de Tordera
Arxiu Municipal de Blanes
Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners
Archives Départementales des Pyrénées Orientales, de Perpinyà
Archivos Oficiales de Turismo de Francia, de Barcelona
Registre Civil de Blanes
Registre Civil de Badalona
Registre Civil d'Arenys de Munt

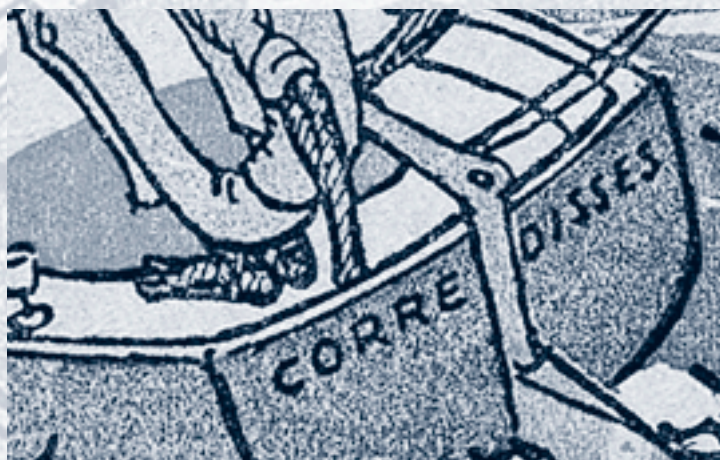
Notes

¹ És remarcable dir per a la vida socioeconòmica de Blanes, que l'ofici de terrissaire era molt freqüent als segles XVIII i XIX, especialment al carrer de s'Auguer, segurament perquè la penya existent al seu costat nord era un adequat redós per als fums dels forns, com també ho era la de sota Sant Joan, on hi havia en "Pino". A s'Auguer hi hem trobat censats, a més dels Lacumba, Francesc Busquets Borràs, Salvador Collell Fargas, Josep Collell Prats, Francesc Vilà Ros, Sinesio Vives Campeny, Josep Vilar Illas, Josep Vilar Costas, Salvador Collell Ribas, etc. (Fins i tot, l'escriptor Emerencià Roig va editar el 1924 un llibret intitulat *Col·lecció de termes recollits en una terrisseria de Blanes*).

Els Elias. Records d'una família d'estiuejants de Blanes

per Raimon Elias i Campins

*A les meves germanes Montserrat i Núria,
que també recorden aquells estius.*

El nostre pare, Josep Elias i Juncosa, treballava amb força èxit en una banca de Barcelona. Fora de les hores de treball practicava diferents esports, i sobre aquests temes escrivia ben sovint, sobretot en el diari *La Veu de Catalunya*, on usava el pseudònim “Corredisses” per a diferenciar les dues activitats. L'esport que més li agradava era la navegació a vela. Des dels 26 anys era el soci núm. 6 del Reial Club Marítim de Barcelona. Hi va ocupar diferents càrrecs en les successives juntes directives. Va competir en força regates a vela sobre una petita embarcació, i algunes vegades havia aconseguit bones classificacions. Als 36 anys es va examinar per a obtenir el títol de patró de iot (i als 49, per al títol de capità de iot). Havia navegat força per la costa catalana, convidat en els iots dels seus amics, i estava enamorat sobretot del litoral de Girona, des de Blanes fins a la frontera. L'any 1921, tenia 40 anys, estava casat i havia tingut set fills. Per a estiuejar amb tota la família va escollir una vila que ja coneixia: Blanes. El viatge, el vàrem fer en un d'aquells trens d'aleshores, en els quals la màquina de vapor cremava carbó i per la xemeneia sortia molt de fum negre que embrutava tots els passatgers. Els vagons oscil·laven fortament de dreta a esquerra i al llarg de tot el viatge, en tot el trajecte, es sentia el sorollet “catric-catrac” que feien les rodes quan passaven d'un rail a l'altre. L'estació de Blanes estava una mica separada del poble. Brillas i altres blanencs posaven unes tartanes molt pintoresques a disposició dels viatgers per a traslladar-los fins al poble. Més tard varen ser substituïdes per uns autobusos, que si bé els primers no eren massa còmodes, més tard varen millorar, fins a arribar als actuals.

El poble era molt més petit que la vila que tothom veu avui. La caseta que ens va acollir era molt modesta i confortable. Estava en el barri de s'Auguer, passada la Palomera. Tenia l'entrada pel carrer de

Dintre, i a l'altre extrem, la casa acabava en un pati que gairebé tocava a la platja, amb una porteta de sortida.

Passejant pels carrers de Blanes era corrent trobar-hi homes que feien espadenyes, asseguts en els seus bancs de treball col·locats a la vorera del carrer davant de casa seva. Algunes dones teixien puntes de coixí, en ple carrer. Alguns trenaven cordes a la platja. Molts homes i dones refeien les xarxes que s'havien malmès en l'última calada. Tant al carrer com a les botigues, fàcilment es lligaven converses amb gent encara no coneguda, perquè tothom era molt amable, cordial i ens feia molta gràcia el seu parlar “salat” que coneixíem pels llibres que el mestre Ruyra havia reflectit tan fidelment a *Pinya de Rosa*.

Una de les coses que de seguida ens va cridar l'atenció va ser veure que a la platja hi havia les drassanes dels mestres d'aixa Burell, Gibernau, Josep Vieta Pons “l'hereu Baguer”, etc., que estaven construint embarcacions. Les drassanes de Blanes havien competit fortament amb les de tota la costa catalana, i encara mantenien la bona fama del treball acurat i de la solidesa de les embarcacions, que si bé resultaven una mica cares, això ho compensaven amb molts anys de vida útil. Si bé ja no es construïen els grans velers, bergantins i fragates de 400 a 600 tones i de 2 a 3 pals tal com s'havia fet uns anys endarrere, i que donaven tanta feina a la gent del poble, encara es treballava en barques de pesca grosses i petites, i en algunes embarcacions de plaer. Vàrem veure com creixien els grossos quillats: *Sargento*, *Genn*, etc., alguns ja moguts per potents motors. La drassana Baguer va construir el iot Rosario que li va encarregar Pere Milà i Camps, estiuejant de Blanes que a Barcelona havia encarregat a Antoni Gaudí el projecte i la construcció del famós edifici anomenat La Pedrera en el passeig de Gràcia. També vàrem seguir la construcció del iot *Isolda* per a Agustí Guarro.

Quan una embarcació estava enllestida i calia treure-la de la drassana per a fer-la lliscar platja avall, pel camí que assenyalaven els pals enseuats, tot-hom hi prenia part. Hi havia un ritual establert, es cridava la frase: “Avall la barca en nom de Déu”, i quan s’havia d’empènyer per a fer moure aquella baluerna, algú hi afegia: “Mal es negui qui no fa força”.

Normalment les barques dels pescadors passaven les nits a la platja, i a la matinada les feien lliscar fins a la mar. Quan tornaven amb la pesca que encara cuetejava, un o dos bous estiraven l’embarcació sorra amunt, i tot seguit es feia l’encant del peix. Només els quillats grossos i alguna embarcació de plaer s’amaraven en el port.

El port estava tot just començat i la construcció s’havia interromput. Una mica d’escullera i uns quants blocs de formigó que s’havien fondejat perpendicularment calmaven les onades i allà amaraven els quillats més grossos i alguna embarcació de plaer. Allò que abans era el port, més tard s’ha

omplert de terra i avui hi ha el nou mercat del peix i un restaurant.

Sobresortint de les cases del poble veiem les restes del palau-fortalesa dels vescomte de Cabrera i al seu costat l’església parroquial reconstruïda al s. XVIII. En el seu altar major hi havia un meravellós retaule barroc d’un gran valor artístic. També eren remarcables les dues trones que havia projectat Antoni Gaudí. Tot això va ser cremat l’estiu de 1936.

Aviat vàrem veure que a la nit no calia tancar la porta del carrer, com no ho feien la majoria de les cases. A la taula de la cuina la nostra mare deixava unes piles de diners per al forner, el lleter, etc., i mentre tots nosaltres dormíem els venedors entraven sense fer soroll, travessaven tot el pis, deixaven les mercaderies respectives i s’enduïen els diners que els corresponien. No hi havia cap problema.

Normalment cada matí anàvem a la platja on tant ens divertíem. Sortíem tots per la porta de cara a mar, travessàvem la riera on diverses dones esta-

La família Elias al complet: Josep Elias, Carlota Campins i els seus fills: Núria, Roser, Montserrat, Jordi i Raimon.

ven agenollades rentant la roba, i així arribàvem a la sorra. El nostre pare ens ensenyava a nedar correctament, començant per la braça de pit. Feia una petita muntanyeta de sorra sobre la qual ens posàvem de bocaterrosa, i així, en sec, fèiem anar braços i cames com calia, per a fer-ho més tard dintre de l'aigua. De mica a mica anàvem agafant confiança per a ficar-nos al mar, portant, ben lligada a la cintura, una corda amb trossos de suro que ens ajudava a mantenir la boca fora de l'aigua.

Potser amb qui més aviat vàrem congeniar va ser amb l'Adela, el seu marit Francesc Cornellà i els seus fills. L'Adela tenia una botiga de queviures en el carrer Gran, que mantenia amb la mateixa decoració de començaments de segle. Era una dona prima i no atreia precisament pel seu físic, sinó per la seva veu dolça i una gran amabilitat. Tan aviat tenia cura de les cadires que cada matí s'enduïen les pageses per a muntar la parada de fruites i verdures al passeig de Dintre (tal com encara es fa ara), com també guardava les claus del estiuejants quan ells no hi eren, com estava disposada a atendre tots als qui podia ajudar. La seva filla l'ajudava en tot. El marit, també molt amable, tenia un negoci d'an-

tiquari. Ben a la vora, Salvador, el fill (que llastimosament va morir molt jove) tenia una llibreria anomenada Llibreria Blandònia, on des de 1920 s'imprimia el setmanari Recull, portaveu de Blanes i la rodalia. Vàrem passar moltes hores en aquella llibreria.

Tothom sap que a molts pobles a les persones no se les coneixia pel nom oficial que consta en el DNI, sinó per un altre nom que el poble els havia assignat. Això ens va passar a nosaltres. Aviat es va saber que el nostre pare era qui cuitava de les pàgines esportives de *La Veu de Catalunya*. Encara que no fos el diari més llegit de Blanes, tothom va saber que ell era qui hi firmava amb el pseudònim de "Corredisses". I amb aquest nom tots els blanencs l'anomenaven, a ell i a tota la família. Això ens feia molta gràcia. Així ja no ens preguntaven si érem parents d'una altra família Elias que estiuejava a Blanes ja feia anys.

Blanes, en aquells anys, ja tenia força estiuejants, la majoria de Barcelona. Potser alguns mantenien un cert distanciament, justificat per la seva notorietat en la política, les finances, la seva professió, etc.

Banyistes a la platja de Blanes a finals dels anys 20. Procedència: AMBL.

Si a Barcelona no era freqüent trobar-los, a l'estiu tots coincidíem en un lloc o altre: la platja, les sardanes, el passeig, les caminades, sempre hi havia ocasió per a fer noves amistats. Si els pares ja eren amics o coneguts, els fills fàcilment lligàvem amistat. Alguns ja ens coneixien del col·legi i s'hi afegia també gent jove de Blanes, tots ells alegres i correctes. A les nostres germanes, els agradava molt cantar, i ho feien bastant bé. Ben aviat varen ingressar en la coral que dirigia el rector de la parròquia. Hi van ser molt ben rebudes.

L'estiueig a Blanes era molt plàcid. Els matins molta gent gran anava a les drassanes de la platja per a contemplar com progressava la construcció de les embarcacions. El nostre pare hi anava força sovint, i allà es trobava amb els afeccionats a la mar, blanencs i estiuejants. Tothom feia els seus comentaris i no tardaven a ser amics. Un d'ells era Emerència Roig i Raventós (Sitges 1881-Barcelona 1935), un farmacèutic amb la salut una mica delicada, molt bon escriptor i dibuixant. Prenia nota del vocabulari que usaven els mariners i mestres d'aixa. Més tard ho feia conèixer en diversos llibres que va publicar, ben interessants. A casa nostra encara tenim els obsequis que va fer al nostre pare.

La gent jove, estiuejant o no, normalment anàvem a la platja a prendre el sol i a aprendre a nedar. Quan no feia massa calor, a les tardes, ens agradava caminar i conèixer els voltants de Blanes, les platgetes, les ermites, etc. Moltes vegades ens acompanyava Francesc Cornellà, que tot caminant ens explicava històries, llegendes i curiositats que ell tan bé coneixia. Una de les coses que més ens va sorprendre va ser l'ermita de la Mare de Déu del Vilar, situada a mitja hora de camí terra endins. A les parets hi havia força exvots pintats amb gran ingenuïtat, dels pescadors que havien passat perills forts en el mar i havien demanat l'ajut de la Verge. També hi havia el "Rem de trenta-quatre", que tan bé va relatar Joaquim Ruyra. I del sostre penjaven reproduccions petites d'algunes embarcacions que agraïen els favors de la Verge, en les seves dificultats. (Avui tot ha desaparegut.)

Aquells anys, en el passeig del Mar, es ballaven moltes sardanes, sobretot durant la festa major. Era fàcil aprendre a distingir els "curts" dels "llargs". No faltava mai un ballador amable que ensenyava a "repartir" als que no en sabien. Tots coneixíem els títols de les sardanes i els noms dels seus autors, i aquella música tan alegre convidava a l'amistat.

Molts recorden o els han explicat què era "l'aplec de l'amor" a la platja de Sant Francesc, on es ballaven sardanes sobre la sorra. I la regata "L'amorra amorra" a la platja de Santa Cristina. Nosaltres en vam gaudir durant força estius.

No recordo quan vàrem començar, però tinc ben present quan els dissabtes a la tarda anàvem a l'estació del tren, a esperar el nostre pare que venia els caps de setmana a descansar amb nosaltres. Hi anàvem caminant des del poble i s'hi va anar afegint força gent jove fins a ser una bona colla. Més tard venia la gent gran que feia el trajecte en l'autobús. Davant de l'estació hi havia un bar que a l'hora de berenar ens preparava pa amb tomàquet i un refresc, mentre esperàvem que vingués el tren. Un bon dia el responsable del bar va tenir la bona idea d'engegar un gramòfon amb música de ball, i la tarda resultava completa. Quan tornàvem cap al poble, normalment a peu i cantant, tots estàvem molt contents d'aquell començament de festa.

És normal que en els pobles es facin tertúlies, sobretot durant els estius, quan molts fan vacances. De les tertúlies de Blanes, jo en destacaria dues: la de la botiga dels Cornellà, on tothom es trobava tan bé, i la de la llibreria Blandònia, que també era l'oficina de redacció del *Recull*. Allà tant s'hi trobaven els escriptors blanencs, com V. Coma Soley, A. Bitlloch, J. Abril, F. Puig i Llença i el seu germà Pere (que tenia gran facilitat per a rimar poesies i signava amb el pseudònim "Bon Minyó"), com també els estiuejants Roig i Raventós, Puig Boada, Elias, etc. Els puntals eren el prosista Joaquim Ruyra i el dibuixant J. C. Junceda. Alguna vegada s'havia comentat que el setmanari tenia algunes faltes gramaticals i els germans Elias es varen oferir per a corregir les galerades abans de fer el tiratge, sugge-

riment que va ser cordialment acceptat. Tots els germans vàrem passar moltes hores en aquella llibreria, llegint tot el que s'imprimia.

Repassar els exemplars antics del *Recull* és interessant i divertit. Reflecteix la vida a Blanes durant aquells temps, que ara semblen molt llunyans. La majoria dels articles estan escrits seriosament, però els seus redactors algunes vegades es permetien de fer una mica de broma. És divertit repassar "L'agència matrimonial", normalment escrita en vers i firmada amb pseudònim, que tothom endevinava qui era. També els dibuixos que ho il·lustraven delataven la mà que ho havia fet.

Una de les bromes que tant divertien els amics del *Recull* va ser aquesta: anaven d'excursió Josep Elias i el dibuixant Junceda cap al castell de Monsoliu, i entre ells comentaven que Junceda tenia un aire completament britànic. En trobar-se amb el guia del castell, Elias es presentà com a secretari d'aquell personatge anglès que volia conèixer el castell. Tota l'estona parlaven entre ells en anglès i Josep Elias anava repetint les explicacions que el guia feia en

català i ho traduïa a l'anglès perquè ho entengués aquell turista desconegut, acompanyant-ho tot de grans mostres de respecte i de deferència.

A Blanes, en caure la tarda, era gairebé obligatori fer una caminada amunt i avall del passeig de Mar, gaudint de la fresca marina. El mestre Ruyra, el dibuixant Junceda i el meu pare ho feien i era deliciós escoltar la ingenuïtat de Ruyra, la sagacitat de Junceda i les bromes de "Corredisses", totes fetes sense mordacitat i sense malícia, demostrant que es poden fer comentaris de les coses i de les persones que passen sense dir cap grolleria i tot divertint-s'hi.

L'any 1924 el nostre pare ja era propietari d'un iot de 6 metres d'eslora, amb floc i vela major, una banyera de molta cabuda i una petita cambra on podien dormir 3 persones. Va ser completat amb un motoret auxiliar per a quan el vent no era suficient. No cal dir que va ser batejat amb el nom de *Corredisses*. Durant l'hivern el *Corredisses* estava amarrat a la palanca del Reial Club Marítim esperant els dies de festa per a sortir a navegar. Quan s'acostaven les vacances, els homes feien el viatge de Barcelona a Blanes per mar, mentre les dones el feien en tren, com de costum.

El *Corredisses* quedava amarrat al port de Blanes entre els quillats i altres embarcacions que s'hi aixoplugaven. Quan el pare ja podia gaudir de les vacances, el patró i els seus dos "mariners" emprien la navegació Costa Brava amunt en el iot, i quan arribava la nit fondejaven l'àncora en alguna cala per a poder dormir. Si es presentava l'ocasió anàvem a visitar algun amic que estiuejava a la costa catalana. Era una petita aventura esperada tot l'hivern. A més d'aquesta travessia, durant l'estada a Blanes, moltes tardes, el pare ens convidava, a tota la família i a algun amic, per a sortir a navegar i contemplar la costa des del mar, tot balancejant-se en aquelles aigües tan netes. Algunes vegades mentre navegàvem tiràvem a l'aigua unes fluixes i els dies de sort havíem arreplegat força verats. En cuinar-los al cap de poca estona de ser pescats, tots estàvem d'acord que eren d'un bon gust insuperable.

Quan el *Corredisses* estava amarrat en el port de Blanes, al nostre costat hi havia una barca de bou que cada nit sortia a pescar. Nosaltres teníem sota un banc, un cànir de terrissa ple d'aigua dolça, per si durant la navegació volíem apagar la set. Cert dia, quan vàrem tastar l'aigua, vàrem notar que era ple d'aigua salada. Era fàcil d'endevinar que ens havien gastat una broma i que l'autor de la broma era fill del patró de la barca de bou amarrada al nostre costat. Com que tots érem amics, en desembarcar ho vàrem explicar, tot rient, al pescador pare, un home bastant sorrut, que va trobar que la broma era excessiva. Ens va costar fer-li veure que era una broma sense malícia, que no trencava la nostra amistat. Gràcies a aquella broma vàrem ser convidats a sortir a pescar amb la barca de bou. Embarcats a mitja nit, vàrem presenciar quan en un moment donat el patró, amb tota seguretat, feia calar les xarxes i arreplegava una gran quantitat de peix. Hi ha gent intel·ligent que té coneixements que no es troben en cap llibre. A l'hora de dinar, com era costum, vàrem menjar un arròs amb peix acabat de pescar, junt amb tota la tripulació. És un dels millors que he menjat en la meua vida.

Estiuejants a la platja.
Procedència: AMBL.

Jo vaig aprendre a muntar en bicicleta a Blanes. Mai havia tingut un d'aquests vehicles, però els germans, algunes tardes, anàvem al camp de futbol quan no hi havia partit ni entrenaments, i amb dues raquetes i algunes pilotes, sense xarxa, jugàvem a pilotar. Un veí de Blanes, una mica més gran que les meves germanes, ens venia a veure jugar muntat en una bicicleta, fins que es va decidir a dir-me: "Si em deixes jugar amb les teves germanes, et deixo la bicicleta". Jo ho vaig acceptar i després d'alguna provatura vaig aprendre a conservar l'equilibri. No m'adonava que les meves germanes eren molt atractives.

Durant força anys vàrem continuar estiuejant a Blanes, i si algun estiu ho vàrem interrompre, l'estiu següent hi tornàvem. Quan vàiem la torre de Sant Joan i la punta del Convent, ens semblava que tornàvem a casa. Tinc molts bons records del poble, dels seus habitants, dels estiuejants i algunes de les persones que allà vaig tractar em varen impressionar fortament.

La vila canviava, també canviava la gent, influïda per la política i els problemes socials. Tot el nostre país canviava. Tots nosaltres canviem.

Era millor el Blanes d'ahir, el d'avui o el de demà? És millor ser jove o ser vell? Poques coses hi ha que no canviïn, i és bo pensar-hi una mica.

Raimon Elías i Campins

Enginyer industrial jubilat

La restauració de la rosassa de Santa Maria de Blanes

per Anna Font i Isabel Massó

Història del vidre

No se sap ni on ni com va aparèixer el vidre fabricat per l'ésser humà, encara que més de tres mil anys abans de Crist i en algun lloc del Mediterrani Oriental aquest translúcid, lleuger i decoratiu material ja es feia servir i estava molt relacionat amb tot el món màgic. Diu la llegenda que van ser uns mariners els que accidentalment van descobrir el vidre en les brases de llurs fogueres campamentals al marge del riu Belus. Això sembla "possible", però la veritat és que es creu que va ser un artesà siri el que va perfeccionar la fabricació del vidre.

Els egipcis van comprendre ràpidament les possibilitats que els oferia el vidre, i el van fer servir per fabricar atuells, grans de collarets, incrustacions decoratives i fins i tot figuretes. Tots aquests objectes de vidre estaven considerats com objectes de luxe i no estaven a l'abast de tothom. Tot aquest món màgic i exclusiu del vidre va canviar aproximadament l'any 40 abans de Crist a Síria o Israel, no se sap ben bé on, amb l'aparició de l'anomenada canya de vidrier.

Amb aquesta nova tècnica, mitjançant el procediment del vidre bufat, es podien fabricar peces de vidre d'una manera més o menys massiva, s'abaratien costos i les formes podien ser més complexes i variades. Aquesta és la tècnica que els creadors de vidrieres varen explotar després en les talles medievals de vidre.

De tota manera, els romans van tenir un paper molt important en l'expansió de la indústria del vidre en l'edat mitjana. Tenien un gust especial pel vidre, tant decoratiu com funcional, i van ser ells també els que es van adonar de l'enorme i variat potencial del vidre.

L'ús domèstic del vidre va ser més comú en l'imperi Romà que en qualsevol altre període anterior al segle XIX. La utilització del vidre en el context arquitectònic es desenvolupà amb relativa lentitud. Els romans l'utilitzaven en les finestres, encara que no era l'únic material que feien servir com a tancament, el combinaven amb tota una sèrie de materials translúcids com

la mica, l'alabastre i les petxines. Aquests materials eren inserits en marcs de fusta, guix o bronze.

Tots aquests marcs a poc a poc van ser substituïts per un material molt més flexible i mal·leable, com és el plom, que va permetre que les vidrieres fossin molt més elàstiques.

Després del descobriment de la canya per bufar, es tracta del segon element clau per al creador de vidrieres medievals. Les vidrieres amb intenció decorativa apareixen en les esglésies cristianes en dates molt avançades. Les raons de l'interès de l'Església pel vidre de color eren tant estètiques com espirituals. Les vidrieres de color no són mai estàtiques, ja que canvien amb el pas de la llum del dia. No ha sobreviscut cap vidriera completa dels segles V i VI, si bé n'abunden les referències escrites.

Les primeres troballes daten de l'any 540 i són uns fragments en què apareix el perfil d'un Crist beneït i va ser trobat a Ravenna. Posteriorment es van trobar els impressionants caps, presumiblement de Crist, en les abadies de Lorsch (Alemanya) i Weissenburg (Alsàcia). Daten del segle IX i de mitjan segle XI respectivament. El vidre de color destacà com una de les formes artístiques més importants de l'Europa gòtica, on es desenvolupà notablement en l'àmbit arquitectònic, que buscava eliminar la solidesa i la gruixària dels murs, mitjançant finestrals més grans i més decoratius.

Aquest important protagonisme de les vidrieres comprèn des de mitjan segle XII fins al segle XVI aproximadament.

Durant la segona meitat del segle XVI s'entra en una etapa d'innovacions tècniques, apareixen nous materials, hi ha un canvi en gustos estètics, importants conflictes religiosos, la reforma, atacs en campanyes iconoclastes, i tots aquests factors i, en general, la negligència han fet pagar un preu molt alt a aquestes delicades i impressionants formes artístiques. Afortunadament avui en dia som molts els que ens preocupem per la conservació i la restauració del nostre patrimoni artístic.

Causes i efectes del deteriorament de les vidrieres

En línies generals, les causes del deteriorament de les vidrieres poden ser variades i tenir un origen molt divers. Les causes principals són:

- La composició química dels diferents elements (vidre, plom, capes pictòriques i estructures metàl·liques).

- Els treballs, processos o mètodes de producció d'aquests elements (cocció i qualitat de les capes pictòriques, tècniques i mètodes de treball i decoració del vidre, tipus de soldadura del plom, etc.)

- La influència de les condicions del medi ambient. Pel que fa a les condicions climàtiques, tant els elevats nivells d'humitat relativa i temperatura com els forts contrastos d'aquests paràmetres entre l'exterior i l'interior de l'edifici en un curt espai de temps fomenten la formació d'aigua que, depenent del seu grau d'acidesa i contingut de gasos contaminants, accelera certes reaccions químiques. Aquests alts nivells d'humitat són els principals factors de risc per a l'avanç del deteriorament de les vidrieres, l'oxidació i la corrosió de les estructures metàl·liques, la presència de microorganismes, el deteriorament de les capes pictòriques, etc.

- Els efectes de les radiacions solars, especialment els raigs UV i IR.

- Els productes de restauració emprats.

- L'efecte del vent, que pot originar l'arrossegament de partícules de sorra i pols que poden erosionar la superfície del vidre i deformar els panells.

- L'orientació de la vidriera també és un factor a tenir en compte en el seu deteriorament. Normalment les vidrieres situades cap al nord estan més exposades a altes humitats, per tant, tenen major risc de condensació. En canvi, les vidrieres situades cap al sud i oest acusen més intensament els efectes dels raigs solars.

- La contaminació ambiental. L'aigua de pluja en zones industrialitzades o urbanes acostuma a contenir determinats gasos que poden ser realment nocius per al vidre. Aquest és l'efecte conegut com pluja àcida. D'altra banda, en zones marines, les deposicions de sals sobre el vidre faciliten la retenció de l'aigua.

- Els efectes antròpics i mecànics com guerres, terrorisme, actes vandàlics, vibracions produïdes pel trànsit aeri o terrestre i vibracions dels campanars, el sutge dels ciris, etc.

- El deteriorament biològic (bacteris, fongs, líquens, molsa, algues i aus). Entre aquestes espècies, les més perilloses són els microorganismes, com fongs i bacteris, ja que poden nodrir-se del mateix vidre i de restes de brutícia que s'hi dipositen i arribar a desprendre certs àcids altament agressius que van a poc a poc degradant la superfície del vidre. Certes taques sobre la superfície interior del vidre són un dels primers símptomes per detectar la presència de colònies de microorganismes. La presència d'aquests organismes es veu afavorida per unes condicions climàtiques adverses, com poden ser uns elevats nivells d'humitat i de temperatura, i l'existència d'unes condicions idònies de cultiu, com la presència de matèries orgàniques, deposicions de pols, etc.

- Les intervencions de restauració i conservació incorrectes: instal·lació, emplomats i soldadures defectuoses, neteges i tractaments químics i mecànics agressius, recuits de nous repintats sobre el vidre original. L'efecte de certes restauracions sobre les vidrieres per personal no qualificat pot ser molt més nefast que qualsevol dels altres factors anteriorment descrits.

- Les catàstrofes naturals: moviments sísmics, forts vents, pedra, incendis, huracans, etc. Si bé el control d'aquests fenòmens imprevisibles és pràcticament impossible, la seva aparició és afortunadament molt poc freqüent. No obstant això, el seu efecte sobre qualsevol monument i les obres d'art que conté pot ser realment desastrós.

- El temps d'exposició de cada vidriera a totes aquestes condicions descrites anteriorment influirà en l'evolució dels processos de deteriorament de la vidriera.

Per arribar a comprendre tant les causes com els efectes del deteriorament de les vidrieres és important, en primer lloc, conèixer els diferents materials que les componen. Aquests són bàsicament vidre, capes pictòriques, plom i estructures subjectants. Cada un d'aquests materials està exposat des del moment de la instal·lació de la vidriera a tota una sèrie de factors interns i externs.

Façana de Santa Maria de Blanes.

La rosassa de Santa Maria de Blanes

La rosassa de l'església de Santa Maria de Blanes té tant valor artístic com d'antiguitat, ja que segons

les nostres estimacions aquesta rosassa va ser construïda durant l'any 1949 aproximadament.

Com qualsevol obra d'art, des del moment en què és creada comença a envellir-se, i és per això necessari adoptar unes mesures de conservació i protecció que la facin com més perdurable millor.

La restauració de vitralls, com obres d'art que són, exigeix una especialització molt singular, per a la qual no existeix cap disciplina acadèmica ni cap norma que la reguli.

Només el *Corpus Vitrearum Medii Aevi*, associació internacional nascuda a Europa amb la preocupació de la recuperació dels vitralls medievals, ha establert una sèrie de normes, pautes i criteris que tots els restauradors preocupats per la conservació del patrimoni procurem tenir en compte.

No és suficient un domini de la tècnica vitrallística per a realitzar amb èxit treballs de restauració i recuperació del patrimoni. Fa falta una sensibilitat i uns coneixements artístics sòlids (teòrics i pràctics) i una actualització permanent de les tècniques i innovacions que diàriament s'incorporen a l'especialitat.

És necessari comptar amb un equip que entengui de les causes que interfereixen en la perdurabilitat d'una obra vitrallística (químics, biòlegs, físics, historiadors, etc.).

En referència a la rosassa de Santa Maria de Blanes, el nostre primer objectiu era garantir, en primer lloc, la conservació de l'obra, això vol dir aturar el seu deteriorament i, en segon lloc, restaurar-la o sigui, intentar tornar-la al seu estat original.

Això també vol dir documentar-se sobre el creador de la vidriera perquè ajuda a entendre una mica més algunes de les patologies amb què ens podem trobar, encara que per desgràcia és difícil trobar qualsevol tret o marca identificativa, ja que en l'època que es va fabricar aquesta rosassa no s'acostumaven a signar.

No sabem amb certesa qui és l'autor de la rosassa, però segons la revista local *PROA DE BLANES* i a través d'unes fotografies de les vidrieres d'aquest temple, deduïm que l'actual rosassa és un disseny original de Jaume Busquets i va ser realitzada pel mestre vidrier Lluís Rigalt.

Lluís Rigalt pertany a una de les famílies amb més tradició en l'art de la vidriera. Per parlar d'aquest mestre vidrier ens hem de traslladar a mitjan segle XIX. A Catalunya hi ha dues dinasties, una és la família Amigó i l'altra la família Rigalt, que arribaren en el seu moment més gloriós amb el Modernisme. Tant els Amigó com la família Rigalt provoquen grans avenços en la fabricació de vidrieres pintades, gravades i això, certament els donà molt prestigi entre els vitrallers de la capital catalana. Antoni Rigalt i Blanch (1850 – 1914) va ser un gran protagonista de la seva època i realment personifica el vitrall modernista.

El treball de recerca d'Antoni Rigalt en el camp del vitrall i també la pràctica d'aquest art li donaren molt prestigi i féu que l'arquitecte Jeroni Granell (1867 – 1931) s'hi associés i que l'any 1890 es constituís la societat A. Rigalt i Cia. Aquesta societat amb el pas del temps va canviar diverses vegades de nom. Antoni Rigalt també col·laborà activament amb l'arquitecte Lluís Domènech i Muntaner, i uns exemples de la seva obra són els vitralls del Cafè-Restaurant de l'Exposició Universal del 1888 i especialment els vitralls que formen part del Palau de la Música Catalana (1908). Antoni Rigalt pot ésser considerat com el màxim vitraller del Modernisme, però amb ell no s'acaba la nissaga de vitrallers, que continuà amb el seu fill Lluís Rigalt i Corbella (1888 – 1960), que dirigí la casa Granell Rigalt i Cia., i amb el seu nebot. Així doncs, l'obra vitrallística de la nissaga dels Rigalt és molt extensa, totalment representativa de la seva època, i reflecteix amb fidelitat l'evolució del vitrall. Encara que no hem trobat cap marca identificativa, com podria ser una signatura, sembla que Lluís Rigalt i Corbella possiblement va ser el mestre vidrier executor de la rosassa de Santa Maria de Blanes.

El procés de conservació i restauració

Un cop realitzat l'estudi de la rosassa de Santa Maria de Blanes, vam arribar a una sèrie de conclusions referents al seu estat de conservació i a les mesures necessàries que s'havien d'adoptar per a la seva correcta restauració.

Els criteris aplicats en la restauració d'aquesta rosassa són, en general, els mateixos que per a qualsevol obra d'art:

- Mínima intervenció.
- Màxima reversibilitat de tots els tractaments i productes aplicats.
- Preservació i respecte de tots els elements originals.
- Documentació completa i detallada de tots els mètodes i materials emprats en el procés d'intervenció.
- Respecte a la integritat estètica, històrica i física de l'obra d'art.
- Totes les addicions que es duguin a terme hauran de guardar una harmonia en color, to, textura, material, forma i escala amb respecte als materials originals i hauran de ser reconegudes sense dificultat i sense arribar a destacar més que les originals.
- L'equip de restauració, professionals suficientment formats i experimentats, ha de supervisar i aprovar tot el procés d'intervenció i totes les decisions adoptades.

Un cop explicats i definits tots aquests punts, passem a descriure pas a pas el procés de restauració de la rosassa de Santa Maria de Blanes.

El primer pas de la restauració va ser la presa de fotografies, tant per la cara exterior com per l'interior, de detalls i vistes generals. Seguidament vam numerar el conjunt dels 14 panells un a un per evitar possibles errors a l'hora del muntatge un cop

ja restaurada. Finalment, i com a pas previ a l'inici del desmuntatge, es van fixar, mitjançant unes bandes adhesives, les peces de vidre que tenien risc de caure.

Seguidament el desmuntatge s'efectuà de baix a dalt, eliminant curosament el morter que subjectava els panells a la pedra, als bastidors i als passadors. Una vegada desmuntats els panells es va fer una neteja de les estructures metàl·liques i de les restes de brutícia que havien quedat damunt la pedra, i es va deixar així tota la cavitat ben neta. El problema que se'ns va presentar va ser el d'uns cargols que hi havia fixats als bastidors en alguns extrems determinats, que no deixaven pas per a treure els panells de manera frontal sinó que s'havien de doblar una mica per tal que fessin una mica de panxa i així poder extreure'ls. Això va dificultar bastant el desmuntatge, perquè en aquests llocs a més a més, els panells anaven mancats de plom perquè es devien trobar amb el mateix problema a l'hora de muntar-los i els vidres estaven completament deslligats.

Una vegada desmuntats els panells, es van anar col·locant en caixes de fusta especialment preparades i numerades, les quals van ser curosament traslladades fins al taller de restauració. L'última part del desmuntatge va ser tancar provisionalment el ventall de les vidrieres mitjançant unes làmines de vidre "float" per evitar l'entrada d'aigua, ocells, etc.

Ara comença la feina de taller.

Abans de procedir a la restauració pròpiament dita de les vidrieres es va fer un estudi preliminar dels aspectes més rellevants de la vidriera. Aquest estudi conté informació sobre l'estat del vidre (fractures, llacunes, corrosió, etc.), les capes pictòriques (grissalles despreses, etc.), la xarxa de plom, mides dels panells, tota la documentació gràfica i fotogràfica.

A continuació, la neteja dels panells es va començar per la cara exterior. Aquesta cara no presentava greus problemes tret de les defecacions de les aus i

de fang enganxat en el vidre. El mètode de neteja emprat va ser una neteja en humit per mitjà de cotó fluix.

En la cara interior el procediment va ser diferent. Es va començar utilitzant raspalls de menys a més duresa per la gran quantitat de brutícia que presentaven. Aquesta brutícia es va treure mitjançant un aspirador per no malmetre les pintures. Una vegada treta la brutícia més important vam passar a la neteja en humit tot seguint el procediment emprat en la cara exterior. Aquí vam tenir molta cura perquè hi havia les grissalles que dificultaven aquests procediments.

El següent pas i segurament el més delicat va ser consolidar les grissalles que presentaven problemes més o menys greus de falta d'adherència i despreniment que en ocasions arribaven a afectar més d'un 50% de la superfície. En cap cas, la pèrdua de material original va arribar a ser tan greu com per impedir la lectura correcta dels motius representants.

Les pèrdues de grissalles estaven bàsicament localitzades a la cara interior dels panells, exceptuant els panells 6C, 6E i 1E de la sanefa, que presentaven en la cara exterior pèrdua de capa pictòrica en forma de regalims. Les parts més afectades per la pèrdua de grissalles eren bàsicament tot el conjunt de les ales dels àngels i el perfilat de grissalla marró de la sanefa que estava bastant deteriorat. En general, tot el perfilat de grissalla negra de les figures s'ha hagut de consolidar o de repintar amb pigment, en aquelles parts on havia desaparegut.

Molt probablement la causa del despreniment de les grissalles sigui una mala cocció en el procés de fabricació, ja que els grans tallers de l'època de què data aquesta rosassa tenien excés de comandes per la massiva restauració de tots els temples després de la Guerra Civil. Un cop finalitzada la neteja, la nostra principal preocupació era controlar l'estat de la malla de plom. Les tires de plom original són en forma d'"H" de dues mides, unes de 5 mm i unes altres de 8 mm d'amplada.

El plom és en general bastant estable i elàstic però, en aquest cas, els ploms i els punts de soldadura fracturats eren múltiples i suposaven un greu problema per a la futura estabilitat dels panells envers el vent i altres factors meteorològics i físics, de manera que van ser reforçats amb una nova soldadura amb estany. Es va optar també per la superposició d'una tira de plom en forma d'“U” en el contorn de tots els panells ja que estaven bastant debilitats. Totes aquestes intervencions estan degudament detallades en una sèrie de gràfics.

En el conjunt dels 14 panells, les fractures en el vidre han estat nombroses i nosaltres teníem diverses opcions però a causa dels factors climatològics i per la seva proximitat al mar vam desestimar enganxar els vidres amb resina, a favor de la cinta de coure estanyada, la qual és molt més segura i duradora. Les peces de vidre que estaven molt trencades, vam creure necessari substituir-les per peces noves. Del panell 6A es van crear de nou tres segments que estaven totalment destrossats segurament per l'impacte d'algun objecte. Cal destacar la gran quantitat de vidre catedral i vidre de color que té aquesta rosassa, ja que només apareix vidre transparent pintat en la sanefa.

La reintegració de totes aquestes peces de vidre noves s'ha fet d'acord amb el to, color, textura i gruixària del vidre original i s'han datat i signat amb la data d'intervenció.

Un cop vam tenir la vidriera pròpiament dita restaurada es van fotografiar tots els panells un a un com vam fer a l'inici del procés de restauració, per poder comparar, per tenir un abans i un després.

Per últim, i abans de donar per finalitzada la restauració al taller, vam creure necessari tractar totes les barres de reforç que normalment van per la cara exterior amb un producte antioxidant i una pintura especial, ja que estaven seriosament afectades per l'oxidació, segurament provocada per la proximitat del mar. La vidriera va ser de nou transportada fins a l'església, però com que les estructures on es recolzen cada un dels panells, o sigui els bastidors, són de ferro, estaven també molt oxidades i vam creure necessari tractar-les de la mateixa manera que havíem tractat les barres de reforç i seguidament vam col·locar la vidriera en el seu lloc original, o sigui en la façana de l'església de Santa Maria de Blanes.

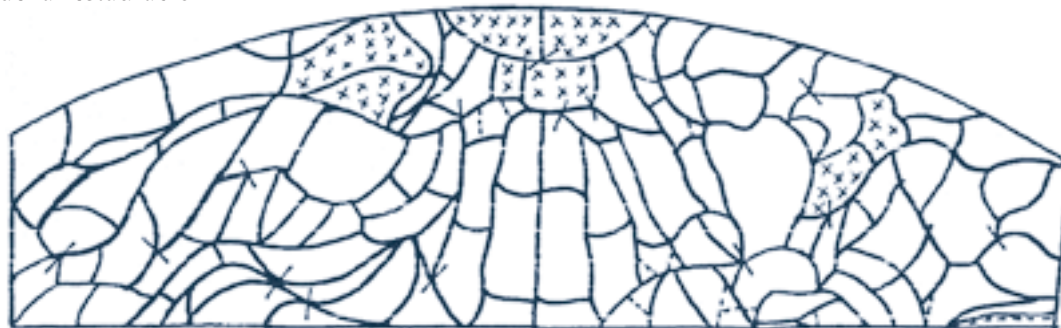
Anna Font López i Isabel Massó Pérez

Restauradores

A continuació exposarem dos exemples concrets:

Panell 5C

Abans de la restauració

x Grissalles despreses

/ Fractura de plom

- - - Fractura en vidre

Després de la restauració

x Grissalles fixades i repintades
O Soldadures reforçades

..... Reparació de fractura de vidre amb Tiffany
-.-.- Reparació de fractura de vidre amb plom cec

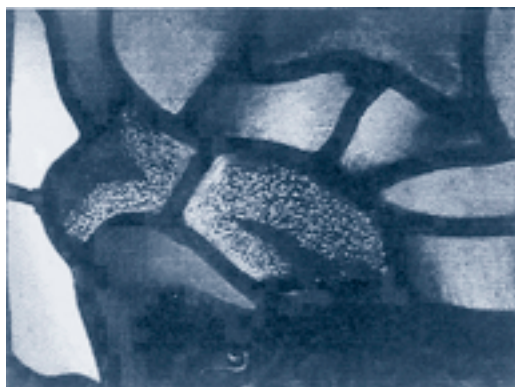
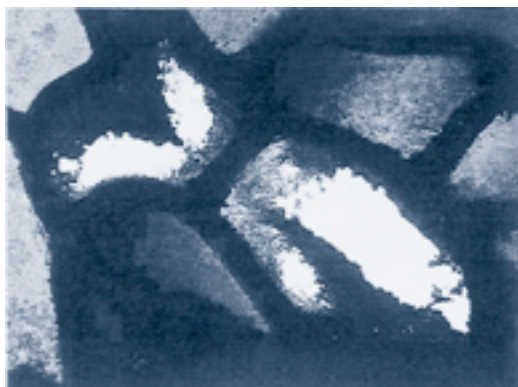
Fotografies Panell 5C

Estat inicial del panell abans de la restauració.

Estat final del panell després de la restauració.

Exemple de restauració de pèrdua de grissalla mitjançant pigment orgànic per la cara interior.

Panell 6A

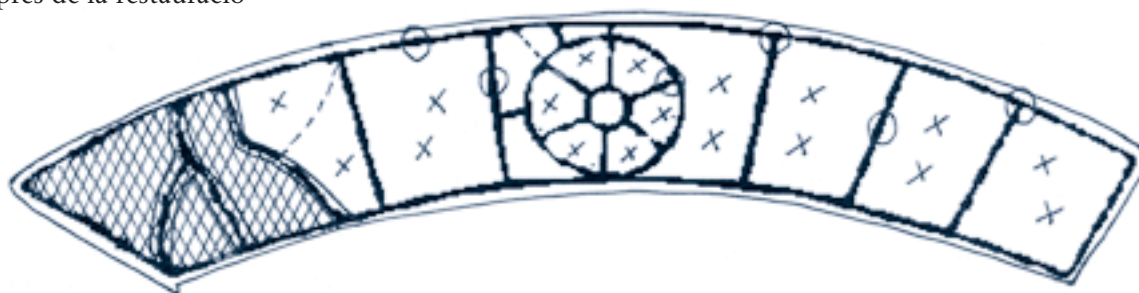
Abans de la restauració

/// Vidre perdut
x Grissalles despreses

/ Fractura de plom
- - - Fractura en vidre

Després de la restauració

XXX Vidre nou 2001
x Grissalles fixades i repintades

O Soldadures reforçades
..... Reparació de fractura de vidre amb Tiffany

Aquest és el panell que presentava la major problemàtica, ja que hi mancaven molts trossos de vidre, i els que teníem eren peces molt petites i escantonades. Per aquesta raó va ser difícil recompondre el disseny original. A la fi es va fer una peça nova que va quedar totalment integrada a la resta de la sanefa

Fotografies Panell 6A

Fotografia general abans de la restauració.

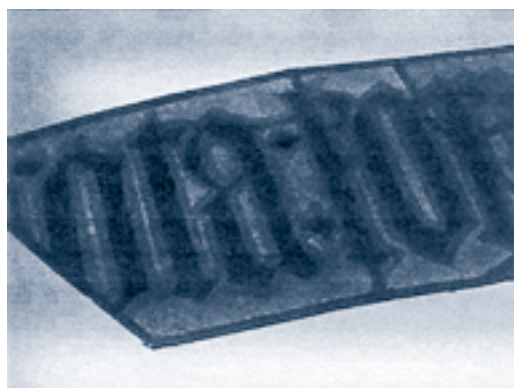
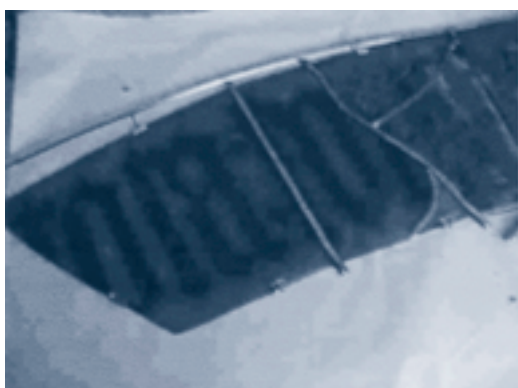
Detalls de marques d'identificació dels panells i exemple de vidre rosegat a causa dels cargols del bastidor.

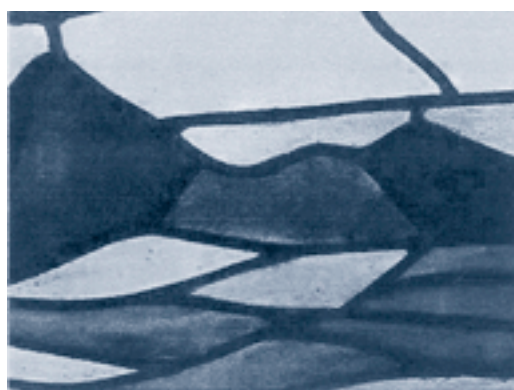
Procés de fabricació de la nova peça de la sanefa ja que l'original estava pràcticament desfeta.

Evolució de la fabricació de la nova peça.

Emplomat i fotografia final de la sanefa.

Detall del vidre trencat i del canviat.

Cara d'un àngel abans i després de la restauració.

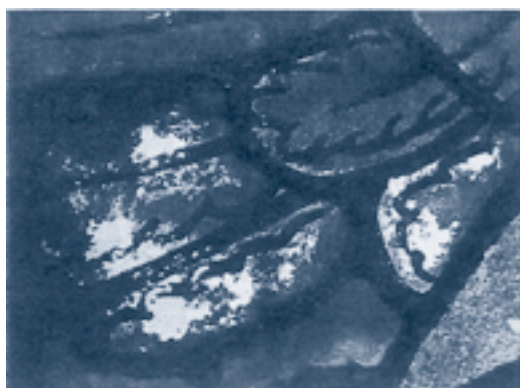
Cara d'un àngel abans i després de la restauració.

Procés de restauració de les ales.

Procés de restauració de la part central de la rosassa.

Detall de peça de vidre repintada.

Cara d'un àngel abans i després de la restauració.

Blanes i la música

per Josep Maria Guinart

Aquestes línies no pretenen pas ser un estudi exhaustiu del desenvolupament de la música a Blanes, sinó només una visió personal de com la música ha ocupat un lloc a la vida blanenca en els últims anys.

Què són, però, els últims anys? Ja que és una visió personal, i sense ser estrictament exacte, consideraré els últims anys aquells que sense anar a buscar massa arxius ni documents puc més o menys recordar. Per dir un número rodó, diguem 40.

També cal que quedi clar que no parlaré d'abans d'aquests últims 40 anys. No és que es tracti d'ignorar aquells temps passats, sinó que ens centrem només en el període esmentat.

Em sembla recordar, doncs, que fa 40 anys Blanes era un poble *poble* (8.492 habitants el 1960). Hi havia algunes entitats corals. Hi havia algun músic. Al *Primer Casino de Blanes* es feia ball, als *Terrassans* també, i al passeig de Mar hi havia una pista que un temps després es va emportar el mar on també hi venien orquestres de renom, i jo diria que també hi va haver alguna temporada una espècie d'envelat estable a la platja, de nom *Gorgonia*, on també s'hi havia fet ball. I al local que ara ocupa l'Arxiu Municipal, que precisament edita aquesta revista, hi ha-

via també l'*Acapulco*, una altra sala de ball que havia ofert música en directe i espectacles de flamenc. Molt de ball, sembla que es feia a Blanes. Per Pasqua es cantaven caramelles (els *Petits Cantaires* se n'encarregaven), hi havia concerts per Nadal, per la Festa Major i per la Festa Major Petita, protagonitzats quasi sempre per *La Principal de la Bisbal*; a l'església també es cantava, i el teatre cinema Fortuny, al passeig de Dintre, era també seu d'actes musicals. Hi havia ben pocs aparells de televisió (calia anar al bar més pròxim per seguir amb atenció el *Festival de la Canción Mediterránea*) i ben poca gent disposava de tocadiscos. La ràdio ocupava un lloc d'honor a moltes cases, potser enmig de plats i copes en un bufet del menjador. I no era pas estrany anar pels carrers, encara molts sense asfaltar, i sentir els cants d'algun paleta, d'alguna minyona o d'alguna mestressa de casa mentre feien la bugada o preparaven el dinar.

Actualment és pràcticament impossible sentir minyones, mestresses de casa o paletes cantant. Ja no només perquè el soroll ambiental no ho permetria, sinó perquè el costum de cantar a casa o a la feina s'ha perdut. Els aparells de ràdio ja no ocupen el lloc preferent del bufet del menjador, però continuen, curiosament, acompanyant les feines de la llar i les de molts obrers de rams diversos. El

que sí que es pot sentir ara, especialment a l'estiu i si és de nit, és la sintonia dels aparells de televisió, que quasi permet seguir una pel·lícula mentre es passeja pel carrer, només amb el que surt de les finestres obertes de les cases.

Així mateix, moltíssima gent té a casa aparells de reproducció musical. La ràpida evolució d'aquesta mena d'aparells ha fet que si fa quaranta anys quasi ningú disposava de tocadiscos, ara ja quasi tampoc. En tan poc temps, el tocadiscos ha passat de ser el rei de la reproducció musi-

Banda del Col·legi Santa Maria, 1965. Foto: J. Robert.

cal a ser una relíquia, substituït pel reproductor de *discs compactes*, al mateix temps que la popularíssima *casset* està a punt de ser també oblidada.

Dic això perquè no ho considero una simple anècdota, ni tan sols perquè es vegi com han canviat “els temps”, sinó perquè aquests canvis han permès una relació del poble en general amb la música pràcticament insomniable fa quaranta anys.

Tret d'escasses excepcions i deixant de banda el paper que pogué tenir la ràdio en la cultura musical de la població, el contacte de la gent amb la música era bàsicament viu i directe. Algú podia disposar de tocadiscos o gramòfon i escoltar repetides vegades les seves àries d'òpera preferides o les simfonies dels compositors de més renom o alguns dels èxits de l'anomenada música lleugera, coneguts a través de la ràdio, o alguna sardana fins i tot. Però la majoria d'habitants de la nostra població (com de qualsevol altra de les seves característiques) no tenia altra opció que escoltar sardanes quan venia una cobla, o versions de romances de *zarzuela* les poques vegades a l'any que venia una orquestra, o les cançons de moda als múltiples balls com els que esmentava abans. O sigui, un contacte, com deia, viu i directe amb la música, amb els músics, amb el fet musical en si mateix.

Perquè en el fet musical hi intervenen bàsicament tres factors: el compositor, el transmissor, o sigui l'interpret, i el receptor, és a dir, l'oient. (Entendrem aquí el factor generador de la música, el compositor, no com a persona, sinó com a allò que ens ofereix, o sigui, la música en si mateixa.)

Quina evolució han seguit aquests tres factors a Blanes en els últims quaranta anys?

La música

La música en els últims quaranta anys ha canviat substancialment.

Si parlem de la música culta (mal anomenada clàssica) hem passat de les primeres manifestacions de

música electrònica o electroacústica a un retorn a formes més antigues però amb tota mena de llenguatges musicals. Potser ara hi ha menys experimentació i més camins oberts. De totes maneres a la vida musical de Blanes això afecta poc, perquè mai no ha estat precisament a l'avantguarda. En realitat, la música que es podia escoltar en un concert de 1960, de 1975 o de 2000, ha canviat molt poc. I més que de qualsevol d'aquestes dates podia haver estat un concert de principis del segle XX o de finals del XIX.

Si parlem de música lleugera (també prou mal anomenada així), el canvi podia haver estat notable. A les cançons més o menys carrinclones i intrascendents dels últims anys 50 del segle passat, ja des dels anys 60 les van seguir tota mena de cançons sorgides sota l'escalf del rock (terme que utilitzo d'una manera molt general), encara que el consum massiu s'ha decantat més per les cançons més lleugeres que per les més progressistes. El que semblava que podia ser un canvi total d'unes generacions a les següents, en la pràctica s'ha quedat en una ampliació del repertori de ball, que, tret d'ocasions comptades, té ara mateix més sabor “de tota la vida” que rocker.

Si parlem de música religiosa també hi ha hagut canvis profunds. El Concili Vaticà II, que precisament va tenir lloc els primers anys dels quals estem parlant, va provocar un gir total en la música que es practicava a l'església. De ser música cantada en llatí, generalment elaborada, polifònica moltes vegades, es va passar a una música cantada en català o castellà amb melodies senzilles i escàs interès musical, cosa ocasionada pel canvi substancial en el tema: La música religiosa deixava de ser espectacular i per deixar bocabadat el fidel i passava a convertir aquest en protagonista i interpret. Així un immens repertori quedava, tot d'una, fora de joc.

Un altre possible terreny a comentar podria ser el de la música tradicional. Si aquí parlem de sardanes s'hauria de parlar de l'augment considerable de la qualitat de moltes cobles. Més discutible seria parlar del nivell de les composicions. I si parlem

d'altres tipus de música tradicional, a Catalunya no hi ha hagut la mateixa revifalla que en altres contrades.

El públic

(No és un error, no. Permeteu-me que passi al tercer factor que intervé en el fet musical, és a dir el receptor, l'oient, deixant per a més endavant el món dels intèrprets que és a Blanes el més interessant).

Com ha canviat el públic musical a Blanes en quaranta anys?

Hi havia un públic constituït per un gran nombre de persones que escoltava música a l'església i que ja ha desaparegut, tant perquè ja no és l'església un lloc on escoltar música, com per la desaparició física de tantes persones (és llei de vida) com per la cada vegada més escassa assistència de fidels als actes religiosos.

Recordo un altre tipus de públic que només sortia de casa si venia *La Principal de la Bisbal*, tant si el que interpretava eren sardanes, com si feia ball o concert. I tan és que fos als temps històrics de *Saló*, *Viladesau*, *Pont*, *Poch*, etc., com en altres moments posteriors en què *La Bisbal*, qualitativament, "ja no era *La Bisbal*".

Tardor de 1965. La Banda del Col·legi Santa Maria en una desfilada a favor de l'escola i contra l'analfabetisme. Foto: J. Robert.

Hi ha un altre tipus de públic, fa quaranta anys molt escàs i ara més nombrós, que enlairant la bandera de "a Blanes mai no es fa res" unes vegades, o per un mal entès elitisme unes altres, acostuma a deixar-se caure per Palaus de la Música, Auditoris de Barcelona o fins i tot de Girona o de Tordera, no es deixa veure pràcticament mai als esdeveniments musicals blanencs.

Amb una certa semblança amb aquest últim, hi ha també un tipus de públic que no és públic, sinó privat. Bons consumidors de música, l'escolten a casa amb el mitjans elèctrics de que es disposa avui dia (aquell contacte directe que deia abans ja no fa cap falta) però no tenen per costum anar a escoltar música en viu.

Hi ha també un altre tipus de públic que hom podria pensar abundant però que també resulta escàs: els amants del rock i/o el pop. Molts són els habitants de Blanes que al llarg de la seva vida han fet desplaçaments a Barcelona o a altres indrets per assistir a concerts de rock, o a Festivals d'aquests multitudinaris, i que, en canvi, han deixat el pavelló blanenc força galdós quan han estat artistes d'aquests camps musicals els que han vingut aquí. Perquè de fracassos sonats n'hi ha hagut a Blanes. Tant és que vingués *Sopa de Cabra* com *Barón Rojo*, tant és que vingués *Miguel Ríos* com que fos *Ramoncín*. I això es podria fer extensiu a alguns

cantautors: des d'un *Ramon Muntaner* a un *Albert Pla*, passant pel pobre *Enric Hernáez* que havia d'actuar a la plaça de l'església i no hi va anar absolutament ningú.

Però, ara que hi penso, això no ha passat i passa només en aquests gèneres: una vegada al Centre Catòlic van venir *Els Trobadors*, d'*Alfons Encinas*, i el públic no arribava a deu persones. Ni això passa només amb la música. En el món del teatre, recordo una vegada que una com-

panyia en la que hi havia el després famós *Lluís Homar* se'n va tornar sense ni començar, per falta de públic.

Un públic que fa quaranta anys aquí era pràcticament inexistent i ara és més que nombrós i, fins i tot, fidel és el que acudeix a manifestacions de flamenc. Al mateix escenari blanenc on alguna gran figura del pop ha fracassat, alguna figura del flamenc comercial hi ha triomfat.

També hi ha a Blanes un públic especialitzat en les havaneres. No sé què devia fer aquest públic fa quaranta anys quan les havaneres no s'havien posat de moda, però ara sí que hi és.

Hi ha també un altre tipus de públic, jo diria més ara que abans, que té consciència de ser públic durant un cert temps. M'explico: hi ha un tipus de persones que durant una època de la seva vida (en general els anys joves) assisteixen a esdeveniments musicals d'una manera diem-ne regular, fins que arriba un moment (l'edat varia segons els casos) en què l'energia per continuar sembla que s'acaba. Curiosament això també passa amb la compra de música enregistrada. Molts joves que habitualment compren discos (faig servir aquest terme per englobar qualsevol mena de suport), un dia deixen de comprar-ne. La música que per a ells havia estat companya diària, passa a ser una cosa inexistent. Realment curiós. (Tan curiós com la famosa frase tan repetida per gent viva que parla de "la seva època", expressió que tufeja a mort i que en el cas de la música és realment d'ús habitual. I no cal que l'expliqui perquè tothom l'entén).

De totes maneres, el públic a Blanes té una tendència no només musical sinó general a moure's per inèrcia o per costum. No és pas estrany que gent que anava regularment al Centre Catòlic, per exemple, no anés mai a un concert de Música a l'Esperança, i viceversa, tot i fer-se de vegades concerts de característiques prou semblants.

I hi ha encara un altre tipus de públic que és el que fa possible que a Blanes es facin moltes coses. És

aquell públic que va a veure "els seus". Per sort, hi ha gran quantitat de pares, de mares, d'àvies, de cosins, d'amics, de *nòvios*, etc., etc., que acudeixen fervorosament a l'actuació dels seus fills, filles, néts, nétes, cosines, amigues, *nòvies*, etc., etc., fent així que qui actuï ho faci per a algú. Per desgràcia també, hi ha gran quantitat de pares, de mares, d'àvies, de cosins, d'amics, de *nòvios*, etc., etc., que acudeixen fervorosament a l'actuació dels seus fills, filles, néts, nétes, cosines, amigues, *nòvies*, etc., etc., fent que el que podria ser un fracàs no ho sembli.

Finalment, hi ha a Blanes també un tipus de públic realment interessat per gran part dels actes musicals que se celebren i que acudeix, en conseqüència, a quasi tot. Són aquells que quan es troben acostumen a dir: "sempre som els mateixos, eh?".

Els intèrprets

En aquest aspecte la vida musical a Blanes en aquests 40 anys sí que ha canviat. A principis dels anys 60 no hi havia gaire més que algunes entitats corals: l'ara ja centenària Capella de Santa Cecília, cor i escolania del Col·legi Santa Maria, cantaires de caramelles...

... però l'any 1964 va haver-hi un punt d'inflexió. Va arribar a Blanes el *P. Joaquim Alqueza S. F.* i es va fer càrrec de l'Escolania del Col·legi Santa Maria, de la qual ja havien tingut cura prèviament el *P. Pi-quer* i el *P. Riubrogent*.

Això potser no hauria estat més transcendent (tot i que els que hi cantàvem sempre vam pensar que sonàvem molt bé) si no fos que, a partir de l'escolania el *P. Alqueza* va muntar ràpidament una Tuna (sí, sí, aquell conjunt de tan típic sabor espanyol integrat per estudiants -generalment universitaris- vestits a la manera del segle XVI, amb capa i una pila de cintes de colors se suposa que regalades per cors trencats deixats endarrere i que toquen bàsicament instruments de corda polsada). En aquest cas la Tuna no la integraven estudiants universitaris sinó de Batxillerat elemental (equivalent,

per l'edat, a finals de Primària i primer cicle d'ESO actualment), i les cintes acostumaven a ser regals de la família i les amistats.

La Tuna no va tenir una vida gaire llarga, ja que les veus dels seus components van anar fent-se adults i el propi P. Alqueza va tenir altres interessos, però va tenir temps de deixar 12 cançons enregistrades (inclosa una escrita expressament pel compositor local *Josep Albertí*) en tres discos EP entre els anys 1966 i 1967, cosa remarcable en aquella època.

El P. Alqueza era en aquell temps una persona tremendament moderna i enamorada de la música (quasi m'atreviria a dir que va ser qui va introduir els cassets entre el jovent de Blanes i amb els cassets el gust per la música pop) i una mica més tard d'entre les files de la Tuna va muntar un "Conjunt".

Sota el nom d'*Els Petits Blanencs*, la típica formació de guitarres elèctriques i bateria intentava emular *The Beatles* o *Los Mustang* (que, per cert, també assajaven a Blanes moltes vegades, els Mustang vull dir, no els Beatles). Però aquesta formació va durar encara menys que l'anterior.

La gran basa del P. Alqueza (que abans de ser destinat a Blanes estava a València) va ser muntar una banda de música, cosa tan típica de les terres valencianes i tan escassa aquí. Això va ser poc des-

prés de l'Escolania i la Tuna. Just el juny de 1965 arribava una furgoneta plena d'instruments, el 31 de juliol s'interpretava un petit concert per a amics i familiars i el 21 d'agost (Festa Major Petita) es presentava la nova *Banda Infantil del Col·legi Santa Maria* al públic en general. Només dos anys més tard es presentava una nova secció: la *Cobla Infantil del Col·legi Santa Maria*.

La Banda es va convertir en habitual a homenatges a la vellesa i festes majors de molts pobles de Catalunya (que venien a ser les mateixes festes que se celebraven a Blanes) i en altres festes també. Hi havia temporades que no hi havia diumenge que no sortís. Però el que va tenir un ressò especial va ser la Cobla, la primera Cobla Infantil de Catalunya.

En aquella època la sardana patia falta de músics (i no com ara que pateix falta de balladors) i, a més, era un símbol de catalanisme reivindicatiu. L'arribada de la Cobla Infantil de Blanes va ser rebuda amb els braços oberts des dels organismes del ram de Barcelona. Es va convertir en tot un exemple i la varen exhibir arreu de Catalunya integrada a la Caravana de la Flama de la Sardana.

La veritat és que va servir precisament d'exemple, ja que amb la mateixa idea va sorgir la Cobla Jovenívola de Sabadell (en aquell cas de mà dels Escolapis), l'Escola de Cobla Marinada de Badalona i, ja després, moltes més, algunes de les quals, musicalment, van resultar més interessants que la de Blanes. La de Blanes encara va trigar anys a donar els seus propis fruits.

No va ser fins a finals dels anys 70 que, primer un servidor de vostès i després en Jordi Molina, ens vam començar a dedicar més o menys seriosament a la música. I l'eclosió va ser el 1985 (quan el P. Alqueza ja havia marxat de Blanes) amb la fundació de la *Cobla Vila de Bla-*

21 d'agost de 1967. Presentació de la Cobla Infantil del Col·legi Santa Maria.
Foto: J. Robert.

nes, formada íntegrament per músics provinents de la Cobla del Col·legi Santa Maria i que bastant ràpidament es va fer un lloc entre les millors cobles del país. Després es va convertir en Cobla-Orquestra i més tard es va canviar el nom per *Blanes*, simplement, al mateix temps que la plantilla s'anava nodrint de músics que ja no eren exclusivament de Blanes, mentre els que marxaven ho feien a orquestres amb més solera.

Poc més tard, concretament a l'octubre de 1987, la Banda-Cobla del Col·legi Santa Maria va inaugurar instal·lacions i una Escola de Música. Si bé l'Escola és de l'entitat, sempre ha estat oberta a tothom i té una mitjana de quasi 200 alumnes per any. No cal dir que aquesta ha estat una de les més grans aportacions a la música que hi ha hagut a Blanes, i s'ha notat, perquè des d'aquell moment una munió de músics s'han anat integrant en gran quantitat de cobles i orquestres, com es pot comprovar des de 1999 el primer divendres d'octubre en què té lloc la Trobada de Músics de Cobla Blanencs, que acostuma a reunir sobre un mateix escenari més de 60 músics.

• • •

Tornem enrere. A finals dels anys 60 i principis dels 70 va tenir lloc a Blanes un Festival Escolar de nades. Molts nens i nenes es van convertir en intèrprets. Hi participaven pràcticament totes les escoles, tant públiques com privades, i encara que el tema era nadalenc, la manera de desenvolupar-se era semblant al Festival d'Eurovisió, tan popular aquells anys. Primer se celebraven a l'Esbarjo Parroquial, i després, donada l'envergadura del Festival, al cinema Fortuny.

Eren aquells uns anys d'efervescència musical. El curs 1971-72 neix la *Coral Polifònica Veus Blanques* que, com el seu nom indica, també era infantil. En

aquest cas l'ànima del cor era la senyora *M. Rosa Vidal de Ros*. Adherida a l'Agrupació Internacional de *Pueri Cantores* (introduïda a Espanya a través dels Escolapis de Sabadell, que també van fundar la Cobla Jovenívola, com deia abans) va arribar a comptar amb gran nombre de cantaires fins que el 1985 es va desintegrar. L'any següent va ressorgir i fins al 1989 va reprendre la considerable activitat (tant cantant a Blanes com a fora, o presentant corals diverses a la nostra població) que havia portat fins aquell moment. L'any 1990, reduït el nombre dels seus integrants i en perill de desaparèixer, es va integrar com a secció infantil de la Capella de Santa Cecília. Com en el cas de la Banda del Col·legi Santa Maria amb instrumentistes, la Coral Polifònica Veus Blanques va constituir un planter de cantaires. Si bé en el cas del cant coral, a diferència de la música instrumental, la pràctica es queda en el terreny de l'afició, força són els antics nens o nenes que van passar per les Veus Blanques que després han participat en altres corals. De l'any 1978 queda l'enregistrament d'un Disc LP, i cal dir també que del si de la coral va sorgir un grup de flautes dolces anomenat *Cluster*.

Pel mateix temps que les Veus Blanques a Blanes es va crear un *Grup de Majorettes*, una cosa que en aquella època estava de moda. Molts pobles van tenir el

La Coral Polifònica Veus Blanques a la Casa de Cultura Joan G. Junceda.
Foto: J. Robert.

seu grup seguint el model francès, però com que les coses franceses van deixar de resultar-nos properes (la música, per exemple) substituïdes pels models anglosaxons, i els corrents feministes no veien gaire bé aquest tipus de manifestacions, el grup de majorettes que durant força temps “alegrava” les desfilades a Blanes i molts llocs més, va quedar convertit en club de Twirling. A la seva primera època acostumaven a actuar acompanyades per la Banda del Col·legi Santa Maria, però com que ambdues agrupacions tenien prou èxit, no sempre aquest acompanyament era possible. Van funcionar un temps amb l’acompanyament d’una Banda de cornetes i tambors, però els temps van canviar, i en el si de l’Agrupació de Majorettes es va fundar el 1982 una Banda de Música. L’entitat que es va constituir porta el nom d’*Associació Cultural del Grup de Majorettes i Banda de Blanes* i, a la llarga, ha englobat el *Grup de Majorettes* (actualment inactiu), el *Club Twirling Blanes* i la *Banda Musical de Blanes* que, dins l’Associació però amb independència, ha arribat als nostres dies. D’aquí no han sortit tants músics que s’hagin professionalitzat com de la Banda del Col·legi Santa Maria, però tenen una altra virtut: després de tants anys, músics que la van començar encara hi toquen i d’altres que ho han deixat hi han estat una bona colla d’anys o hi col·laboren esporàdicament.

Blanes tenia una cosa insòlita (aquí no som a València): dues Bandes de Música. Però el 1985, l’Associació de Pares d’Alumnes de l’Escola Pública Mossèn Joan Batlle va tirar endavant la creació d’una tercera Banda de Música. Si insòlites eren dues, més insòlites eren tres. Però evidentment totes hi tenien cabuda en un poble que no parava de créixer. Aquests anys finals de la dècada dels 80 van començar uns concerts de Nadal davant l’Ajuntament on participaven les tres bandes.

Devia ser a principis dels anys 90 que totes tres bandes passaven per una època magra. Faltaven nens que volguessin integrar-s’hi. El resultat de la idiosincràsia d’aquell moment és que la Banda Musical de Blanes i la Banda Mossèn Joan Batlle, tot i conservar els seus noms respectius i funcionar

internament segons els seus estatuts, actuen sempre juntes, com si fossin una de sola.

• • •

Tornem enrere altra vegada. La moda de les havaneres va arribar a Blanes.

L’any 1980 es recuperà el nom d’una antiga entitat de la nostra vila dedicada al cant coral: *La Flor blanenca*. Ja havia existit entre 1926 i 1936 (havia tingut fins quasi 100 cantaires). S’havia reorganitzat el 1948 (amb la meitat de veus) i havia tornat a desaparèixer el 1955. I el 1980 tornà convertida en Grup d’Havaneres, encara amb menys cantaires i, per raons diverses, el grup es va anar reduint fins a desintegrar-se del tot el 1986.

El 1982 un altre Grup d’Havaneres sortí a la palestra. Aquest, molt més reduït (4 membres), portava el nom de *Sa Palomera*. El 1986 es quedaven sense director.

Fixeu-vos en aquesta data coincident: 1986. El que va quedar de *La Flor Blanenca* i el que va quedar de *Sa Palomera* van formar un altre grup d’havaneres, aquesta vegada amb el nom també blanenc de *Cala Bona*. El 1995, però, aquest tercer grup també desapareixia, i Blanes es quedava sense representació en el camp de les *sailor songs* (com anuncia l’Oficina de Turisme).

El cant coral és una de les constants a la història de la música blanenca. Així que el 1988 neix una coral nova al casal de jubilats Sant Jordi que es batejà com “*Sa Marinada*” i continua en actiu actualment.

Paral·lelament, el mateix any neix també una altra coral, també amb un nom mariner: *Mar Blava*. Tot i començar una quarantena de cantaires, després es va reduir i finalment el 1994 va deixar d’actuar definitivament.

Però no us penséssiu. L’any 1995 començava de manera impetuosa una nova coral, en aquest cas amb el nom de *Coral Polifònica de Blanes*. I poc després de la presentació de la Coral Polifònica de Blanes, alguns dels seus membres la van deixar i, sense

trigar gaire, van muntar un altre grup coral: *El Cor de Cambra Sota Palau*.

A més, des de 1998 existeix també el *Cor del Casal de la Gent Gran* i des de 2001 el *Coro Rociero "Bahía de Blanes"* de l'Asociación Cultural Andaluza.

O sigui que ara mateix Blanes compta, més o menys, amb sis entitats corals (o set, si comptem les Veus Blanques independentment de la Capella de Santa Cecília).

• • •

Un món a part és el dels grups de rock. Val a dir que el rock podria ser considerat una música alternativa, estretament lligada a una manera de viure o d'entendre el món i la seva pròpia naturalesa, mantenint-se un tant fora del sistema, fa més difícil (sense fer un metòdic treball de camp) estar al corrent de les ràpides aparicions i desaparicions de grups. Fa quaranta anys aquest gènere musical no tenia cap presència a Blanes. Només alguna gran ciutat a l'estat espanyol havia començat a rebre les influències de la música americana que canviaria el panorama de la música jove a tot el món. Els Petits Blanencs van ser una petita mostra avançada, però encara haurien de passar uns quants anys perquè el jovent del poble s'apuntés a les noves tendències.

En una fase diguem-ne intermèdia va haver-hi un grup de gran popularitat entre les jovenetes del poble. Sorgits bàsicament de les files de la Banda del Col·legi Santa Maria, es deien *Xaloc*. I hi havia també la competència: *Garbí*. Però probablement no va ser fins la segona o la tercera fornada de grups de rock dur anglosaxons que aquesta tendència va començar a influir entre els joves de Blanes i els va animar a intentar emular els seus ídols. Això ens situa a la segona meitat dels anys 80.

Un dels primers grups amb una certa anomenada va ser *Excess*, on hi havia Carlos Izaga de vocalista, un dels pocs cantants blanencs que després trobaríem en els crèdits de discos d'artistes reconeguts, com per exemple *Lluís Llach* o *Sangtraït*. Més tard també va començar una aventura, com a cantant solista amb CD al mercat i compositor per a artistes diversos, que el va dur a Madrid, des d'on gira per Espanya amb *Los 40 Principales*.

Aquells finals d'anys 80 i principis de 90 va començar, d'altra banda, tota aquella moguda del rock català. Sigui per la seva influència o no, el cas és que a Blanes van proliferar els grups de rock com els bolets. El 1992, dins la Festa Major, té lloc la 1ª Mostra de Rock Local, si no recordo malament, al port, a la plaça on hi havia l'Aquari. En aquells moments hi havia una quinzena de grups a Blanes. I es va constituir l'AMIC (abans que l'AMIC de l'Ajuntament!) que és una associació de músics. I des de llavors la creació i la defunció (cosa gens rara al món del rock) de grups ha estat imparabile.

És molt difícil fer de memòria una relació dels innumbrables grups de rock que hi ha hagut a Blanes en els últims anys per la raó que apuntava abans. Així que, sense ànim de fer cap llista exhaustiva, es pot parlar de grups com *Digamma Azul*, *Escuadrón*, *Sólo para ingenuos*, *Green Buffalo*, *De Què Band*,

Actuació del grup *Dark Coyote*.

Wantun, Hard Melody, Critick show, WC-Fuckers, Els nens de la cuina, Los Motonabos, Red Ribbon, Tailbone, Cannibal Face, H de H, La cara oculta (que van anar al Festival de la Canción de Benidorm i tot) *Fuera de Tono, Klown, The Bombas, El Grupo Monotono, Bate's Motel, Wahnfriend, Bizarre, Head Injury, Eclipse, The Mojaras Band, Cashmir, Dark Coyote, Kontra Band, Lizipain's* (en una línia més experimental), etc., etc. (diversos d'ells amb discos o maquetes enregistrades) O, en una altra línia, uns *Mercury 2000*, molt jovenets, que a la llarga serien la llavor de *Maracaibo*, el trio que en els últims anys es quasi omnipresent a les festes de Blanes i de moltes altres localitats.

Caràtula del CD de *Los Motonabos*.

Com es pot veure, els noms dels grups de rock, a diferència del que passa en altres gèneres musicals, estan immersos en el món globalitzat, lluny de les arrels blanques (no com els antics Xaloc i Garbí). Val a dir també que la majoria d'aquests grups s'han decantat sempre més aviat cap a la música dura que no cap al pop més o menys melòdic.

Dins el món de la música que acostumem a anomenar lleugera, cal esmentar també el nom de Mónica Carvajal, cantant blanenca (encara que nascuda a Sabadell) que amb el nom artístic de

Mónica Mey va començar una carrera que la va portar a guanyar un segon lloc al Festival de la Canción de Benidorm i enregistrar disc amb una multinacional, a més d'integrar-se a l'espectacle *Grease* de gira per Espanya.

O el d'Aaron *El Correcaminos Solitario*, un amant del rock'n'roll que va emigrar a Barcelona, però li hem perdut la pista.

D'altra banda, la *Cobla Vila de Blanes*, quan es va considerar prou preparada, va presentar-se com a cobla-orquestra, en la més típica tradició gironina. Al principi, però, tenia una personalitat pròpia, més propera a les big bands americanes dels anys 40 que a les típiques cobles-orquestres més comercials de les nostres contrades, però la dura realitat els va portar a assemblar-se a la competència perdent aquell aire més personal.

Un altre tipus de músic que també es dona a Blanes en els últims temps és el tecladista, vull dir,

Esteban (Esteve Baltrons). La data no ve d'aquí.
Foto: J. Robert.

aquella persona que, tocant instruments de teclat elèctrics s'ho munta sol: toca i canta. On? A casa-ments, a hotels, a càmpings, a balls populars, a ca-sals d'avis...

I encara un últim apunt: tot i que jo no els inclou-ria pas en aquest apartat de músics, hi ha qui con-sidera així els *DJ* (*discjokeys*), o sigui, punxadors de discos, personatges que barregen música a clubs i discoteques, que, a diferència de la primera època de les *boîtes*, no es limiten a programar amb més o menys gràcia una cançó darrere l'altra, sinó que "creen" a partir de la música que han fet els altres. Doncs bé, Blanes també compta amb algun DJ prou reconegut.

Començava aquest apartat dels intèrprets dient que la vida musical a Blanes en aquests 40 anys sí que havia canviat, però hi ha una persona que conti-nua al peu del canó. Sigui actuant als homenatges a la vellesa, sigui al seu bar (tota una institució "Los Tarantos", de Raval, tancat fa pocs anys), sigui a la Festa Major, sigui a Blanes, a Alemanya o a Lloret de Mar, l'*Esteban* continua.

L'oferta

Abans hem parlat del públic. Aquest públic hi és si hi ha una oferta. I aquesta és una de les coses que bé ha can-viat a Blanes.

Si ens situem a principis dels anys 60, ja he dit al principi, més o menys, quina era l'oferta musical a Blanes. Si deixem de banda els balls, ben poca cosa més hi trobàvem. Els homenat-ges a la vellesa, les Festes Ma-jors i els concerts de Nadal devien ser les úniques possibili-tats d'escoltar música en direc-te. Sembla ser (segons algunes fonts) que més antigament hi havia hagut més activitat.

Un fenomen que va tenir lloc aquells anys va ser l'aparició de la Nova Cançó catalana, i alguns dels pioners van actuar també a Blanes, si no recordo malament al Centre Catòlic (o cinema Selecto).

A la segona meitat dels anys 60 la Banda del Col·le-gi Santa Maria (sota els auspicis de l'Oficina de Tu-risme) va instituir uns concerts davant l'Ajuntament totes les nits de dimecres d'estiu, que més tard es van complementar amb sardanes a càr-rec de la Cobla del mateix Col·legi els dissabtes a la nit. Aquestes propostes van durar força anys.

Per aquelles mateixes temporades hi havia sarda-nes tot l'estiu al Passeig de Mar i fins i tot alguns diumenges d'hivern, cosa que precisament l'hivern 2002-2003, quan es publiquin aquestes ratlles, es recuperarà.

I com que Blanes es va convertir en un poble forta-ment turístic també van aparèixer alguns bars on hi havia música en directe, encara que els usuaris eren bàsicament estrangers, per exemple, el *Pub Spartan Arms* (sobre la clàssica discoteca El Cortijo) o *Los Tunos* (al carrer de la Mina).

En començar la dècada dels anys 70 va haver-hi un canvi en les visites musicals que Blanes va comen-çar a rebre. Encara que moltes vegades gràcies a

17 de març de 1972. Casa de Cultura Joan G. Junceda. Concert de l'Orquestra de Cambra de Girona. Foto: J. Robert.

l'acció directa d'entitats musicals del poble, el cas és que vam començar a tenir l'oportunitat d'escoltar algun cor o alguna orquestra que per aquí no eren habituals. Per exemple l'*Orquestra de Cambra de Girona*, la *Cobla Barcelona*, la pianista *Rosa Sabaté*, algun dels cors que en diferents moments ha dirigit *Mossèn Guerrero*, o convidats de les Veus Blanques. La Casa de Cultura Joan G. Junceda era el lloc on es podia gaudir d'aquestes actuacions musicals.

Però no tot s'acabava en l'àmbit, diuem-ne, més tradicional, perquè en aquells anys un agent artístic (que, per cert, encara avui dia acostuma a servir les actuacions de la Festa Major de la nostra vila) va obrir una discoteca anomenada *Peroppe's* a la qual portava a actuar des de *Toni Ronald a Màquina!*, passant per *Alicia y Nubes Grises* o el mateix *Julio Iglesias*. Devia ser aquesta l'època més a la page d'aquest poble, tenint en compte que això passava sovint i que ens visitaven les primeres figures del moment. Els nous aires del pop rock havien arribat. Això en un poble de poc més de 12.000 habitants no estava malament.

L'ambient musical, però, es va mantenir més o menys estable, i no va ser fins a finals dels anys 80 i principis dels 90 que l'oferta es va multiplicar. Tot i perdre el més emblemàtic dels escenaris, el *Teatre Cinema Fortuny*, des dels poders públics o des de la iniciativa privada el públic blanenc començava a tenir un ventall de possibilitats poc temps enrere inimaginables.

L'Escola de Música del Col·legi Santa Maria va començar a programar en diferents espais del poble concerts trimestrals d'alumnes oberts al públic. Un d'ells, el de Fi de Curs, es convertiria en la celebració a Blanes del Dia Internacional de la Música.

Les Mostres de Rock Local a diferents escenaris es convertirien en habituals a l'estiu.

El Centre Catòlic (avui per avui tancat) a l'hivern programava temporades d'actes on els concerts hi tenien una especial presència.

La Cobla Vila de Blanes, durant sis anys (1986-1991), organitza a la plaça de l'Església uns concerts a dues o tres cobles que porten a Blanes un repertori que no s'havia sentit mai.

Al principi amb el suport de "la Caixa" i de l'Escola de Música del Col·legi Santa Maria i després amb total independència i el suport de l'Ajuntament, neix *Música a l'Esperança*, un cicle de concerts que té lloc a la Capella de l'Esperança els divendres del mes de maig i que ara ja porta onze edicions.

I el jazz?

Blanes sempre ha tingut amants d'aquest tipus de música d'origen americà posteriorment universalitzat, però sempre ha quedat per degustar entre minories. Hi ha hagut més d'un intent de muntar festivals de jazz a Blanes (concretament dues vegades amb el pretenciós nom de Primer Festival de Jazz de Blanes, i dic pretenciós perquè cap de les dues ocasions va tenir continuïtat) i des de 1989 existeix una Associació de Músics de Jazz de Blanes, formada per un petit nombre de músics. Volia esmentar aquesta associació a l'apartat d'intèrprets, però el seu escàs pes específic m'ha dut a parlar-ne aquí, ja que és en la faceta de promotors on més han destacat. Tot i que fins i tot van intentar muntar sense massa èxit una escola seguint més o menys el model del Taller de Músics de Barcelona, d'on eren alumnes, el que sí que han aconseguit és man-

Agrupacions de prestigi com *Quartetto da Cinque*, també han passat per Blanes. En aquest cas, de la mà de Música a l'Esperança, el 27 de maig de 1994.

tenir durant 12 anys la *Mostra de Jazz*. Aquesta Mostra ha tingut diferents escenaris: des de la Casa de Cultura fins al cinema Maryan passant per l'Esbarjo Parroquial, cosa que li ha donat encara una més feble senya d'identitat. Per aquesta mostra hi han passat figures de nivell internacional, no sempre amb l'acollida que mereixien per part del públic. Igualment han mantingut durant aquest temps una sessió anual a l'estiu a la plaça Verge del Vilar d'Els Pins. Els integrants de l'Associació no es prodiguen gaire per Blanes, ja que actuen més a fora, i algun dels seus integrants està immers en els circuits jazzístics i de l'enregistrament.

Parlant de jazz i de l'oferta, val a dir que el bar *Carisma* es va convertir (sobretot entre 1994 i 1996) precisament en un local carismàtic i ànima de la programació de concerts, molt sovint de jazz, que la mateixa associació acabada d'esmentar programava. Aquesta activitat actualment ha disminuït i, en tot cas, es mou més en el món del rock.

El bar *Casa Oliveres* va organitzar també concerts una temporada.

El restaurant *El Ventall* ofereix sopars i concerts amb el nom de *Música per a gourmets*.

L'Ajuntament aprofita la plaça de l'Església, escenari de tantes coses, per al Festival d'Estiu, que ja porta set edicions i presenta una programació de teatre i música dels més diversos estils.

Al Passeig de Dintre s'organitza el cicle més o menys informal de *Música a l'Ombra*.

L'Asociación Cultural Andaluza ofereix prou sovint festes amb música flamenca.

Alguns bars i restaurants del Passeig de Mar munten ball una pila de vegades durant l'estiu.

Més d'una vegada, al carrer, trobem precisament músics de carrer.

Últimament no tant, però uns anys enrere, en temporada turística, ens visitaven bandes estrangeres.

I probablement hauria d'esmentar una llarga llista d'etcèteres.

És evident que l'oferta ha canviat substancialment en els últims temps i que qualsevol semblança amb fa 40 anys és poc més que coincidència, en alguns casos, molt pocs també, cal dir manteniment de la tradició.

Anàlisi final

Si ens mirem tot això per sobre, crec que podem assegurar que el panorama musical a Blanes ha millorat moltíssim en aquests quaranta anys.

L'oferta de cara al públic és molt més gran, més variada i de més qualitat. No cal dir res més.

Blanes en aquests 40 anys s'ha convertit en un planter de músics fora del comú. Potser hi ha altres àrees geogràfiques (Barcelona a part, és clar) de les quals en surten força músics (és interessant adonar-se com de la Cobla Jovenívola de Sabadell i de l'Escola de Cobla Marinada de Badalona n'han sortit també una notable quantitat de músics), però la quantitat (i en molts casos la qualitat) de músics que han sortit i continuen sortint de Blanes és digna de ser valorada i ens ha d'omplir d'orgull.

Hi ha, però, una observació a fer en aquest terreny. És interessant adonar-se com de la Cobla Jovenívola de Sabadell i de l'Escola de Cobla Marinada de

Actuació del grup *Bcn metall quintet*.

Badalona n'han sortit també una notable quantitat de músics, deia abans. Però també és interessant adonar-se de quants d'aquests músics han passat del camp de les cobles i les orquestres de ball a altres terrenys musicals.

I a Blanes? A Blanes som capaços de reunir quasi 70 músics dalt el mateix escenari per tocar sardanes, podem muntar potser dues big bands, podríem tenir una banda (no sé si municipal o no) de les grans, podem muntar festivals de rock amb grups de casa o podem fer una marató de cant coral; però, en el terreny de la música (per entendre'ns) clàssica, tindríem veritables problemes per muntar un sol grup de cambra.

Aquesta és la gran assignatura pendent del nostre gran poble o de la nostra petita ciutat. La música clàssica no ha sabut trobar-hi carta de naturalesa. Penso que l'Escola de Música del Col·legi Santa Maria (a falta d'una Escola Municipal de Música) és qui té l'oportunitat (i l'obligació) d'intentar girar el rumb dels nostres instrumentistes. No en detriment del que ja hi ha, sinó a més del que ja tenim.

D'altra banda la iniciativa municipal té també, trobo, dos temes pendents:

El primer, l'acabo de dir: crear una Escola Municipal de Música, que ja fa falta quan passem dels 34.000 habitants. (Un bon moment aquest per tenir en consideració que aquesta quantitat de músics que tenim a Blanes ho són -ho som- pagant uns preus, diem-ne, de luxe).

I l'altre és afinar l'oferta. Tot i que en els últims anys el tarannà de la Regidoria de Cultura ha canviat per a bé, encara es pot demanar (o exigir) més. Potser feia falta un local adient (una altra assignatura pendent). Sembla ser que, més o menys adient, l'any 2003 el tindrem, un local, i serà l'hora de pensar en una programació estable, atractiva i de qualitat, una programació que ens permeti estar en igualtat de condicions amb altres ciutats amb les quals ens podem comparar, siguin Olot, Vilanova i la Geltrú, Valls o Manresa, per anomenar diferents

contrades, sigui Sant Feliu de Guíxols, Torroella de Montgrí o Tordera, per no anar gaire lluny.

I un altre dels temes que cal considerar és precisament els de les sales. Blanes pateix un dèficit notable de sales on es puguin desenvolupar actes musicals. Estem acostumat a viure la música quasi exclusivament a l'estiu perquè disposem d'algun espai a l'aire lliure (que tampoc gaires). Però, i a l'hivern?

Quan Blanes tenia 8.000 habitants disposava de sales diverses: l'Esbarjo Parroquial, el Centre Catòlic, el Cinema Fortuny, el Cinema Maryan, el Cinema Bahía, la Casa del Poble, Els Terrassans, El Casino...

Ara, amb més de 34.000 habitants, disposem de l'Esbarjo Parroquial. Sense comentaris.

Sales: Unes altres sales. Des que hi va haver la floridada de grups de rock que hem comentat abans hi ha una queixa sobre la taula. No hi ha locals d'assaig. Durant un temps n'hi va haver, potser no en les millors condicions, però n'hi va haver. Ara ni aquestes. I si no hi ha on treballar, on estudiar, on assajar, difícilment es pot evolucionar.

I finalment cal dir una altra cosa. Potser un dia no gaire llunyà tindrem músics de tota mena. Potser tindrem locals, de tota mena. Potser tindrem una programació musical prou interessant. Però, qui en gaudirà?

Aquesta és la més gran assignatura pendent que té, musicalment parlant, Blanes: el públic no respon.

Ja hem parlat abans d'alguns fracassos sonats que han tingut lloc a Blanes, però cal dir també que molts altres actes musicals que no poden ser considerats com a fracassos tampoc és que hagin estat grans èxits.

A més, si ens ho mirem bé, el públic que acostuma a acudir a actes musicals més o menys habitualment, ara que som més de 34.000 habitants, és inversament proporcional al que hi acudia fa quaranta anys.

I si tant de músics, tant d'oferta, no té un públic, malaguanyat tot plegat.

Massa gent opta per quedar-se a casa, no sé si mirant la TV, perdent-se l'experiència única de la música en directe. Llàstima.

O potser molta gent opta per quedar-se a casa sense ni mirar la TV. Potser és que Blanes s'està convertint realment en una ciutat dormitori?

Comiat

Quan vaig ser convidat a fer aquest treball no vaig imaginar la immensa quantitat de temes que m'aniria trobant en intentar parlar de la música a Blanes. Tot i que moltes de les coses que esmento han

L'autor d'aquest article tocant a les files de la Cobla Vila de Blanes el dia de Santa Anna de 1992. Però no a Blanes, sinó a l'Aplec de la sardana de Palamós.

sortit de la meva memòria i, per tant, algunes poden no ser exactes i moltes d'altres poden haver-me passat per alt, alguna dada concreta l'he tret d'algun programa o d'algun retall de diari esgrogueït, o de parlar amb algunes (ben poques) persones. I, a mesura que anava recordant o trobant temes, més n'anaven sortint. A vegades sencers, a vegades només pinzellades.

I plantejant-me la possibilitat d'investigar, ja no és que n'hagi desistit, perquè no es tracta en aquest article de fer cap treball de recerca històrica sinó simplement d'un apunt perquè cadascú en pugui fer la seva lectura, sinó perquè m'he trobat moltes vegades que això representaria un gran treball en el que invertir moltes hores i, moltes altres vegades, amb què s'hauria de muntar un autèntic trencaclosques per situar les coses al seu lloc, ja que moltes entitats musicals blanenques no disposen d'arxius ni per reconstruir la seva pròpia història.

Així, doncs, aprofito aquestes ratlles finals per convidar els historiadors blanencs (o no) a investigar i recopilar una immensa quantitat de dades i de noms propis (aprofito aquí per dir que he optat per anomenar la menor quantitat de persones possibles, més que res per no descuidar-me'n d'altres) i per escriure la Història musical de Blanes, que ja ben entrats al segle XXI és encara inexistent i Blanes bé es mereix.

Josep M. Guinart i Vilaret

Músic i professor de secundària

Ramon Cases: disset anys de magisteri a Blanes (1928-1945)

per Caterina de Quers

Avui, a Blanes, encara hi ha qui es recorda del senyor Cases. Aquest text -gens pretensiós- vol ser un exercici de memòria sobre el temps i la figura de Ramon Cases, mestre de l'escola de la Vila (avui Joaquim Ruyra), en el període comprès entre 1928 i 1945.

Ramon Cases neix a Santa Coloma de Queralt (Tarragona), l'any 1881, en una família sense recursos. De ben petit mostra una forta inclinació cap als estudis. Davant la precària economia de la família i per tal de no interrompre els estudis elementals, de ben jove, no veu cap altra sortida que posar-se a treballar. De fet no rebutja cap oportunitat que li permeti treure'n algun benefici.

De noi dels encàrrecs passa a ser l'ajudant del forner. Aquesta feina li permet treballar de nit, i anar de dia a estudi, després de fer un son damunt el taulell de pastar pa. No van ser temps fàcils, tanmateix sumant esforços aconsegueix el títol de mestre¹, a l'Escola Normal de Mestres de Girona, l'any 1906.

A partir d'aquesta data, la seva trajectòria vital i

professional² es pot dividir en tres etapes ben diferenciades.

Els inicis

Abril 1906 - agost 1911

L'any 1906 inicia la seva tasca docent a Vallgorguina (Barcelona); després, a altres destins, tots ells provisionals: Begur (1907), Llusà (1908), Montmeló (1910), Blancafort (1911).

La itinerància defineix aquests primers anys. Les estades curtes en escoles diferents, ubicades en indrets també diferents, són indiscutiblement una font d'aprenentatge. El contacte amb costums i gent diversos obren nous horitzons a aquell jove mestre inexpert.

Alumnes de l'escola de Santa Eulàlia de Riuprimer. Any aproximat 1912.

Terra endins: Santa Eulàlia de Riuprimer

Setembre 1911 - abril 1928

L'u de setembre de 1911 pren possessió de la plaça de mestre de Santa Eulàlia de Riuprimer (Barcelona). Santa Eulàlia posa fi al periple anterior. Allà hi viu 17 anys, marcats per l'estabilitat. En l'àmbit professional, per una banda, assegura el seu futur en una oposició, l'any 1915; per l'altra, veu reconeguda la seva tasca docent amb els anomenats "*votos de gracias por méritos en la Enseñanza*" i amb la concessió d'un premi "*por sus trabajos en la obra pedagógica-social de las Mutualidades Escolares*"³.

En el terreny personal, coneix Mercè Deordal Magem, filla d'una família de terratinents de fermes conviccions i costums cristians⁴. Del matrimoni, en neixen set fills (Melcior, Àngel, Josep M., Leonor, Amparo, Jaume i Aleix).

Foto de noces de Ramon Cases i Mercè Deordal.
Any 1914.

La costa: Blanes

Maig 1928 - desembre 1946

El maig de 1928 rep la notícia d'un nou nomenament: Blanes. Com que no era fàcil traslladar una família amb tanta mainada, s'hi desplaça tot sol, amb la intenció de trobar un lloc adient per viure-hi plegats. Primerament, s'allotja a la fonda de can Plata, al carrer Forn, núm. 14 (l'establiment era aleshores una casa d'hostes on paraven passants i sobretot mestres), fins que lloga una casa, situada al passeig de Dintre, núm. 15, aleshores propietat d'un indiano anomenat Gabriel March Gelabert. La casa, tot i tenir tres plantes, era de dimensions escasses per a tanta colla. Aquesta circumstància empeny la família a buscar una nova ubicació. Un cop acabada la Guerra Civil, es trasllada al carrer Ample, núm. 8. La casa nova disposava d'uns baixos prou amples, amb sortida al carrer d'en Tapioles, que serviren per a engegar un modest negoci de vetes-i-fils, que regentava la seva muller i que servia d'ajut als minsos ingressos del cap de família⁵.

Quan arriba a Blanes, a l'estiu de 1928, duu al cim vint-i-dos anys de magisteri i el reiterat reconeixement a la seva carrera. De bon començament, es topa amb tot un seguit de noves situacions. En primer lloc, ha d'adaptar-se a un entorn paisatgístic ben diferent al de la plana de Vic: les platges de Blanes. Canvia Santa Eulàlia, que era una poble que vivia de la pagesia i que comptava aleshores amb cinc-cents i escaig habitants, per Blanes, que aleshores tenia un cens de més de cinc mil i on l'activitat laboral no es concentrava en un únic sector⁶. Blanes, a més dels conreus, de la pesca i de la petita indústria, havia encetat una nova pàgina en la història de la indústria tèxtil a Catalunya, amb la inauguració de la SAFA, l'any 1926. En segon lloc, passa d'una població amb una única escola amb dues unitats a Blanes, on el panorama de l'ensenyament era ben diferent.

Efectivament, l'any 1928 hi havia a Blanes tres centres escolars gens equiparables. Si l'ensenyament privat estava representat per dues escoles, confes-

sionals i molt ben arrelades (per als nens, el col·legi Santa Maria, fundat pel pare Manyanet, tres dècades abans, l'any 1896; i per a les nenes, el col·legi Cor de Maria, fundat l'any 1880), l'ensenyament públic gaudia de la nova escola de la Vila, aleshores *Escuela Nacional Graduada*, recentment inaugurada tres anys abans, el 6 de setembre de 1925⁷.

Des del primer any a Blanes i fins a la seva jubilació, en Ramon Cases viu de prop els canvis polítics i socials i la seva repercussió en l'àmbit educatiu.

La seva arribada coincideix amb les acaballes del curs 1927/28, en plena dictadura d'en Primo de Rivera. Aleshores, la Vila oferia dos serveis educatius paral·lels. D'una banda, es cedia part de les instal·lacions a una secció de pàrvuls, subvencionada per l'Ajuntament, el responsable de la qual era el Sr. Joaquim Martí. Aquesta constituïa una mena de grau preparatori que facilitava l'accés a l'ensenyament reglat. De l'altra, els mestres, que voluntàriament ho demanaven, impartien classes de lectura, escriptura i càlcul, per a adults, en horari nocturn. El Sr. Cases fou sempre mestre voluntari de l'ensenyament d'adults.

El 15 de juny de 1928, assumeix, per un any, el càrrec de secretari de la "Junta de Maestros"⁸, formada, a més, pel Sr. Monclús i el Sr. Soler⁹. Tots tres mestres van assistir directament a l'ampliació de les instal·lacions i de l'oferta educativa de l'escola, durant el curs 1928/29.

Quan es va inaugurar, la Vila constava únicament de tres aules destinades a l'ensenyament exclusiu dels nens. El projecte de construcció de la Vila, que arrencava de l'any 1916, va sorgir de la necessitat de dotar la localitat d'unes escoles que acoïssin l'elevat nombre de nens en edat escolar i per pal·liar el problema de l'analfabetisme¹⁰. Des de la seva obertura, l'edifici escolar era insuficient per donar cabuda a tots els nens, per la qual cosa, el mateix any de la inauguració es van iniciar els tràmits per a la construcció d'un segon pavelló. La llicència d'obres del segon edifici escolar es va concedir el febrer de 1927, en subhasta pública, a Josefa Galceran, vda. de Pere Renom i en va fer la direcció el mateix arquitecte que va projectar el primer edifici, el Sr. Folguera. La recepció definitiva de l'obra, per part de l'Ajuntament, va ser un fet el 3 de gener de 1928. L'escola, aleshores, va patir una reestructuració important. L'Escola Graduada de

La Vila. Alumnes del Sr. Cases i el Sr. Soler. Any aproximat 1920.

Nens es va ampliar de tres a cinc seccions (aules) i es va traslladar al nou edifici i es va crear l'Escola Graduada de Nenes¹¹, amb tres seccions. El pavelló dels nens va haver de ser habilitat per a acollir-hi les nenes. La remodelació més important va afectar els sanitaris, però també es va donar una mà de pintura a totes les aules, a fi que aquest tingués l'aspecte de nou. La matrícula del curs va ser de 205 nens i 126 nenes.

Cadascun del mestres era el responsable de donar totes les matèries (*"Gramática, Geografía, Historia, Historia Universal, Ciencias, Educación Cívica, Historia Sagrada i Aritmética"*) a un grau o nivell. En consonància amb el règim dictatorial vigent, a l'escola era prohibit qualsevol signe de catalanisme.

Un any més tard, la política canvia de signe. Amb la proclamació de la Segona República, el 14 d'abril de 1931, es fan públics, amb pocs dies de diferència, el decret d'implantació del català a les escoles i el decret de llibertat religiosa¹². El Sr. Cases, que era

mestre i republicà convençut, va celebrar moltíssim el tres pilars del nou programa reformista: l'obligatorietat, la gratuïtat i el laïcisme.

En l'àmbit local, aquestes reformes es van anar fent realitat de mans de l'equip de govern d'en Bru Centrich, qui, en l'acta de presa de possessió com a alcalde del 15 d'abril de 1931, en el resum del programa d'actuacions municipals inclou la menció de diverses millores per a l'ensenyament. En primer lloc, la voluntat d'incrementar el sou dels mestres amb una gratificació que servís de complement a la quantitat que aquests rebien de l'Estat. Per acord del consistori, a partir del mes de setembre del mateix any, els mestres de la graduada cobraven setanta-cinc pessetes mensuals més. En segon lloc, la intenció de construir un mur de contenció que servís de límit del pati de l'escola. El projecte es va exposar públicament i el mes de juliol se'n va fer la subhasta. L'execució de l'obra va recaure en el Sr. Solé i Pla, per un preu de 31.000 PTA¹³.

Classe de la Srta. Vicenta Boreu. Any aproximat 1932.

El mateix any 1931, es constitueix per primera vegada l' "Asociación de Padres de Alumnos de la Escuela Nacional" ¹⁴.

La Vila s'apunta a la línia de renovació pedagògica impulsada pel republicanisme, amb l'edició d'un diari escolar de distribució interna, confegit amb treballs dels alumnes ¹⁵; amb la subscripció a revistes pedagògiques i amb la programació de sortides. Des de temps enrere, esporàdicament es feien sortides les tardes dels dijous. L'any 1932, els mestres acorden programar de manera fixa una sortida pedagògica un cop al mes, els dijous a la tarda, a punts d'interès de la localitat. Els llocs més visitats eren el castell de Sant Joan, el pont i la desembocadura del riu Tordera, els pous i les sínies del camps dels Pins, la fàbrica de teixits d'en Joaquim Pastells, la fàbrica d'alcohol d'en Ricard Massó, la fàbrica de cuir del Sr. Tosas i l'estació de tren.

L'any 1934, a instàncies dels mestres, es va instal·lar un aparell de ràdio a l'escola per tal que els alumnes poguessin escoltar la celebració del tercer aniversari de la República ¹⁶.

L'abril de 1934, el Sr. Cases és designat director, en substitució del Sr. Monclús. Al capdavant de la direcció hi va estar deu anys, fins al moment de la jubilació. Des del càrrec, va haver d'encarar el problema de l'absentisme i del desprestigi dels estudis, conseqüència en molts casos de la manca de tradició familiar. Any rere any, es produïen absències intermitents que coincidien amb el temps de les collites, en què molts pares estiraven els fills cap a la barca, la vinya o al pla. Tanmateix, el problema s'agreujava amb els casos d'abandonament dels estudis de nens que s'incorporaven al món del treball, com a aprenents de l'ofici del pare o d'altri.

Fent contrapès amb l'absentisme, l'escola va haver de fer front a la immigració. Un cop iniciat el curs, era constant el degoteig de noves inscripcions. L'escola acollia els fills de moltes famílies que venien a Blanes atretes pel reclam de la construcció i de la SAFA. Des dels inicis, l'empresa va augmentar progressivament els índexs de producció i conseqüentment la contractació de mà d'obra. La població treballadora a Blanes era insuficient per a cobrir la

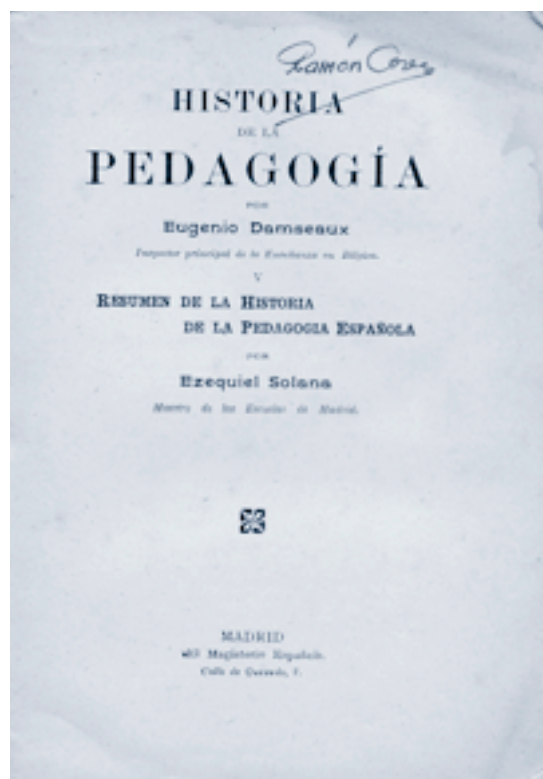
La Vila. Classe del Sr. Cases. Any aproximat 1932.

demanda, per la qual cosa es va haver de recórrer a les poblacions veïnes (Malgrat, Pineda, Calella) i a la immigració. Amb l'arribada dels treballadors reclutats, procedents majoritàriament del sud d'Espanya (Almeria, Màlaga, Granada, Múrcia, Badajoz, Sevilla) s'incrementa notòriament el cens de la població, i de retruc, la població en edat escolar. Es donava la circumstància que l'ensenyament era en català i els nens nouvinguts provenien majoritàriament de poblacions andaluses¹⁷. El programa de matèries feia prevaler l'estudi del *sil·labari català*, la *Història i la Geografia Física de Catalunya*, i la lectura de rondalles populars en detriment de la *Historia Sagrada i la Religión*.

L'escola patia també la massificació. La matrícula a la Graduada de Nens, el curs 1934/35, era de 51 alumnes a 1r grau; 45 a 2n; 43 a 3r; 39 a 4t; i 33 a 5è. Els mestres davant l'elevada matrícula a la unitat de pàrvuls (110 entre nens i nenes) plantegen la conveniència de demanar a l'Ajuntament que habiliti un altre local.

El primer any de director del Sr. Cases coincideix amb l'arribada a l'escola de tres nous professors: el Sr. Ricard Reñé, el Sr. Lluís G. Bastons i el Sr. Esteve Guinart. La renovació de la junta de mestres no mereixeria ser comentada, ja que la fluctuació era una constant, si no fos pels enfrontaments desencadenats entre els més joves: el Sr. Reñé i el Sr. Bastons. Segons es desprèn de la lectura de les actes de l'escola i del Consell Local l'ambient entre els mestres no era gens cordial¹⁸. Hi havia moltes discrepàncies en l'aplicació de la normativa, derivades de concepcions polítiques oposades. A l'escola es reproduïen a petita escala les tensions socials de l'època. L'ambient era tens, perquè la Junta estava dividida. En un extrem, el Sr. Reñé, el Sr. Soler i el Sr. Cases representaven el braç esquerrà (anarquista en el cas del Sr. Reñé i republicà en el dels altres dos) i a l'extrem contrari, fent una forta oposició, hi havia el Sr. Bastons.

Durant els curs 1934/35 es produeixen diverses situacions que il·lustren molt bé la manca d'entesa

Exemplar de la biblioteca particular de Ramon Cases, 1911.

Portada d'una selecció de lectures en llengua catalana, 1934.

entre ells. Aquell any, es van editar dos diaris a l'escola. Foren dos, perquè el Sr. Bastons es va desmarcar dels altres mestres i va elaborar un diari exclusiu amb els alumnes del seu grau. Els pares varen elevar una queixa a la direcció. El Sr. Bastons, en una altra ocasió, va insistir a assenyalar en el calendari escolar algunes festes religioses. La proposta, que incomplia la normativa, va ser ràpidament desestimada per la resta dels mestres. El curs següent, 1935/36, l'Associació de Pares va dirigir una queixa al Sr. Josep M. Montserrat Torrent, l'inspector, denunciant que el Sr. Bastons feia llegir als nens un llibre que no complia amb els preceptes legals de laïcisme, titulat "*Libro de España*". L'inspector, davant la gravetat del fet, assisteix a la Junta del Consell Local d'Ensenyament, del dia 2 d'abril de 1936. Al llarg de la sessió, critica el fet que es faci política a les aules, que es donin lliçons d'"*Historia Sagrada*" i no entén que el Sr. Bastons utilitzi un llibre de text que no ha estat aprovat pel "*Consejo Nacional de Cultura*", per la qual cosa demanà la seva retirada.

El març de 1936, s'organitzen a l'escola uns cursets de cultura catalana, patrocinats conjuntament per l'Associació de Pares d'Alumnes i la delegació local de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. L'entitat, a més, obsequià l'escola amb un lot de vint-i-set llibres per a la biblioteca escolar.

Era palès que, a l'escola, convivien dues maneres diferents d'entendre l'ensenyament.

Acabat el curs, esclata la Guerra Civil. El Sr. Cases, republicà des de sempre, decideix comprometre's amb la política i es fa militant d'Esquerra Republicana, el dia 26 de novembre de 1936¹⁹.

Durant la guerra, l'escola viu moments difícils. Es fa costós mantenir la seguretat dels nens. L'absentisme és, en molts casos, forçós. Les Escoles Nacionals obren i tanquen amb intermitències. Els edificis de les Ordes Religioses són incautats. Quan els membres de la congregació del pare Manyanet varen tancar l'escola i varen fugir, les dependències van servir d'hospital i de lloc d'acollida de refugiats de diferents punts d'Espanya.

L'any 1938, l'"*Escuela Nacional Graduada de Niños*", que comptava amb cinc seccions, queda fusionada amb l'"*Escuela Nacional Graduada de Niñas*", de tres seccions, formant un sol grup escolar de vuit, a càrrec d'un mestre director. Arran de la fusió, es proposa, per a aquest, la nova denominació de *Grup Escolar Pi i Margall* per a diferenciar-lo del grup escolar que funcionava en els locals del excol·legi de les monges del Sagrat Cor i que rebia el nom de *Grup Escolar "Giner de los Ríos"*.

A conseqüència del tancament de les escoles religioses, i davant la voluntat de molts pares de donar continuïtat a l'ensenyament confessional que rebien els seus fills, es creen en cases particulars petits grups escolars clandestins. Quan la inspectora de zona, Maria Betancort, s'assabenta de l'existència d'aquests cercles sol·licita, en la sessió de la Junta Local del dia 28 de març del mateix any, el seu tancament immediat²⁰.

En acabar la Guerra Civil, el règim franquista va ignorar les millores que la República havia posat en marxa en l'ensenyament. S'imposa l'ús de l'"*idioma nacional*"; es modifica el programa de matèries; la "*Religión*" i la "*Historia Sagrada*" van de bracet amb l'"*Educación patriótica*"... en definitiva, s'ensorra tot l'esforç de renovació pedagògica de l'època republicana. Les Comissions Depuradores, creades el 8 de novembre de 1936, estableixen nous criteris d'aplicació. El 28 de gener de 1939 es publica una "*Orden*" que disposa la depuració de tot el personal docent de Catalunya²¹.

El Sr. Cases és testimoni de primera línia, d'una banda, de la imparable carrera de Lluís G. Bastons, mestre afí al règim i, paral·lelament, del dissortat procés de depuració que pateixen alguns mestres companys.

El full de serveis de Luis G. Bastons és prou eloqüent²². S'inclou en el grup de mestres que van assistir al "*Curso de Orientaciones Nacionales de La Enseñanza Primaria*", celebrat a Pamplona el juny de 1938. El curs, organitzat pel "*Ministerio de Educación Nacional*", era una peça clau en l'adoctrinament dels mestres en la ideologia franquista.

Durant un mes, personalitats de la política, l'exèrcit i l'església inculquen als mestres les bases de les noves orientacions del magisteri, fonamentades en el nacional-catolicisme.

El mes de febrer de l'any 1939, és nomenat "*Inspector Provisional de Primera Enseñanza*" i un mes més tard, "*Vocal de las Comisiones Depuradoras C y D de Gerona*"; el juny del mateix any, "*Vocal Inspector Jefe de la Junta Provincial de Primera Enseñanza de Gerona*"; l'any 1941, "*Vicepresidente de la Junta Provincial de Primera Enseñanza...* Mentre uns eren ascendits, d'altres eren repressaliats.

A Blanes, foren quatre els mestres depurats de l'Escola Pública (dos homes i dues dones): Ricard Reñé Mir, Josep Soler Brugués, Dolors Santaló Sors i Maria Bartrina.

Les sancions aplicades al magisteri estaven tipificades i eren acumulables. Ricard Reñé i Maria Serra foren expulsats del magisteri; Josep Soler va ser traslladat forçosament dintre de la província i inhabilitat per exercir càrrecs directius i de confiança durant un any; Dolors Santaló va ser traslladada forçosament fora de la província i dintre de Catalunya, inhabilitada per exercir càrrecs directius i se li va aplicar com a tercera sanció la prohibició de sol·licitar càrrecs vacants durant tres anys.

Davant els fets, el Sr. Cases va encarar els sis últims anys de la seva carrera amb tota discreció. El fet que fos una persona de costums molt austers i que s'impliqués poc en la vida pública li va permetre continuar exercint com a mestre i director. Com que s'estimava extremadament la seva professió, va haver de fer la vista grossa davant els nous costums imposats per la dictadura: la col·locació de símbols i al·legories franquistes a les aules, la formació i els cants d'exaltació a la pàtria al començament i acabament del dia...²³

L'escola s'esforça per tornar a la normalitat. Es reprenen les classes d'adults, en horari nocturn. La desescolarització que patiren molts nens durant la guerra i l'estat de desnutrició a què arriben molts

d'ells fa que la junta de mestres prengui la decisió d'incloure els alumnes als diferents graus, segons l'edat i prescindint dels coneixements. No cal dir que la postguerra va ser un període extremadament dur, en tots sentits. Durant el franquisme, s'inicia un període marcat pel contrast entre el retrocés i l'immobilisme de l'escola pública i l'afavoriment institucional de les escoles religioses.

Amb l'aparició de la nova llei d'"*Enseñanza Primaria*"(1945), s'estableixen els valors que han d'orientar el nou ensenyament: unitat nacional, religió, submissió... El Sr. Cases no va patir els resultats de l'aplicació de la nova llei, perquè aquell any va deixar l'escola per l'imperatiu de la jubilació. Un cop retirat, sovintejava l'escola, tot i no estar en actiu, per xerrar amb mestres i alumnes i passa força hores jugant a la creu del dominó al Primer Casino de Blanes.

Durant disset anys i de manera cíclica, va complir amb les exigències del calendari escolar. Cada any, el curs s'iniciava cap al 15 de setembre i finalitzava cap al 15 de juliol. L'horari escolar era de 8.30 h a

Can Cases, carrer Ample. Any 1950.

11.30 h i de 14 h a 17 h; els dijous a la tarda eren festius. Amb l'arribada del bon temps - cap al mes de juny - i amb el vist-i-plau del Consell Local, s'endarreriria mitja l'hora l'entrada a l'escola, en l'horari de tarda. A les hores d'esbarjo, el Sr. Cases ensenyava a escriure a màquina, amb les Remington de l'època. De manera rutinària, les classes s'acabaven per donar pas als exàmens finals que havien de passar els alumnes per superar un grau. La cloenda definitiva es feia amb una exposició dels treballs dels alumnes i el lliurament dels premis. A la festa de fi de curs, hi assistien representants de l'Ajuntament, del Consell Local i de l'Associació de Pares d'Alumnes.

La mort -conseqüència d'una pulmonia-, el 3 de desembre de 1946, va posar fi a una vida dedicada íntegrament al magisteri.

Ramon Cases, *el senyor mestre*, fou un home d'aspecte senzill, de mitjana estatura, magre i de posat seriós. Als hiverns, era costum veure'l amb una boina fosca i amb una bufanda embolicada al coll. No prodigava massa el riure, més aviat tibava el gest. Per damunt de tot, infonia respecte. Era el prototipus de mestre de vocació. Maldava per ensenyar tot allò que havia après amb esforç i es mostrava molt exigent en l'exercici de la seva professió. Va esmerçar tota una vida a transmetre els fonaments d'una formació basada en el compliment del deure, la puntualitat i l'entrega al treball.

No hi ha dubte que va deixar la seva empremta en la memòria de tots els qui el van conèixer.

Caterina de Quers
Professora de l'IES Serrallarga

Agraïments

Agraeixo la col·laboració de les persones que amb el seu testimoni han contribuït en l'elaboració d'aquest article: Fills de Ramon Cases (Aleix, Amparo, Jaume i Leonor)

Juli Baca Vives

Josep Baltrons Carles

Fernando Diez Peña

Ramon Estrada Castanera

Joan Horta i Puig

Joaquim Ponsdomènech i Tossas

Joan Rondon i Vidal

Josep Serra Capdevila

Josep Serra Vilaró

Marina Teira i Prat

Josep Vallory i March

Procedència de les fonts

Ajuntament de Blanes

Ajuntament de Santa Coloma de Queralt

Ajuntament de Santa Eulàlia de Riuprimer

Arxiu Històric de Girona (AHG)

Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)

Arxiu Parroquial de Santa Maria de Blanes (APSMB)

Bisbat de Vic

Casa del Poble de Blanes. Arxiu d'Esquerra Republicana de Catalunya

Delegació Territorial d'Ensenyament de Girona

Escola de Primària de Santa Eulàlia de Riuprimer

Bibliografia

Barbaza, Yvette. *El paisatge humà de la Costa Brava*. Barcelona: Edicions, 62, 1988. vol. II.

Crous, Jesus. *Blanes: Cronologia Històrica. Segle III a.C.-segle XX*. Ajuntament de Blanes, 1994.

Crous, Jesus; Quintana, Antonio. *Memòria del centenari del Col·legi Santa Maria (1886-1996)*. Blanes: 1997.

DDAA, *Centenari del col·legi Cor de Maria*. Blanes, 1880-1890. Blanes: 1980.

Marquès, Salomó. *La repressió franquista en el magisteri públic de la Selva*. Quaderns de la Selva, 6. pág.135-150.

Ajuntament de Blanes. *Memòria de la gestión municipal en los años 1924, 1925, 1926*. Blanes, Ajuntament de Blanes, 1927.

SAFA 1923-1973. *Cincuenta años de la Sociedad Anónima de Fibras Artificiales*. Barcelona: Seix Barral, 1973.

Notes

¹ AHG. Fons de l'institut Jaume Vicens Vives de Girona (1845-1982). *Títols de mestre 1869-1942*, núm. 1486, foli 264.

² AHG. Fons d'Ensenyament. Lligall, 29.

³ A. Amb els "voto de gracias", que expedia *La Inspección de 1ª Enseñanza* atesa la valoració de l'inspector, es reco-neixia oficialment la tasca educativa dels mestres.

El text que ve a continuació és la transcripció d'un voto:

"Inspección de 1ª Enseñanza de la provincia de Barcelona. Vista la notable persistencia de V. en el desempeño del cargo, resultado del cual es el buen estado de la enseñanza, orden, disciplina y gran cantidad de bien relacionados trabajos escolares, circunstancias todas que ha podido apreciar este inspector con motivo de la última visita ordinaria., por la presente se otorga a V. un expresivo "voto de gracias" por méritos en la enseñanza y con todos los efectos consiguientes en la carrera."

B. El premi, resultat d'un concurs, el concedí l'any 1926 la *Comisión Nacional de la Mutualidad Escolar*, organisme depenent del *Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes de Madrid*.

⁴ La família Deordal era propietària d'*El Plademunt*, una finca ubicada en el terme de Sta Eulàlia de Riuprimer, formada per tres masos, avui encara existent i actualment propietat d'un advocat.

⁵ A. La família Cases, l'any 1955 va tancar els tràmits de compra-venda de la casa, amb la propietària, na Lorenza Artigas Joanhuix, de Can Capderé (veïnat de Sant Daniel), a la notaria de Josep Maurí Serra. El negoci, *Can Cases*, va romandre obert fins a l'any 1986.

B. Relació d'ingressos en pessetes i augments:

Any	quantitat anual	PTA
1928:	3000	
febrer 1931:	3500	
novembre 1931:	4000	
1937:	5000	
1940:	6000	
1942:	7200	
1944:	8400	
1945:	9600	

⁶ Jesús Crous. *"Aproximació al mercat de treball de Blanes de 1900 a 1936"*. Blanda, núm. 1.

⁷ Recull, núm. 142. Crous, Jesus. *Blanes: cronologia històrica. Segle III a.C.-segle XX*. Ajuntament de Blanes, 1994.

⁸ La "Junta de Maestros" era el que avui s'anomena "Claustre de professors".

⁹ Vegeu annex I.

¹⁰ L'any 1925, Blanes tenia una població de 5148 habitants. Les xifres d'analfabetisme eren les següents:

Homes més grans de 14 anys	658
Dones més grans de 14 anys	963
Nens en edat escolar	116
Nenes en edat escolar	116

AMBL. Obres i Urbanisme. Equipaments i edificis municipals. *Construcció de les escoles de la Vila, antecedents, plànols i contractes*. Lligall, 453.

¹¹ L'Escola Graduada de Nenes va funcionar amb caràcter provisional des del 28 de setembre de 1928 (Gaceta de Madrid, 5 d'octubre de 1928) i amb caràcter definitiu des de febrer de 1929 (R.O. nº 298. Gaceta de Madrid, 22 de febrer de 1929).

¹² "Quedan derogadas todas las disposiciones dictadas desde el 13 de septiembre de 1923 contra el uso del catalán en las Escuelas primarias" Gaceta de Madrid. 30 d'abril de 1931. Nº 120.

"La instrucción religiosa no será obligatoria en las Escuelas Primarias, ni en ninguno de los demás centros dependientes de este Ministerio". Gaceta de Madrid. 9 de maig de 1931. Nº 129.

¹³ AMBL. Llibre d'Actes Municipals 1930-1932.

¹⁴ AMBL. Fons de la Vila. *Llibre d'Actes 1927-1942*.

¹⁵ L'any 1935, essent director el Sr. Cases, es van fer gestions per aconseguir instal·lar una impremta a l'escola. La lentitud dels tràmits i la Guerra Civil varen avortar aquesta iniciativa.

AMBL. Junes i Comissions Municipals: *Llibre d'Actes del Consell Local d'Ensenyament Primari (1932-1938)*.

¹⁶ AMBL. Fons de la Vila. *Llibre d'Actes 1927-1942*.

¹⁷ Vegeu annex II.

¹⁸ AMBL. Fons de la Vila. *Llibre d'actes 1927-1942*.

¹⁹ Esquerra Republicana de Catalunya. *Llibre d'Actes (1935-1938)*, pàg. 78. Casa del Poble. Blanes.

²⁰ Junes i Comissions Municipals. *Llibre d'Actes del Consell Local d'Ensenyament Primari (1932-1938)*. Lligall, 609. AMBL.

²¹ Marquès, Salomó. *La repressió franquista en el magisteri públic de la Selva*. Quaderns de la Selva, 6. pàg. 135-150.

²² AHG. Fons d'ensenyament, Lligall 41.

²³ L'octubre de 1940, la junta de mestres va distribuir setmanalment el temps que s'havia de dedicar a les diferents activitats de l'escola. Aquesta és la transcripció literal del fragment de l'acta:

1º Entradas, salidas, canto Himno y rezo	220 m
2º Religión, doctrina cristiana, evangelio del sábado y Sto Rosario	195 m
3º Hª Sagrada	60 m
4ª Educación patriótica	90 m
5º Lengua española, lectura, dictado	360 m

6º Matemáticas, cálculo mental y Geometría	375 m
7º Caligrafía	120 m
8º Geografía	45 m
9ª Ciencias físico-naturales	45 m
10ª Descansos y ejercicios físicos	230 m
11ª Dibujo, canto y trabajos manuales	180 m

Fonts contrastades

AHG. Fons d'ensenyament 1911-1979: *Índex de mestres (homes) per municipis 1911-1949*.

AMBL. Fons de "La Vila". *Llibre d'actes de la Escuela Nacional Graduada (1927-1942)*.

AMBL. Instrucció Pública: *Llibre-registre d'admissió de nens a l'escola 1924-1936*. Lligall, 608.

Annex I

Composició de la "Junta de maestros" per cursos

• Curs: 1927-1928

Mestres: Ramon Cases, Antonio Monclús, Josep Soler, Raimundo Sans

• Curs: 1928-1929

Mestres: Ramon Cases, Antonio Monclús, Josep Soler, Joan Rigau, Miquel Gratacós

• Curs: 1929-1930/1930-1931/1931-1932

Mestres: Ramon Cases, Antonio Monclús, Josep Soler, Dario Monroy, Francesc Argemí

• Curs: 1932-1933/1933-1934

Mestres: Ramon Cases, Josep Soler, Bonaventura Badosa, Josep Roqueta

• Curs: 1934-1935/1935-1936/1936-1937

Mestres: Ramon Cases, Josep Soler, Ricard Reñé, Esteve Guinart, Lluís G. Bastons

• Curs: 1937-1938/1938-1939

Mestres: Ramon Cases, Josep Soler, Esteve Guinart, Emeri Casabó, Fortunato Legariste

• Curs: 1940-1941

Mestres: Ramon Cases, Josep Soler, Esteve Guinart, Emeri Casabó

• Curs: 1941-1942/1942-1943/1943-1944/1944-1945

Mestres: Ramon Cases, Esteve Guinart, Emeri Casabó, Miquel Tribó

Annex II***Escola Graduada de Nens: Admissions de nens procedents de fora de Catalunya (1931- 1936)*****• Curs: 1931-1932*****Mesos, poblacions, províncies o països, admesos:***

Setembre: Narbonne (França) (2), Bedar (Almería) (1), Tijola (Almería) (1), Velefique (Almería) ((3)

Novembre: Alarcón (Cuenca) (1), Alhama (Almería) (1), Alcañiz (Huesca) (1), Cuevas de Vera (Almería) (1), Bedar (Almería)(1)

Gener: Huelva (1)

Febrer: Linares (Jaén) (1)

Març: Bedar (Almería) (1), Ueila del Campo (Almería) (2)

Maig: Velefique (Almería) (2)

• Curs: 1933-1933***Mesos, poblacions, províncies o països, admesos:***

Setembre: Tecla (Huesca) (2)

Octubre: Serrés (Almería) (1)

Novembre: Almería (1), Velefique (Almería) (1)

Gener: Pulpi (Almería) (3)

Febrer: Almería (1)

Abril: Velefique (Almería) (1)

Juny: Serrés (Almería) (1)

• Curs: 1933-1934***Mesos, poblacions, províncies o països, admesos:***

Octubre: Ueila del Campo (Almería) (1)

Novembre: Getafe (Madrid) 2

Març: Linares (Jaén) (1)

Maig: Las Arenas (Burgos) (1)

Juny: Bedar (Almería) (1) La Plata (Buenos Aires) (1) Illa (Almería) (1)

• Curs: 1934-1935***Mesos, poblacions, províncies o països, admesos:***

Setembre: Ueila del Campo (Almería) (1)

Novembre: Almería (1), Larache (Protectorat del Marroc) (1), Vera (Almería) (1)

Abril: Fuenterrabia (Guipúzcoa) (1)

Juny: Bedar (Almería) (1), Velefique (Almería) (1)

• Curs: 1935-1936***Mesos, poblacions, províncies o països, admesos:***

Setembre: Cuevas de Vera (Almería) (1), Gijón (1), Granada (1), Murcia (1), Velefique (Almería) (1)

Octubre: Linares (Jaén) (2),

Novembre: Larache (Protectorat del Marroc) (1), Madrid (1), Monforte de Lemos (Lugo) (1)

Febrer: Cuevas de Vera (Almería) (1)

Març: Linares (Jaén) (1)

Maig: Zaragoza (1)

CRISTÓBAL COLON

hasta su recalada á las primeras Islas
que descubrió en América.

Segun D^{na} Martin Fernandez de Navarrete

publicado por

OTTO NEUSSEL

MONTANER Y SIMON

EDITORES.

per Pere Reixach

*Jaume Ferrer de Blanes amic de
Cristòfor Colom i inductor
de la descoberta d'Amèrica*

Entenc que una de les finalitats del nostre ARXIU i de la revista BLANDA, és la recopilació de dades, documents i recerques historiogràfiques sobre la nostra vila i els seus personatges, per tal de teixir en el temps tota mena d'hipòtesis que ens permetin apropar-nos a la realitat històrica blanenca i a la seva contribució a la configuració de la nostra personalitat nacional, solidificant així les arrels i la memòria perquè ens projectin sense complexos i amb la suficient identitat i autoestima cap al futur.

Per això em plau aportar unes dades que he trobat sobre el nostre Jaume Ferrer de Blanes,¹ mentre preparava un treball per a l'UOC sobre les relacions amb el poder en el context de la Història Moderna.

Les dades són fruit de la investigació històrica que fa en Jordi Bilbeny (Arenys de Mar, 1961), doctor en Història Moderna de la Universitat de Barcelona i membre de la Junta del Centre d'Estudis Colombins, d'Òmnium Cultural i que les ha publicat a *"Brevíssima relació de la destrucció de la Història. La falsificació de la descoberta catalana d'Amèrica"* (Els llibres del Setciències).

Una síntesi d'aquest treball ha estat difosa a la xarxa per Jordi Puigneró i Ferrer. La part del seu contingut que fa referència a Jaume Ferrer de Blanes, és la que reproduïm aquí:

<http://puignero.8m.com/webColom/mentida.html>

La principal tesi del treball de Bilbeny consisteix a demostrar la catalanitat de Cristòfol Colom i de l'empresa colombina. Segons l'autor, les naus cap a les Índies varen partir de Pals i no de Palos i, precisament, Jaume Ferrer de Blanes fou l'inductor i principal assessor d'aquest projecte. Així mateix, també ens demostra que el veritable nom de Bartolomé de las Casas, fou el de Bartomeu Casaus.

Posant en evidència incoherències de noms i afirmacions de tota mena, amb documents i aportacions disciplinars diverses, Bilbeny fa la llavor d'iconoclasta de la història oficial per anar teixint una altra perspectiva dels fets històrics.

És possible aquesta heterodoxa visió de la història?

Si partim de dues premisses reals com són

- Les lleis censors que obligaven a supervisar els llibres abans que s'imprimissin i que atorgaven facultat plena als censors perquè els arreglessin al seu antull i d'acord amb els interessos polítics i religiosos de la Corona Espanyola.

En Jaume Ferrer de Blanes
(Dibuix d'en B. Gelpi).

- La primacia castellana en la projecció universal de l'imperi. És la història dels guanyadors i tota història està emmascarada per la ideologia del poder establert.

Si acceptem aquestes premisses veurem que tot és possible i que tot pot ser veritat o mentida. La història no és cap dogma i la seva única certesa és la recerca rigorosa i permanent, utilitzant diferents metodologies, despullada de condicionaments ideològics i amb els millors i més actualitzats avenços tecnològics que tinguem a l'abast.

Tot i així el que interessa en aquest treball, són les aportacions que fa sobre el nostre compatriota en Jaume Ferrer de Blanes, amb especial incidència en la seva col·laboració amb Cristòfor Colom en la "Descoberta d'Amèrica" perquè quedin registrades al servei d'estudiosos i amants del nostre poble i com un apunt més de la historiografia d'aquest nostrat personatge que comentarem al final.

Seguint literalment la citada tesi:

En Jaume Ferrer de Blanes, desaparegut en combat

Un tema molt relacionat amb la Descoberta és el de la correspondència que en Colom va tenir amb un cosmògraf rellevant de l'època, el qual, segons certes fonts, seria una de les causes principals que mourien el Descobridor a llançar-se a la conquesta del Nou Món. Doncs bé, en Casaus ens diu en els seus llibres que aquest cosmògraf fou un tal Paulo, físic florentí, identificat posteriorment per la crítica colombina com en Paolo dal Pozzo Toscanelli.

Per altra banda, l'Altolaguirre, al seu llibre *Cristóbal Colón y Pablo del Pozzo Toscanelli*, va demostrar que la correspondència que inclou en Ferran Colom, fill del Descobridor, a la *Història de l'Almirall* era una invenció, atès que hi havia un munt d'incongruències (repeticions i llocs comuns) i dades inexactes que no concorden amb els fets que s'esmenten. Per exemple, en una d'aquestes cartes datada del 1474, en Toscanelli, entre d'altres coses, ens diu, que <<...al final de la ruta s'hi ha de tro-

bar la gran província del Catai, residència ordinària del Gran Khan; la de Mangi i la bella ciutat del Quinsai>>. Aquest fet no tindria cap importància, si no fos perquè totes aquestes denominacions pertanyen al domini mongol de la Xina, fundat per Genguis Khan el 1206 i acabat el 1369. Per tant, o una de dues, o hi ha hagut manipulació o en Toscanelli era un geògraf de 'pacotilla', ja que el 1474, data d'aquesta carta, la Xina no era ja governada pel Gran Khan, el país no es deia Catai, la província de Mangi ja no existia, i les ciutats de Cambelec, Zaiton i Quinsai tenien uns altres noms.

Un altre fet que ens fa dubtar de l'existència d'aquest tal Toscanelli, és el fet que un historiador del segle XV, anomenat Herrera, en un dels seus estudis sobre l'obra d'en Casaus, i més concretament en l'apartat en què fa referència a l'home que va induir en Colom a anar a buscar el Nou Món, no hi ha ni una sola referència a aquest tal Toscanelli; segons l'Herrera, l'home que va ser l'inductor d'en Colom de la Descoberta, no era cap altre que en Martí de Bohèmia.

Com que ara ja sabem com actuaven els censors, vistes les coses sota aquesta òptica de la retallada seca i l'afegit gratuït, és molt més versemblant opinar que els qui retocaren els llibres de l'Herrera i d'en Ferran Colom, ho fessin sobre un original, avui desaparegut, i que contenia un nom diferent del que ens han llegat tan manipulats crònics. Però quin?

Les úniques coses que sabem del cert és que era amic d'en Colom i que de cosmografia n'havia de saber un munt. Dóna la casualitat que l'única carta adreçada a en Colom per un cosmògraf, i que els crítics encara no han desestimat per apòcrifa (o sigui no autèntica, no original) és la d'en Jaume Ferrer de Blanes. Aquesta carta, un cop més, és una traducció falsa d'un original català perdut. Tot i així, no hi manquen indicis que ens mostren una pertinença geogràfica comuna (amb frases com <<...d'aquesta nostra Espanya...>>) i la compartició d'uns mateixos monarques (<<...els nostres senyors...>>).

A més a més, tenim present que en Ferrer, en una carta als reis, datada el 27 de gener de 1494, deia que << *...sempre em referiré a la correcció dels que saben i entenen més que jo, especialment de l'Almirall de les Índies, el qual, tempore existente, en sap més que ningú en aquesta matèria*>>, la qual cosa ens evidencia que ambdós personatges es coneixien i a més a més tenien una bona relació.

Que en Ferrer era un cosmògraf d'elit mundial ho testifiquen molts historiadors, entre ells en Roselly de Lorgues, i així s'explica la seva participació en la comissió que fixarà la divisió de l'oceà Atlàntic entre els reis d'Espanya i Portugal, un cop legalitzat el descobriment de les noves terres. De fet, d'en Ferrer és el primer mapamundi (amb Amèrica inclosa) que serà tramès als reis el 1495.

Dit tot això no és difícil d'imaginar que fou en Ferrer de Blanes (un català) qui orienta, aconsella i indueix en Colom a la Descoberta del Nou Món. En Colom (un altre català) organitza l'expedició i la duu a terme victoriosament. Després en Ferrer supervisa els detalls i fixa els límits de les Espanyes i Portugal a l'Atlàntic. O sigui, que “*...por Castilla y León descubrió América Colón*”, oi ? **I un be negre amb potes rosses!!**

Tot això desmunta novament el prejudici que la descoberta d'Amèrica fou un fet reservat només als castellans. I és que si els catalans haguessin estat exclosos de les Índies, tampoc no tindria cap sentit que el rei Ferran, el 15 d'agost de 1494, escrivís als lloctinents de Catalunya i Mallorca, i al virrei de Sicília, per notificar-los l'acord amb Portugal i encarregar-los de cercar mariners, cosmògrafs i astròlegs experts, perquè donessin llur parer per escrit sobre la dita divisió atlàntica.

Per tancar aquest tema cal dir, doncs, que el cosmògraf que els censors fan desaparèixer dels llibres d'en Casaus, d'en Ferran Colom i de l'Herrera, no podia ser cap més altre que en Jaume Ferrer de Blanes. I que, si justament l'oblidaren, és per la seva compromesa i inevitable condició de català, per la seva antiquíssima relació amb els reis dels diferents

estats de la Corona d'Aragó i per la seva provada i vella amistat amb l'Almirall.”

Fins aquí el que ens diu en Jordi Bilbeny, sobre la contribució de Jaume Ferrer de Blanes a la “Descoberta d'Amèrica” i la seva amistat amb Colom,... però, què ens diu la historiografia registrada i coneguda fins avui, sobre aquest tema?

Hem cercat a través de la xarxa, totes les biblioteques públiques, així com els fons bibliotecaris i documentals de les diferents universitats, tant les de nivell estatal com les nacionals, els treballs fets a l'entorn de Jaume Ferrer de Blanes i hem de dir, en bé del nostre Arxiu Municipal, que tot el que hem trobat catalogat en aquestes esmentades biblioteques, ho hem trobat registrat també en el nostre Arxiu. Això ens ha permès fer una àmplia lectura del que hi ha publicat sobre el nostre compatrici i més concretament sobre el que ens ocupa en aquest treball: **la seva amistat amb Colom i la també seva contribució a la “Descoberta”**.

En l'annex adjunt, trobareu un quadre resum del que diuen les diferents publicacions registrades sobre l'amistat entre aquests dos grans personatges de la història: Ferrer i Colom. Presentem aquest resum amb voluntat d'inventari i d'aportació que ajudi a fer possible el necessari debat historiogràfic a l'entorn d'aquest entranyable compatrici. Tan de bo, pel bé de la nostra cultura, que aquestes pretensioses (per ignorants) ratlles, el provoquessin.

Avanço, però, les meves conclusions:

De tota la historiografia que hem llegit sobre Jaume Ferrer de Blanes i Cristòfor Colom queda palès,

- Cristòfor Colom i Jaume Ferrer es coneixien i eren amics.
- Sobre la influència de Jaume Ferrer en la “Descoberta”, la més recent historiografia es decanta pel fet més probable que certament va influir en els plantejaments científics i en la decisió per emprendre l'empresa de l'esmentada “Descoberta”.

- La novetat de Jordi Bilbeny, consisteix a demostrar que l'empresa de la "Descoberta" va ser feta pel català Cristòfor Colom i, en conseqüència, amb el suport i l'assistència del també català i amic seu JAUME FERRER DE BLANES.

Haurem d'indagar més i fer més treballs de divulgació d'aquest important compatriota, tant pel que fa referència a la "Descoberta" com pel que fa referència a la seva docta aportació a la divulgació del DANT a la nostra terra. En propers números de Blanda en parlarem.

Com a colofó vull reproduir com a constància històrica i per sensibilitzar els prohoms blanencs, el que va dir l'historiador Rafael Torrent i Orri l'any 1978 en el seu treball esmentat "Jaume Ferrer de Blanes, els comtes de Mòdica i la Descoberta del Nou Món" pag. 96.

En Jaume Ferrer de Blanes
(Dibuix del pintor Ricard Ferrer i Juli).

... "L'església parroquial Sta. Maria de Blanes ha gaudit, fins avui, de singular prestigi, per haver estat visitada per un rei, Alfons el Magnànim, i per un pontífex, Benet XIII, així com per guardar les despulles de Bernat Boades, rector de Blanes, al segle XV.

Ara també sabem que fou enterrat en el cementiri de la mateixa església els cos de l'espanyol més competent en matèria de cosmografia de la seva època, segons frase de Roselly de Lorgues.

Amb molt bon encert, Blanes va dedicar, fa temps, a aquell patrici, el seu millor carrer. Ara acabades les obres de defensa de la platja i de la seva ampliació, s'afanya a construir un magnífic passeig marítim, on hi ha el projecte d'erigir un monument a la memòria de Jaume Ferrer i de Colom, units per l'amistat i la col·laboració científica, grup escultòric obra de l'escultor blanenc Jaume Coll.

Si aquest meritíssim projecte, per damunt de totes les dificultats sorgides, arriba a ésser una realitat, serà cosa digna de lloança"

De moment ens quedem sense lloança!

Pere Reixach
Estudiant de la UOC

Notes

¹ Jaume Ferrer de Blanes, cosmògraf i escriptor (Vidreres 1445 - Blanes 1523). Per bé que es destacà com a cosmògraf, es dedicà a comerciar per la Mediterrània i negociar en pedres precioses i fou clavari general del vescomtat de Cabrera. Cursà estudis a Nàpols i Palerm i exercí de conseller de la monarquia. Va escriure diversos estudis cosmogràfics i informà sobre la línia alexandrina (1493) i el mètode d'aplicar els acords del tractat de Tordesillas (1495). Es fa palesa la seva influència en la determinació de l'itinerari del tercer viatge de Cristòfor Colom al nou món. Ja mort, s'aplegaren els seus escrits religiosos i teològics, de joieria, de cosmografia i de l'art de navegar, obra de la qual es va fer una edició facsímil el 1922 (Diccionari d'Història de Catalunya - Edicions 62 EL PUNT. 1999)

Annex

Resum de treballs sobre Jaume Ferrer de Blanes i la seva incidència en l'amistat amb Cristòfor Colom.

- **Autor:** CORTILS i VIETA, Josep

Títol: En Jaume Ferrer de Blanes

Publicació/Any i pàgina:

La Renaixensa XXII, 1892, pàg. 673-682 (tret del full-tó: RECORT de la Inauguració del Carrer Jaume Ferrer de Blanes 25 juliol 1911)

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

"Entre'ls homes que deurien ocupar lloch eminent en la epopeya del descobriment d'Amèrica n'hi ha un que sense haver atravesat l'Oceà pera satisfer afanys de gloria i esperances de fortuna, hi contribuï d'una manera especial".

"Aquest home, com he dit, es per desgracia poch conegut en la que fou sa patria y toament oblidat dels que traguieren més profit del bon exit de la empresa que ell alentà ab un entusiasm desinteresat y espontani...."

"...Aquell home era un fill de nostra terra, un català. En Jaume Ferrer de Blanes".

- **Autor:** LLUCER

Títol: Qui més hi sàpiga que més hi digui. En Jaume Ferrer de Blanes.

Publicació/Any i pàgina:

RECULL 226, 23 abril 1927, pàg. 4.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Principal companya de Colom en el "Descobriment".

- **Autor:** COMA i SOLEY, Vicenç

Títol: En Jaume Ferrer de Blanes (punts per una biografia)

Publicació/Any i pàgina:

RECULL 255, 14 gener 1928, pàg. 1-2

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Amb Cristòfor abans de la seva memorable gesta no tenien cap mena de relacions, millor dit no es coneixien

- **Autor:** COMA i SOLEY, Vicenç

Títol: En Jaume Ferrer de Blanes (punts per una biografia)

Publicació/Any i pàgina:

RECULL 256, 21 gener 1928, pàg. 2.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Respon a Bofarull que Jaume Ferrer no pot acompanyar Colom perquè era cosmògraf i no mariner.

- **Autor:** COMA i SOLEY, Vicenç

Títol: En Jaume Ferrer de Blanes (punts per una biografia)

Publicació/Any i pàgina:

RECULL 257, 28 gener 1928, pàg. 1-2.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Continua rebatent Bofarull en el sentit que Colom no va consultar Ferrer.

També discrepa en aquest sentit de Ferran Soldevila que veu en la representació escultòrica de Ferrer i Colom al monument de la Porta de la Pau un signe de col·laboració d'ambdós.

- **Autor:** COMA i SOLEY, Vicenç

Títol: STA.MARIA DE BLANES. Notes Històriques.

Publicació/Any i pàgina:

Ed. BALMES 1941, pàg. 161-200.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Pàg. 175. Reitera la seva tesi que no va influir i la seva opinió no va ser sol·licitada en el "Descobriment", en cas contrari ho hagués manifestat en la carta que envia a Colom l'any 1495.

- **Autor:** BALLESTEROS, Antonio

Títol: CRISTÓBAL COLÓN Y EL DESCUBRIMIENTO DE AMÉRICA

Publicació/Any i pàgina:

Barcelona, Salvat 1945, pàg. 283 a 295.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

"Sin duda es un honor el atribuir a nuestro Jaume Ferrer el haber influido en los planes de Colón".

- **Autor:** SERRA RAFOLS, Elias

Títol: EL COSMÓGRAFO JAUME FERRER DE BLANES

Publicació/Any i pàgina:

Revista BLANES, Núm. 1 1966.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

"No obstante, lo que ha hecho famoso a nuestro Ferrer no es otra cosa que su accidental intervención en

la magna empresa colombina, que en su tiempo iba a cambiar el mundo”.

- **Autor:** TORRENT i ORRI, Rafael

Títol: Jaume Ferrer de Blanes, els comtes de Mòdica i la descoberta del nou món.

Publicació/Any i pàgina:

Annales del I.E.G. 23, 1976-1977, pàg. 53 a 138.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Ferrer i Colom es troben a Sevilla i es fan amics per afinitats: ambdós són mercaders, navegants, cosmògrafs i parlen italià.

Ferrer de Blanes formà part de la Junta examinadora del projecte de Colom?

Com a membre permanent opino que no és fàcil. En canvi, en determinat període és possible.

Tinc la certesa, encara que sense proves, que Jaume Ferrer...va influir poderosament en l'Almirall Major de Castella, membre del Consell Reial, a favor de l'empresa colombina.

Essent poques les persones aptes en cosmografia, llavors residents a Castella, no podia ésser desaprofitat el saber cosmogràfic de Jaume Ferrer, persona de confiança de l'Almirall Enríquez i, per consegüent, dels Reis Catòlics.

- **Autor:** TORRENT i ORRI, Rafael

Títol: Jaume Ferrer de Blanes, els comtes de Mòdica i la descoberta del nou món.

Publicació/Any i pàgina:

Annales del I.E.G. 24 1978, pàg. 57-129.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Ballesteros Beretta ha valorat merescudament, igual que Soldevila, l'esmentada lletra de Ferrer (Requerit per la reina Isabel, Jaume Ferrer va escriure, des de Burgos, el 5/8/1495 a Colom) fins a afirmar que tal vegada aquesta inspirà la nova ruta seguida per Colom, en el seu tercer viatge.

- **Autor:** MESTRES i ROVIRA, Josep

Títol: El nou món i la Vila de Blanes

Publicació/Any i pàgina:

RECULL 1312, 25 desembre 1977.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Ara que la tesi de la catalanitat del genial navegant Colom s'ha tornat a remoure i s'ha parlat dels contac-

tes que tingué amb gent del país, hem de dir que la Vila de Blanes també té a veure amb la descoberta gegantina i revolucionària del Nou Món. Tota vegada que el nostre compatriota, l'eminent cosmògraf Jaume Ferrer, l'any 1495, els Reis Catòlics, Ferran i Isabel, li varen demanar parer per fixar les línies de pol a pol de l'Oceà, fruit de les negociacions amb el rei Joan II de Portugal, pels drets de descoberta i de conquesta de les terres d'ultramar

- **Autor:** DOMENECH i MONER, Joan

Títol: Consideracions a l'entorn de Jaume Ferrer

Publicació/Any i pàgina:

Revista del Club de Vela Blanes - Nadal 1992, pàg. 45-46.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Aquest Jaume Ferrer de Blanes que cursà estudis a Nàpols i a Palerm, es vinculà a la cort de Ferran I, vingué a Catalunya al voltant de 1469 per raons polítiques, viatjà intensament per la Mediterrània, tingué profunds coneixements cosmogràfics, mantingué relacions - per aquesta raó- amb el cardenal Mendoza, la reina Isabel i amb el mateix Colom entre 1493 i 1496.

- **Autor:** CROUS i COLLELL, Jesús

Títol: Jaume Ferrer de Blanes

Publicació/Any i pàgina:

BLANES-Cronologia Històrica Segles III aC - Segle XX 1994, pàg.127-132.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

Tenim notícies fidedignes que Colom, el descobridor d'Amèrica, a part de la seva experiència com a navegant, en els viatges que efectuà un cop descobert el nou continent es regia amb profusió pels mapes cartogràfics que li proporcionà el seu amic Jaume Ferrer de Blanes.

- **Autor:** BILBENY, Jordi

Títol: Brevíssima relació de la destrucció de la Història. La falsificació de la descoberta catalana d'Amèrica.

Publicació/Any i pàgina:

Els llibres del Setciències 1999.

Què en diu de l'amistat amb Colom i la seva col·laboració en la descoberta?:

El que fa referència a Jaume Ferrer, està transcrit en el present treball. Palesa la gran amistat entre Ferrer i Colom i el fet que ambdós eren catalans.

L'arquitecte Antoni Gaudí i Blanes

per Domènec Valls i Coll

La figura i l'obra extraordinària de l'arquitecte Gaudí, des de la meua joventut, ha sigut un punt de referència en el meu interès per tot el món de l'art. Per aquesta raó, el fet d'haver existit en la meua ciutat dues trones, obra del genial arquitecte, i, encara més, el fet d'haver estat destruïdes durant la Guerra Civil del 1936, m'ha esperonat a realitzar un profund estudi d'aquestes peces singulars.

La primera vegada que vaig viatjar a Barcelona, l'any 1934, tenia 11 anys, el meu pare em va portar a visitar el temple en construcció de la Sagrada Família. Volia que conegués, a part de la monumental obra de Gaudí, els detalls de ferro forjat, molt d'ells a la cripta del temple. El meu pare era un mestre forjador de vocació, un artista en els treballs de la forja i admirava enormement l'obra del genial arquitecte. Recordo que quan m'explicava detalls dels anys que

va treballar de forjador en un dels tallers als quals Gaudí confiava els seus treballs, sempre em feia esment de la manera peculiar que tenia l'arquitecte d'encomanar els treballs de forja que projectava. A part dels corresponents dibuixos i maquetes, en les peces que eren complicades a causa de la seva configuració, ell mateix prenia la barra de ferro incandescent i rutilant, que sorgia de la fornal i, a cops de martell sobre l'enclusa, forjava el ferro, i li donava la forma desitjada, al mateix temps que donava tota mena d'explicacions d'una manera didàctica i pràctica perquè els forjadors copsessin la seva idea de com s'havia de treballar el ferro. El meu pare em deia que havia après directament de Gaudí algunes tècniques de l'art de la forja. Una altra de les virtuts característiques de Gaudí era el tracte afable i senzill amb els seus treballadors, sempre atent i amb maneres i converses d'amic, interessant-se activament per les seves vides i els seus problemes.

Procedència: Fons M. i E. Canosa. UPC.

Procedència: Fons M. i E. Canosa. UPC.

Fetes aquestes consideracions, queda justificat el meu desig de descriure amb tot detall, l'obra que Gaudí havia construït a Blanes, per tal de perpetuar la seva memòria i ajudar, si arribés el cas, a la seva possible reconstrucció. Les dues magnífiques trones de Blanes eren a la Parròquia de Santa Maria i, d'aquestes veritables joies arquitectòniques construïdes per Gaudí, només en queden fotografies i el record d'alguns blanencs, ja que varen ser cremades l'any 1936 amb tot el conjunt monumental del temple.

Empès per l'ambient creat entorn de l'Any Internacional Gaudí i per tal de perpetuar i donar testimoni de l'existència de les dues trones, ja que no podem contemplar-les, intentaré al menys descriure'n amb tot detall la història, les característiques i el significat de cada un dels seus components, així com els diferents detalls que donen forma i sentit a tota l'obra.

És gairebé obligat, abans d'entrar en l'estudi minuciós de cada un dels elements que integren les dues trones, donar una breu pinzellada del valor arquitectònic de tot el conjunt de l'església parroquial de Blanes, particularment del meravellós retaule de l'altar major, d'un barroc molt característic de l'art català, freqüent en moltes poblacions mediterrànies. El retaule de l'església de Santa Maria, la policromia de les seves imatges i els seus estucs daurats configuraven una fascinant obra d'art, que contrastava amb l'austeritat dels arcs gòtics de la resta del temple en una harmonia singular. És precisament en aquestes especials condicions el lloc adequat on Gaudí, amb unes espectaculars trones, va demostrar ser un geni, un gran arquitecte i un gran creador, i va millorar encara més la bellesa de l'església.

Història

Ha sigut molt difícil trobar documentació suficient per poder resseguir la història de les trones amb prou exactitud. Tot l'arxiu particular de Gaudí, que era en el seu taller estudi ubicat al costat del temple en construcció de la Sagrada Família de

Barcelona, va ser destruït l'any 1936, i això ha fet força complicada la recerca. Però tenim la sort de conservar unes magnífiques fotografies que pertanyen al fons dels fotògrafs i arquitectes Marino i Emilio Canosa, autors de 178 fotografies de diferents obres de Gaudí, durant els anys 1926 i 1927 i que actualment es guarden a Terrassa, a l'arxiu del Departament de Memòria de la Imatge del Centre de la Imatge i la Multimèdia de la Universitat Politècnica de Catalunya, fotografies que m'han ajudat molt en l'estudi dels detalls. També m'han ajudat molt uns interessants escrits de Josep M. Garrut i del famós arquitecte Isidre Puig Boada. També la recerca en la premsa local i comarcal de l'època i altres documents trobats, juntament amb els records (sovint enfosquits i confosos per la llunyania dels anys) de persones que havien viscut molt el procés de la substitució de les antigues trones m'han ajudat força. Tot això ha fet possible conjuminar amb certa exactitud el desig de fer reviure la presència a Blanes d'una obra realment única del gran arquitecte.

D'entrada cal deixar ben clara quina va ser la principal raó que va motivar la necessitat de substituir les antigues trones. No fou altra que la deficient acústica del temple parroquial, que feia molt difícil als feligresos seguir els sermons i les funcions religioses, de manera especial les lectures i prèdiques que es feien des de la trona. La ferma voluntat del rector, Mn. Ramon Vall-llobera, de substituir les trones i desplaçar-les a una ubicació més adequada va acabar de desencadenar els canvis. Les noves trones havien de ser dues, la de l'Evangeli, la més gran i majestuosa, tal com requeria la seva missió de cantar-hi l'Evangeli en els Oficis Solemnes, i la del costat de l'Epístola, força més petita i senzilla. He centrat aquest estudi en la trona situada al costat de l'Evangeli, per ser la més gran i al mateix temps de la que hi ha més informació a l'abast.

El projecte fou encarregat a Gaudí, tal com s'explica més endavant. Tanmateix la seva construcció no va ser precisament un camí de roses. L'impacte no massa favorable que va provocar en alguns blanencs

el projecte de substitució de les trones i els comentaris del mateix Gaudí en la seva primera visita a Blanes, en la qual va proposar una modificació de les existents, van ser un parell d'importants entrebancs que estigueren a punt de fer-lo fracassar.

El canvi de les trones va crear una intensa polèmica entre els feligresos de la parròquia. Es formaren dos corrents molt contrastats entre els partidaris de conservar les antigues i els defensors de construir les noves, d'acord amb el projecte de Gaudí. Els defensors de conservar les antigues trones al·legaven el seu valor arquitectònic tal com en principi va manifestar el mateix Gaudí. Altres argumentaven que eren d'estil gòtic i per això encaixaven millor en les característiques del temple. Com es pot comprovar amb el dibuix de Junceda que reproduïm, l'estil gòtic de les trones no és massa clar.

Detall de la trona i barana del presbiteri tal com estava a finals del segle XIX (Dibuix de Junceda).

Fins i tot quan ja estaven construïdes va continuar la polèmica, tal com queda palès en el comentari que fa l'escriptor Vicens Coma Soley en el seu llibre *Santa Maria de Blanes*, capítol XI, pàgines 83-84, en la descripció de l'altar major, on destaca la majestuositat del seu retaule barroc, els arcs gòtics

de part de la nau, i fa especial esment en la confusió que provoca el contrast "novo-clàssic" amb la resta del temple i en referir-se concretament a les trones de Gaudí, diu textualment:

"Dos cosas sorprendían a primera vista. El que las naves central y lateral correspondientes al Evangelio fueran de estilo gótico (arcos) y la opuesta perteneciera al novo-clásico. Esa desorientación era pasajera; pronto la vista hermanaba los dos estilos, PERO LOS PÚLPITOS DEL GENIAL ARQUITECTO GAUDÍ FORMABAN TAL MEZCLA DETONANTE, QUE LOS ANALFABETOS EN LAS SUBLIMIDADES SURREALISTAS NO PODÍAMOS DIGERIR".

També en aquest cas, com sovint passava en moltes de les obres de Gaudí, les trones de Blanes provocaren un debat i foren objecte de forta polèmica en el seu moment, per convertir-se després en una altra obra indiscutible de l'immortal arquitecte.

Qui també va fer objeccions al projecte fou curiosament el mateix arquitecte. A finals del mes de gener de 1903, el ja aleshores director de la construcció de la Sagrada Família de Barcelona i el conegut artista i promotor d'art Sr. Miquel Utrillo i Morlius (en Miquel) visitaren Blanes acompanyats pel patrici blanenc Claudi Massó i Verdaguer, fill del difunt Sr. Fèlix Massó, que havia fet l'oferiment de pagar les dues trones a la Parròquia.

L'objecte principal de la visita era posar-se en relació amb el rector, Mn. Ramon Vall-llobera, per l'assumppte de les trones de la Parròquia. Gaudí va quedar molt impressionat en veure les trones existents i va argüir immediatament que no calia fer-ne de noves i en tot cas només restaurar-les correctament, ja que les considerava autèntiques obres d'art de gran valor. Evidentment aquest no era el pensament del rector, motiu pel qual de moment no es va prendre cap resolució definitiva. Això va satisfer els seus acompanyants, als quals donava temps d'intentar convèncer el rector i suplicar-li que no posés obstacles a la proposta de restauració feta per Gaudí, convençuts que això seria millor que la construcció d'unes de noves, sempre que no

s'hi oposessin els que s'havien ofert al pagament d'unes trones construïdes per l'universalment celebrat arquitecte Antoni Gaudí. (Setmanari *La Costa de Llevant* -Any 1903- Núm. 4. pàg. 14).

Un dels principals i fermes defensors de substituir les trones fou el Sr. Pere Milà i Camps, que a part de la relació professional amb el Sr. Gaudí - ell fou qui li encomanà la construcció de la monumental obra de la "Pedrera" de Barcelona- estava convençut que les trones de Gaudí es convertirien en obres singulars i molt adequades per a la millora del temple. Milà i Camps era una persona molt vinculada a Blanes, on passava llargues temporades en la seva residència estiuenca del passeig de Mar. A més col·laborava en moltes activitats de la població i de la Parròquia en particular. La seva opinió va ser molt important per reafirmar la postura del rector en la decisió d'encarregar a l'arquitecte Antoni Gaudí la construcció de les noves trones.

Finalment, l'entusiasta defensa del canvi de trones que havia fet el rector Mn. Ramon i l'enèrgica actitud del marmessor testamentari, el Sr. Joaquim Cases i Carbó, que exigia el compliment rigorós de la clàusula testamentària del Sr. Fèlix Massó i Soler o es perdrien els diners assignats, varen fer que es pogués encarregar l'obra. Joaquim Casas i Carbó, en nom del rector i com a bon amic de Gaudí, va ser la persona assignada per materialitzar l'encàrrec de la construcció de les dues trones.

Una altra de les persones que, amb el seu prestigi, va ajudar a la realització de la dràstica determinació del rector va ser el Dr. Josep Torras i Bages, bisbe de Vic, gran admirador de l'obra de Gaudí. De resultes d'una conversa mantinguda en el Cercle Artístic de Sant Lluç, on Gaudí va explicar a Torras i Bages les característiques del projecte per a la construcció de les trones de Blanes, Torras i Bages va manifestar el seu interès a visitar la població i conèixer sobre el terreny el temple parroquial i els detalls de les cèlebres trones. Un dia del mes de setembre de l'any 1903 es va dur a terme la visita del bisbe. Hi ha constància que el rector, després de la visita a les obres de reforma del temple acom-

panyats per Gaudí, que va exposar amb tot detall el que serien les noves trones, va acompanyar l'il·lustre visitant a un recorregut pels llocs més representatius de la vila.

És molt possible, tal com suggereix Josep M. Garrut, que les obres de restauració de la catedral de Mallorca que en aquell mateix període de temps estava dirigint Gaudí, tinguessin una certa relació amb la construcció de les trones de Blanes, ja que una de les seves intervencions foren les trones de l'esmentada catedral. Gràcies a l'extensa informació en diferents articles, publicacions i gravats que m'ha facilitat l'arxiver de la catedral de Mallorca, Sr. Pere-Joan Llabrés i Martorell, he deduït una important similitud en la construcció de les nostres trones i les projectades per a Mallorca. Entre altres comentaris, en un article de l'arxiver llegim "*Gaudí no arribà a realitzar el seu gran projecte de decoració de la part alta de la trona major, que havia de portar les imatges d'àngels, apòstols i els símbols dels evangelistes; només hi deixà un tornaveu, que desaparegué el 1972*". En aquesta documentació també hi he trobat una curiosa trona portàtil dissenyada per Gaudí per a les celebracions a l'aire lliure. Aquesta notable trona fou incendiada i destruïda, però refeta l'any 1939-1940 pels mateixos artesans que n'havien fet la versió original.

L'any 1904, decidida la polèmica de les trones, ja en fase molt avançada de construcció, per tal de preparar el terreny i assegurar-se el suport dels feligresos, el rector va iniciar una important reforma en el temple, que començà per fer una acurada neteja del retaule barroc de l'altar major que en el transcurs dels anys havia perdut part de la seva daurada brillantor, també es va rebaixar el nivell de tot el terra del presbiteri i es procedí a repintar part de la nau central, per imitar la sobrietat de les pedres de la major part de les voltes de l'església.

L'any 1905, sota els consells del mateix Gaudí, es va proposar substituir les baranes de fusta del presbiteri per unes de ferro forjat que va projectar, per encàrrec del mateix Gaudí, el famós arquitecte Josep Pijoan i Soteras, amic personal i col·laborador de

Gaudí i persona molt vinculada a la seva obra. Pijoan, entre altres activitats en el món de la cultura, va fundar l'Institut d'Estudis Catalans i durant molts anys va exercir la càtedra d'arquitectura.

Les trones, les estava construint a Barcelona un dels ebenistes més prestigiosos d'aquella època, Francesc Vidal i Jevellí, col·laborador habitual de Gaudí i destacat precursor de l'estil modernista català, que tenia taller a l'Eixample, al passatge del Crèdit, 3. (Santi Barjau, *Francesc Vidal i Jevellí - 1848-1914 - decorador i col·laborador d'arquitectes* III Jornades Internacionals d'Estudis Gaudinians, Barcelona 1995).

Francesc Vidal era considerat un dels millors ebenistes del país i del seu taller sortiren gairebé totes les obres de fusta de Gaudí. Cal destacar la circumstància que una de les seves filles, la pintora i dibuixant Lluïsa Vidal, va ser la primera dona que va triomfar com a artista independent dintre el modernisme català, i es va convertir també en una capdavantera de l'alliberament de la dona. En l'obra artística de Lluïsa Vidal, considerada una de les millors pintores i dibuixants del modernisme català, hi apareixen sovint marines i escenes de la vida del poble de Blanes, ja que durant alguns anys el seu lloc d'estiueig era la nostra vila.

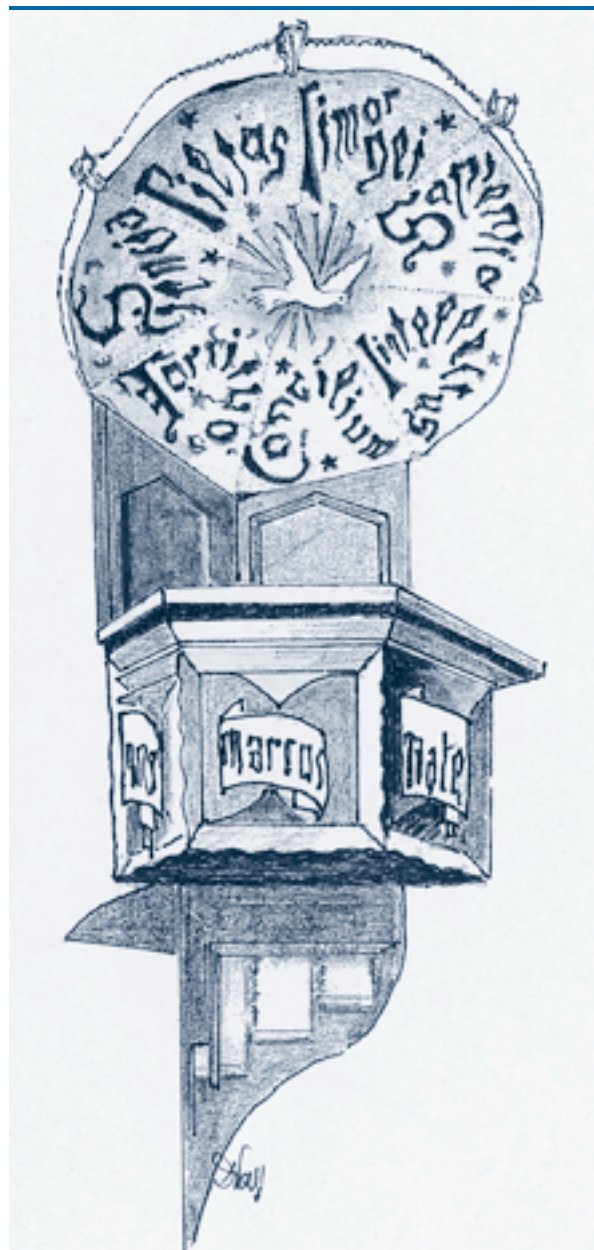
Gaudí era molt meticulós amb els materials que emprava i molt especialment amb la fusta, que ell mateix seleccionava per tal d'obtenir les tonalitats corresponents segons el lloc on havia de ser col·locada i la forma amb la qual havia de ser treballada. Tots els detalls els donava mitjançant plantilles, que ell dibuixava per facilitar el treball dels operaris.

La col·locació de les trones es va efectuar a principi de l'any 1906, com si formés part de la restauració del presbiteri, conjuntament amb les baranes de ferro forjat.

El dia 29 de desembre de 1906, va morir el rector, Mn. Ramon Vall-llobera, amb la satisfacció de veure realitzada la seva empresa i haver comprovat la satisfacció dels seus feligresos davant la magistral obra d'Antoni Gaudí.

Les trones

Com a característica del disseny de les noves trones, Gaudí va procurar mantenir certa similitud amb les trones anteriors però, dotat com estava d'especials dots de visualització i coneixedor de la controvèrsia que havia precedit el determini de canviar les trones, va posar tot el seu geni d'autèntic artista creador per convertir unes senzilles trones en incomparables obres d'art, que entusiasmarien tots els blanencs i forans, a més d'ocupar-se dels pro-

Dibuix d'una trona. D. Valls.

blemes acústics de l'església de Santa Maria, en demostració de l'encert de la substitució efectuada. Testimonis encara vivents ens han confirmat el seu resultat. La trona gaudiniana, a més del seu valor arquitectònic, va resoldre totalment el problema acústic del temple. Aquestes persones han assegurat que des de qualsevol lloc de l'església es podien seguir perfectament les paraules del capellà que oficiava des de la trona. Talment semblava un miracle haver aconseguit resoldre un problema que s'havia perllongat durant molts anys.

Una de les qualitats de Gaudí era saber donar vida i sentit a les seves obres, inclosos els més petits detalls per insignificants que fossin. La principal finalitat d'una trona era ben clara en l'època que es varen construir: en una església, a part de l'altar, el lloc més important per donar a conèixer la paraula de Déu era sens dubte la trona i així ho va materialitzar Gaudí en construir-les, amb la simbologia teològica que representaven, en el seu estil modernista propi.

Pel que fa a les característiques de les antigues trones, una hipòtesi raonable és que el principal obstacle en la recepció de la paraula provenia en bona part del lloc on estaven situades i del disseny i orientació del tornaveu. En les seves trones, Gaudí va resoldre aquest problema en convertir tota l'estructura de la trona en un autèntic tornaveu. El material emprat fou la fusta massissa, esculpida en part per formar un conjunt artístic magistral que demostra el seu gran enginy per convertir l'arquitectura no solament en un art, sinó també en una ciència i a la vegada una lliçó teològica.

El tornaveu és una autèntica escultura i una obra d'art des de tots els punts de vista, l'arquitectònic, l'acústic i el teològic. Les seves dimensions fora del que és normal,

de geomètrica heptagonal de més de dos metres de diàmetre i amb la inclinació exactament calculada per obtenir l'angle adient per a l'acústica, el feien excepcional. L'impressionant sostre interior lleugerament ovalat, com una enorme petxina, i decorat amb sofisticades lletres en relleu, donava la sensació de mantenir un suau moviment, configurava una peça artística digna de figurar en el millor museu. Tot el conjunt del tornaveu formava un harmoniós cercle, de l'estil modernista propi de Gaudí, amb la inscripció dels set dons de l'Esperit Sant en llatí: **Sapientia, Intellectus, Concilium, Fortitudo, Sciencia, Pietas i Timor Dei**. Tot plegat era un conjunt similar a un meravellós mosaic subdividit en set triangles, on en cada un hi havia la corresponent inscripció.

Gaudí era un catòlic fervent i profund coneixedor de les Sagrades Escriptures, sabia perfectament el significat de l'escriptura, el llenguatge teològic que designa la persona inefable de l'Esperit Sant com a

Detall del tornaveu.

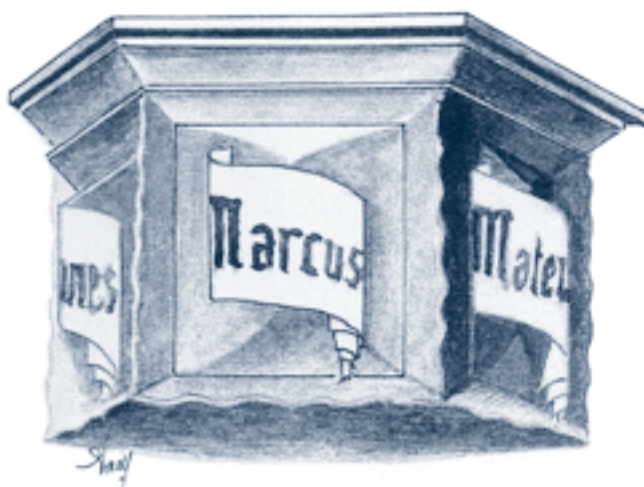
font de la Paraula, i tot ho va incloure en la seva interpretació del tornaveu.

El detall de les inscripcions interiors, daurades amb un to brillant, tenien la finalitat d'agermanar el monumental tornaveu amb tota la riquesa del barroc de l'altar major. El tornaveu quedava emmarcat amb una vorera d'uns vint centímetres, rematada amb un seguit de puntes doblegades en la part superior. A més, en cada punt exterior de la línia que separa els set espais hi havia esculpida una flama ardent en representació de les flames de la Pentecosta, en la vinguda de l'Esperit Sant sobre els deixebles de Jesús (*Fets del Apòstols 2-3-4*). Les flames de foc simbolitzaven l'energia transformadora dels actes de l'Esperit Sant i a la vegada complien la funció de continuïtat de les set parts, molt ben dissimulades, del seu interior.

Al centre del tornaveu, com a colofó de l'obra, hi sobresurt, com si descendís del cel, l'esvelta escultura d'un colom de color blanc, recordatori del passatge de l'evangelista Sant Mateu - "*Quan el Crist surt de l'aigua del baptisme, l'Esperit Sant baixa damunt seu en forma de colom i s'hi atura*" -Mt. 3.16. El símbol del colom per suggerir l'Esperit Sant és tradicional en la iconografia cristiana. Gaudí l'hi posà amb el significatiu detall de col·locar-lo completament després del sostre com si realment empenygués el vol, en senyal de la gràcia que davalla de la paraula de Déu.

Tota la meravellosa decoració del tornaveu, la podríem resumir com una autèntica lliçó sobre el misteri de l'Esperit Sant. Aquí hi trobem precisament una de les principals virtuts de Gaudí: la simplicitat del seu simbolisme, però amb gran contingut espiritual en la majoria de les seves obres. Quan parla de les coses de Déu proclama la grandiositat espiritual, en aquest cas, mitjançant una trona, la força sobrenatural de l'Esperit Sant.

Per sota del tornaveu, el conjunt de la trona era de planta hexagonal i l'ampit o barana tenia aquesta forma i en cada plafó, també de fusta molt ben treballada, sortia un requadre ondulat sobre una superfície en relleu on en forma de pergamí enrotllat en els seus extrems hi havia escrits amb lletres gòtiques els noms dels quatre evangelistes (Joannes, Marcus, Matheus, Lucas). Els altres dos costats de l'hexàgon corresponien al fons o respall de la trona, i estaven formats per dos taulers de fusta col·locats verticalment, un recolzat sobre la paret i l'altre formant un angle que l'encarava al poble, i entre els dos sostenien el tornaveu amb la inclinació de cara a la nau central que aconseguia els magnífics resultats acústics esmentats. En el segon tauler s'obria una porta com un cancell, que portava a l'escala de cargol, molt senzilla, únic accés a l'interior de la trona, quasi imperceptible per tal de no distreure la perspectiva de tot el conjunt. La part superior de la porta, sota la ranura d'una cara del tornaveu, tenia la forma angular amb el vèrtex al

Detalls de les trones.

centre, forma que més endavant va posar-se en boga dintre l'estil modern. Una altra vegada Gaudí aprofita elements de la trona per testimoniar els quatre pilars bàsics de la nostra fe, com són els evangelis.

La trona del costat de l'Epístola, com ja hem dit abans, era molt més senzilla i el seu tornaveu, més petit i sense inclinació, de característiques molt semblants a l'altre. En les inscripcions dels plafons hi figuraven el nom en llatí dels patriarques i diferents personatges de la Bíblia.

Completada la descripció de l'obra i vista la seva perspectiva en tot l'entorn del temple, es posa de manifest per què s'afirma que Gaudí era un dels pocs arquitectes realistes de la història de l'arquitectura, per la integració d'elements naturals i figuratius a la seva obra. A més de demostrar un estil propi, ja que en la estructura de les trones hi ha la verticalitat característica del gòtic, i els temors de que malmetessin l'harmonia pròpia de l'Església de Blanes queden invalidats pel resultat final, que va ser tot el contrari gràcies a la magistral obra realitzada per Gaudí.

Antoni Gaudí.

Les trones de Blanes, segons l'escriptor i cronista especialista en art català Josep M. Garrut i Romà, a part del seu propi valor arquitectònic i artístic tenien un altre interès en ser obres acabades que varen causar gran impacte per la seva concepció modernista, i que podrien haver servit d'antecedent a les mai completades trones de la Catedral de Mallorca. La restauració de l'esmentada Cate-

dral la va dirigir Antoni Gaudí entre els anys 1904 i 1914, i va quedar pendent la decoració dels tornaveus que devien ser semblants als de Blanes, tal com queda demostrat en una fotografia dels mateixos sobre la que Gaudí dibuixà a la ploma la seva decoració molt igual a la de les trones de Blanes.

Quedi aquest escrit, a part d'homenatge al insigne arquitecte, com a testimoni d'una de les tantes obres que en el transcurs de l'història formaren part, i desgraciadament desaparegueren, del nostre patrimoni, i a la vegada com a notícia pels que ignoraven que Antoni Gaudí va estar present a Blanes.

Vull acabar transcrivint literalment una frase del arquitecte Isidre Puig Boada, col·laborador de Gaudí, sobre les trones. Puig Boada escrivia: **"Blanes té una joia en la seva Parròquia; el seu nom anirà unit al d'en Gaudí i quan en l'avenir la gent voldrà conèixer íntegrament l'obra d'aquell gran home gloriós de l'art i de cristiana virtut, Blanes serà lloc obligat de sa visita i podrà dir-se de s'església: és aquella església que té unes trones fetes d'en Gaudí."**

Ara sols ens queda el consol de poder dir: La nostra església tenia unes trones fetes d'en Gaudí.

Domènec Valls i Coll

Estudiós i excalde de Blanes

Fonts i bibliografia

Arxiu Capitular de Palma de Mallorca

Arxiu Municipal de Blanes. (AMBL)

Càtedra Gaudí de Barcelona

Fons fotogràfic de Marino i Emilio Canosa. Universitat Politècnica de Catalunya

Setmanari "La Costa de Llevant". AMBL

Revista "Recull" de Blanes. AMBL

Bassegoda, J. Antoni Gaudí. Edicions 62. Barcelona, 1992.

Catàleg de l'exposició: Gaudí. La recerca de la forma. Dir: Daniel Giralt-Miracle. Lunwerg. Barcelona 2002.

Tarragona, JM. Gaudí: biografia de l'artista. Barcelona. Proa, 1999.

Tarragona, JM. Un arquitecto genial: Antoni Gaudí. Barcelona. Casals, 2001.

ANY II.

26 DE MAIG

Petita contribució a la bibliografia de Joaquim Ruyra

per Pep Vila

A diferència d'altres autors de la nostra literatura, crec que l'obra del prosista, traductor assagista i poeta Joaquim Ruyra (Girona, 1858-Barcelona, 1939) és més citada que llegida. Tot i la solidesa de la seva producció, les qualitats de la seva llengua, m'atreuria a dir que és un autor poc conegut de les noves generacions, un mestre oblidat. El sentit religiós de bona part de la seva obra, el seu art com a filòleg viu, el detallisme descriptiu amb el qual depura la realitat, aquesta harmonia classicitzant de la majoria de les seves narracions i contes el fan potser un escriptor poc atractiu per a les noves generacions que manegen una llengua poc expressiva i desfibrada, poc amics de les frases llargues i complexes, allunyats d'aquesta moral franciscana i del sentiment religiós del qual fa gala l'autor.

El seu idioma ha quedat potser una mica antiquat, atesa l'evolució negativa que ha sofert la nostra llengua. El lector actual, si no està atent, s'extravia en la identitat superficial dels seus mots, que presenten una profunda lliçó de bellesa. La prosa «raciniana» de Ruyra, segons definició de Gaziol, s'ha de degustar en calma i voluptat. Llegeixo a la premsa que les institucions culturals de Catalunya han declarat el 2003, l'any "Ruyra". Esperem que amb la claror d'aquest far orientador en la foscor, les obres d'aquest autor es valorin adequadament. Encara que la seva obra ha gaudit d'un alt prestigi entre escriptors, gramàtics, estudiosos de tots els confins de la llengua, m'agradaria que Ruyra ocupés un lloc privilegiat entre les preferències dels lectors, interessats al poble culte no especialista.

La primera edició de les *Obres Completes* a cura de l'escriptor Josep Miracle, responsable de l'ordenació dels materials (Selecta, Barcelona 1949), amb un estudi de Manuel de Montoliu sobre la seva vida i obra, deixa entreveure la necessitat d'una nova edició crítica de la seva producció que incorpori molts articles de revistes, l'epistolari, els inèdits que aquests darrers anys ha donat a conèixer, entre d'altres, Maria Lluïsa Julià (manuscrits en prosa, poemes, correspondència, traduccions i adaptacions). Recordem també el dossier que la *Revista de Girona*

li va dedicar en el núm. 136 de l'any 1989. Encara ens resta molt per saber sobre la seva vida i obra.

Molts estudiosos de Ruyra desdenyen la seva obra poètica, hi passen de puntetes, com també ocorre en el cas de Víctor Català. En tots dos casos troben que és una producció d'escassa fortuna, com si aquests autors no es trobessin a gust en aquest gènere. Deixant de banda el poema llarg *El país del pler*, Ruyra va publicar només dos llibres de versos *Fulles ventisses* i *La Cobla*. La poesia de Ruyra, que en el fons no desagradava a Carner, s'hauria de revisar tal com ha començat a fer Jordi Castellanos en el seu estudi «Catolicisme i decandentisme. L'obra poètica de Joaquim Ruyra» dins *Estudis de literatura catalana en honor de Josep Romeu* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986, pàgs. 224-240). Alguns dels articles recollits en aquesta bibliografia són mostres de la seves composicions poètiques, algunes de les quals no figuren recollides a les *Obres Completes* o bé hi surten reescrites amb un acurament escrupolós.

També dono a conèixer altres articles en prosa mal coneguts i estudis sobre la seva obra, que ajudin a completar la personalitat d'aquest mestre indiscutible de les lletres catalanes que ha deixat pocs deixebles. La majoria d'aquests articles, no incorporats a la seves *Obres Completes*, pertanyen a l'època de formació literària de l'escriptor, quan als 30 anys fets va fer la seva conversió a la llengua catalana i es va incorporar a la nostra literatura sota el mestratge de Cortils i Vieta i Ribas i Carreras de Blanes, dos escriptors que van influir en la seva vocació de literat. La majoria d'aquests treballs van sortir

Foto de Joaquim Ruyra.

SECCIÓ LLIURE

BIOGRAFIA D' EN CORTILS

PER

EN JOAQUIM RUYRA Y OMS

Senyors:

La major part, dels que estém aquí reunits, hem conegut personalment a D. Joseph Cortils y Vieta en honor de qui 's celebra aquesta festa; y jo, no sols l'havia conegut, sinó que afavorit ab la seva amistat particular, havia tingut ocasió de regalar-me ab la llum del seu talent, ab las finesas del seu tracte y ab las delicadesas del seu cor de poeta cristià. El recort del home y del amic sem representa de una manera tan viva que gayrebé esborra en la meua imaginació aquell tipu ideal d'escriptor, que un sol formar-se dels autors, a qui coneix principalment per las sevas obras; no, jo no estich en aptitud de puguer judicar fredamental literat, ni vull per altra part repetir unas alabansas, que li han sigut tributadas per gent més autorisada que jo; procuraré, ser imparcial; però més que del artista, més que del investigador incansable, os parlaré del blanench entusiasta, del pensador eclau dels seus devers y dels seus ideals, del home suferit y fonament desgraciat que ha viscut entre nosaltres.

Els que l'havien conegut recordarán segurament pocas figuras més simpáticas y venerables que la seva; el seu busto feya pensar desseguida en aquells retrats de gent clàsica, que 'ns ha llegat el sigle XVI; el seu gran d'arquitectura augusta, el seu front alt y espayós, el seu mirar atent y seró, el cayent característich de la seva testa carregada de pensament y tot el seu posat bondados, ple de melangia y resignació constituïan un conjunt, que havia forçosament de impresionar a qualsevol persona de bon gust. Un, al contemplarlo, se sentia possehit de respecte y no podia menos de pensar: estich al davant d'una naturalesa distingida. Y ho era una naturalesa distingida per lo exquisit de la seva sensibilitat, per l'habitud trevalladora de la seva pensa y per lo extraordinari del ensomni, en que solia flotar la seva ànima. Era un cor delicadíssim, d'aquells, que semblan formats pera un mon menos aspre que l'que habitem y pera expansionarse ab uns homes més generosos que 'ls que 'ns disputem aquesta terra; y causa pena, senyors, el considerar que l'infelis, no sols vá haver de compartir la nostra desgracia comuna, sinó que pera ell la terra fou més aspre que pera la generalitat de las personas ilustradas, y que la dissort el posà en el cas de rebre els primers ósculs de las musas en un front amarat per la suhor d'un trevall de bastaix.

Fill d'una familia poch scabalsada, tot just havia rebut la llum de las primeras lletres, com una poncella l'sol de maig, que ja l'embarcaren cap á Amèrica, condemnat al desterro, al trevall manual, al esclavatge de la bodega. El seu cervell havia begut ja las celistias de la ciencia y de la poesia, però, per més que encantessin la seva ànima, no tenia temps vagatiu pera dedicarlashi y no podia sentirlas més que com un martiri afegit als seus martiris. Havia llucat un paradís pel que 's dalia, però no podia pas volarhi; estava empresonat; y aixís consumí la flor dels seus anys entremitj de gent vulgar y sota'l pes d'una feyna que hauria ofegat del tot el seu talent, si no hagués sigut més gran que la desgracia, que l'persegua.

Molts fills de la nostra vila han passat aquesta vida de bodega y á copias de trevall y d'estalvi han lograt reunir una fortuna ben merescuda y ben honorable, quan l'han obtinguda per medis lícits y sense tacar la seva ànima en l'atmósfera d'aquellas presons antillanas. Malhaja qui no 'ls hi respecti! Ells, més que ningú, saben lo que 's pateix lluny de la patria, entre gent forastera y ab la pobresa per company. Ells, més que ningú, saben de quina manera s'aneyoran en el desterro els flochs, ahont s'ha passat la infantesa, y com s'omplen de llàgrimas els ulls al contemplar un trist retrato de la vila nadiua, ab aquelles montanyas estimadas, quina flayre recordan els sentits y ab aquell campanar, quin trill-lleng s'unia en altres temps á la dolça veu de las mares. Ells, mes que ningú, poden comprendre 'ls motius particulars del gran amor que en Cortils professà á la nostra vila de Blanes; però sols el que tingui quelcóm de poeta y de somniador pot comprendre fins á quin punt sentiria en Cortils aquest amor y fins á quin punt el desterro y l'esclavatge del trevall manual li havian de ser dolorosos. Senyors, cal consignar, com una veritat amarga, que la naturalesa no sol concedir á ningú cap excelencia sense concedirli al mateix temps en dot fatal una capacitat més pera l'dolor.

Setze anys seguits vá passar en Cortils á Cuba en unas condicions de vida tan penosa, que no varen permetre que arribés á sahó cap fruyt del seu ingeni. Després vá tornar á la patria á pendre alé, vá reconfortarshi durant una estiuada y emprengué altra volta'l camí del desterro. Allavoras, á la edat de trenta anys, amé ja de un establiment, va poguer concedir als treballs de la inteligencia, restantlas del propi negoci, unas horas, que abans havia dedicat virtuosament als seus patrons. D'aquella época datan els seus primers escrits, que 's publicaren en «La Llumanera» de Nova-York; y desde allavoras seguí en creixensa la seva producció literaria.

Enamorat del art i de la patria, no podia pas entregarse a la ambició de las riquezas; el negoci no era pera ell una carrera de efíció, sinó una imposició de la necessitat, y desseguida que 's vegé deslliurat de la miseria y ab un passament, que no mereixia pas el nom de fortuna, plegà 'l seu comerç pera tornar al nadiu, de que estava anyoradís. Tenia fam de Blanes, fam de gaudirne las bellesas, de respirarne l'ayre, de reflayrarne 'l caràcter y las costums y d'amarinar-se de tot lo blanench; y realisà l'idili somniat; reto'nà a la llar blanenca, prengué esposa blanenca y batejà als seus fills en la pica santa de la nostra parroquia; però l'idili no fou del tot dolís sinó en el cercol de la família; més enllà d'aquest cercol la ignorancia y la ingratitud hi sembraren a mans plenas els desencanyis. En Cortils, després de lluytar vintum anys ab la sort en terras llunyanas, venia ab la mateixa puresa de cor, que possehia 'l dia de la seva partema; però 'ls homes que aquí trobà no eran sens dubte tots com ell devia figurarsels en el recort de las sevas visions d'infant. Aquí trobà un poble sense ideals, aquí la desunió, aquí 'l desordre, aquí la mala fe entre amichs, aquí l'odi entre germans, aquí totes las malas passions, cohonestadas ab el nom genèric de política local. Y ell, l'home de la intenció recta, l'amant de la veritat y de la justicia, l'apostol de una doctrina nova y fecunda, que avuy preocupa a tots els pensadors de la Europa, se vegé befat en las sevas idees sanas per una gent que no entenian la política més que com un medi d'afavorir las ambicions ó las rencunias de un vehi en perjudici d'un altre. Senyors, siguin las que vulguin las nostras opinions, haurém de convenir en que las d'en Cortils eran forsa més respetables que las dels que sen burlavan, y en que es d'admirar que las professés en un temps en que las contrarias dominavan per tot arreu. Y que eran progressistas ho prova la aceptació que avuy tenen, no sols entre 'ls patricis més il·lustres, sinó adhuch entre renomnats juristas extrangers, que veuen deficient la conquista dels drets del home, si no s'obté ademés, basada en la dolça unió dels drets dels pobles dintre 'ls estats.

Mal comprés dels seus estimats blanenchs, titllat de utopista y fastiguejat de las miserias que presenciava portà en Cortils entre nosaltres una vida retreta y solitaria; més, ni las injurias, ni 'ls desencanyis pogueren fer saltar del seu cor una sola espurna d'odi; sapigué sufrirlos, no sens amargura, però ab mansuetut evangélica, y la expressió de la seva cara revelava sovint tacitament aquella frase de Jesu-crist: Senyor, perdónale que no saben lo que 's fan.

Estava dotat de facultats més sólidas que brillants. Era pacient, observador, reflexiu y sensible; y a proporció d'aquestas qualitats tenia poca imaginació, sentia ab fluix y intensitat la música del vers y no era de fàcil oratoria.

En las sevas poesias no cal buscarhi la imatge plástica, que pocas vegadas s'hi troba robusta y original, ni la armonia rítmica, que no hi traspasa 'ls limits comuns; cal assaborirhi ab preferencia la nota de sentiment, que hi es sovint espontanea y fresca. El tendre idili titulat «Cerca niuse y sa llayrosa «Oda a Blanes» son sens dubte la millor de las sevas obras artísticas.

Aquesta manera de ser dels talents d'en Cortils

explica, en el meu concepre, els dos extrems d'opinió, que respecte d'ell se notan en aquesta vila: ja que mentres molts exaltan la seva fama fins més enllà tal volta dels seus mereixements, algunas personas, estiman tan poch els seus mèrits que fins li regatejan la justa anomenada que se li ha dat. Els primers penetraren lo molt que valia 'l mestre y enamorats del seu finíssim sentit moral, de la seva sinceritat, de la madureza del seu judici y de la seva experiencia literaria, portats de llur admiració, l'han idealisat fins al punt de adorar en ell unas qualitats, que tenia en un grau modest. Els segons, en cambi, haventlo conegut més superficialment, s'adonaren sols de que li mancavan aquellas dots brillants, que més agradan a primera vista: la imaginació enlluernadora, la oratoria fàcil y 'l domini magistral de la sonora rítmica; y, descontents d'aquesta deficiencia, han judicat al home per las sevas taras y li han negat unas facultats, que possehia en grau remarcable.

Senyors, jo crech que las claus, que han d'obrir a un escriptor el temple de la fama, no están may en las mans dels seus contemporanis y entrego, per lo tant, al judici de la posteritat la determinació de si en Cortils ha de ocupar un lloch honorable en la literatura catalana; més per lo que toca a Blanes m'atreveixo a predir que la bona memoria del meu simpàtic biografiat no hi será pas may oblidada. Entre tots els homes notables d'aquesta vila, ell més que cap ha treballat en honra y gloria d'ella. Semblava que no 's preocupava de res més. Ell l'ha estudiada en tots sentits: costums, llenguatge, historia, tradicions, supersticions y caràcter; y l'ha dotada ab dos documents notabilíssims: «La etimologia de Blanes», que ha meregut la admiració dels folkloristas patris y extrangers, y «la historia de Blanes desde 'l sigle XIV», esculi que 'ls haurian d'envejar ciutats y vilas de molta més importancia que la nostra. En fi, senyors, es l'escriptor blanench per excelencia, una gloria genuinament blanenca y si no l'honoréssim donariem proves d'estimarnos poch a nosaltres mateixos.

Ens ha llegat chras en que estudiar materias pera nosaltres interesantíssimas y 'ns ha llegat el recort d'una conducta immaculada, en quin exemple hauriam d'inspirarnos tots. Tantdebó que tots els blanenchs fossin com en Cortils trevalladors y virtuosos, esclaus sempre del deber, per agre que resultés complirle; tantdebó que fossin com ell relligiosos, ab un cristianisme de cor més que de aparatoras formas; tantdebó que odiéssim, com ell, las miserias, que 'ns divideixen, que 'ns apartéssim de la migrada política de personalismes y que reservéssim totes las nostras forsas pera las grans y nobles lluytas del ideal en be de la humanitat, de la rassa nostra y de la estimada vila del nostre amor. Si ho féssim aixís, aquesta vila de Blanes, ilustre per la seva historia y renomnada per la harmonia de las sevas costas y paisatges, sería famosa en el pervindre com ho fou en el passat y sería un paradís de germanor y de dixa com ho es de gracias y bellesas naturals; tal era, senyors, el mes fervent desij del anyorat patrici pera qui 'sen avuy tots els nostres aplaudiments.

HEU DRY.

publicats a *La Costa de Llevant*, setmanari il·lustrat catalanista, que era molt llegit des de Mataró fins a Lloret de Mar.

Articles de Ruyra

1. *La il·lusió de la lluernia. Fábula*. “La Costa de Llevant”, 8, 15-4-1894, pàg. 126-127.

Sabem que Ruyra corregia una i altra vegada les seves obres, era meticolós en la combinació de paraules, refeia constantment les pàgines nascudes de la seva inspiració.

Si llegim aquest poema i l’acarem amb el que va sortir publicat a les O.C, pàg. 1030, veurem les reformes i correccions a les quals va sotmetre el text, la seva cura en la selecció dels mots:

“¿Perqué no vens aquí?
- lo cuch a la estrelleta li va di’-
¿perqué no vens ma bella?
Aquí, en est llit de flors
M’agradaria dirte mos amors

baixet y a cau d’orella.”
- Per què no véns ací? -
a l’últim, atrevida, li va dir,
- Ja que no tens parella,
acut a més fulgors,
i aquí et diré més púdiques amors
baixet, a cau d’orella. (O. C., pàg. 1030)

2. *El plor de la mare*, “La Costa de Llevant”, 26 de maig de 1895. (O.C., pàg. 1068). Poesia.

3. *Lo millor de la Terra. Jochs Florals. Any 1895. Premi extraordinari ofert pel Consistori a nostre amich y colaborador de “La Costa de Llevant” D. Joaquim Ruyra y Oms*, “La Costa de Llevant”, 46, 17-11-1895, pàg. 593-595. (El poema, aquí editat, que va obtenir el premi extraordinari de poesia dels Jocs Florals de Barcelona, presenta variants. Vegeu O. C, pàg. 1032). El text de l’O.C. també difereix de la versió donada del poema a *Fulles Ventisses*.

4. *En la tomba d’en Cortils. Pensaments dedicats a sa memoria en la diada dels morts per varis blanenchs* “La Costa de Llevant”, 45, 6-11-1898.

“En Josep Cortils y Vieta, notable filósoph y literat blanench, fou catalanista, quan no n’era quasi ningú y ha mort quan se’n fa quasi tothom de Catalunya. Portá trenta anys de ventatja á la gent del seu sigle. Deu li dongui en el cel el premi que no ha trobat en la terra”. J. Ruyra.

5. *L’orgull de la Mallarenga*, “La Costa de Llevant”, 2, 8-1-1899, pàg. 15-16.

Faula o facècia de l’estil “La il·lusió de la lluernia”, no recollida a les *Obres Completes*.

6. *Biografia d’en Cortils*, “La Costa de Llevant”, 39, 30-9-1900, pàg. 10-11.

Pàgines llegides per Joaquim Ruyra en un homenatge en honor al poeta, narrador i historiador Josep Cortils i Vieta (Blanes, 1839-1898). Aquesta revista va dedicar el núm. 45 (6-11-1898) a aquest autor.

L’ ORGULL DE LA MALLARENCA

Un cuent que niu no té
y sent que l’ hora s’ acosta,
en que haurá de fer sa posta,
per la selva inquiet va y vé.

Va y vé, volant ab neguit.
y gemegant ab veu sorda,
fins que en una acacia borda
veu un niu petit, petit.

Mallarengas lo van fer
entre dos floridas brancas,
que ’l guardan, formantli tancas
ab sas espinas d’ acer.

Qu’ está be! Dos ous ja hi ha...
Mes ¿ahont son sas propietarias?
Lo cuent per las fondarias
del bosch se posa á alleja’.

y veu per fi en un torrent,
hont claras ayguas brillejan,
dos aucells que se rabejan
en la tranquila corrent.

7. *L'extasi del oncle Ventura*, "La Costa de Llevant", 30, 28-7-1901, pàg. 6-8. Narració que després formarà part del llibre *Pinya de Rosa*. El text presenta variants en relació amb la versió de les O.C.

8. *Lo que'm plau*. «Premiada ab el premi de Patria en el primer Certámen de l'Escut Emporitá de La Bisbal», "Costa de Llevant", 1, 11-1-1903, pàg. 36. Vegeu O.C., pàg. 1059, dins l'apartat de poesies inèdites i disperses. El text de "Costa de Llevant" no és sencer.

9. *En Ribas y Carreras de Blanes*, "La Costa de Llevant", 11, 16-3-1913, 12-13.

Article que Joaquim Ruyra va escriure amb motiu de la mort de l'escriptor Joan Ribas i Carreras (l'Havana, 1875- Blanes, 1913). Narrador i autor teatral, fundador de "Tertúlia Literària" de Blanes, entitat que va organitzar en 1895 els primers Jocs Florals de Blanes, dels quals Ruyra n'era el secretari.

"Erem catalans solament de nom, però la amor a la nostra raça, a la nostra sang y a la nostra historia era morta dins les nostres animes. Ens havíem descasat per dessidia, per ignorancia, per enlluernament de foresteralles...Amavem les glories dels altres y menspreavem les nostres. Jo'm complavia a escriure com si fos nat al pla de la Manxa o a les montanyes de Toledo y, com si fos bort, cercava afillament dins la literatura dels Calderons y'ls Cervantes. Desconeixia els avis gloriosos de la meva casa pairal els Ausies March, els Ramon Llull, els Bernat Metje....erem caiguts tant avall que desconeixiem el nostre estat y no podíem avergonyir-nos".

En el discurs presidencial als Jocs Florals de Barcelona, l'any 1922 Ruyra comenta que en una aristocràtica casa de Girona va sentir declamar a Anicet de Puig "poesies seves i d'altres autors catalans que m'ompliren de llum l'enteniment i commogueren d'una manera profunda la meva entranya. Quina revelació!...Ja els poetes castellans, àdhuc els més exquisits, em varen fer l'efecte de cosa blana, insubstancial i d'una melositat embafadora... i no per culpa d'ells, no, sinó de la parla llur". (O.C., pàg.746-7).

10. *De la reduplicació dels sons aspres BR, CR, DR, PR, TR*, "Revista Catalunya" de Barcelona, 1913, pàg. 178-179.[Article només conegut de referència].

11. *Homenatge a Santa Agna, excelsa patrona de la vila de Blanes*. 26 juliol de 1914, pàg. 3.

Diverses plomes participen en aquest homenatge a Santa Anna, molt venerada a Blanes. La contribució de Ruyra (pàg. 3), amarada de religiositat i de principis cristians, és aquesta:

"Les festes populars, que's basen en una idea cristiana, son dignificades per un esperit celestial i acaten implícitament una norma de moralitat imposada i sancionada per un poder adorable.

L'alegria del home, per al qual el Cel es buid de sants i de santedat i la naturalesa despullada de Providencia ¿quin fre posarà a la propia satisfacció? L'albir humà, que no accepta res superior a si mateix ¿ què es sino caprici? I si el caprici i l'etzar fossen els únics senyors del mon ¿ què no s'hauria de témer de les alegries de la bestia humana? "

Llegiu el seu poema "Santa Anna" (O.C. pàg. 1084-1085)

Joaquim Ruyra en un passeig per la platja segons la magistral caricatura de Joan G. Junceda.

Articles sobre Joaquim Ruyra

1. Marian Serra i Font, *D. Joaquim Ruyra y Oms*, “La Costa de Llevant”, 21, 26-5-1891, pàg. 278-280.

Es tracta d’una de les primeres biografies que tenim sobre els primers anys de Joaquim Ruyra, poeta, escrita per un autor local de Canet de Mar, amb motiu d’haver guanyat el premi extraordinari dels Jocs Florals de 1895. Anteriorment s’havia presentat dues vegades al Certamen de la Asociación Literaria (CAL) de Girona amb dos premis per L’Únic remey, que va obtenir el premi de la reina Maria Cristina [CAL (1891, pàg. 43) i En Corbarán de Alet (CAL, 1894, pàg. 197)]. El cronista ens informa en aquest paper que Ruyra tenia una història inèdita sobre Grècia. Marian Serra comenta el seu pas del castellà al català. Recordem que en 1878 a “Composiciones Literarias” del seu amic el biòleg Dr. Ramon Turró, hi va sortir el seu primer treball, en castellà:

“En Ruyra, part integrant d’aquest ramell [Cortils i Vieta, Ribas i Alemany] hauria xocat presentantse de diferent color que sos companys, y comprenento aixís, ab alegroy d’aquestos, deixá de banda l’idioma castellá, posantse ab fermesa y dalit a escriurer en catalá [...] y en cambi, escribint en catalá, ab l’idioma propi, s’arriba a esser alguna cosa; obrint-se camí per tot arreu. Lo novelista Oller n’és una proba, com tantas y tantas que se’n podrian citar. [...] Son porvenir promet esser brillant. Jove, fill d’acomodada familia, aficionat al estudi, arribará alcansar, no ho duptem, lo titol de mestre en Gay Saber...”

Homenatge del poble de Blanes a J. Ruyra.
13 de maig de 1934.

2. Anònim. *Bibliográfiques*. El País del pler], “La Selva”, 36, 30-12-1906, pàg. 3.

El poema de Ruyra: *El País del Pler*, *poeme en cinch cants*, editat per la “Il·lustració Catalana” (Barcelona, 1906) va tenir una recepció crítica molt desigual. Per aquestes dates el “Diario de Barcelona” va publicar una ressenya molt negativa sobre aquesta obra que no he pogut veure. Com si fos un acte de desgreuge, el periòdic selvatà “La Selva” surt en defensa de l’escriptor de Blanes i publica un poema encomiàstic que Joan Alcover va adreçar el 12 de desembre de 1906, des de Palma, a Joaquim Ruyra en aquesta avinentesa:

A n’en Joaquim Ruyra:

Brilla la paraula
d’un artista ver
en la bella faula
d’*El País del pler*.

La mà d’obra fina,
preuat el joyel[!],
com de l’oficina
d’un Eloy novell.

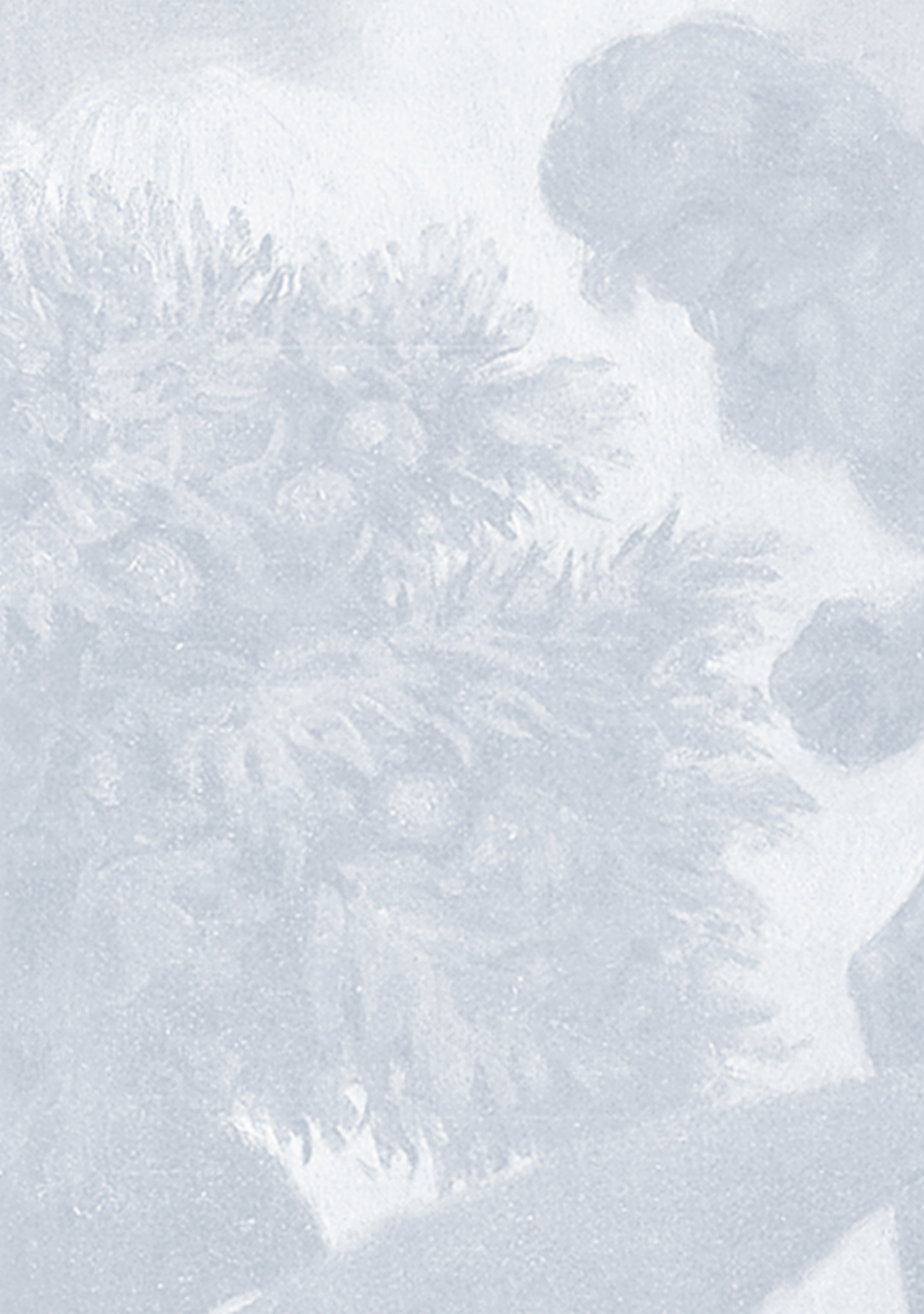
Dintre l’arquimesa
no’n té de més rich
l’ideal princesa
de qui sou amich.

Tremolor de gotes
d’irisat vesllum,
qu’enfilaren totes
amb un raig de llum;

Collar de cinch vies
per un coll de neu...
mestre, vostres dies
beneysca Deu.

El 13 de juny de 1909, des de les pàgines de “Il·lustració Catalana”, Ruyra adreça a Joan Alcover aquell sonet tan bonic que comença: Dues nobles germanes han-li robat el cor...” (O.C., pàg. 1068).

Pep Vila i Medinyà
Filòleg

Sobre l'edició políglota de "L'Atlàntida" de Jacint Verdaguer

per Pep Vila

En el fons Josep Alemany Borràs de l'Arxiu Municipal de Blanes es conserva el contracte original i les factures que avalen els detalls del cost de la impressió i relligadura de l'edició de 1929 de *L'Atlàntida* de Jacint Verdaguer, l'anomenada *políglota*, una luxosa obra, de la qual hem vist un exemplar numerat a la Biblioteca del Seminari Conciliar de Girona. Com que el poeta i articulista Josep Alemany estava molt lligat a l'organització dels Jocs Florals, a la redacció de *Il·lustració Catalana*, no és estrany de trobar en aquest fons originals, documentació diversa i correspondència sobre les interioritats d'aquest certamen literari, en un moment en què hi col·laboraven les figures més clàssiques de la literatura catalana moderna.

En 1906 *Il·lustració Catalana*, en la qual treballava Alemany, publicava una altra luxosa edició d'aquesta obra. En 1914 *L'Atlàntida* tornava a sortir com a primer volum de les *Obres completes* de Jacint

Verdaguer, l'anomenada edició Matheu. En 1992, l'editor olotí Miquel Plana publicava una altra edició de bibliòfil de *L'Atlàntida*.

Amb motiu del centenari de la mort del poeta i prosista Jacint Verdaguer redacto aquesta nota informativa que pot ser útil per il·lustrar un altre capítol de la poc coneguda història del llibre i de l'edició a Catalunya. En ser una edició restringida, il·lustrada, editada amb paper luxós, té un valor tipogràfic i artístic notable. La casa Miquel-Rius de Barcelona on treballava l'editor de textos i bibliòfil Ramon Miquel i Planas (Barcelona, 1874- 1950) tenia fama de modèlica per les relligadures de llibres i per l'execució acurada dels seus productes, que marquen una fita en la producció bibliogràfica catalana. Aquest poema fou premiat en els Jocs Florals de 1877. Aquesta edició també fou anomenada la del *cinquantenari* perquè l'obra que havia guanyat el premi de l'Excma. Diputació Provincial de Barcelona en els Jocs Florals, fou impresa en

Jacint Verdaguer.

1877, per primera vegada, com a edició dels Jocs Florals de Barcelona, 1877, any 19 de la seva restauració (Estampa de la Reneixensa, carrer de la Porta Ferrisa, 18 baixos, 4t, 239 pàgs.). En 1878 va sortir l'edició prínceps, la definitiva d'aquesta obra, revisada per l'autor, enquadernada, editada amb paper de fil fabricat expressament, amb la filigrana *Atlántida*. Aquesta obra fou finançada pel marquès de Comillas, amb la traducció castellana per Melchor de Palau. Presenta algunes modificacions en relació amb l'edició anterior.

L'edició dels cinquanta anys editada com a homenatge a l'autor, que reproduïx el text de l'edició prínceps de 1878, va ser publicada per iniciativa de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i del Consistori dels Jocs Florals, sota el patronatge de la Diputació Provincial de Barcelona. L'obra en foli, 35 cm, té 4 fulls + 372 pàgines + 5 gravats al boix d'A. Ollé. El paper de fil fou comprat a la casa Lluís Guarro. L'edició destinada a l'Acadèmia de Bones Lletres i Consistori dels Jocs Florals contenia 50

làmines. D'aquesta obra se'n va fer un tiratge de 310 exemplars que van anar a parar a una clientela molt restringida. Actualment aquesta obra de Verdaguer és molt rara de trobar en el comerç. Quan, ocasionalment, en surt algun exemplar en alguna subhasta, el cost del llibre es dispara. L'any 1955, l'exemplar valia unes 5.000 PTA.

Sota el text original català, trobem la traducció castellana executada per Melchor de Palau. L'edició bilingüe amb la traducció castellana de Melchor de Palau va sortir publicada per primera vegada en 1878. La francesa a cura del rossellonès Justí Pepratx s'havia publicat per primera a Perpinyà i París (1884, 1887); la italiana per Emanuele Portal (1916), la portuguesa de José M. Gomes Ribeiro (Lisboa, 1909), la provençal de Jan Monné (Montpeller, 1888) i la llatina (inèdita) és de P. Viñas de San Luis.

L'edició políglota de l'*Atlántida* "fou estampada en els obradors gràfics de la Casa Miquel- Rius de

Telèfon 17022 N.º 22973

LL. GUARRO CASAS
FABRIC D'PAER D'TINA I CAROLINES
FABRIC D'PAER D'TINA I CAROLINES

Dr. MARTÍ-JULIÀ, 6 BARCELONA

Rebuda de Comissió de la Atlántida
la quantitat de **Pessetes** *quatre mil trescentes vint*
per mes fcs. *Desembre 1927 i Gener de 1928.*
Barcelona, 31 de *Gener* de 1928

Ptes. = 4320=

per de Ll. Guarro Casas

E S T A T D E C O M P T E S fins a 31 de Desembre de 1933, que presenta a la "Comissió editora de LA ATLANTIDA políglota" l'infrafrascant R. Miquel y Planas, delegat per aquella per a dur a terme la referida edició y administrarne la venda y distribució dels exemplars.

=====

1) Capítol de Despeses.

A la casa Lluís Guarro, per adquisició del paper, segons rebut pagat, en Maig de 1928	Ptes.	4.320'--
A la Casa Miquel-Rius, per impressió del volum, segons factura	"	17.945'--
A la mateixa: per 50 sèries de làmines incloses als 50 exemplars destinats a la Academia de Bones Lletres y al Consistori dels Jochs Florals	"	1.250'--
A la mateixa: pel relligat dels 310 exemplars, segons factura		1.550'--
	Total Pesetes	25.065'--

=====

2) Capítol d'ingressos.

De la Diputació de Barcelona; cobrat part de la subvenció en Març de 1928.	Ptes.	7.403'80
De la mateixa; cobrat el restant de la subvenció en 31 Març de 1931, després d'entregats els 120 exemplars a que venia obligada la Comissió, segons els termes de la concessió d'aquella.	"	7.403'80
Per la venda d'exemplars, segons detall que segueix:		
2 exemplars a Ptes. 175'		350'--
20 " a Ptes. 175'- ab 25% de descompte	"	131'252.625'--
1 " " " 175'- ab 25% y 10% "		118'15
32 " " " 175'- ab 40% de descompte	"	105'- 3.360'--
	Total Pesetes	21.260'75

=====

3) Liquidació.

Capítol de Despeses.	Ptes.	25.065'--
" d'Ingressos.	"	21.260'75
Quantitat que resta a cobrir ^{xa6} els 63 exemplars existents		3.804.25
en magatzem	Ptes.	3.804.25

Barcelona 27 d' Octubre de 1934

R. Miquel y Planas

Barcelona. Acabada'l dia 12 d'octubre de 1929, aniversari del gloriós descobriment d'Amèrica". Pel que fa al text català aquest és imprès amb tinta de color negre, amb un cos de lletra superior; castellà, blau; francès i italià, negre; portugués i provençal, blau. La traducció llatina figura a la fi del volum (pàgs. 286-372).

El tiratge fou de 310 volums amb paper de fil, a quatre tintes, segons aquest repartiment:

- 120 exemplars per a la Diputació de Barcelona (núms. 1 a 120)
- 20 exemplars per al Comte de Güell (núms. 121 a 140)
- 120 exemplars destinats a la venda (141 a 260)
- 50 exemplars a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, Consell Directiu i Mestres en Gay Saber dels Jocs Florals.

Reunida el 3 de novembre de 1927, la Comissió Provincial Permanent de la Diputació de Barcelona va acordar la subvenció de l'obra amb 15.000 pessetes, a càrrec dels pressupostos de 1927 i 1928.

Il·lustració de *L'Atlàntida* de l'edició de 1906.

Pep Vila i Medinyà
Filòleg

LIBROS RAYADOS ENCUADERNACIONES - RELIEVES IMPRESOS - TARJETERÍA ESQUELAS - RECORDATORIOS CARNETS BALE		CASA MIQUEL-RIUS	
MALLORCA, 207 y 209 - Teléfono 72535		Barcelona 31 de Octubre de 1928 9	
Sr. Comissió editora de LA ATLANTIDA		Debe:	
Factura			
Per la impressió de 48½ plechs de 8 planes, a tres tintes; preu segons presupost. . . . a		370' -	17945' -
		Feasatotal 17945' -	

Notícies de l'Arxiu

Breus notícies

Nova col·laboració amb el programa del Canal 33 Thalassa

Després dels enriquidors resultats obtinguts durant la col·laboració de l'any passat amb els realitzadors del programa Thalassa en què es va repassar la trajectòria blanca de l'estudiós de temes marítims Emerencià Roig, durant aquest any 2002 se'ns va tornar a plantejar una nova oportunitat de col·laboració. En aquest cas es tractava de participar en quelcom més ambiciós: tot un reportatge dedicat en exclusiva a la història marítima de Blanes i en particular a la construcció naval.

Com és àmpliament sabut, la indústria blanca de les drassanes va adquirir una gran volada a nivell català durant la segona meitat del s. XIX, sobretot entre els anys quaranta i setanta del segle. A més d'això, durant el primer terç del segle XX també hi va haver una certa revifalla relacionada amb la demanda de barques de pesca i iots d'esbarjo.

L'equip de Thalassa amb Fèlix Gibernau.

L'equip de Thalassa a les drassanes de Ca l'Esteveta.

Partint d'aquestes premisses genèriques la col·laboració de l'Arxiu va consistir en aportar tota mena d'informació que fos susceptible de ser utilitzada per a l'elaboració d'un documental que pretenia explicar no només el funcionament de la indústria de la construcció naval i els orígens i antecedents de la marina blanca sinó també quina funció tenien aquests vaixells, és a dir cap on es dirigien i que comercialitzaven.

A banda d'aconseguir informació documental i bibliogràfica es varen proposar un seguit de persones que per la seva vinculació amb el tema poguessin fer una aportació interessant. Aquestes persones varen ser l'exalcalde Domènec Valls, el mestre d'Aixa Fèlix Gibernau i Xavier Girbau. El primer per estar treballant en la història marítima de la Vila, el segon per ser el cap de la darrera nissaga de constructors de vaixells blancs i el darrer per ser descendent de naviliers que feien la ruta americana del "Tasajo".

Un cop es varen haver repassat totes les possibilitats informatives de l'equip i de la documentació, amb el realitzador responsable del reportatge –Josep Anton Trepà– es varen establir dates i terminis de filmació. L'equip del programa va estar gravant durant dos dies a la Vila i els seus voltants i el programa es va emetre pel Canal 33 el dia 5 de novembre passat amb el títol de *Velers cap a la Havana*. Des d'aquestes planes volem felicitar tot l'equip per la bona tasca realitzada.

L'Arxiu col·labora en el documental sobre el retratista Josep Pons i Girbau.

Durant aquest estiu i part de la tardor el realitzador Albert Sanfeliu, membre de l'empresa productora Pandora Box de Barcelona i com a persona de l'entorn dels familiars de l'autor, ha estat recollint informació per elaborar un documental dedicat a la figura del fotògraf i cineasta blanenc Josep Pons i Girbau. Han estat diverses les persones i col·lectius blanencs que han participat en el projecte. Pel que fa a l'Arxiu, varem ser requerits pel seu autor per aportar la informació que disposàvem sobre aquesta figura i per comentar les vicissituds del petit fons d'imatges que l'Ajuntament ha conservat sobre l'artista. Tot això va quedar enregistrat en una entre-

Josep Pons i Girbau.

vista de diverses hores amb el cap del departament i la filmació d'algunes imatges del fons i de les seves condicions de conservació.

A banda d'això es varen establir diverses vies de col·laboració amb el realitzador per tal que, d'una banda, l'Arxiu pugui disposar del material resultant del projecte i que aquest sigui d'accés públic i, de l'altra, per seguir investigant i realitzar accions de difusió cultural per difondre la figura de l'artista.

Estudiants universitaris i de secundària fan pràctiques a l'Arxiu.

Per tal de fomentar que els estudiants es pugin familiaritzar amb les tasques d'organització de documentació històrica i administrativa que s'efectuen a l'Arxiu, ja fa uns quants anys que des d'aquest departament acollim estudiants que vulguin afegir als seus expedients acadèmics aquestes activitats. Pel que fa als estudiants de secundària cal dir que es fa a través del conveni que té subscrit el departament de Recursos Humans de l'Ajuntament de Blanes amb l'IES Serrallarga. Durant el darrer any els alumnes que varen passar per les nostres instal·lacions varen ser la Laura Bascón López i en Marc Cantalejo Mas. Ambdós es varen dedicar sobretot a treballar amb els programes de catalogació de documentació administrativa i a l'elaboració d'índexs.

Pel que fa als estudiants universitaris, aquest any s'ha tornat a renovar el conveni amb la Universitat de Girona el que ha permès que l'estudiant blanenca de 5è curs d'història, Olga Vázquez, hagi estat un bon nombre d'hores entres nosaltres. En aquest cas les seves tasques han estat diverses. En primer lloc va consistir a finalitzar la catalogació del fons documental de la família d'hisendats Brunet / Vilà-Vidal (s. XVII-XX), l'inici de tasques de classificació del fons de l'empresa de transports de Can Brillas (s. XIX-XX) i el suport a les tasques administratives diàries de l'Arxiu. Atesos els resultats

Estudiant en pràctiques.

satisfactoris obtinguts amb aquest programa de pràctiques tant per part dels estudiants com de la institució, la intenció de l'Arxiu és seguir potenciant-los.

A més d'aquest col·lectiu d'estudiants, a través dels convenis de col·laboració social que l'Ajuntament de Blanes té establerts amb el Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, dues persones han estat prestant els seus serveis a l'Arxiu desenvolupant una feina en bé del patrimoni documental de la comunitat. Aquestes persones han estat la Francisca Galdeano i en Josep Fita i la seva missió va consistir en la ordenació i instal·lació de diverses seccions de documentació administrativa. A banda d'això, en Josep Fita, atesa la seva experiència anterior, va col·laborar en la confecció de diversos instruments de descripció.

Finalitza el programa de catalogació dels pergamins cedits per la Parròquia de Santa Maria de Blanes.

Durant la primavera de 1997 es va arribar a un acord entre l'Ajuntament de Blanes i el Bisbat de Girona perquè fossin cedits a l'Arxiu Municipal diversos documents que estaven dipositats en dependències de la Parròquia de Santa Maria de Blanes. Una part significativa d'aquests documents procedia de l'Ajuntament de Blanes, que havia tingut part del

seu arxiu en dependències eclesiàstiques fins a finals del s. XIX. Entre els documents que varen arribar a l'Arxiu hi havia al voltant de dos centenars de pergamins. Els mesos següents vàrem desenvolupar una aplicació informàtica en Lotus Notes per tal de poder-los catalogar convenientment. El producte es va dividir en dues parts interconnectades. La primera consistia a fer una completa fitxa de catalogació i la segona consistia a incorporar una altra base de dades on es fitxarien detalladament totes les persones físiques que apareguessin en els pergamins. La tasca de catalogació fou encomanada al medievalista Joan Fort qui, al llarg de quatre anys, a temps parcial, ha buidat la totalitat dels pergamins. El resultat final es que tenim documentació pertanyent a 5 fons documentals diferents. De l'Ajuntament de Blanes (entre 1349 i 1616), de la Parròquia de Santa Maria (entre 1327 i 1640), de la Confraria de Sant Elm (1623), de la Confraria del Roser (1499) i de la Confraria Major (1532). D'altra banda hem pogut documentar 2504 persones amb el seu ofici, el seu càrrec i la seva població des de s. XIV. Aquesta informació és d'accés públic i està a disposició de totes les persones i investigadors que n'estiguin interessats.

La cartellera de l'Arxiu

Durant aquest any s'ha decidit donar un ús polivalent a la cartellera que es va instal·lar a la façana de l'Arxiu. Aquesta cartellera, que inicialment havia de ser un lloc per difondre les activitats del servei, enguany s'ha decidit que també servís com a aparador general d'activitats i continguts arxivístics. Així en aquesta vitrina hi han tingut cabuda des de notícies significatives del món dels arxius del país fins a articles d'opinió o acudits que reflectissin l'actualitat del sector. Ocasionalment també s'ha cedit l'espai per a alguna activitat rellevant d'alguna associació de la Vila.

Paral·lelament, a banda d'aquesta informació general, s'ha anat dedicant espai del plafó per a fer

Cartellera de l'Arxiu.

hi mini-exposicions. Una d'aquestes ha estat la secció de la foto del mes. En aquest apartat hi hem penjat una imatge comentada que per les seves característiques tingui una significació especial per als ciutadans. D'altra banda en motiu de diades concretes tant locals com generals també s'hi ha col·locat documentació al·lusiva amb uns mínims comentaris.

La secció d'imatges de l'arxiu segueix creixent

Des que l'any passat es va posar en marxa la secció d'imatges de l'Arxiu aquesta no ha parat de créixer. Durant aquest exercici hem pogut ampliar el maquinari que fins ara tenia la secció i en l'actualitat ja disposem de dos ordinadors, un escanner per a format A3 i una impressora làser. A banda d'això es disposa del software suficient per catalogar i tractar imatges. Amb tot cal dir que el més important és que el nombre de persones que de manera habitual col·laboren tant en una primera catalogació de les imatges com, sobretot, en fer el buidatge informatiu de les mateixes, ha augmentat significativament. D'entre aquestes, a banda d'en Francesc Ros i en Juli Baca, hi ha l'Aitor Roger, la Mercè Palma, en Ton Castanyer, en Josep Llorens o en Francesc Illas. Al costat d'aquest es va creant tot un estol de persones que en cedir les seves imatges col·laboren puntualment.

Una de les tasques més importants que aquest grup duu a terme és la de la documentació de les imatges. És a dir, intentar extreure tota la informació que ens proporciona la foto: la identificació del nom de les persones que hi apareixen, de la toponímia, del fet o esdeveniment retratat, la datació ...etc. Aquesta tasca esdevé bàsica per a poder catalogar adequadament les imatges a través del programa informàtic que l'Arxiu utilitza per a aquesta finalitat. Cal dir que els resultats són molt satisfactoris i que sovint són fruit d'autèntiques tasques detectivesques i d'investigació.

Els col·laboradors veterans de l'Arxiu.

Donacions i cessions 2002

Donació de Josep Riba Ollet de Barcelona:

- 25 imatges (còpies en paper) de Blanes, 1960-197.

Donació de la Sra. Margarida Gratacós i Alemany de Barcelona:

- Diversa documentació corresponent a Josep Alemany i Bori:
 - Hemeroteca: *España Republicana* (Nova York, 1933) *La Nova Catalunya* (Havana, 1915).
 - programes i notícies en diverses publicacions.
- Documentació corresponent a Joan Baptista Alemany i Borràs:
 - Hemeroteca: Aberri (Eusk. 1928). Programes de Santiago de Xile. Articles a *Espanya Republicana* (Nova York 1933). Carta al *The New York Times*, diversos articles dins de la secció *D'Amèrica Estant a La Veu de Catalunya* (1930-32-33).
- Documentació corresponent a Josep Alemany i Borràs:
 - Esborranys manuscrits i mecanoscrits (Pittsburgh). Un manifest separatista (1928). Esborrany del *The Curb's Market* (1919).

Exemplar enquadernat "Literatura Blanenca" que recull alguns números de la col·lecció de *Lectura Popular*.

- Programes de Blanes, Correspondència i bibliografia. 12 llibres de l'obra completa d'Emili Vilanova d'Ed. Il·lustració Catalana 1906.

Donació del Sr. Raimon Elías i Campins de Barcelona:

- El sàinet: El somni és realitat, de Josep Soley i Comas, obra de 1928. Impremta Blandònia 1933.
- El fulletó *Una excursió a Tossa*. Publicat a Blanes per la impremta blandònia l'any 1927.
- Una estampa de la Mare de Déu del Vilar.
- Publicitat de mà per subscriure's a *Recvll*.
- Tres postals originals i una còpia de Blanes.

Donació de Vicens Ruiz Vidal de Blanes:

- Documentació relacionada amb la seva família.
- Dues postals de l'antic altar barroc de Santa Maria. De la col·lecció *Costa Brava* de *Recvll*. Són les núm. 1. Autor: Jordi.

Donació del Sr. Nicolau Zurita i Omella de Blanes:

- 5 imatges del període de Guerra Civil i de la seva estada a la presó durant la postguerra.
- Document del camp de concentració de Deusto.
- 4 imatges en paper de les inundacions dels anys seixanta o setanta.

Donació del Sr. Miquel Buixeda i M. Àngela Sagrera de Blanes:

- Hemeroteca:
 - *Destino*: 39 vols enquadernats, 1948-1974. Sense enquadernar, 1960-1967.

- *L'Avenç*: 1976-1981.
- *Barça*: 1956-1966.

Donació del Sr. Agustí Martí i Billoch de Blanes:

- 3 exemplars de la publicació: *Casa del Poble. Blanes. Monografia d'una incautació.*

Donació del Sr. Josep Trias i Figueras de Blanes

- Llibres de medicina i col·lecció de fulletons i programes de ma d'activitats de Blanes.
- Biblioteca mèdica.
- Publicació: *Escuela de Futbol*. 1-5. 1982-1985.
- Publicació: *La Tribuna*. Publicació de l'Associació de futbol Blanes. 1-3. 1988-89.
- *L'Enllaç Esport*. Butlletí d'informació esportiva municipal de l'Ajuntament de Blanes. 0-3. 1990-1991.

Portada d'un dels esports favorits del règim.

Donació de l'Associació de comerciants Tot Blanes.

- CD Sota Palau a Palau. Enregistrament del cor de cambra Sota Palau en directe a la sagristia de l'església de Santa Maria de Blanes.

Donació del Sr. Antoni Viñas i Rovira de Blanes

- Novel·les per entregues del *Patufet* amb il·lustracions de Junceda.

Donació del Sr. Fèlix Roca i Piferrer de Blanes:

- Documentació sobre el primer Cine Fòrum de Blanes. El cine fòrum Maryan. 1965-1967.
- Cartell 30 aniversari coronació mare de Déu del Vilar.

Donació del Sr. Francesc Illas Illas de Blanes:

- *Ales Glorioses* 1978-1984. Revista de l'associació d'aviadors de la República (ADAR).

Donació de l'Escola d'Adults de Blanes:

- Col·lecció de la seva revista "Centre de Formació d'Adults de Blanes".

Donació del Sr. Climent Polls i Planells de Blanes:

- Un dibuix del fotògraf Josep Pons i Girbau.

Donació del Sr. Fèlix Domènech de Blanes:

- Àlbums i treballs de creació particular.

Donació del Sr. Josep Vallory i March de Blanes:

- Col·lecció d'originals de *Recvll*, diversos anys.

Donació del Sr. Victoriano Comajuan Amorós de Blanes:

- Una màquina projectora sonora de 8 mm.

Donació del Sr. Pep Vila de Girona:

- Publicació: *L'aplec del Vilar* de Josep Cortils i Vieta.

Donació de la Sra. Montserrat Robert Balvey i Jordi Cañellas i Robert de Blanes:

- Fons patrimonial del Mas Ferrer del Puig. Segles XVII-XX.

Donació de la Sra. Ramona Robert Balvey de Blanes:

- Donació de pergamins del fons patrimonial del mas Ferrer del Puig (còpies). Segles XV-XVII.

Donació del Sr. Josep M. Padern de Blanes:

- Col·lecció d'anuaris. 1959-2000.

Donació de la Sra. Esperança Vieta de Blanes:

- Un bitllet original de 50 cèntims posat en circulació per l'Ajuntament de Blanes l'agost de 1937.

Donació de l'Arxiu Històric Municipal de Tossa de Mar:

- Programa de la *IV Semana del deporte*. Blanes-74.
- Pla General del Ferrocarril del Bajo Ampurdan. Proyecto carretera de Blanes a su estación, de l'any 1902. (Còpia).

Donació del Sr. Lluís Piera Cabanellas de Blanes:

- 3 Vols de la Història de España d'Antonio Ballesteros, Salvat edició de 1918-1920 i 1922.
- Carreras Candi, F. *La navegación en el río Ebro*, Imp. Hormiga de Oro. Barcelona 1940.

Donació del Sr. Lluís Tremoleda i Bas de Blanes

- Diversa documentació relativa a la seva vida esportiva, sindical i política:
 - Documentació confecció conveni col·lectiu de SAFA, anys 1970 al 1973, com a membre

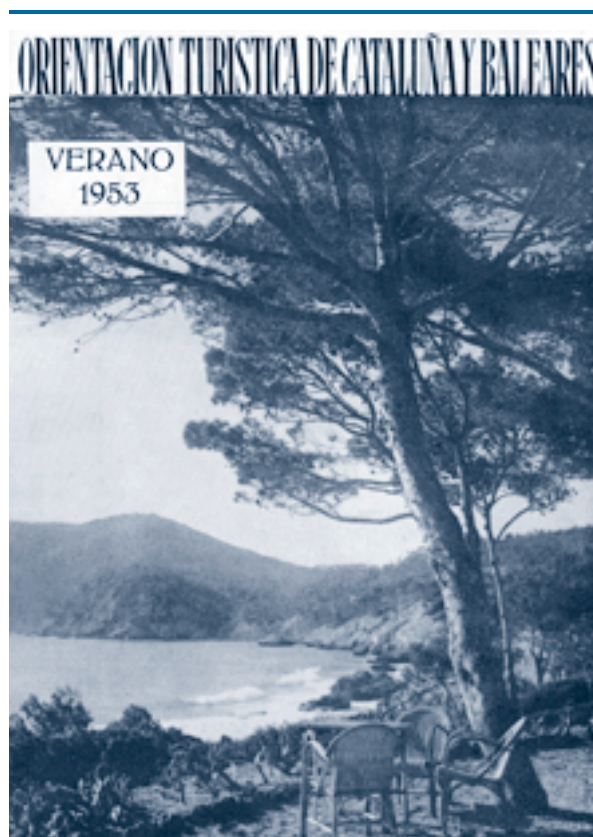
de la Junta d'empresa de Blanes. Retalls de premsa i fotografies i documentació com a Delegat Sindical Comarcal de Blanes i com a Vice-president de Mutualitats de la província de Girona anys 1969-77.

- Documentació de diversos anys com a jugador i entrenador en diversos clubs de futbol, retalls de premsa cartells i fotografies que van des dels anys 1947 al 1991.
- Documentació corresponent al seu càrrec com a regidor de l'Ajuntament de Blanes.
- Hemeroteca i publicacions: Números solts de la revista *Gol i Recvll*, programes del primer concurs de focs d'artifici.

Donació del Sr. Joaquim Robert i Ruíz de Blanes

- Arxiu fotogràfic particular de negatius i positius, 1970-1974.

Donació del Sr. Maurici Corominas de Blanes:

- Documents i bibliografia que havien sigut del seu pare.
- Diversos números de *Cu-Cut!* (1903) i hemeroteca corresponent a publicacions de principis i mitjans del segle XX.
- Hemeroteca i bibliografia corresponent a algunes publicacions del període feixista.
- Diverses publicacions, hemeroteca i dossiers, de formacions polítiques i sindicals del període de la Transició Democràtica.
- Programes, postals i prospectes finals del segle XX.

Donació del Sr. Joaquim Casas Camps de Blanes:

- Original d'una obligació de l'emprèstit contret per a construir la Casa del Poble. 1926.

Índex alfabètic d'autors

AUTOR	TÍTOL	BLANDA NÚM.	PÀGINA	SECCIÓ
Abril Roig, Joaquim	<i>El dia que em vaig conèixer</i>	4	137	4 (Bibliografia)
Alberch Fugueras, Ramon	<i>Arxiu i ciutadania</i>	2	7	1 (Presentacions)
Alum Vilabella, Josep	<i>25 anys de teatre a Blanes (1975-2000): una visió personal</i>	3	7-12	2 (Recerques)
Alum, Josep - Sola Ramos, Elisa	<i>Proverbis, dites i frases fetes de Blanes</i>	2	9-31	2 (Recerques)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Els fons documentals existents a l'Arxiu Municipal</i>	1	75-82	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Les donacions de documents a l'Arxiu</i>	1	83-88	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>La premsa de Blanes a l'hemeroteca de l'AMBL</i>	2	133-134	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 1999</i>	2	135-138	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 2000</i>	3	123-125	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Breu Noticiari de l'Arxiu</i>	4	107-112	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>L'hemeroteca de l'Arxiu Municipal</i>	4	113-123	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Donacions i cessions 2001</i>	4	125-130	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Quim Roura)	<i>Donacions 2002</i>	5	138-141	3 (Notícies de l'Arxiu)
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Breus notícies de l'Arxiu</i>	5	134-137	3 (Notícies de l'Arxiu)
Baltrons Graboleda, Neus	<i>Estudi del perquè del nom de Sa Palomera</i>	3	140	4 (Bibliografia)
Baltrons Graboleda, Neus	<i>L'auca del Senyor Esteve i L'alegria que passa i altres obres</i>	4	133-134	4 (Bibliografia)
Baltrons Graboleda, Neus	<i>Pel forat de Sant Joan</i>	5	174-175	4 (Bibliografia)
Bas Peyred, Carles	<i>Aproximació històrica a les activitats del laboratori d'Investigacions Pesqueres de Blanes</i>	2	33-36	2 (Recerques)
Bas Peyred, Carles	<i>Records de la pesca d'ahir</i>	4	7-10	2 (Recerques)
Bataller, Rafael	<i>(Dossier Any Àngel Planells) El meu Àngel Planells</i>	5	8-9	2 (Recerques)
Boix, Gemma - Comas, Eva	<i>"La Obra Sindical del Hogar": El barri de Nostra Sra. del Vilar a Blanes</i>	2	37-46	2 (Recerques)
Bolaño, Roberto	<i>(Dossier Any Àngel Planells) Mi Surrealismo</i>	5	10-11	2 (Recerques)
Bota Gibert, Josep	<i>Cultura i Guerra Civil</i>	2	47-51	2 (Recerques)
Bota Gibert, Josep	<i>(A l'entorn d'Àngel Planells). El primer Planells (1928-1932)</i>	3	13-23	2 (Recerques)
Bota Gibert, Josep	<i>(A l'entorn d'Àngel Planells). Quatre cartes de Salvador Dalí a Àngel Planells</i>	3	25-27	2 (Recerques)
Bota Gibert, Josep	<i>(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una biblioteca, una família, un llegat</i>	3	115-118	3 (Notícies de l'Arxiu)
Bota Gibert, Josep	<i>En el centenari d'Àngel Planells</i>	4	11-26	2 (Recerques)

Bota Gibert, Josep	(Dossier Any Àngel Planells) Dues cartes d'Àngel Planells a Magí Cassanyes	5	12-15	2 (Recerques)
Bota Gibert, Josep	(Dossier Any Àngel Planells) Assassinar sense assassinar	5	16-25	2 (Recerques)
Burgueño, Eugenio - Vilà, M. del Vilar	"Blanda, Parvum oppidum civium romanorum" Les restes romanes de Blanes	3	29-37	2 (Recerques)
Cabré, Mercè - Torres, Josep	Anar a fer les Amèriques. L'emigració blanenca a Cuba (1839-1862)	3	39-50	2 (Recerques)
Casas Miranda, Montserrat	Els efectes del turisme a la Vila de Blanes	4	27-38	2 (Recerques)
Broch, Alfred - Cortadella, Jordi - Garrido, Josep-David	Telongus Bachius, un heroi blanenc que mai no existí	5	26-37	2 (Recerques)
Costa Lacomba, Josep	Els Lacumba. Genealogia d'una família blanenca	5	38-47	2 (Recerques)
Costa, Lluís	La premsa, documentació històrica de primer ordre	2	129-132	3 (Notícies de l'Arxiu)
Crosas, Josep M.	Quaderns de la Selva, nùms. 12 i 13. Estudis en honor de Josep. M. Pons i Guri	4	135-136	4 (Bibliografia)
Crous Collell, Jesús	Aproximació al mercat de treball de Blanes de 1900 a 1936	1	19-34	2 (Recerques)
Crous Collell, Jesús	Notes per a l'estudi de la francmaçoneria a Blanes	2	53-57	2 (Recerques)
Doll Augis, Ramon	La tradició d'anar a pescar amb xarambeco a Blanes	1	35-40	2 (Recerques)
Doll Petit, Rubèn	Llibre de pregons de la Vila de Blanes	3	143	4 (Bibliografia)
Elias Campins, Raimon	Els Elias. Records d'una família d'estiuejants de Blanes	5	48-55	2 (Recerques)
Ferrés Fluvià, Miquel Àngel	Des de la Parròquia de Santa Maria	4	39-42	2 (Recerques)
Fita Lladó, Josep	Índexs de la revista Blanda 1998-2002	5	142-153	3 (Notícies de l'Arxiu)
Font, Anna - Massó, Isabel	La restauració de la rosassa de Santa Maria de Blanes	5	56-69	2 (Recerques)
Fort Olivella, Joan	Els pergamins del fons municipal de l'AMBL	2	127-128	3 (Notícies de l'Arxiu)
Fort Olivella, Joan	Els molins de Blanes i el llibre de drets	3	119-122	3 (Notícies de l'Arxiu)
Freixa, Josep	Canvi de noms de carrers i places de Blanes. 1900-1975	5	154-171	5 (Premi Bru Centrich)
Galvany Vilà, Ferran	La Casa del Poble de Blanes, un edifici a rehabilitar	2	59-63	2 (Recerques)
Gerez Alum, Pau	Roig i Jalpí. Deu anys d'un homenatge; una explicació	4	43-48	2 (Recerques)
Gómez Martínez, Ferran	El retaule barroc de l'Altar Major de la parròquia de Santa Maria de Blanes	1	41-47	2 (Recerques)
Gratacòs Alemany, Margarida	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Notes biogràfiques de la família Alemany	3	87-90	3 (Notícies de l'Arxiu)
Guinart, Josep Maria	Blanes i la música	5	70-85	2 (Recerques)
Manzano, S. - Reyes, A.	El programa municipal d'excavacions arqueològiques	4	49-59	2 (Recerques)
Mañach, Antoni	Filosofia i Arxiu	3	144	4 (Bibliografia)
Martos, Antoni	Guia turística de Blanes	5	182	4 (Bibliografia)
Oms Arias, Quira	Els inicis del cava: Mont-Ferrant	2	140	4 (Bibliografia)
Oms Arias, Quira	Les aventures d'en Bla i la Nes	5	176	4 (Bibliografia)

AUTOR	TÍTOL	BLANDA NÚM.	PÀGINA	SECCIÓ
Pérez Gómez, Xavier	<i>Catàleg del fons notarial del districte de Santa Coloma de Farners</i>	2	139	4 (Bibliografia)
Polls Planells, Climent	<i>El "Liber Maiolichinus de gestis pisanorum illustribus" i Blanes</i>	3	51-55	2 (Recerques)
Pons Guri, Josep M.	<i>Sobre uns privilegis per als habitants de Blanes que no foren inserits al Llibre de la Universitat</i>	2	65-71	2 (Recerques)
Pons Guri, Josep M.	<i>A l'entorn d'una carta de poblament de la Vila de Blanes</i>	4	61-64	2 (Recerques)
Pons, Miquel Àngel	<i>Blanes, cent anys sense el "Correr el Cós"</i>	1	9-18	2 (Recerques)
Portell Del Pozo, Roser	<i>Blanes. Imatges i records</i>	3	141-142	4 (Bibliografia)
Pruna Cortacans, Josep	<i>La meteorologia a Blanes</i>	1	49-52	2 (Recerques)
Puig Cordón, Joan	<i>Presentació</i>	3	127	5 (Premi Bru Centrich)
Puigvert Solà, Joaquim M.	<i>Guerra Civil i franquisme. Seixanta anys després</i>	3	137	4 (Bibliografia)
Pujadas, Miquel	<i>El patrimoni de la Selva. Suplement 2001</i>	5	178-179	4 (Bibliografia)
Pujol, Toni	<i>Notes per a una climatologia de Blanes</i>	2	73-79	2 (Recerques)
Quers, Caterina de	<i>Imatges d'un dia en un poble</i>	2	141	4 (Bibliografia)
Quers, Caterina de	<i>Ramon Cases; disset anys de magisteri a Blanes (1928-1945)</i>	5	86-99	2 (Recerques)
Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	1	3	1 (Presentacions)
Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	2	3	1 (Presentacions)
Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	3	3	1 (Presentacions)
Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	4	3	1 (Presentacions)
Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	5	3	1 (Presentacions)
Reixach, Jaume	<i>Els tres dalls</i>	4	131-132	4 (Bibliografia)
Reixach, Pere	<i>Jaume Ferrer de Blanes</i>	5	100-107	2 (Recerques)
Requena, M. Concepció	<i>Cinc anys de treball social en un poble de la costa (Blanes 1967-1971) (Presentació del Sr. Domènec Valls)</i>	2	81-93	2 (Recerques)
Reyes Valent, Antoni	<i>La funció de l'Arxiu Municipal de Blanes</i>	1	5-8	1 (Presentacions)
Reyes Valent, Antoni	<i>El patrimoni de la Selva</i>	2	142	4 (Bibliografia)
Reyes Valent, Antoni	<i>Una industria salazonera catalana en Galicia</i>	2	143	4 (Bibliografia)
Reyes Valent, Antoni	<i>(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una aproximació al fons documental Alemany i Borràs</i>	3	91-97	3 (Notícies de l'Arxiu)
Ros i Coll, Albert	<i>50 aniversari Sant Pere Pescador 1952-2002</i>	5	180-181	4 (Bibliografia)
Rosell Melé, Dolors	<i>A Blanes hi havia un aqüari</i>	3	57-66	2 (Recerques)
Roura Roger, Joaquim	<i>(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Dades per a l'estudi de l'obra de Josep Alemany i Borràs</i>	3	99-114	3 (Notícies de l'Arxiu)

Roura Valls, Alèxia	Catàleg de Paisatges Viscuts. Blanes, Folch i Torres i Junceda	4	141-142	4 (Bibliografia)
Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Pastors i Misteris	4	139-140	4 (Bibliografia)
Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Bru Centrich i Nualart: un polític a l'alcaldia de Blanes	1	53-58	2 (Recerques)
Sagrera Perpiñà, M. Àngela	La piràmide de Blanes. Coneguem el nostre poble tot jugant	3	67-73	2 (Recerques)
Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Quan l'Arxiu es transforma en aula. L'experiència pedagògica d'un grup d'alumnes de l'IES Sa Palomera	2	123-125	3 (Notícies de l'Arxiu)
Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Quadríptic informatiu sobre la Parròquia de Santa Maria de Blanes	5	177	4 (Bibliografia)
Selvaggi, Antonio	(Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys) Les preguntes són les respostes. De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes	4	71-74	2 (Recerques)
Serra Cervantes, Isidre	La problemàtica dels temporals marítims a la Vila de Blanes	1	59-74	2 (Recerques)
Serra Cervantes, Isidre	L'evolució del paisatge blanenc en el període 1861-1998	4	75-91	2 (Recerques)
Serra Cervantes, Isidre	Aproximacions sobre l'origen del terme municipal de Blanes	2	95-105	2 (Recerques)
Serrano Bou, Quim	(Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys) Un exercici de memòria	4	65-70	2 (Recerques)
Trias Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor de l'Arxiu	2	5	1 (Presentacions)
Trias Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu	3	5	1 (Presentacions)
Trias Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu	4	5	1 (Presentacions)
Trias Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu	5	5	1 (Presentacions)
Trias Figueras, Josep	"La herència de la lepra". Una comunicació de 1906 del metge blanenc Miquel Balvey i Bas	4	93-97	2 (Recerques)
Turon, Anna	Les danses blanques de Blanes	3	128-136	5 (Premi Bru Centrich)
Uriz, Iosune	El litoral submergit de Blanes: com és i què ha canviat durant els últims 25 anys	3	75-81	2 (Recerques)
Valls Coll, Domènec	Els goigs de Blanes	2	107-112	2 (Recerques)
Valls Coll, Domènec	El Cant de la Senyera i la Santa Espina a Blanes l'any 1967	3	83-86	2 (Recerques)
Valls Coll, Domènec	L'Arquitecte Antoni Gaudí i Blanes	5	108-117	2 (Recerques)
Vila, Pep	Papers de Joaquim Ruyra	4	99-105	2 (Recerques)
Vila, Pep	Tres articles folklòrics de Josep Cortils i Vieta, apareguts al "Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalanes"	2	113-122	2 (Recerques)
Vila, Pep	Pescats, nets i menjats	3	138-139	4 (Bibliografia)
Vila, Pep	Petita contribució a la bibliografia de Joaquim Ruyra	5	118-125	2 (Recerques)
Vila, Pep	Sobre l'edició poliglota de "L'Atlàntida" de Jacint Verdaguer	5	126-131	2 (Recerques)

Índex per números de l'1 al 5

BLANDA NÚM.	AUTOR	TÍTOL	PÀGINA	SECCIÓ
1	Ramos Argimon, Ramon	Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes	3	1 (Presentacions)
1	Reyes Valent, Antoni	La funció de l'Arxiu Municipal de Blanes	5-8	1 (Presentacions)
1	Crous Collell, Jesús	Aproximació al mercat de treball de Blanes de 1900 a 1936	19-34	2 (Recerques)
1	Doll Augis, Ramon	La tradició d'anar a pescar amb xarambeco a Blanes	35-40	2 (Recerques)
1	Gómez Martínez, Ferran	El retaule barroc de l'Altar Major de la parròquia de Santa Maria de Blanes	41-47	2 (Recerques)
1	Pons, Miquel Àngel	Blanes, cent anys sense el "Correr el Cós"	9-18	2 (Recerques)
1	Pruna Cortacans, Josep	La meteorologia a Blanes	49-52	2 (Recerques)
1	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Bru Centrich i Nualart: un polític a l'alcaldia de Blanes	53-58	2 (Recerques)
1	Serra Cervantes, Isidre	La problemàtica dels temporals marítims a la Vila de Blanes	59-74	2 (Recerques)
1	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Els fons documentals existents a l'Arxiu Municipal	75-82	3 (Notícies de l'Arxiu)
1	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documents a l'Arxiu	83-88	3 (Notícies de l'Arxiu)
2	Alberch Fugueras, Ramon	Arxiu i ciutadania	7	1 (Presentacions)
2	Ramos Argimon, Ramon	Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes	3	1 (Presentacions)
2	Trias Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor de l'Arxiu	5	1 (Presentacions)
2	Alum, Josep - Sola Ramos, Elisa	Proverbis, dites i frases fetes de Blanes	9-31	2 (Recerques)
2	Bas Peyred, Carles	Aproximació històrica a les activitats del laboratori d'Investigacions Pesqueres de Blanes	33-36	2 (Recerques)
2	Boix, Gemma - Comas, Eva	"La Obra Sindical del Hogar": El barri de Nostra Sra. del Vilar a Blanes	37-46	2 (Recerques)
2	Bota Gilbert, Josep	Cultura i Guerra Civil	47-51	2 (Recerques)
2	Crous Collell, Jesús	Notes per a l'estudi de la francmaçoneria a Blanes	53-57	2 (Recerques)
2	Galvany Vilà, Ferran	La Casa del Poble de Blanes, un edifici a rehabilitar	59-63	2 (Recerques)
2	Pons Guri, Josep M.	Sobre uns privilegis per als habitants de Blanes que no foren inserits al Llibre de la Universitat	65-71	2 (Recerques)
2	Pujol, Toni	Notes per a una climatologia de Blanes	73-79	2 (Recerques)
2	Requena, M. Concepció	Cinc anys de treball social en un poble de la costa (Blanes 1967-1971) (Presentació del Sr. Domènec Valls)	81-93	2 (Recerques)
2	Serra Cervantes, Isidre	Aproximacions sobre l'origen del terme municipal de Blanes	95-105	2 (Recerques)
2	Valls Coll, Domènec	Els goigs de Blanes	107-112	2 (Recerques)
2	Vila, Pep	Tres articles folklòrics de Josep Cortils i Vieta, apareguts al "Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalanes"	113-122	2 (Recerques)

2	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>La premsa de Blanes a l'hemeroteca de l'AMBL</i>	133-134	3 (Notícies de l'Arxiu)
2	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 1999</i>	135-138	3 (Notícies de l'Arxiu)
2	Costa, Lluís	<i>La premsa, documentació històrica de primer ordre</i>	129-132	3 (Notícies de l'Arxiu)
2	Fort Olivella, Joan	<i>Els pergamins del fons municipal de l'AMBL</i>	127-128	3 (Notícies de l'Arxiu)
2	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	<i>Quan l'Arxiu es transforma en aula. L'experiència pedagògica d'un grup d'alumnes de l'IES Sa Palomera</i>	123-125	3 (Notícies de l'Arxiu)
2	Oms Arias, Quira	<i>Els inicis del cava: Mont-Ferrant</i>	140	4 (Bibliografia)
2	Pérez Gómez, Xavier	<i>Catàleg del fons notarial del districte de Santa Coloma de Farners</i>	139	4 (Bibliografia)
2	Quers, Caterina de	<i>Imatges d'un dia en un poble</i>	141	4 (Bibliografia)
2	Reyes Valent, Antoni	<i>El patrimoni de la Selva</i>	142	4 (Bibliografia)
2	Reyes Valent, Antoni	<i>Una indústria salazonera catalana en Galícia</i>	143	4 (Bibliografia)
3	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'11.ltr. Alcalde de Blanes</i>	3	1 (Presentacions)
3	Trias Figueras, Josep	<i>Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu</i>	5	1 (Presentacions)
3	Alum Vilabella, Josep	<i>25 anys de teatre a Blanes (1975-2000): una visió personal</i>	7-12	2 (Recerques)
3	Bota Gibert, Josep	<i>(A l'entorn d'Àngel Planells). El primer Planells (1928-1932)</i>	13-23	2 (Recerques)
3	Bota Gibert, Josep	<i>(A l'entorn d'Àngel Planells). Quatre cartes de Salvador Dalí a Àngel Planells</i>	25-27	2 (Recerques)
3	Burgueño, Eugenio - Vilà, M. del Vilar	<i>"Blanda, Parvum oppidum civium romanorum"</i> <i>Les restes romanes de Blanes</i>	29-37	2 (Recerques)
3	Cabré, Mercè - Torres, Josep	<i>Anar a fer les Amèriques. L'emigració blanenca a Cuba (1839-1862)</i>	39-50	2 (Recerques)
3	Polls Planells, Climent	<i>El "Liber Maiolichinus de gestis pisanorum illustribus" i Blanes</i>	51-55	2 (Recerques)
3	Rosell Melé, Dolors	<i>A Blanes hi havia un aquari</i>	57-66	2 (Recerques)
3	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	<i>La piràmide de Blanes. Coneguem el nostre poble tot jugant</i>	67-73	2 (Recerques)
3	Uriz, Iosune	<i>El litoral submergit de Blanes: com és i què ha canviat durant els últims 25 anys</i>	75-81	2 (Recerques)
3	Valls Coll, Domènec	<i>El Cant de la Senyera i la Santa Espina a Blanes l'any 1967</i>	83-86	2 (Recerques)
3	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 2000</i>	123-125	3 (Notícies de l'Arxiu)
3	Bota Gibert, Josep	<i>(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una biblioteca, una família, un llegat</i>	115-118	3 (Notícies de l'Arxiu)
3	Fort Olivella, Joan	<i>Els molins de Blanes i el llibre de drets</i>	119-122	3 (Notícies de l'Arxiu)
3	Gratacòs Alemany, Margarida	<i>(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Notes biogràfiques de la família Alemany</i>	87-90	3 (Notícies de l'Arxiu)
3	Reyes Valent, Antoni	<i>(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una aproximació al fons documental Alemany i Borràs</i>	91-97	3 (Notícies de l'Arxiu)

BLANDA NÚM.	AUTOR	TÍTOL	PÀGINA	SECCIÓ
3	Roura Roger, Joaquim	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) <i>Dades per a l'estudi de l'obra de Josep Alemany i Borràs</i>	99-114	3 (Notícies de l'Arxiu)
3	Baltrons Graboleda, Neus	<i>Estudi del perquè del nom de Sa Palomera</i>	140	4 (Bibliografia)
3	Doll Petit, Rubèn	<i>Llibre de pregons de la Vila de Blanes</i>	143	4 (Bibliografia)
3	Mañach, Antoni	<i>Filosofia i Arxiu</i>	144	4 (Bibliografia)
3	Portell Del Pozo, Roser	<i>Blanes. Imatges i records</i>	141-142	4 (Bibliografia)
3	Puigvert Solà, Joaquim M.	<i>Guerra Civil i franquisme. Seixanta anys després</i>	137	4 (Bibliografia)
3	Vila, Pep	<i>Pescats, nets i menjats</i>	138-139	4 (Bibliografia)
3	Puig Cordón, Joan	<i>Presentació</i>	127	5 (Premi Bru Centrich)
3	Turon, Anna	<i>Les danses blanques de Blanes</i>	128-136	5 (Premi Bru Centrich)
4	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	3	1 (Presentacions)
4	Trias Figueras, Josep	<i>Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu</i>	5	1 (Presentacions)
4	Bas Peyred, Carles	<i>Records de la pesca d'ahir</i>	7-10	2 (Recerques)
4	Bota Gibert, Josep	<i>En el centenari d'Àngel Planells</i>	11-26	2 (Recerques)
4	Casas Miranda, Montserrat	<i>Els efectes del turisme a la Vila de Blanes</i>	27-38	2 (Recerques)
4	Ferrés Fluvà, Miquel Àngel	<i>Des de la Parròquia de Santa Maria</i>	39-42	2 (Recerques)
4	Gerez Alum, Pau	<i>Roig i Jalpí. Deu anys d'un homenatge; una explicació</i>	43-48	2 (Recerques)
4	Manzano, S. - Reyes, A.	<i>El programa municipal d'excavacions arqueològiques</i>	49-59	2 (Recerques)
4	Pons Guri, Josep M.	<i>A l'entorn d'una carta de poblament de la Vila de Blanes</i>	61-64	2 (Recerques)
4	Serrano Bou, Quim	(Dossier: <i>Vida artística a Blanes en els últims 20 anys</i>) <i>Un exercici de memòria</i>	65-70	2 (Recerques)
4	Selvaggi, Antonio	(Dossier: <i>Vida artística a Blanes en els últims 20 anys</i>) <i>Les preguntes són les respostes. De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes</i>	71-74	2 (Recerques)
4	Serra Cervantes, Isidre	<i>L'evolució del paisatge blanenc en el període 1861-1998</i>	75-91	2 (Recerques)
4	Trias Figueras, Josep	<i>"La herència de la lepra". Una comunicació de 1906 del metge blanenc Miquel Balvey i Bas</i>	93-97	2 (Recerques)
4	Vila, Pep	<i>Papers de Joaquim Ruyra</i>	99-105	2 (Recerques)
4	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Breu Noticiari de l'Arxiu</i>	107-112	3 (Notícies de l'Arxiu)
4	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>L'hemeroteca de l'Arxiu Municipal</i>	113-123	3 (Notícies de l'Arxiu)
4	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Donacions i cessions 2001</i>	125-130	3 (Notícies de l'Arxiu)
4	Abril Roig, Joaquim	<i>El dia que em vaig conèixer</i>	137	4 (Bibliografia)
4	Baltrons Graboleda, Neus	<i>L'auca del Senyor Esteve i L'alegria que passa i altres obres</i>	133-134	4 (Bibliografia)

4	Crosas, Josep M.	<i>Quaderns de la Selva, núms. 12 i 13. Estudis en honor de Josep. M. Pons i Guri</i>	135-136	4 (Bibliografia)
4	Reixach, Jaume	<i>Els tres dalls</i>	131-132	4 (Bibliografia)
4	Roura Valls, Alèxia	<i>Catàleg de Paisatges Viscuts. Blanes, Folch i Torres i Junceda</i>	141-142	4 (Bibliografia)
4	Sagrera Perpiñà M. Àngela	<i>Pastors i Misteris</i>	139-140	4 (Bibliografia)
5	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	3	1 (Presentacions)
5	Trias Figueras, Josep	<i>Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu</i>	5	1 (Presentacions)
5	Bataller, Rafael	<i>(Dossier Any Àngel Planells) El meu Àngel Planells</i>	8-9	2 (Recerques)
5	Bolaño, Roberto	<i>(Dossier Any Àngel Planells) Mi Surrealismo</i>	10-11	2 (Recerques)
5	Bota Gibert, Josep	<i>(Dossier Any Àngel Planells) Dues cartes d'Àngel Planells a Magí Cassanyes</i>	12-15	2 (Recerques)
5	Bota Gibert, Josep	<i>(Dossier Any Àngel Planells) Assassinat sense assassinar</i>	16-25	2 (Recerques)
5	Broch, Alfred - Cortadella, Jordi Garrido, Josep-David	<i>Telongus Bachius, un heroi blanenc que mai no existí</i>	26-37	2 (Recerques)
5	Costa Lacomba, Josep	<i>Els Lacumba. Genealogia d'una família blanenca</i>	38-47	2 (Recerques)
5	Elias Campins, Raimon	<i>Els Elias. Records d'una família d'estiuejants de Blanes</i>	48-55	2 (Recerques)
5	Font, Anna - Massó, Isabel	<i>La restauració de la rosassa de Santa Maria de Blanes</i>	56-69	2 (Recerques)
5	Guinart, Josep Maria	<i>Blanes i la música</i>	70-85	2 (Recerques)
5	Quers, Caterina de	<i>Ramon Cases: disset anys de magisteri a Blanes (1928-1945)</i>	86-99	2 (Recerques)
5	Reixach, Pere	<i>Jaume Ferrer de Blanes</i>	100-107	2 (Recerques)
5	Valls Coll, Domènec	<i>L'Arquitecte Antoni Gaudí i Blanes</i>	108-117	2 (Recerques)
5	Vila, Pep	<i>Petita contribució a la bibliografia de Joaquim Ruyra</i>	118-125	2 (Recerques)
5	Vila, Pep	<i>Sobre l'edició poliglota de "L'Atlàntida" de Jacint Verdaguer</i>	126-131	2 (Recerques)
5	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	<i>Breus notícies de l'Arxiu</i>	134-137	3 (Notícies de l'Arxiu)
5	Arxiu Municipal (Quim Roura)	<i>Donacions 2002</i>	138-141	3 (Notícies de l'Arxiu)
5	Fita Lladó, Josep	<i>Índexs de la revista Blanda 1998-2002</i>	142-153	3 (Notícies de l'Arxiu)
5	Baltrons Graboleda, Neus	<i>Pel forat de Sant Joan</i>	174-175	4 (Bibliografia)
5	Oms Arias, Quira	<i>Les aventures d'en Bla i la Nes</i>	176	4 (Bibliografia)
5	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	<i>Quadriptic informatiu sobre la Parròquia de Santa Maria de Blanes</i>	177	4 (Bibliografia)
5	Pujadas, Miquel	<i>El patrimoni de la Selva. Suplement 2001</i>	178-179	4 (Bibliografia)
5	Ros i Coll, Albert	<i>50 aniversari Sant Pere Pescador 1952-2002</i>	180-181	4 (Bibliografia)
5	Martos, Antoni	<i>Guia turística de Blanes</i>	182	4 (Bibliografia)
5	Freixa, Josep	<i>Canvi de noms de carrers i places de Blanes. 1900-1975</i>	154-171	5 (Premi Bru Centrich)

Índex per seccions

SECCIÓ	AUTOR	TÍTOL	BLANDA NÚM.	PÀGINA
1 (Presentacions)	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	1	3
1 (Presentacions)	Reyes Valent, Antoni	<i>La funció de l'Arxiu Municipal de Blanes</i>	1	5-8
1 (Presentacions)	Alberch Fugueras, Ramon	<i>Arxius i ciutadania</i>	2	7
1 (Presentacions)	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	2	3
1 (Presentacions)	Trias Figueras, Josep	<i>Presentació del Sr. Regidor de l'Arxiu</i>	2	5
1 (Presentacions)	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	3	3
1 (Presentacions)	Trias Figueras, Josep	<i>Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu</i>	3	5
1 (Presentacions)	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	4	3
1 (Presentacions)	Trias Figueras, Josep	<i>Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu</i>	4	5
1 (Presentacions)	Ramos Argimon, Ramon	<i>Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes</i>	5	3
1 (Presentacions)	Trias Figueras, Josep	<i>Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu</i>	5	5
2 (Recerques)	Crous Collell, Jesús	<i>Aproximació al mercat de treball de Blanes de 1900 a 1936</i>	1	19-34
2 (Recerques)	Doll Augís, Ramon	<i>La tradició d'anar a pescar amb xarabenco a Blanes</i>	1	35-40
2 (Recerques)	Gómez Martínez, Ferran	<i>El retaule barroc de l'Altar Major de la parròquia de Santa Maria de Blanes</i>	1	41-47
2 (Recerques)	Pons, Miquel Àngel	<i>Blanes, cent anys sense el "Correr el Cós"</i>	1	9-18
2 (Recerques)	Pruna Cortacans, Josep	<i>La meteorologia a Blanes</i>	1	49-52
2 (Recerques)	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	<i>Bru Centrich i Nualart: un polític a l'alcaldia de Blanes</i>	1	53-58
2 (Recerques)	Serra Cervantes, Isidre	<i>La problemàtica dels temporals marítims a la Vila de Blanes</i>	1	59-74
2 (Recerques)	Alum, Josep-Sola Ramos, Elisa	<i>Proverbis, dites i frases fetes de Blanes</i>	2	9-31
2 (Recerques)	Bas Peyred, Carles	<i>Aproximació històrica a les activitats del laboratori d'Investigacions Pesqueres de Blanes</i>	2	33-36
2 (Recerques)	Boix, Gemma - Comas, Eva	<i>"La Obra Sindical del Hogar": El barri de Nostra Sra. del Vilar a Blanes</i>	2	37-46
2 (Recerques)	Bota Gibert, Josep	<i>Cultura i Guerra Civil</i>	2	47-51
2 (Recerques)	Crous Collell, Jesús	<i>Notes per a l'estudi de la francmaçoneria a Blanes</i>	2	53-57
2 (Recerques)	Galvany Vilà, Ferran	<i>La Casa del Poble de Blanes, un edifici a rehabilitar</i>	2	59-63
2 (Recerques)	Pons Guri, Josep M.	<i>Sobre uns privilegis per als habitants de Blanes que no foren inserits al Llibre de la Universitat</i>	2	65-71
2 (Recerques)	Pujol, Toni	<i>Notes per a una climatologia de Blanes</i>	2	73-79
2 (Recerques)	Requena, M. Concepció	<i>Cinc anys de treball social en un poble de la costa (Blanes 1967-1971) (Presentació del Sr. Domènec Valls)</i>	2	81-93

2 (Recerques)	Serra Cervantes, Isidre	<i>Aproximacions sobre l'origen del terme municipal de Blanes</i>	2	95-105
2 (Recerques)	Valls Coll, Domènec	<i>Els goigs de Blanes</i>	2	107-112
2 (Recerques)	Vila, Pep	<i>Tres articles folklòrics de Josep Cortils i Vieta, apareguts al "Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalanes"</i>	2	113-122
2 (Recerques)	Alum Vilabella, Josep	<i>25 anys de teatre a Blanes (1975-2000): una visió personal</i>	3	7-12
2 (Recerques)	Bota Gibert, Josep	<i>(A l'entorn d'Àngel Planells). El primer Planells (1928-1932)</i>	3	13-23
2 (Recerques)	Bota Gibert, Josep	<i>(A l'entorn d'Àngel Planells). Quatre cartes de Salvador Dalí a Àngel Planells</i>	3	25-27
2 (Recerques)	Burgueño, Eugenio Vilà, M. del Vilar	<i>"Blanda, Parvum oppidum civium romanorum" Les restes romanes de Blanes</i>	3	29-37
2 (Recerques)	Cabré, Mercè - Torres, Josep	<i>Anar a fer les Amèriques. L'emigració blanenca a Cuba (1839-1862)</i>	3	39-50
2 (Recerques)	Polls Planells, Climent	<i>El "Liber Maiolichinus de gestis pisanorum illustribus" i Blanes</i>	3	51-55
2 (Recerques)	Rosell Melé, Dolors	<i>A Blanes hi havia un aqüari</i>	3	57-66
2 (Recerques)	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	<i>La piràmide de Blanes. Coneguem el nostre poble tot jugant</i>	3	67-73
2 (Recerques)	Uriz, Iosune	<i>El litoral submergit de Blanes: com és i què ha canviat durant els últims 25 anys</i>	3	75-81
2 (Recerques)	Valls Coll, Domènec	<i>El Cant de la Senyera i la Santa Espina a Blanes l'any 1967</i>	3	83-86
2 (Recerques)	Bas Peyred, Carles	<i>Records de la pesca d'ahir</i>	4	7-10
2 (Recerques)	Bota Gibert, Josep	<i>En el centenari d'Àngel Planells</i>	4	11-26
2 (Recerques)	Casas Miranda, Montserrat	<i>Els efectes del turisme a la Vila de Blanes</i>	4	27-38
2 (Recerques)	Ferrés Fluvà, Miquel Àngel	<i>Des de la Parròquia de Santa Maria</i>	4	39-42
2 (Recerques)	Gerez Alum, Pau	<i>Roig i Jalpí. Deu anys d'un homenatge; una explicació</i>	4	43-48
2 (Recerques)	Manzano, Susanna Reyes, Antoni	<i>El programa municipal d'excavacions arqueològiques</i>	4	49-59
2 (Recerques)	Pons Guri, Josep M.	<i>A l'entorn d'una carta de poblament de la Vila de Blanes</i>	4	61-64
2 (Recerques)	Serrano Bou, Quim	<i>(Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys) Un exercici de memòria</i>	4	65-70
2 (Recerques)	Selvaggi, Antonio	<i>(Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys) Les preguntes són les respostes. De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes</i>	4	71-74
2 (Recerques)	Serra Cervantes, Isidre	<i>L'evolució del paisatge blanenc en el període 1861-1998</i>	4	75-91
2 (Recerques)	Trias Figueras, Josep	<i>"La herència de la lepra". Una comunicació de 1906 del metge blanenc Miquel Balvey i Bas</i>	4	93-97
2 (Recerques)	Vila, Pep	<i>Papers de Joaquim Ruyra</i>	4	99-105
2 (Recerques)	Bataller, Rafael	<i>(Dossier Any Àngel Planells) El meu Àngel Planells</i>	5	8-9
2 (Recerques)	Bolaño, Roberto	<i>(Dossier Any Àngel Planells) Mi Surrealismo</i>	5	10-11
2 (Recerques)	Bota Gibert, Josep	<i>(Dossier Any Àngel Planells) Assassinar sense assassinar</i>	5	16-25

SECCIÓ	AUTOR	TÍTOL	BLANDA NÚM.	PÀGINA
2 (Recerques)	Bota Gibert, Josep	(Dossier Any Àngel Planells) Dues cartes d'Àngel Planells a Magí Cassanyes	5	12-15
2 (Recerques)	Broch, Alfred - Cortadella, Jordi - Garrido, Josep-David	Telongus Bachius, un heroi blanenc que mai no existí	5	26-37
2 (Recerques)	Costa Lacomba, Josep	Els Lacumba. Genealogia d'una família blanenca	5	38-47
2 (Recerques)	Elias Campins, Raimon	Els Elias. Records d'una família d'estiuejants de Blanes	5	48-55
2 (Recerques)	Font, Anna - Massó, Isabel	La restauració de la rosassa de Santa Maria de Blanes	5	56-69
2 (Recerques)	Guinart, Josep Maria	Blanes i la música	5	70-85
2 (Recerques)	Quers, Caterina de	Ramon Cases: disset anys de magisteri a Blanes (1928-1945)	5	86-99
2 (Recerques)	Reixach, Pere	Jaume Ferrer de Blanes	5	100-107
2 (Recerques)	Valls Coll, Domènec	L'Arquitecte Antoni Gaudí i Blanes	5	108-117
2 (Recerques)	Vila, Pep	Petita contribució a la bibliografia de Joaquim Ruyra	5	118-125
2 (Recerques)	Vila, Pep	Sobre l'edició poliglota de "L'Atlàntida" de Jacint Verdaguer	5	126-131
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Els fons documentals existents a l'Arxiu Municipal	1	75-82
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documents a l'Arxiu	1	83-88
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documents a l'Arxiu	1	83-88
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 1999	2	135-138
3 (Notícies Arxiu)	Costa, Lluís	La premsa, documentació històrica de primer ordre	2	129-132
3 (Notícies Arxiu)	Fort Olivella, Joan	Els pergamins del fons municipal de l'AMBL	2	127-128
3 (Notícies Arxiu)	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Quan l'Arxiu es transforma en aula. L'experiència pedagògica d'un grup d'alumnes de l'IES Sa Palomera	2	123-125
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 2000	3	123-125
3 (Notícies Arxiu)	Bota Gibert, Josep	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una biblioteca, una família, un llegat	3	115-118
3 (Notícies Arxiu)	Fort Olivella, Joan	Els molins de Blanes i el llibre de drets	3	119-122
3 (Notícies Arxiu)	Gratacòs Alemany, Margarida	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Notes biogràfiques de la família Alemany	3	87-90
3 (Notícies Arxiu)	Reyes Valent, Antoni	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una aproximació al fons documental Alemany i Borràs	3	91-97
3 (Notícies Arxiu)	Roura Roger, Joaquim	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Dades per a l'estudi de l'obra de Josep Alemany i Borràs	3	99-114
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Breu Noticiari de l'Arxiu	4	107-112
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	L'hemeroteca de l'Arxiu Municipal	4	113-123
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Donacions i cessions 2001	4	125-130
3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Breus notícies de l'Arxiu	5	134-137

3 (Notícies Arxiu)	Arxiu Municipal (Quim Roura)	Donacions 2002	5	138-141
3 (Notícies Arxiu)	Fita Lladó, Josep	Índexs de la revista Blanda 1998-2002	5	142-153
4 (Bibliografia)	Oms Arias, Quira	Els inicis del cava: Mont-Ferrant	2	140
4 (Bibliografia)	Quers, Caterina de	Imatges d'un dia en un poble	2	141
4 (Bibliografia)	Pérez Gómez, Xavier	Catàleg del fons notarial del districte de Santa Coloma de Farners	2	139
4 (Bibliografia)	Reyes Valent, Antoni	El patrimoni de la Selva	2	142
4 (Bibliografia)	Reyes Valent, Antoni	Una industria salazonera catalana en Galicia	2	143
4 (Bibliografia)	Baltrons Graboleda, Neus	Estudi del perquè del nom de Sa Palomera	3	140
4 (Bibliografia)	Doll Petit, Rubèn	Llibre de pregons de la Vila de Blanes	3	143
4 (Bibliografia)	Mañach, Antoni	Filosofia i Arxiu	3	144
4 (Bibliografia)	Portell Del Pozo, Roser	Blanes. Imatges i records	3	141-142
4 (Bibliografia)	Puigvert Solà, Joaquim M.	Guerra Civil i franquisme. Seixanta anys després	3	137
4 (Bibliografia)	Vila, Pep	Pescats, nets i menjats	3	138-139
4 (Bibliografia)	Abril Roig, Joaquim	El dia que em vaig conèixer	4	137
4 (Bibliografia)	Baltrons Graboleda, Neus	L'auca del Senyor Esteve i L'alegria que passa i altres obres	4	133-134
4 (Bibliografia)	Crosas, Josep M.	Quaderns de la Selva, núms. 12 i 13. Estudis en honor de Josep. M. Pons i Guri	4	135-136
4 (Bibliografia)	Reixach, Jaume	Els tres dalls	4	131-132
4 (Bibliografia)	Roura Valls, Alèxia	Catàleg de Paisatges Viscuts. Blanes, Folch i Torres i Junceda	4	141-142
4 (Bibliografia)	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Pastors i Misteris	4	139-140
4 (Bibliografia)	Baltrons Graboleda, Neus	Pel forat de Sant Joan	5	174-175
4 (Bibliografia)	Oms Arias, Quira	Les aventures d'en Bla i la Nes	5	176
4 (Bibliografia)	Sagrera Perpiñà, M. Àngela	Quadràptic informatiu sobre la Parròquia de Santa Maria de Blanes	5	177
4 (Bibliografia)	Pujadas, Miquel	El patrimoni de la Selva. Suplement 2001	5	178-179
4 (Bibliografia)	Ros i Coll, Albert	50 aniversari. Sant Pere Pescador 1952-2002	5	180-181
4 (Bibliografia)	Martos, Antoni	Guia turística de Blanes	5	182
5 (Premi Bru Centrich)	Puig Cordón, Joan	Presentació	3	127
5 (Premi Bru Centrich)	Turon, Anna	Les danses blanques de Blanes	3	128-136
5 (Premi Bru Centrich)	Freixa, Josep	Canvi de noms de carrers i places de Blanes. 1900-1975	5	154-171

Josep Fita Lladó
(AMBL)

Premi Bru Centrich

**Canvi de noms de carrers
i places de Blanes 1900-1975**

per Josep Freixa

Introducció

Els noms dels carrers i places d'un poble o ciutat ens donen moltes claus de la seva història i dels seus personatges, tant d'àmbit local com nacional. A vegades, però, aquests noms són imposats, fruit d'una situació política determinada, això fa que aquests canviïn cada vegada que *gira la truita*. En altres casos, es dediquen carrers a personatges de la cultura, de l'art, de la ciència, etc., sense massa significació política, cosa que fa que tothom els accepti i siguin més duradors. Per últim, n'hi ha molts dels que podríem anomenar *neutres*; aquests són senzillament noms de la geografia física, com ara rius i muntanyes, o bé de la geografia política: comarques, regions, països, ...

Finalment, cal constatar en aquest preàmbul que, moltes vegades, al marge de la decisió política, el poble, si no troba del seu grat el nom oficial, acaba donant als carrers noms més escaients: passeig de Mar, passeig de Dintre, plaça de Correus, plaça de la Gent Gran, carrer de l'Església, avinguda dels Càmpings, carretera de Lloret, i molts d'altres de diferents formes i referents.

Els carrers de Blanes i llurs noms, l'any 1900

En començar el segle XX, Blanes té uns cinquanta carrers (avui, n'hi ha prop de quatre-cents). A banda dels que han anat canviant de nom al llarg del segle (que, juntament amb alguns de nova creació, analitzarem un per un), en trobem de dedicats a personatges medievals: **Roure**, **Fornaca**, **Gibert**, **Girbau**, **Mn. Manresa**, etc. són noms que es donaven, com un referent, als carrers on vivien aquestes persones rellevants de la vila.

A la banda dreta de la riera, n'hi trobem un grapat de dedicats al

santoral: **Sant Josep**, **Sant Joan**, **Sant Pere Màrtir**, **Sant Gaietà**, **Sant Bonòs**,... També hi ha els que tenen el nom de la capella existent: **carrers de la Salut**, **de l'Antiga** i **de l'Esperança**. D'altres agafen el nom d'algun establiment que hi està ubicat; és el cas del **Forn de la Calç**, **Forn** (on hi havia el forn del Comú), **Hospital**, **Pou Nou**, etc; el de **Porta Nova** es refereix a una porta de la muralla oberta en aquest lloc, amb motiu d'una pesta que va afectar greument la vila.

Alguns tenen noms ben significatius: **Valls** (per la rasa o vall que hi havia a ran de muralla), **Raval** (en fer-se fora muralles) **Mercaders**, (lloc de comerciants, en el punt d'entrada a la vila pel portal del Mont), carrer del **Lloro** (per un lloro que hi havia, segons es diu, regal de Cristòfor Colom a Jaume Ferrer), **Bellaire** (composició dels mots *bell i aire*; el carrer de **Camadasa** té dues versions: una afirma que es deu al fet que la seva línia recorda el caient de les cames del darrere dels ases, i l'altra manté que el seu nom es deu al superlatiu de camada (bastida) en referència a la que es va muntar per fer els murs del palau dels vescomtes de Cabrera. Un cas que ha esdevingut polèmic és el del carrer de l'**Or**, que hi ha qui assegura que en realitat és *de l'hort*.

Dos més, amb noms propis, són: el de **Theolongo Bacchio** (personatge llegendari, forjat per Roig i Jalpí,

Passeig Cortils i Vieta els anys vint.

que es creia que s'havia enfrontat a l'exèrcit cartaginès d'Anníbal, en la seva expedició per conquerir Roma), i el de **Méndez Núñez** (marí gallec, heroi en les guerres de Filipines i Perú, que féu famosa aquella frase de *más vale honra sin barcos que barcos sin honra*).

Denominacions de carrers que han perdurat en el temps

Passeig Cortils i Vieta

El dia 9 de setembre de 1900, el consistori blanenc presidit, per l'alcalde Antoni Palau i Ferrer, pren l'acord unànim de posar al tram de passeig de mar que va des de la riera al carrer Mn. Manresa (així ho posa a l'acta, encara que a la pràctica és fins al carrer Ample), el nom de l'historiador blanenc **Josep Cortils i Vieta**. També acorda posar una placa a la casa on va néixer, per tal de recordar l'efemèride. Ambdues coses són aprovades a instàncies d'un grup de blanencs per homenatjar l'il·lustre blanenc, mort dos anys abans. El consistori *considera un acte de justícia el d'honrar la memòria de Cortils i Vieta, per haver consagrat la seva activitat al estudi i divulgació de les costums i la història d'aquesta vila*.

Josep Cortils i Vieta (Blanes, 1839 - 1898) fou historiador i cronista local. De jove havia fet fortuna a Amèrica, cosa que li va permetre viure de renda. Era delegat d'Unió

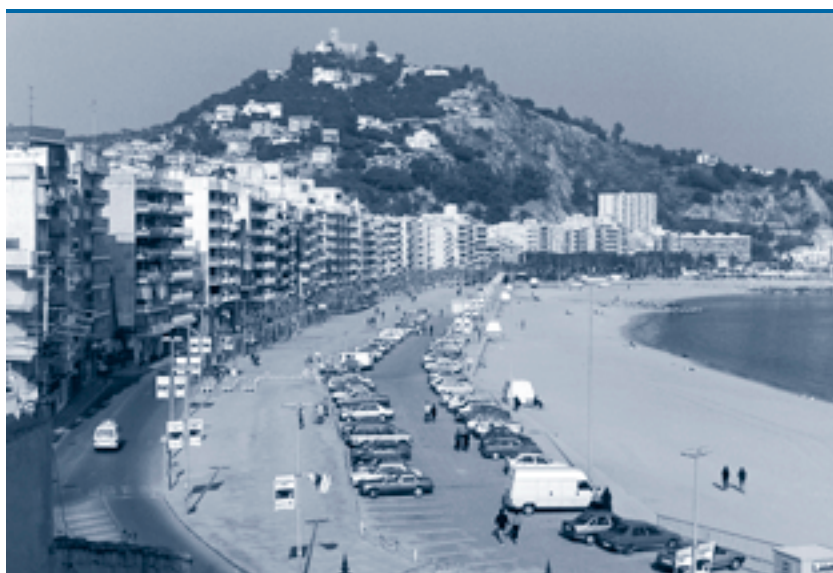
Catalanista i com a tal va assistir pel març de 1892 a l'assemblea on es discutiren les Bases de Manresa (veritable antecedent de l'Estatut d'Autonomia).

Entre les seves obres, cal destacar *Etologia de Blanes* (1886) i la inacabada *Història de Blanes des del segle XIV fins als nostres dies*. Va fundar la revista *La Costa de Llevant*. La seva casa pairal es troba al carrer del Bellaire, davant de la placeta Theolongo Bacchio.

Carrer Jaume Ferrer

El dia 25 de juliol de 1911, diada de sant Jaume, s'inaugura oficialment el carrer que obre el carrer Ample cap al Massans, des del carrer dels Valls fins al pont de la riera. Era una obra prevista en el projecte d'urbanització de 1908, que ja s'havia aprovat l'any 1897, segons el projecte de l'arquitecte provincial Manuel Almeda.

L'acord de posar-li el nom de Jaume Ferrer, llegeix l'alcalde Joan Carbó i Xifra, s'ha pres *per perpetuar la memòria de Jaume Ferrer, esmenant l'oblit que han incorregut les passades generacions respecte a l'insigne cosmògraf, originari d'aquesta vila, que tant va brillar pels coneixements geogràfics, influint en el descobriment de les Amèriques. Per tan, la corporació municipal acorda per unanimitat, honrar i perpetuar la seva memòria, donant a la nova via, oberta a continuació del carrer Ample, el nom de carrer d'en Jaume Ferrer de Blanes*.

Passeig Cortils i Vieta els anys vuitanta.

A aquesta obra, encara avui, la gent gran l'anomena la *Reforma*. Costa de creure que fins al 1911, per arribar al carrer Ample des del Massans i la riera, s'hagués de passar pel portal de Mont (o Verge Maria) i accedir-hi pel carrer de Mercaders.

Jaume Ferrer de Blanes (Vidreres, 1445 - Blanes, 1523) fou un reconegut cosmògraf, mercader i, durant molts anys, clavari general del vescomtat de Cabrera. Col·laborador, com a cartògraf, amb Cristòfol Colom en la descoberta del Nou Món. Ell fou qui, a instàncies dels Reis Catòlics, va establir la divisòria de les possessions d'ultra-

mar entre Castella i Portugal (l'anomenada *Línia Alexandrina*, promulgada pel Papa Alexandre VI). La seva figura té un lloc destacat al peu del monument a Colom de Barcelona.

Carrer Anselm Clavé

Aquest carrer que ha estat, des de fa segles, l'entrada principal a Blanes, es diu **carrer del Massans** en referència al mas Sans que hi havia en aquest indret. Encara avui, després de tants anys, hi ha gent que l'anomena així.

En la sessió del plenari de l'Ajuntament, el 3 de maig de 1928, es llegeix un escrit de la coral La Flor Blanenca en què es demanen 100 pessetes, com a aportació municipal, per a la confecció del seu estendard. També es demana que es doni el nom d'Anselm Clavé a algun carrer de la Vila. El ple accepta ambdues coses, i acorda donar aquest nom al fins avui carrer del Massans.

El dia 29 del mateix mes, amb l'assistència de les autoritats i el cor La Flor Blanenca, que estrena la senyera, es destapa la placa del carrer que porta per nom **Anselm Clavé**.

Josep Anselm Clavé i Camps (Barcelona, 1824 - 1874) va ser músic, poeta i polític. Fundà el conjunt de societats corals amb el nom de Cors Clavé, per tal d'eleva la cultura dels obrers mitjançant la música i el cant, amb un

caràcter reivindicatiu obrer. El seu lema era: *Progrés, virtut i amor*. La primera massa coral fou *La Fraternitat*, però aviat s'estengueren arreu de Catalunya i part del País Valencià, fins a un total de 85 cors. Destaca de la seva obra, la sarsuela *L'Aplec del Remei* i la serenata *Goigs i planys*.

Militant del partit Federal, els últims anys de la seva vida els dedicà a la política. Va ser, successivament, president de la Diputació de Barcelona i governador civil de Castelló i Tarragona.

Passeig Carles Faust

En el ple del 29 de febrer de 1960, presidit per l'alcalde Rodobaldo Aldama, es pren l'acord d'eixamplar el camí de Sant Francesc, després de negociar amb els veïns.

El 26 de novembre de 1963, l'alcalde Valls proposa donar el nom de Carles Faust *al trozo de camino de san Francisco entre la plaza del chalet de D. Rosendo Tosas y el Jardín Botánico*. S'aprova per unanimitat en *reconocimiento a la gran obra realizada en su Jardín Botánico Mar y Murtra, que ha contribuido a ser una verdadera atracción turística de esta villa, lugar obligado por la gente que visita esta población y que hoy es una institución que da verdadero realce*.

El 30 de juny de 1964 es demana al *Gobierno Civil de la Provincia* autorització per fer la inauguració el dia 21 d'agost, festa dels sants Bonós i Maximà. Aquest dia, finalment, es celebra l'acte de descobriment del nou rètol: **Paseo de Karl Faust**.

Karl Faust Schmidt (Hadamar (Alemanya), 1874 - Blanes, 1952) fou un botànic alemany que el 1918 va arribar a Blanes. A partir d'un terreny aspre i amb gran dedicació i esforç crea el Jardí Botànic Mar i Murtra. D'ençà de la seva mort, un patronat regeix aquest jardí que tanta fama ha donat a Blanes.

Rambla Joaquim Ruyra

Abans de les obres de cobertura, aquest vial rep el nom de **calle de la Riera**.

Carrer Anselm Clavé els anys trenta.

En la sessió del 31 d'octubre de 1960, s'aprova el projecte de cobertura de la riera i la urbanització de la nova avinguda. Les obres (des d'Anselm Clavé a la desembocadura) duren més de dos anys i estan dirigides per l'enginyer blanenc Antoni Andreu i Massó. És una obra llargament desitjada i debatuda. Ja el 1925, l'alcalde Santiago Espinosa va demanar a l'arquitecte Francesc Folguera que en fes un estudi.

La riera de Blanes, dita també de Valldolig, que és on neix, travessa el terme de Blanes de nord-est a sud. Rep les aigües del torrent de les Vernes i del torrent del Malcompàs, i desemboca al mar, prop de sa Palomera, després de córrer uns dos quilòmetres.

El 6 de juny de 1964, s'obre al trànsit la **rambla de Joaquim Ruyra**. Les primeres autoritats provincials i locals són presents a la inauguració. Del fet de posar-hi el nom de Joaquim Ruyra, ja se'n venia parlant des de la inauguració del monument que Blanes va dedicar al Mestre, pel setembre de 1958, quan la cobertura de la riera era un projecte de propera execució.

Joaquim Ruyra i Oms (Girona, 1858 - Barcelona, 1939) va ser novel·lista, poeta i traductor, molt vinculat a Blanes, on passà llargues temporades a la casa pairal de can Creus del carrer Ample. En són molt conegudes les seves

obres *Entre Flames*, *Pinya de Rosa* (recull que conté, entre altres, *El rem de trenta-quatre*) i moltes narracions que són recreades en el marc de la nostra vila. També escriví a la revista local *Recvll*. Col·laborador de Pompeu Fabra, és considerat el *Mestre de la prosa catalana* per la seva contribució a la fixació de la llengua.

Carrer Roig i Raventós

A la sessió del 17 d'agost de 1965, l'Ajuntament presidit per l'alcalde Domènec Valls i Coll, es pren l'acord de dedicar un carrer a l'eminent doctor Josep Roig i Raventós. Es tracta del carrer que va des del passeig de Mar fins al carrer de l'Esperança, davant mateix de la capella homònima (molt a prop de casa seva). Fins aquest moment, no ha tingut mai un nom concret. L'alcalde Valls argumenta l'acord com a gratitud del poble de Blanes a un home que ha col·laborat sempre en tota mena d'obres socials i culturals del poble, a més de divulgar les bel·leses de Blanes a través de les seves novel·les.

El dia 29 d'agost de 1965, amb unes paraules de l'alcalde elogiant la personalitat de l'homenatjat, present a l'acte, s'inaugura la retolació del **carrer Roig i Raventós**.

Josep Roig i Raventós (Sitges, 1883 - Barcelona, 1966) Va ser un metge eminent i notable escriptor. Va conrear diferents gèneres, com la poesia, la narració breu i la novel·la. Algunes d'aquestes obres obtingueren gran èxit en el període d'entreguerres: *L'ermità Maurici* (1923), *Flama vivent* (1924) i *Sang nua* (1928), entre d'altres. Publicà, també, més d'un centenar de treballs sobre obstetrícia i pediatria, com a metge especialista que era.

Plaça Mn. Joan Quer

En el ple del 26 de febrer de 1962, s'acorda comprar la casa que hi ha a Raval, cantonada amb travessia de l'Església. Es fa la compra per enderrocar-la i donar més amplada a aquest estret pas. En principi, es negocia amb els amos per comprar

Carrer Anselm Clavé els anys setanta.

tan sols dos metres de l'amplada de la casa, però, finalment, s'opta per comprar-ne la totalitat.

A la primavera de 1965 (tres anys després!) s'enderroca la casa; amb aquest solar i l'eliminació del terraplè que actua de contrafort del mur de contenció de la plaça de l'Església, es crea una nova plaça.

El 24 de juliol de 1966 es fa un homenatge al rector de la parròquia de Santa Maria, mossèn Joan Quer, amb motiu d'haver-lo nomenat Fill Predilecte de Blanes, en la sessió municipal del mes de juny, presidida per Domènec Valls. Un dels actes és precisament el descobriment de la placa de la plaça que porta el seu nom: **plaça Mn. Joan Quer**.

Joan Quer i Güell (Banyoles, 1893 - 1974) va ser rector de la parròquia de Santa Maria des de l'any 1946 al 1966, en una època difícil políticament, per una banda, però de gran seguiment de les pràctiques religioses, per l'altra. Fou un home molt respectat i estimat, tant per la seva missió pastoral com pel seu carisma personal. Fill d'una casa de fora vila de Banyoles, deixà dit que volia ser enterrat a Blanes, cosa que es va complir: està enterrat a la capella del cementiri municipal.

Carrers Sebastià Llorens i Pare Puig

En el Ple de l'Ajuntament d'octubre de 1967, s'aprova el pla parcial de l'horta d'en Marot. Això comporta treure el monument-creu que hi ha a la memòria de Sebastià Llorens i Jaume Puig, erigit l'any 1942, en el lloc on foren assassinats. Al mateix temps, s'acorda donar el nom de **Sebastià Llorens** al carrer que s'obre des d'Anselm Clavé fins a la riera, i el de **Pare Puig** al camí del cementiri.

Sebastià Llorens i Telarroja (Blanes, 1910 - 1936) i **Jaume Puig i Miroso** (Terrassa, 1902 - Blanes, 1936) varen ser els primers màrtirs blanencs de la guerra civil. Sebastià Llorens, fill de mas Bessó, fou qui va amagar, enterrant-la, la imatge de la Mare de Déu del Vilar, en els primers dies de la guerra. A casa seva s'hi va refugiar el pare Jaume Puig, superior del col·legi Santa Maria, un cop aquest fou requisat. El dia 30 de juliol de 1936, el Comitè Local Revolucionari va cridar a declarar el pare Puig; Sebastià Llorens l'acompanyà. En acabar l'interrogatori i retornar a casa, foren abatuts mortalment pels trets d'un escamot *incontrolat*, en el punt on avui comença el carrer Sebastià Llorens i que aleshores era fora vila.

Avinguda Villa de Madrid

Pel mes d'agost de 1966, l'alcalde de Blanes rep una missiva de l'alcalde de Madrid, Carlos Arias Navarro, en què li fa saber l'acord de l'Ajuntament de Madrid de donar a un carrer de la capital (cantonada amb el paseo de la Castellana) el nom de *Villa de Blanes*. Alhora convida la corporació blanenca a anar a l'acte d'inauguració (al qual, per cert, no hi va assistir cap representant de Blanes). La notícia fa que es plantegi, en justa correspondència, de posar el nom de Madrid a algun carrer de la vila. L'any 1969, s'urbanitza, donant-li més amplada, el, fins aleshores conegut com a **camí de La Tordera**, i en els últims anys anomenat **carrer dels Càmpings**. Nom, aquest últim, que amb el d'avinguda d'Europa es va proposar per posar-l'hi oficialment; finalment, però, es va decidir el d'**Avenida Villa de Madrid**.

Madrid és, capital de l'Estat espanyol des que l'any 1561 Felip II hi traslladà la Cort Real. Aleshores, Madrid era una vila agrícola i ramadera d'uns 5.000 habitants; i d'aquí el nom, a partir de l'arribada de la Cort, de *Madrid, Villa y Corte*.

Els diferents canvis de nom dels principals carrers i places

Carrer Jaume Arcelós

Pel juliol de 1910, essent alcalde Joan Carbó i Xifra, s'obre el carrer que va des de la part alta del carrer de l'Antiga fins al carrer del Massans. Aquesta nova via estava prevista en el projecte d'urbanització de 1908 que va elaborar l'Ajuntament presidit per Antoni Rusalleda i Puigdelmàs.

Però no fou fins al 28 de març de 1914, presidint l'Ajuntament l'alcalde Josep Portas i Geremias, en que la comissió de Foment proposa al consistori, i aquest ho aprova, posar-li el nom de **Miquel Ferrer i Torres**.

Miquel Ferrer i Torres fou un ric comerciant blanenc, que morí l'any 1829. En el testament va deixar escrit que si la seva vídua es casava, part de la seva fortuna es repartís entre els pobres. I, com que la bona senyora va celebrar noves nupcies, l'Hospital de Blanes (que aleshores

hores se'n deia dels pobres) en va rebre una bona part. Entre d'altres bens, es comptà amb la meitat indivisa de dues cases a Santiago de las Vegas (Cuba).

Pel febrer de 1927, la junta de l'Hospital demana a l'Ajuntament que s'hi posi el nom de **Joan Burcet**. L'alcalde Josep Brunet no ho accepta.

Joan Burcet i Camps (1860-1926) Va ser administrador de l'Hospital des de 1906 fins a 1926. Era un home ric que *havia fet les amèriques* i que donà tot el suport, tant material com moral, a la iniciativa de Mn. Jaume Arcelós de construir el nou Hospital de Sant Jaume, donat que el que hi havia al carrer Theolongo Bacchio era petit i molt vell.

En el plenari del 6 d'octubre de 1946, Joan Ribas, regidor de l'Ajuntament, proposa posar el nom d'Avinguda de l'Hospital al carrer que hi passa pel davant, i el de Joan Burcet i Jaume Arcelós als dos carrers que hi donen des de la que fou horta d'en Creus. La proposta ve donada pel prec que fa la junta de l'Hospital d'arranjar el paviment del carrer, plantar-hi arbres i posar-hi els rètols. S'acorda l'arranjament del carrer, però queda sobre la taula la qüestió de la retolació.

No fou fins al 13 de març de 1961, que, finalment, se li dona el nom de carrer **Jaume Arcelós**. El de Joan Burcet se li posa a un dels dos carrers de l'antiga horta d'en Creus (propietat de Joaquim Ruyra), i l'altre rep el nom precisament d'**Horta d'en Creus**.

Jaume Arcelós i Roura (Girona, 1872 - 1963) fou vicari i després rector de la parròquia de Blanes, entre els anys 1898 i 1912. Durant aquesta època, va fundar el Centre Catòlic per fer contrapès a les activitats de la Casa del Poble. També va impulsar la creació de la Caixa Rural. Ell fou qui, amb gran entusiasme i constància, va cercar l'ajut necessari per construir un nou hospital, davant del mal estat en què es trobava el que hi havia aleshores al carrer Theolongo Bacchio. El nou Hospital de Sant Jaume es va inaugurar l'any 1913.

Carrer Jaume I

Fins a mitjan del segle XIX, la carretera que va a Lloret passa pel carrer de la Salut. En aquesta època es construeix la carretera Hostalric-Tossa, que obre el nou traçat des de la riera, a continuació del Massans.

El 28 de març de 1914, presidint l'Ajuntament l'alcalde Josep Portas i Geremias, la comissió de Foment proposa al consistori, i aquest ho aprova, posar el nom de **Pi i Maragall** a la carretera de Lloret (des del carrer Jaume Ferrer fins a la sortida del poble, en el punt on convergeix amb el carrer de la Salut).

Francesc Pi i Maragall (Barcelona, 1824 - Madrid, 1901) va ser el màxim dirigent del partit Republicà Democràtic Federal. Fou un dels quatre presidents de la I República, després de ser ministre de la Governació. Era molt admirat per la seva honestat i coherència; i és considerat el més important ideòleg i defensor de la no realitzada revolució demòcrata burgesa del segle XIX a l'estat espanyol.

El 20 d'abril de 1939, l'anomenada *Comisión Gestora Provisional*, presidida per Antoni Moya, canvia el nom de Pi i Maragall pel de **Martínez Anido**, nom que l'Ajuntament presidit per Bru Centrich havia tret del carrer Ample, a l'abril de 1931.

Severiano Martínez Anido (Ferrol, 1862 - Valladolid, 1938), general de l'arma d'infanteria, va passar, l'any 1920, del Govern Militar al Govern Civil de Barcelona. Durant aquesta etapa (1920-1922) va deportar a Maó els principals dirigents sindicals, i afavorí l'acció de les bandes de pistolers dels Sindicats Lliures contra la CNT. Fou ministre de Governació durant la dictadura de Primo de Rivera i, en els últims mesos de la seva vida, ministre d'Ordre Públic, al bàndol dit nacional.

El 29 d'octubre de 1979, el primer Ajuntament democràtic des de la guerra civil, presidit per M. Dolors Oms, posa el nom de **Jaume I** a aquest tram de la carretera de Lloret.

Jaume I el conqueridor (Montpeller, 1208 - València, 1276) era comte de Barcelona, fill de Pere II el catòlic, i va conquerir, en diferents campanyes, els regnes de Mallorca i València. També fou qui va iniciar l'expansió mediterrània catalana. Va crear el Consell de Cent, a Barcelona. Escrigué *El llibre de Feits*, primera gran crònica catalana medieval.

Passeig Pau Casals

Pel gener de 1883, l'Ajuntament de Blanes rep una subvenció per part del diputat Gerard Rodes. Els diners es destinen a arranjar el tram de passeig que

va des del carrer Ample fins a la Mestrança, posant-hi el nom de **passeig Rodes**, en agraïment a la seva deferència cap al poble de Blanes.

El 22 de novembre de 1918, l'Ajuntament, presidit per l'alcalde Josep Portas i Geremias, felicita els cònsols dels països aliats guanyadors de la Gran Guerra, i proposa posar al passeig de mar el nom de **Paseo de los Aliados**. Aquest propòsit no va reeixir, quedant en l'oblit.

A l'acta del ple municipal del 30 d'abril de 1931, presidit per l'alcalde Bru Centrich, consta el canvi de nom del passeig de la Mestrança (*Paseo de la Maestranza*, posa textualment) pel de **Paseo de García Hernández**. Encara que, finalment, davant les queixes dels regidors Rocafort i Ametller per no haver respectat un nom de tanta tradició com *Mestrança*, es posa el nom de *García Hernández* al tram de passeig de mar que va des del carrer Ample fins al carrer que dona davant de l'església de l'Esperança.

Ángel García Hernández (Vitòria 1900 - Jaca 1930) era capità de l'exèrcit. Va ser afusellat amb Fermín Galán, com a segon cap de l'aixecament republicà de Jaca, el dia 12 de desembre de 1930, que es va anticipar en quatre mesos a l'adveniment de la II República Espanyola.

La *Comisión Gestora Provisional*, presidida per Antoni Moya, el dia 20 d'abril de 1939, canvia el nom de García Hernández pel de **Calvo Sotelo**.

José Calvo Sotelo (Madrid, 1893 - 1936) va ser Ministre de Finances amb Primo de Rivera. En instaurar-se la República el 1931, s'exilià a Portugal i França. Va tornar després de l'amnistia de 1934 i fou diputat a Corts. El seu assassinat, el 13 de juliol de 1936, va ser la guspira que precipità l'alçament militar del 17-18 de juliol, inici de la cruenta guerra civil.

L'Ajuntament sorgit de les primeres eleccions democràtiques celebrades d'ençà la guerra, hi posa el nom de **passeig Pau Casals**, a l'octubre de 1979.

Pau Casals i Defilló (El Vendrell, 1876 - San Juan de Puerto Rico, 1973), violoncel·lista i director d'orquestra de fama mundial, és un català universal. Va fundar l'Orquestra Pau Casals i l'Associació Obrera de Concerts, i va donar un gran impuls a la música simfònica catalana, alhora que la va acostar al món obrer. L'oratori *El*

Pessebre és una de les seves composicions més celebrades. El 24 d'octubre de 1971 fou estrenat el seu *Himne a les Nacions Unides*, a la seu de Nova York; davant l'Assemblea General, va pronunciar aquell memorable discurs: *I am catalan. Catalonia is a nation...*

Passeig de Dintre

Fins a l'any 1921, el passeig de Dintre és oficialment *El Paseo* (en no existir com a tal el Passeig de Mar). I les cases que hi donen tenen l'adreça de **Calle del Paseo**.

Cal recordar que, en aquesta època, les cases del passeig tenen l'entrada principal per la façana de dintre, i a la banda de mar hi donen els patis i jardins.

En el ple de l'Ajuntament celebrat el dia 8 de juliol de 1921, presidit per l'alcalde Jaume Alemany i Sastre, es dona lectura de dues instàncies: una de Jovent Catalanista i l'altra de la Comissió de Festes. Les dues sol·liciten que s'acordi el canvi de nom de la *calle del Paseo* pel de **passeig de Prat de la Riba**, primer president de Catalunya. S'aprova per unanimitat la sol·licitud, i alhora es demana a la Comissió de Festes que organitzi el festeig per al descobriment de la placa corresponent.

Enric Prat de la Riba i Sarrà (Castellterçol 1870 - 1917) fou advocat, escriptor i polític. Fou president de la Mancomunitat de Catalunya d'ençà de la seva constitució el 6 d'abril de 1914. Des d'aquest lloc va portar a terme una ingent tasca; en l'aspecte material, amplià la xarxa de carreteres i estengué la de telèfons; en l'aspecte cultural, establí l'Institut d'Estudis Catalans, impulsà la instal·lació de biblioteques populars a les comarques, i fundà les escoles d'Agricultura, d'Administració Local, d'Art Dramàtic, d'Arts i Oficis, i d'Infermeria. La Mancomunitat, per Prat de la Riba, va ser quelcom més que un òrgan administratiu: fou la creació d'una entitat política per posar les bases d'una futura autonomia més àmplia. En paraules d'Eugeni d'Ors era *el seny ordenador de Catalunya*. El seu ideari el deixà escrit a *La nacionalitat catalana*.

Aquest nom perdura durant la dictadura de Primo de Rivera, la II República i guerra civil, fins que, en el ple del 20 d'abril de 1939, l'anomenada *Comisión Gestora Provisional* presidida per Antoni Moya, pren

l'acord (basant-se en l'article 102 de la *Ley Municipal*) de posar-li el nom d'**Avenida del Caudillo**. Aquest acord, però, no es compleix al peu de la lletra, ja que dies després es posa la placa d'**Avenida del Generalísimo**. El nom de *Caudillo* se li posa, l'any 1961, a l'actual carrer Francesc Macià, del grup de cases *Nostra Senyora del Vilar* d'Els Pins. Això provoca, al llarg de molts anys, un munt de confusions d'adreces donat que ambdós títols recauen en el mateix personatge.

El nom de **Generalísimo** (cap militar que mana amb autoritat sobre tots els generals de l'Exèrcit) se li dona a Francisco Franco Bahamonde (1892-1975) el 29 de setembre de 1936 a la reunió de la *Junta de Defensa Nacional*, formada pels generals sediciosos, celebrada a Burgos. El 5 de juny de 1939, el *Gran Consejo de Falange Española Tradicionalista y de las JONS* acorda atorgar-li el títol de *Caudillo de España*, a semblança de Mussolini i Hitler que se'ls anomena *Duce* i *Führer*, respectivament.

El ple de l'Ajuntament del 29 d'octubre de 1979, presidit per M. Dolors Oms, oficialitza el nom de **passeig de Dintre** que és tal com tothom el coneix i anomena fins aleshores, encara que oficialment tingui un altre nom.

Carrer Nou - Carrer Roig i Jalpí

A partir del segle XIX, el carrer que puja des del carrer Ample fins a la plaça de l'Església, dit **carrer de l'Església**, comença a anomenar-se carrer Nou. Probablement, el qualificatiu de *Nou* que, amb el temps, esdevé nom, ve d'una reforma d'embelliment del carrer.

L'actual carrer Roig i Jalpí es diu carrer del Mar des del segle XVIII, quan s'enderroquen les muralles i queda en primera línia de mar.

El 17 d'agost de 1922, un grup de blanencs encapçalat pel patrici Pasqual Boada i Nogués, fa arribar al consistori un escrit demanant que es posi els noms de

Bernat Boades i Roig i Jalpí a algun carrer de la vila. Fan constar que el que els impulsa a demanar-ho és l'ànim de retre un homenatge, alhora de reparar l'oblit, a aquests dos personatges. El ple municipal, presidit per l'alcalde Jaume Alemany i Sastre, pren l'acord de posar al carrer Nou el nom de Bernat Boades i al carrer del Mar el de Roig i Jalpí, *teniendo en cuenta los altos méritos de estas dos personalidades, y a la vez aceptar y agradecer el ofrecimiento de las placas para la rotulación de dichas calles*. És curiosa la rapidesa amb què es duu a terme aquest acord, donat que quatre dies després, el dia dels sants Bonós i Maximia, es celebra l'acte de col·locació de les noves plaques: **carrer Bernat Boades i carrer Roig i Jalpí**.

Bernat Boades (Salitja, 1370 - Blanes, 1444) fou rector de la parròquia de Blanes des de l'any 1410 fins a la seva mort. Va ser un rector força conflictiu, ja que els feligresos feren arribar moltes queixes al bisbat perquè els obligava a celebrar novenes pels difunts i es negava a enterrar gratuïtament els pobres que morien a l'Hospital. Però la seva fama ve per la suposada paternitat d'*El llibre dels feits d'armes de Catalunya*, obra que fa uns anys es va descobrir que escrigué Fra Gaspar Roig i Jalpí.

Joan Gaspar Roig i Jalpí (Blanes, 1624 - Manresa, 1691), frare de l'orde del Mínims, va ser historiador, encara que reconegut falsificador de textos historiogràfics. Les llegendes de Theolongo Bacchio i dels copatrons sant Bonós i sant Maximia les devem a ell. Va escriure, entre altres, *El llibre dels feits d'armes de Catalunya*, encara que ell atribuís l'autoria a Bernat Boades. Va ser cronista reial de la Corona d'Aragó.

Carrer Ample els anys vint.

A l'octubre de 1979, amb certa polèmica, es treu el nom de Bernat Boades i es torna a posar el de **Carrer Nou**. El nom del carrer Roig i Jalpí quedà igual.

Carrer Ample

El 25 de setembre de 1924, essent alcalde Santiago Espinosa de los Monteros i Bach, l'Ajuntament acordà donar el títol de *Hijo Adoptivo de la villa* al general Martínez Anido. També acordà posar el seu nom al carrer del Massans.

El motiu és per unes diligències fetes pel general, prop del ministeri, és per obtenir els terrenys de la zona marítimoterrestre necessaris per a la urbanització del passeig de Mar.

En el ple del 30 de juliol de 1925, l'alcalde Gaspar Burcet i Malvasía recorda aquest acord i fa saber que té notícies d'una propera visita del general a Blanes, i que seria oportú, aprofitant l'avinentsa, de portar a terme dit acord. I l'acta diu textualment: *Estimo que el homenaje merecido por el ilustre general es mucho mayor que el que puede ofrecerle este*

Carrer Ample l'any 2002.

*ayuntamiento. Por ello propongo, como una débil prueba de lo que creo en justicia se merece, dar su nombre a la principal calle de la población, o sea la calle Ancha, para patentizar perennemente a los ojos de todo el mundo, el agradecimiento de esta villa al que es indudablemente uno de sus mejores y más desinteresados bienhechores. I per si això no fos prou, l'acta continua: El alcalde expuso en frases elocuentes la inmensa labor del general, ensalzando su personalidad eminente. S'aprova la proposta per unanimitat, acordant que s'ordini la confecció de plaques de marbre amb la inscripció: **Calle del General Martínez Anido** per instal·lar-les al carrer Ample.*

El dia 5 d'agost (només sis dies més tard), el general Martínez Anido assisteix als actes de lliurament del títol atorgat, que li organitzen les forces vives de la població, destapant la placa que dóna el seu nom al fins avui oficialment **calle Ancha**.

Severiano Martínez Anido (Ferrol, 1862 - Valladolid, 1938) va ser general de l'arma de infanteria. Va passar, l'any 1920, del Govern Militar al Govern Civil de Barcelona. Durant aquesta etapa (1920-1922) va deportar a Maó els principals dirigents sindicals, i afavorí l'acció de les bandes de pistolers dels Sindicats Lliures contra la CNT. Fou ministre de Governació durant la dictadura de Primo de Rivera i, en els últims mesos de la seva vida, ministre d'Ordre Públic, al bàndol dit nacional.

El 30 d'abril de 1931, el ple de l'Ajuntament sorgit de les eleccions municipals del 12 d'abril (aquelles que van fer possible la proclamació de la República el 14 d'abril), i presidit per l'alcalde Bru Centrich i Nualart, canvia diversos noms de carrers de la vila. El carrer Ample (*calle Ancha*, diu textualment l'acta de l'Ajuntament) tindrà el nom de **Fermín Galán**. No es fa constar que el nom oficial és *Martínez Anido*.

Fermín Galán (San Fernando, Cadis 1899 - Osca 1930) va ser capità d'infanteria. Va protagonitzar, amb el també capità García Hernández, la sublevació contra la monarquia i la proclamació de la república, a la caserna de Jaca, el 12 de desembre de 1930. El moviment no fou secundat i va fracassar. Després d'un consell de guerra sumaríssim, foren afusellats el dia 14. Ja el 1926 es rebel·là contra la dictadura de Primo de Rivera, per la qual cosa fou degradat i empresonat a Barcelona. Alliberat i rehabilitat a principis de 1930, connectà amb el Comitè Na-

cional Revolucionari. Destinat poc després a Jaca, va encapçalar l' esmentada revolta que hom coneix com *els fets de Jaca*. És autor de l'assaig *La barbarie organizada*.

El 20 d'abril de 1939 la *Comisión Gestora Provisional* franquista, presidida per Antoni Moya, pren l'acord de posar-li el nom d'**Avenida José Antonio**.

José Antonio Primo de Rivera y Sáenz de Heredia (Madrid, 1903 - Alacant, 1936) era fill de Miguel Primo de Rivera. Va fundar el 1933 el partit Falange Española. A l'any següent, amb l'aliança de Ledesma Ramos i Onésimo Redondo (aquell de *la dialèctica de los puños y las pistolas*), va néixer *Falange Española y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista*, de caràcter feixista, i de la qual va ser l'únic cap. La seva doctrina va donar contingut polític al règim franquista. Acusat d'inspirar el *Alzamiento Nacional*, fou condemnat a mort i executat el 20 de novembre de 1936, a la presó d'Alacant.

L'Ajuntament sorgit de les primeres eleccions democràtiques d'ençà la guerra civil, va restaurar el nom de **carrer Ample**, en el ple del 29 d'octubre de 1979 presidit per M. Dolors Oms i Bassols.

Plaça d'Espanya

A començament de segle, la que avui és plaça d'Espanya (o de la Gent Gran, com l'anomenen molts perquè hi ha ubicada la Llar de Jubilats) no és més que la continuació del passeig de Dintre (dit aleshores *el passeig*).

El 3 de juliol de 1914 es pren l'acord de traslladar el mercat del carrer Ample a aquest tram final del passeig. El canvi ve motivat pel trànsit de carruatges que ara passen pel carrer Ample, en haver obert, pel juliol de 1911, la via Jaume Ferrer.

A partir d'aquest moment, i encara que no d'una manera oficial, s'anomena **plaça del Mercat**.

Per l'agost de 1928, es rep una comunicació del governador civil on es demana que es festegi

el 5è aniversari de l'esdeveniment al poder de Primo de Rivera, i que es posi el nom del general o bé el de *13 de septiembre* a algun carrer de la vila. El ple del 20 d'agost acorda posar el nom de **13 de septiembre** a la plaça del Mercat.

El 13 de setembre de 1923, Miguel Primo de Rivera capità general de Catalunya, s'aixeca contra el govern. El cop d'estat triomfa i, amb l'aprovació del rei Alfons XIII, dóna pas al període conegut com a dictadura de Primo de Rivera.

L'acta del ple del 30 d'abril de 1931, presidit per l'alcalde Bru Centrich, conté l'acord de canviar el nom de plaça del Mercat (no fa esment del nom oficial de *13 de septiembre*) pel de **plaça de la República**.

La república és la forma de govern representativa, en la qual el càrrec de cap d'estat no és hereditari ni vitalici, sinó que resulta d'una elecció popular, directa o indirecta. En aquest sentit s'oposa a monarquia. En un sentit més ampli, però, designa la formació social en el seu conjunt i, per tant, és sinònim d'estat. La república pot ésser presidencialista o parlamentària, segons siguin les relacions amb el poder legislatiu. I segons la seva estructura política, pot ser unitària o federal. Tot i que ja a l'antiga Grècia trobem precedents, els ideals republicans neixen de fet amb la revolució francesa.

A l'Estat Espanyol, la Primera República fou proclamada per les Corts, després d'abdicar el rei Amadeu I, l'11 de febrer de 1873. S'acabà el 29 de desembre de 1874 amb la proclamació del rei Alfons XII. Tingué quatre presi-

Carrer Raval els anys vint.

dents: Figueras, Pi i Margall, Salmerón i Castelar. Hi ha qui considera, però, que es va acabar el 3 de gener de 1874, amb l'entrada a les Corts del general Pavia, que dissolgué la càmera.

El 20 d'abril de 1939, la *Comisión Gestora Provisional* (aquella que va ser nomenada per les tropes franquistes que entraren a Blanes el 2 de febrer), decideix retolar-la de nou com a **Plaza de España**.

El nom d'**Espanya** prové del mot llatí *Hispania*, d'origen fenici. Des de l'antiguitat, és un nom purament geogràfic, referit a la península ibèrica. El romans la dividiren en Hispània Citerior (Tarraconense) i Hispània Ulterior (subdividida en Bètica i Lusitània). Dioclecià li donà la primera unitat administrativa, que es destruï a la caiguda de l'Imperi d'Occident. El nom d'Espanya, als comtats catalans, es referia a Al-Andalus. Alfons X, al segle XIII, reafirma el concepte geogràfic d'Espanya. Però com a entitat política i independent, no ho fou fins al segle XV amb la unió dels regnes de Catalunya-Aragó i Castella, un cop acabada la reconquesta.

A la litúrgia franquista el nom d'*España* (*reserva espiritual de occidente i unidad de destino en lo universal*) estava lligat indissolublement als epítets d' *Una, Grande y Libre*.

Plaça Catalunya

A principis de segle, més que una plaça, és una esplanada que s'ha guanyat en canalitzar el tram final del llit de la riera. A finals del segle XIX se l'havia batejat com a **Plaza de la Constitución**, nom que fins aleshores ostentava la *plaça dels Dies Fenés*. Tot i això, les cases del voltant tenen l'adreça com a **Calle del Buensuceso**.

La **Constitució** vigent en aquella època era la Constitució monàrquica espanyola de 1876. Fou promulgada per ordenar el règim polític de la Restauració. Preparada pel govern presidit per Cánovas del Castillo i signada per Alfons XII, aquesta constitució va estar en vigor fins al cop d'estat de Primo de Rivera, l'any 1923.

A la sessió de l'Ajuntament del 30 d'abril de 1931, presidida per l'alcalde Bru Centrich, es dona lectura del dictamen de la co-

missió de Governació proposant diversos canvis en els noms de places i carrers. Un d'ells és el de posar el nom de **plaça Catalunya** a l'actual plaça de la Constitució. Els senyors Rocafort i Ametller (de la minoria de dretes), tot i votar a favor, manifesten que preferirien que el nom de Catalunya s'hagués reservat per a una plaça de més importància, ja que aquesta que se li dona ara encara no està arranjada.

Catalunya, a l'abril de 1931, un cop proclamada la República, era un país de 2.900.000 habitants que sortia d'una dictadura (que havia suprimit la Mancomunitat de Catalunya, l'any 1925) i es trobava en una mala situació econòmica (fruit de la conjuntura mundial). Però era un país ple d'il·lusió per la nova situació política, i esperançat en les cotes de llibertat i d'autogovern que s'assolirien en virtut dels Pactes de Sant Sebastià (a l'agost de 1930, entre l'oposició monàrquica espanyola i els republicans catalans), en què es reconegué la personalitat política de Catalunya.

En el ple del 6 de maig de 1945, presidit per l'alcalde Rodobaldo Aldama, es dona lectura d'una carta del director del diari *El Periódico de Bahía Blanca* fent elogis de la *madre Patria* i demanant que es doni el nom de *Argentina* a algun carrer de la vila. La corporació acorda: *A efecto de perpetuar las relaciones entre España y Argentina, se da el nombre de Plaza de Argentina a la plaza del Buensuceso, que será urbanizada debidamente, con el fin de que el nombre de Argentina se halle dotado de los prestigios que le corresponden*. Aquest acord (i no és pas l'única vegada) no es va

Carrer Raval els anys seixanta.

portar mai a terme. El nom de **plaza Argentina** se li va donar, l'any 1961, a una petita plaça del grup de cases d'Els Pins *Nostra Senyora del Vilar*.

Acabada la II guerra mundial, el règim franquista obtingué, de l'**Argentina** presidida per Juan Domingo Perón, molta ajuda en forma d'aliments, en una època d'aïllament per part de les potències guanyadores.

El dia 2 de febrer de 1953, aniversari de l'entrada de les tropes franquistes a Blanes (oficialment era el *Dia de la Liberación*), s'inaugura, un cop enjardinada la plaça, el monument *a los caídos por Dios y por España*. Això fa que popularment se la conegui com a **plaça dels Caiguts**. Encara que legalment continua sent Plaça de Catalunya, donat que mai s'ha revocat el seu nom, tot i que les cases que hi donen tenen l'adreça com a *calle del Buensuceso*.

El Ple de l'Ajuntament del 29 d'octubre de 1979, presidit per M. Dolors Oms, restableix a tots els efectes, substituint el nom de *Buensuceso*, el nom de **plaça Catalunya**, un nom que ens havien amagat durant quaranta anys.

Plaça Placeta

Fins per l'abril de 1931, aquesta petita plaça s'anomena **plaça Mollet**, com el carrer homònim.

Carrer Raval l'any 2002.

El 30 d'abril de 1931 el nou Ajuntament, sorgit de les eleccions del 12 d'abril, presidit per Bru Centrich, pren l'acord de posar-li el nom de **plaça d'Espanya**. És ben curiós que un consistori majoritàriament d'Esquerra Republicana de Catalunya col·loqui, per primer cop al nomenclàtor blanenc de carrers i places, el nom d'Espanya. Hi ha qui diu (amb certa ironia, evidentment) que s'hi posa expressament a una plaça que no és ni gran ni cèntrica, per allò d'ésser un país veí.

El 20 d'abril de 1939, la *Comisión Gestora Provisional*, donat que li dóna el nom d'*España* a la fins ara plaça de la República, la rebateja com a **Plaza del General Sanjurjo**.

José Sanjurjo Secanell (Pamplona, 1872 - Estoril, 1936), director general de la Guàrdia Civil i després del Cos de Carrabiners, s'aixecà contra la República el 10 d'agost de 1932, però fracassà i fou empresonat. Amnistià l'any 1934, es traslladà a Portugal, des d'on continuà conspirant contra la República. El 18 de juliol de 1936 morí en accident aeri quan anava a posar-se al capdavant dels rebels.

El dia 29 d'octubre de 1979, l'Ajuntament presidit per M. Dolors Oms, canvia el nom del general col·lista pel redundant **plaça Placeta**, que és tal com tothom l'ha anomenat sempre.

Carrer de la Muralla

El seu nom prové, en coincidir el seu traçat, de la part de muralla que tancava la vila per la banda de la riera.

El 30 d'abril de 1931, la comissió de Governació proposa, i el ple accepta, el nom de **carrer del 14 d'abril**.

El dia **14 d'abril** de 1931, hores abans que a la Puerta del Sol de Madrid es produís la proclamació de la República Espanyola, Francesc Macià anuncia: *En nom del poble de Catalunya, proclamo l'Estat Català sota el règim d'una república catala-*

na que, lliurement i amb tota cordialitat, anhela i demana als altres pobles d'Espanya llur col·laboració en la creació d'una confederació de pobles ibèrics. Tres dies després, però, amb la visita dels ministres del govern provisional de Madrid, Nicolau d'Oliver, Marcel·lí Domingo i Fernando de los Rios, s'arriba a l'acord de substituir la República Catalana per la Generalitat de Catalunya.

Novament, la *Comisión Gestora Provisional* canvia, el 20 d'abril de 1939, el nom de 14 d'abril pel d'**Avenida de Italia**.

La **Itàlia** feixista de Mussolini va ajudar molt el bàndol nacional, al llarg de la guerra civil. A Blanes, entre les forces militars que entraren el dia 2 de febrer de 1939, hi havia una munió de soldats italians.

El plenari de l'Ajuntament, presidit per M. Dolors Oms, restableix el nom de **carrer de la Muralla**, el 29 d'octubre de 1979.

Carrer Raval

A la sessió del 30 d'abril de 1931, l'Ajuntament presidit per Bru Centrich acorda posar el nom de **carrer de la Llibertat** al de **Mayor de Arrabal**. Aquest

carrer, construït a l'exterior de les muralles, d'aquí el seu nom, es diu **Mayor** per distingir-lo del **Menor de Arrabal**, popularment dit **carrer Petit**.

La **llibertat** civil és l'estat dels ciutadans, els drets dels quals són protegits per una comunitat civil organitzada.

La **llibertat** política és la que permet als ciutadans la participació en les tasques polítiques.

La *Comisión Gestora Provisional*, que va ser nomenada per l'alferes del cos jurídic militar que va entrar amb les tropes nacionals el dia 2 de febrer de 1939, acorda posar-li un nou nom: **Calle Flechas Azules**.

Les fletxes i el color blau són part de la simbologia de la Falange Española, com també ho és el jou que les acompanya.

Aquest nom perdura fins al 29 d'octubre de 1979, en què es dona oficialment el nom de **Raval**.

Carrer de l'Antiga

Nom que rep aquest carrer de la capella del mateix nom, que és la de més antiguitat de Blanes. Fins a

Carrer Llarg els anys setanta.

Carrer Llarg els anys noranta.

començaments del segle XVII, pertany al terme municipal de Palafolls i s'anomena capella de la Mare de Déu de la Riera, per la seva proximitat a aquesta.

El Ple del 30 d'abril de 1931, presidit per Bru Centrich, acorda posar-li el nom de **carrer de Bellés**.

Manuel Bellés i Casanova, tinent de la guarnició de Santa Coloma de Farners, va protagonitzar, amb el comandant Ramon Ferrandis, un aixecament militar de caire republicà pel juny de 1884. Un cop ofegada la revolta, van ser jutjats en un procés sumaríssim i afusellats el dia 28 de juny al castell de Montjuïc de Girona, tot i les peticions d'indult en diferents manifestacions de protesta, una d'elles presidida pel bisbe de Barcelona.

El 20 d'abril de 1939, la *Comisión Gestora Provisional* acorda retolar de nou el carrer com a **calle de la Antigua**.

Carrer Llarg

Carrer que es va construir a l'altra banda de la riera, a partir del segle XVII. El seu nom ve de la relativa llargada en relació als altres carrers limítrofs.

El Ple del 30 d'abril de 1931 dedica aquest carrer a **Ramon Ferrandis**.

Ramon Ferrandis, comandant de l'exèrcit que pel juny de 1884 es va revoltar, junt al tinent Manuel Bellés, a la caserna de Santa Coloma de Farners. Fou jutjat i executat, amb ell, al castell de Montjuïc de Girona, el dia 28 de juny de 1884.

De nou la *Comisión Gestora Provisional*, seguint les consignes dictades pel nou *Régimen*, a l'abril de 1939, revoca aquest nom i li posa el de **Mártires de la Tradición**.

Mártires de la Tradición és l'eufemisme que empraren els ideòlegs del règim franquista per homenatjar els morts del seu bàndol durant la guerra *incivil*.

L'Ajuntament presidit per M. Dolors Oms, restablí el nom de **carrer Llarg**, a la sessió del 29 d'octubre de 1979.

Passeig S'Abanell

El 29 de gener de 1974, el ple de l'Ajuntament accepta la moció de l'alcalde Jordi Bacardit i Puig de denominar, en lo sucesivo, **Paseo del Duque de Carrero Blanco** al paseo Sabanell, por los años dedicados al servicio de España del capitán general de la Armada D. Luis Carrero Blanco, y para que su recuerdo perdure de una manera tangible.

Luis Carrero Blanco (Santoña, 1903 - Madrid, 1973), almirall i mà dreta del general Franco, va ocupar diferents càrrecs polítics, com ara ministre de la presidència, fins que el 1967 va accedir a vicepresident, i a l'abril de 1973 a president del Govern. Pel desembre del mateix any, va morir víctima d'un espectacular atemptat d'ETA, que va fer volar el cotxe en què anava.

A l'octubre de 1979, l'Ajuntament presidit per M. Dolors Oms restableix el nom de **passeig de S'Abanell**.

El nom de **Sabanell** (com es deia fins fa pocs anys) podria derivar, etimològicament, de sorral o lloc de molta sorra. No obstant això, sembla que s'imposa la versió que prové del cognom **Abanell**.

Designacions massives de carrers en diferents barris nous

Davant les instàncies d'alguns veïns queixant-se del fet que molts carrers de la vila encara no tenen nom, el ple de l'Ajuntament del dia 9 de gener de 1961, presidit per l'alcalde Rodobaldo Aldama, acorda que els senyors Alfred Garriga, Joan Civil i Francisco Ros relacionen todas las calles de las barriadas de las afueras de la población con los nombres que se proponen para acordar, en una próxima sesión, los nombre de una manera definitiva.

A l'acta del 13 de març de 1961 es llegeix: *Se da cuenta de una relación de nombres de calles para las barriadas, acordándose su aprobación, después del estudio de la Comisión de Fomento*. Noms com el de **Merced** i **Montserrat** (a la urbanització Navinès) i **Sol Naciente** i **Sol Poniente** (a Mas Enlaire) varen sortir d'aquest llistat. Mitjançant aquest procediment, i amb alguna excepció puntual, es bategen

massivament, als anys 60 i part dels 70, els molts carrers que es fan de nou a Blanes.

Al llarg de 1969, amb mires al nou empadronament que calia fer l'any següent, es donen nom, sense solta ni volta, a un seguit de carrers que no en tenien. Exemples d'aquesta tongada són: **Diamante**, **Rubí**, **Amatista**, **Perla**, **Zafiro**, **Esmeralda** (al racó d'en Portes) i **Coral** i **Caracola** (a la urbanització d'en Sicra). Hi ha no obstant això les honroses excepcions dels carrers **Espardenyers** i **Corders**, dos oficis de molta tradició blanenca, i el de **Joan Furquet**, fundador del *Colegio Blandense*, que ja l'any 1914 s'havia demanat dedicar-li un carrer.

En general, un dels criteris que s'aplica és el de batejar els carrers de cada barri amb noms del mateix grup. Així, a La Plantera, a banda de **Avenida de Cataluña**, s'hi posen noms de ciutats extremesnyes (**Cáceres**, **Badajoz**, **Medellín**, **Mérida**); a Valldolig, a tots els carrers se'ls donen noms de rius (**Ebro**, **Duero**, **Tajo**, **Llobregat**, etc.); a la zona del Vilar Petit s'hi posa els noms de **Islas Baleares**, **Islas Canarias** i **Islas Medas**. Una altra constant és la de posar-los el nom de la masia dels terrenys que s'urbanitzen (**Mas Marot**, **Mas Enlaire**, **Mas Carolet**, **Mas Marull**), respectant així mínimament la toponímia local.

Tot i això, molts carrers queden anys i anys sense nom; és el cas de ca la Guidó que, fins per l'octubre de 1979, tenen com a adreça el nom de *Viviendas de la Santa Cruz* i la lletra que s'assigna a cada bloc d'habitatges. En aquells primers temps del barri (i encara avui hi ha gent que ho segueix dient), se'l va batejar popularment com el **Bisbat** (o bé *Obispao*) donat que la Diòcesi va participar en la seva promoció.

Un cas a part, és el del grup de cases Nostra Senyora del Vilar d'Els Pins, promogut per l'*Obra Sindical del Hogar* i inaugurat el 8 d'octubre de 1961, en què els noms imposats des de Madrid són de personatges com **Ledesma Ramos** i **Onésimo Redondo** (fundadors de les JONS), **Reyes Católicos** (aquells del "tanto monta, monta tanto...") i **Alcázar** (refe-

rent a l'alcàsser de Toledo i la seva gesta durant la guerra civil). També es posen els noms de **Padre Mañanet** i **Padre Claret** (fundadors de les ordes religioses Sagrada Família i Fills del Cor de Maria, respectivament), per allò del *Nacional-Catolicismo*. A excepció d'aquests dos últims, els altres noms són canviats, el 29 d'octubre de 1979, pels dels presidents de la Generalitat: **Francesc Macià**, **Lluís Companys** i **Josep Irla**, i del president de la Mancomunitat **Prat de la Riba**, que havia tingut dedicat el passeig de Dintre.

Josep Freixa i Campassol
Impressor

Anecdotalari

El 30 d'abril de 1931, l'Ajuntament de Blanes, presidit per Bru Centrich i Nualart, aprova el canvi de noms de carrers. Un d'ells és el de l'Antiga per **carrer Bellés**. I com que fonèticament sona molt semblant a Vallès, hi ha algú que pensa que és una errada de transcripció, i que en realitat es tracta de Vallès i Ribot, polític republicà considerat el successor de Pi i Maragall en el federalisme català. I així ho fa constar al llistat per confeccionar les plaques. Però, una oportuna revisió per part d'un membre de la comissió de Governació ho detecta i ho fa rectificar, tot i aclarint que es tracta de Manuel Bellés, militar sublevat a Santa Coloma de Farners, l'any 1884.

El ple de l'Ajuntament del 27 d'octubre de 1964, presidit per Domènec Valls i Coll, dins els actes que se celebren pels *25 años de paz* (la gent irònicament en deia *pazienza*), atorga la medalla d'or de la Vila a *el creador de la Nueva España, Francisco Franco*. I l'acta continua: *Habiéndose convertido en un lugar histórico para los blandenses el puerto de Blanes donde acude el glorioso Caudillo de España, durante sus visitas a Cataluña, reafirmando su interés mariner, esta corporación acuerda que sea instalada una placa conmemorativa de tan importantes visitas, dando al puerto de Blanes el glorioso nombre del Caudillo y salvador de la Pátria, dando así prueba constante del afecto y adhesión de toda esta población hacia su protector. Con el ruego que se digne aceptar este acuerdo...* La cosa no va passar d'aquí, i mai es va arribar a col·locar dita placa. En aquella època, a Blanes hi havia l'**Avenida del Generalísimo** i l'**Avenida del Caudillo**, només hagués faltat la dedicatòria del moll!

Són diverses les anècdotes que expliquen com en els anys de l'anomenat *desarrollismo* sovint es posaven noms als carrers sense cap tipus de rigor. En Josep Martí, propietari de l'Horta d'en Marot, va fer saber al regidor de torn el seu desig que un dels carrers de la seva horta urbanitzada, portés el nom de la seva filla Cecília. I fou així com el carrer que passa pel davant del cementiri, rebé el nom de **Santa Cecília**. Res a veure (com es podria pensar) amb el cor, avui centenari, de la capella Santa Cecília.

El constructor Eduard Parramón, en edificar un solar dels terrenys on hi havia la màquina de batre del Sindicat de pagesos, va preguntar a l'Ajuntament quin nom tenia el carrer i li respongueren que no en tenia encara, però que podia posar-hi *calle Sindicato*; i rectificat tot seguit, l'informaren que havia de ser **Hermandad**, que era el nom oficial del Sindicat de pagesos (*Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos*). Aquest carrer avui és el de *Germandat*.

L'any 1970, en fer-se la urbanització de la Plantera, es dóna a la majoria dels seus carrers i places noms de ciutats extremenyas, per desig exprés d'un dels seus promotors, extremeny d'origen (En Lau, conegut cronista blanenc, escrigué a *Villa de Blanes* en un article sobre el tema: *...Encara bo que el promotor no és xinès!*). A l'avin-guda principal, però, se l'anomena **Avenida de Cataluña**,

encara que només pel que fa al costat dret; a l'altra banda de la Vall de Burg, donat que el cobriment d'aquest no estava previst, se li dóna un altre nom: **Avenida de Extremadura**. Aquesta irregularitat es va esmenar amb el canvi general de noms, a l'octubre de 1979.

Conclusions

Com ha quedat palès al llarg d'aquest treball, a voltes, les decisions del consistori, en matèria de nomenclatura de carrers, no es porten a terme i, quan sí ho fan, no sempre es fa al peu de la lletra. Per altra banda, massa vegades es denota falta de sensibilitat i poc respecte vers la toponímia i la història local.

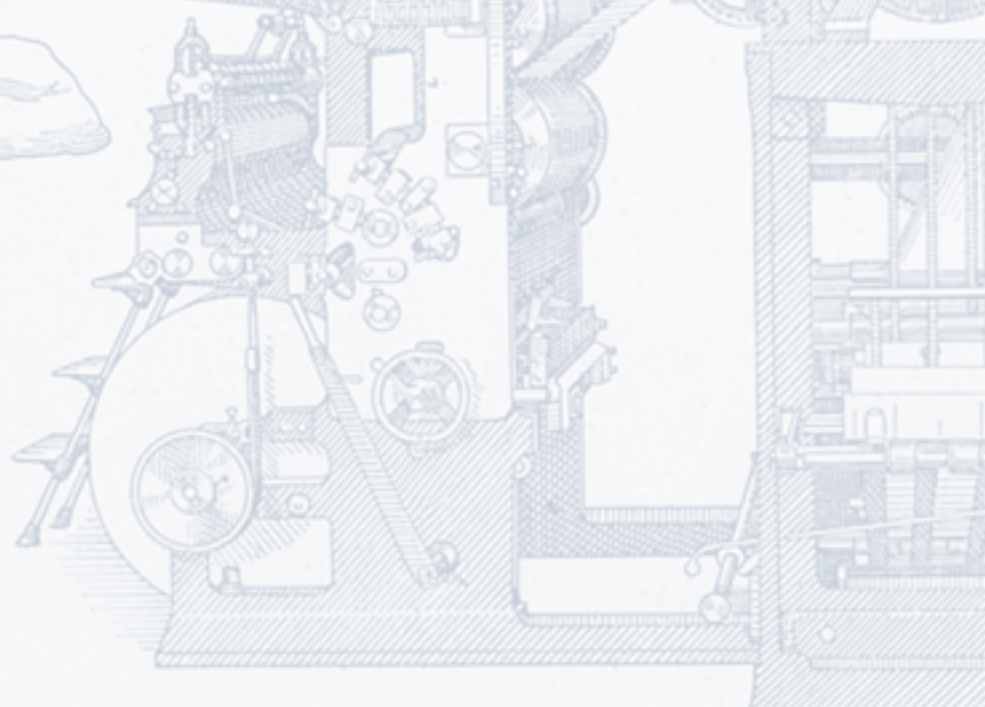
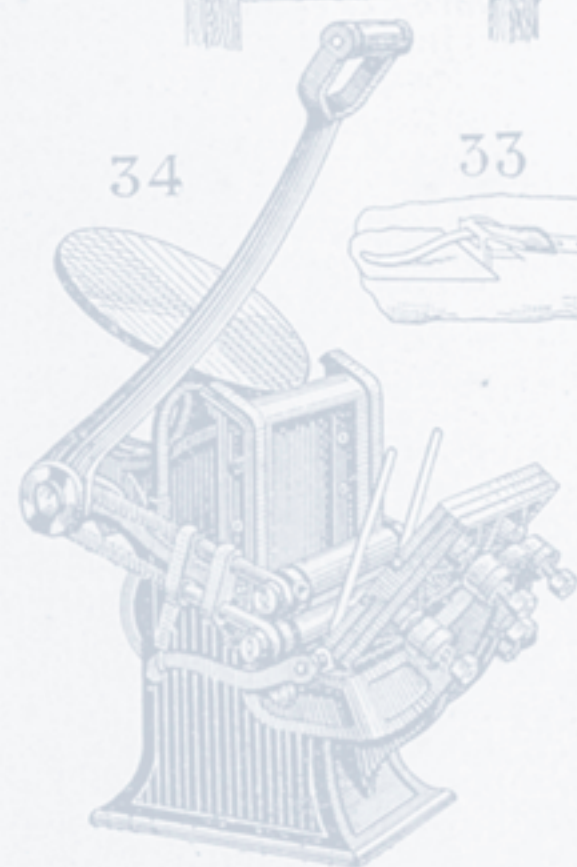
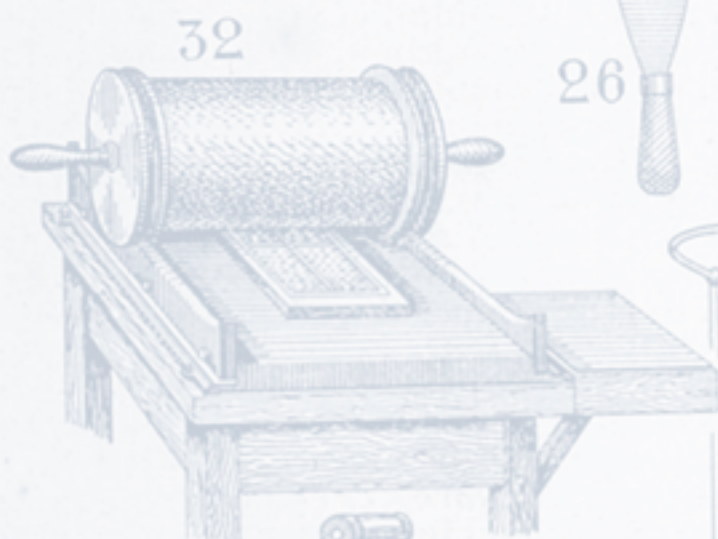
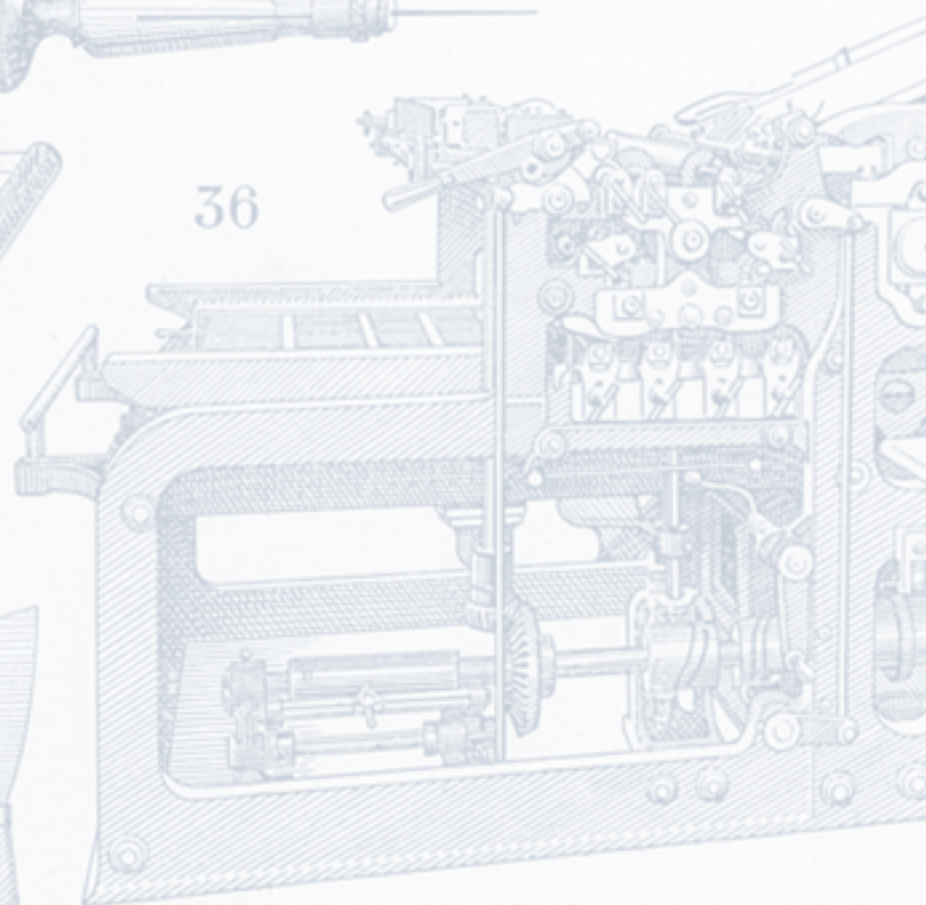
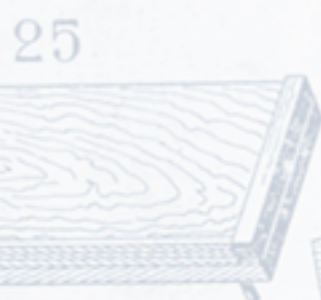
Quant a personatges, cal dir que a blanencs com el metge **Bahí i Fontseca** i els escriptors **Ribas i Carreras** i **Coma i Soley**, tots ells amb entrada pròpia a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, se'ls ha fet oblit en el nomenclàtor blanenc. Per contra, alguns noms (poso només l'exemple de Méndez Núñez) poc o res tenen a veure amb Blanes.

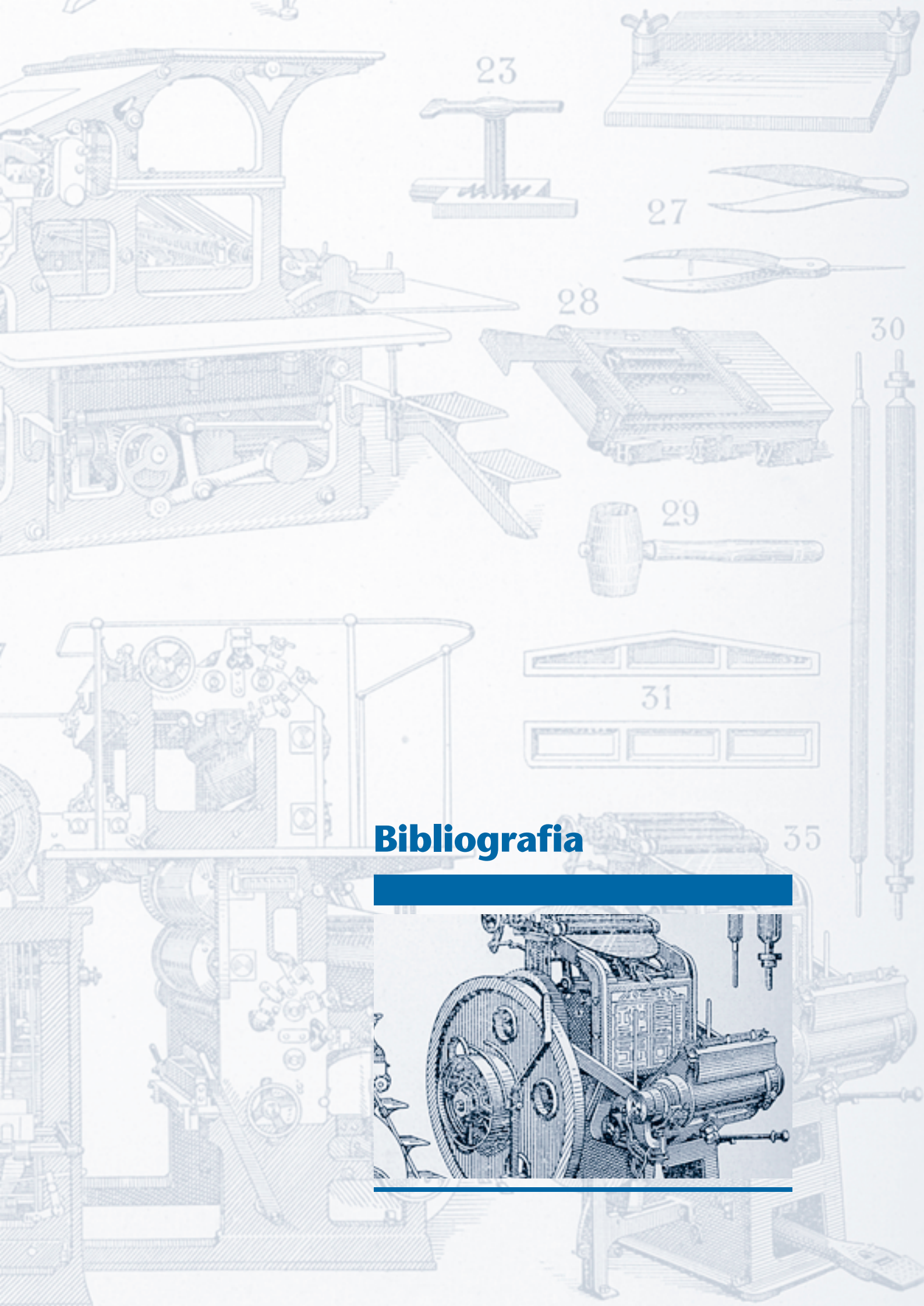
Destacaria aquí el que apuntava a l'apartat de la plaça Catalunya, un nom que (oblit?) mai es va revocar, i, per tant, va estar vigent durant tot el franquisme, tot i que (maliciosament?) ens el van amagar.

Per acabar, haig de constatar que manquen les designacions dels carrers dedicats a **Antoni Gaudí**, **Josep Tarradellas**, **Josep Carner**, **Josep Trueta**, **Josep Mestres**, **Àngel Planells**, **Agustí Vilaret**, **Palau i Verdera**, **Nil Fabra** i molts d'altres, però això ja fuig del període històric d'aquesta recerca.

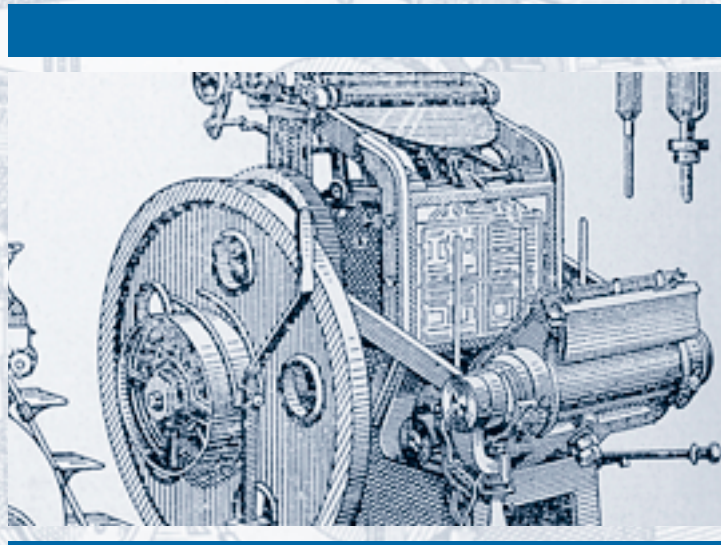
Bibliografia i fonts documentals

Gran Enciclopèdia Catalana
 Enciclopèdia Universal Espasa
 Llibres d'actes de l'Ajuntament de Blanes
 Blanes, cronologia històrica segle III - segle XX de Jesús Crous
 Revista La Costa de Llevant
 Revista Recvll
 Revista Villa de Blanes
 Arxiu Municipal de Blanes
 Biblioteca Municipal de Blanes
 Arxiu Municipal de Lloret de Mar
 Arxiu de la Diputació de Girona
 I diversos testimonis directes de blanencs que han viscut els fets.

Bibliografia

Pel forat de Sant Joan

La torna de "Blanes, Blandòs..."

Autor: Josep Freixa

Composició, disseny i impressió:
Línia Àuria

Lloc d'edició: Blanes - Univers

Any: 2001

Pàgines: 39

Josep Freixa ens fa arribar amb aquest nou lliurament la segona part (*la torna*) del seu *Blanes, Blandòstia, qui et va parir!*, aparegut ara fa aproximadament cinc anys. Segur que la recordeu: aquella obreta era un recull d'anècdotes esdevingudes al nostre poble, sempre explicades amb un to més o menys irònic i amb l'única voluntat que quedessin recollides per incorporar-les a la història *en minúscula* (tal com llegim a la contraportada) del nostre poble.

Les fonts d'aquestes anècdotes eren diverses: algunes feien referència a les pròpies vivències de Josep Freixa, altres les hi havien explicat els mateixos protagonistes i, finalment, n'hi havia que li havien arribat per mitjà de terceres persones. Les històries estan escrites sense fer-hi gaires recreacions personals, una mica tal com les ha sentit.

La segona part d'aquesta obra és la que avui tenim el plaer de ressenyar: *Pel forat de Sant Joan. La torna de "Blanes, Blandòs..."*. Aquest llibret de 39 pàgines no és més que la continuació d'aquella obra de fa cinc anys. És un pèl més curta, però segueix la mateixa filosofia que l'anterior: incorpora a la història local tota una sèrie de fets poc transcendents, però que formen part de nosaltres mateixos i que ens ajuden a entendre una mica més el passat i l'esdevenidor de la nostra vila.

L'obra s'inicia amb un parell d'aclariments: el primer, sobre l'origen de la imatge típica de Blanes, vista des del forat de Sant Joan, que probablement, de tan habitual, no ens hem plantejat qui havia tingut la idea d'utilitzar-la com a reclam; el segon, sobre el significat de la paraula *torna*, tan pròpia dels forns, i que l'autor identifica amb aquest segon lliurament.

Si passem pàgina, hi trobem el torn de les dedicatòries, a la família, i un parell de cites de Salvador Espriu i de Woody Guthrie, que incideixen en la importància de la terra a la qual pertanyem. Ja veiem que n'és d'important per a Josep Freixa l'arrelament al poble que l'ha vist néixer i, per això, el seu interès per recollir-ne qualsevol història que hi faci referència.

Just abans de començar el recull pròpiament dit, hi trobem una nota de l'autor en què demana disculpes per tractar bàsicament històries de personatges de dintre vila i no pas d'altres llocs no menys interessants, ja que, s'excusa, aquest és el seu *hàbitat natural*. Suposo que, partint d'aquesta mancança, ja podria anar pensant en una tercera part que fes referència a tots aquests llocs i a totes les persones que hi pertanyen i que, de moment, no hi han pogut ser tractats.

Ben bé abans d'iniciar les històries, hi trobem en lletra molt petita, petitoneta, un atac d'immodèstia expressat per escrit on justifica aquesta segona part, prenent com a model una altra "obreta" escrita en dues tongades: us sona un tal *Quijote*?

A partir d'aquí, ens trobem amb 30 pàgines d'anècdotes blanenques que ens fan somriure i ens fan pensar. La majoria fan referència a fets que van passar ja fa un grapat d'anys, molts en temps de la guerra o en els anys de la dictadura. N'hi ha de que pertanyen ja a la democràcia (no us perdeu la d'en Joaquim Vilanó) i també en trobem de molt properes a nosaltres.

Barrejades enmig de les anècdotes, hi apareixen també històries que semblen més una reflexió que no pas una altra cosa (*Línia directa* o *Éste no es mi Blanes*). Fins i tot, n'hi ha alguna que serveix de petit homenatge personal a algun personatge important per a l'autor (*En homenatge al "padre" Ramon*).

I encara, de tant en tant, entre les històries, l'autor hi afegeix sentències que, m'imagino, pretenen fer reflexionar el lector (tipus *Rics són els que, dintre la mortalla, esclaten en una bona rialla*).

El fil conductor de totes aquestes històries diferents és la descripció d'un fet real explicat amb humor i cordialitat. No sé si en podríem esmentar cap altre. De fet, no hi ha cap ordre concret: ni cronològic, ni temàtic, ni... Potser l'hi trobem a faltar. Tampoc no acabem d'entendre la funció de les sentències inserides al mig de les històries; potser s'afegeixen al recull de reflexions que l'autor ens volia fer arribar.

I un últim i petit, petitonet, suggeriment: no hi aniria gens malament una repassada ortogràfica, les petites històries no són menys importants que les grans i també tenen dret a ser escrites amb la mateixa "categoria". En canvi, l'estil amb què estan escrites les anècdotes, tot i que no gaire elaborat, vol reflectir la història de primera mà, sense ornaments i, per tant, representa molt bé la font oral que li ha fornit les narracions.

El llibre es tanca amb un agraïment a tots els blanencs que han permès que sortís aquesta segona part. Per cert, ja que la tenim cuïta i a punt de menjar, no us la perdeu, passareu una molt bona estona llegint-la i segur que hi trobareu moltes coses que no sabíeu i que ens endinsen una mica més en la història viva del nostre poble.

Neus Baltrons i Graboleda
Filòloga

Les aventures d'en Bla i la Nes

La història de Blanes per a nens

Autors: Francesc i Sergi Ros

Edita: Ajuntament de Blanes

Any: 2002

Pàgines: 30

El curs passat es va distribuir entre tots els nens i nenes de les escoles de Blanes un conte realitzat per Francesc i Sergi Ros, en el que s'expliquen les aventures d'en Bla i la Nes.

Bla i Nes són habitants d'un petit estel desconegut. Varen arribar a Blanes fa milers d'anys i viuen contínues aventures. Després de ser "pescats" per dos pescadors de la vila i de formar un gran enrenou, s'ofereixen a explicar tots els contes que coneixen sobre Blanes.

Amb aquest conte, editat per l'Ajuntament de Blanes, es vol introduir als infants en la història del poble, i s'ha concebut com a primer número d'un seguit de publicacions en les que es desenvoluparà, en forma de conte, cadascuna de les diferents etapes de la història de la vila.

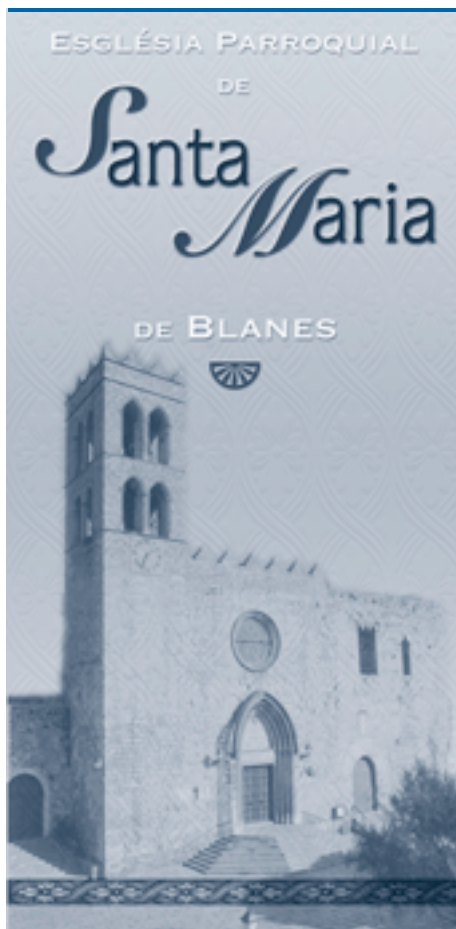
Després de les pàgines introductòries es fa la presentació del que seran els propers capítols (o contes publicats): els íbers; els grecs, dels quals per cert només es té notícia que arribessin a Emporion (Empúries) i Rhode (Roses); els romans i els cartaginesos, mitjançant la figura de Theolongo Bacchio, un suposat cabdill romà inventat per la ploma de Roig i Jalpí. L'edat mitjana queda representada per una incursió sarraïna; la visita d'unes naus procedents de Pisa; i l'època daurada de Blanes, amb la Comtessa Violant i la construcció de la font gòtica. L'Edat Moderna, està representada per Jaume Ferrer; la invasió dels soldats de Felip IV; Roig i Jalpí; i el Vot de Vila. També hi ha un capítol dedicat a les drassanes, a les primeres indústries tèxtils, a Joaquim Ruyra i a Joan Junceda, a Carles Faust, a la Guerra Civil Espanyola, i finalment a l'arribada dels primers turistes.

El text, amè i de lectura agradable, s'acompanya d'uns dibuixos simpàtics i expressius, realitzats per Sergi Ros.

Quedem en l'espera dels propers números, en els que es desenvoluparan els contes, i no volem finalitzar sense demanar a l'Ajuntament que faciliti aquests contes a totes aquelles persones que ho desitgin, ja que fins ara només s'han distribuït (de forma gratuïta) entre els nens i les nenes de les escoles de Blanes.

Quira Oms i Àrias
Llicenciada en història

Quadríptic informatiu sobre la Parròquia de Santa Maria de Blanes

Autor: Parròquia de Santa Maria
i Ajuntament de Blanes

Edita: Ajuntament de Blanes

Lloc: Blanes

Any: 2002

La Parròquia de Santa Maria, amb col·laboració amb l'Ajuntament, ha editat un tríptic informatiu sobre l'església.

D'una manera ordenada comença per referir-se al marc arquitectònic, del qual fa una breu ressenya històrica, i passa tot seguit a fer un complet recorregut per l'interior del temple (naus central i laterals, baptisteri, altar major i sagristia) detallant, de cadascun dels elements d'interès, alguns en els altars, els seus autors, els materials, les tècniques emprades, el significat, l'estil, l'any de realització o el protagonisme que tenen en determinades festes religioses. Cada explicació va acompanyada d'una fotografia que il·lustra el text.

El resultat és un material de gran interès per als blanencs. Aquests altars, imatges, pintures murals o murs formen part de la memòria del nostre poble en la mesura que han estat testimonis muts de moltes vivències individuals i col·lectives. Però no havíem tingut mai a l'abast, d'una manera tan detallada i global, aquesta informació, ordenada i completa, de tot el que podem trobar a l'interior del temple, fins avui. Gràcies a aquest recull podrem recordar que l'Església va ser cremada l'any 1936 i que durant la seva reconstrucció l'Esbarjo es va utilitzar com a temple. Podrem saber que els pocs vestigis que es conserven del temps dels vescomtes de Cabrera es troben majoritàriament a la sagristia, conèixer quin és el tema del vitrall que conforma la gran rosassa de la façana o descobrir el significat de les pintures murals, una mica massa allunyades del punt òptim de visió per a la seva comprensió.

No cal dir també que ha de ser un excel·lent complement en la visita que puguin fer tots aquells forans, que no són pocs, que enfilen carrer Nou amunt convençuts que ha de valer la pena acostar-se a aquella església d'aspecte solemne que deuen haver vist en tants opuscles turístics.

Hem trobat a faltar, d'altra banda, referència als autors del text i de les fotografies i tanmateix creiem que s'ha desaprofitat l'oportunitat per emmarcar històricament la construcció de l'església, tot fent referència més àmpliament als vescomtes de Cabrera i el seu antic palau.

Celebrem, com estem segurs que ho faran els que tinguin a mà un d'aquests tríptics, aquesta iniciativa. És un pas realment important que ve a posar un bon gra de sorra en la solució d'un problema que pateixen bona part dels nostres monuments o espais d'interès: la manca d'informació, una informació, d'altra banda imprescindible, per tal de poder-los conèixer, valorar i, en definitiva, estimar.

M. Àngela Sagrera i Perpiñà
Professora de l'IES Sa Palomera

El Patrimoni de la Selva

Suplement 2001

Autors: Joan Llinàs i Jordi Merino

Edita: Consell Comarcal de la Selva

Lloc: Santa Coloma de Farners

Any: 2001

En el número 2 de Blanda, Antoni Reyes presentava el segon volum de fitxes *El patrimoni de la Selva* (una actualització de la temàtica patrimonial a la nostra comarca i municipi) que ens va permetre conèixer el projecte i el treball de dos excel·lents professionals de l'arqueologia, com són Joan Llinàs i Jordi Merino. L'aparició del cinquè volum d'aquestes fitxes (*Suplement 2001*) amb nous elements -quatre en el cas de Blanes-, actualització de fitxes, esmena d'errades, itineraris històrics... és una bona oportunitat per dedicar-hi la nostra atenció.

L'inventari del patrimoni històric, arqueològic i artístic de la comarca de la Selva comprèn els elements següents:

- Els jaciments arqueològics prehistòrics i en especial d'època iberoromana (les excavacions d'urgència dels últims anys han permès incorporar-n'hi)
- Les edificacions militars (castells, torres, muralles...) i religioses (esglésies, ermites, santuaris, capelles...) anteriors al segle XX.
- Les cases amb una antiguitat contrastada o que conserven alguna part o element arquitectònics destacables
- El patrimoni rural (masies)
- Les edificacions amb trets arquitectònics artístics, modernistes o noucentistes, sobretot anteriors a la Guerra Civil espanyola.

La qualitat més remarcable d'aquesta eina de treball és la seva utilitat pràctica. Cada fitxa presenta un esquema operatiu precís amb quatre apartats. En el primer hi apareix el nom de l'element amb la corresponent fotografia, el municipi al qual pertany, la categoria (jaciment arqueològic, civil -la categoria més nodrida-, religiós,...), el tipus (casa, masia, capella,...) i la seva cronologia.

El segon apartat de la fitxa, i el més extens, és la descripció: informació històrica, reformes realitzades, estat actual,...etc.

En el tercer apartat es detalla la situació, la propietat, l'accés i l'estat de conservació.

L'últim apartat està dedicat a la bibliografia (material publicat) i ens informa si és visitable o no.

De Blanes, del seu nucli urbà, hi ha al voltant de cinquanta fitxes. Tot i el gran canvi urbanístic provocat pel *boom* turístic, ha resistit una part del seu passat baixmedieval (no es pot dir el mateix de la ciutat romana de "Blandae"): les voltes, les cases senyoriales (can Balliu,...) i l'emblematika Font Gòtica del cèntric carrer Ample; el sector de l'església de Sta. Maria i les restes gòtiques visibles del castell-palau dels Cabrera, sense oblidar les capelles. Així mateix es troben, en el que podríem denominar "eixampla" de la segona meitat del segle XIX i primera del XX, algunes cases modernistes (la de can Tordera, per exemple) i d'estils diversos. Encara que no són exactament elements arquitec-

tònics, també s'inclouen a l'inventari els jardins botànics de Pinya de Rosa i Mar i Murtra.

Pel que fa al patrimoni rural blanenc, l'inventari inclou només tres masies, que no conserven les funcions originals d'explotació agrària. L'imparable creixement urbanístic i l'augment de sòl urbà han provocat la desaparició de moltes cases de pagès del voltant de la població -de tanta tradició agrícola!- algunes de les quals, segons sembla, amb una antiguitat i característiques arquitectòniques ben notables.

En una època de transformacions i canvis tan espectaculars com els que estem patint, l'inventari ens pot ajudar a crear lligams amb el passat llunyà i més recent per tal de tenir cura de totes les restes que ens ha llegat la nostra història. Només ens cal desitjar que aquest valuós intent sistematitzador i divulgador reforci, tant en l'àmbit de l'Administració com en el personal, la necessitat de valorar i preservar els testimonis materials del passat, així com el patrimoni natural. El cas de Pinya de Rosa n'és un bon exemple i model.

Miquel Pujadas
Professor de l'IES Sa Palomera

50 Aniversari Sant Pere Pescador 1952-2002

Autor: Xavier Márquez i Ventura

Edita: Confraria de Pescadors de Blanes

Lloc: Blanes

Any: 2002

Pàgines: 61

Molt de temps s'ha passat l'amic Xavier Márquez i Ventura, actual secretari de la Confraria de Pescadors de Blanes, per decidir-se a plasmar amb la ploma un petit llibre dedicat totalment a fets i històries del naixement de la Confraria i a explicar coses dels homes que han fundat i regit els destins de la nostra més antiga entitat cooperativa. Fets i casos de personatges i vivències que, segons es podrà comprovar en la lectura de l'esmentat llibre, estan relatats de manera tan real que sembla que el mateix autor en sigui actor.

És el seu primer llibre i l'ha editat en una data molt especial per a la gent de la mar blanenca: el va donar a conèixer en la celebració excepcional del 50è. aniversari de la festa del patró, Sant Pere, en què la Confraria homenatja els seus vells homes de la mar. Crec que és la primera entitat que ho ha aconseguit, al menys després de la Guerra Civil.

Com és lògic, la part en que narra els esdeveniments d'aquests 50 anys -i potser els 40 o 50 anteriors a la Guerra- es pot considerar dogma de fe ja que, sortosament, a part dels papers i manuscrits arxivats en la mateixa Confraria, encara tenim la sort de tenir testimonis vius de més de 85 i 90 anys, així com fotografies d'un segle d'existència, de les quals molts som els que podem dir que les veiem cada dia.

A més, la part en què exposa aquests darrers anys es pot dir que és una part que l'autor ha viscut en pròpia carn, ja que porta un total de 44 anys d'ofici, dels quals 30 són com a secretari. Per a mi el més interessant del llibre és que és el primer, i per ara únic, que està dedicat únicament a l'activitat de la mar i hi recull totes les diverses classes de treballs, des dels més humils fins als dels més alts mandataris.

Els fets que ens ha plasmat en Xavier en el seu llibre, com és lògic, han estat extrets d'altres treballs publicats per estudiosos i historiadors, per gent local i forana que ha estimat la mar, com ara Josep Cortils i Vieta, amb *Ethologia de Blanes* del 1886; Emerència Roig i Raventós, amb *Blanes Marítim* (Recull 1929); Josep Mestres i Rovira, amb *Vila de Blanes i el seu desenvolupament socio-econòmic els segles XVIII al XX – fins al 1936* (Diputació de Girona 1981); Josep M. Marqués i Jaume Reixach, amb la Parròquia de Santa Maria de Blanes (Eix Editorial, 1993); Jesús Crous i Collell, amb *Blanes. Cronologia històrica segle III aC – segle XX* (Ajuntament de Blanes, 1994); Francisco Fernández del Riego, president de la Real Acadèmia de les lletres gallegues, amb el seu discurs d'inauguració de la Fira Mundial de la Sardina sobre el *Pasado y presente de la pesca e industrialización de la sardina en Galicia*, realitzada a Vigo en el 1998, o Eugeni Carré Aldao, amb el Boletín de la Real Acadèmia gallega. A banda d'això, ha comptat amb la col·laboració del Sr. Joaquim Malvasí Poch i la seva recerca en l'Arxiu Municipal de Blanes, l'arxiu propi i el de la Confraria. D'entitats, estatals o de la Generalitat, ha extret

informació de la Direcció General de Pesca i Afers Marítims de la Generalitat de Catalunya, Institut Setmana del Mar, de Vilanova i la Geltrú amb *Tres anys de poesia marinera* (1991, 1992, 1993).

Tot això té la seva intriga i el seu encant ja que en Xavier, amb motius demostrables, no està d'acord amb algunes de les dades ja publicades per altres. Per cert, que l'antiguitat de la Confraria, els que la situen més enllà són els senyors Crous i l'arxiver Fidel Fita d'Arenys de Mar.

Ens explica molt acuradament com ens cataloguen les diferents persones o entitats, tan regionals com estatals, "que per desgràcia es tal com passa ara també". En fi, els recomano vivament que, si poden, no deixin de fullejar-lo. Per la meua part, vull encoratjar el bon amic i gran amant de la mar -sobretot de la Nostra- que intenti, en una altra ocasió, deleitar-nos amb un pròxim número, i a poder ser més extens. Gràcies, Xavier, i anima't.

Albert Ros i Coll
Pescador i exsubhastador

Guia turística de Blanes

Autor: Patronat Municipal de Turisme
i Arxiu Municipal

Composició, disseny i impressió:
Línia Àuria

Lloc d'edició: Blanes

Any: 2002

Pàgines: 30

El Patronat Municipal de Turisme ha editat una guia per donar a conèixer millor la riquesa natural, cultural, social i econòmica de Blanes. Aquesta guia està dividida en una sèrie d'apartats que donen la possibilitat als visitants de conèixer els atractius que la nostra vila els ofereix; aquests apartats són els següents:

Ciutat dinàmica i moderna: escrit introductor i on es manifesta la bonança del clima blanenc, el seu respecte pel patrimoni cultural, natural,...

Viure cara al mar: Blanes es presenta com una ciutat que viu de cara a la Mediterrània; el mar és el protagonista i eix vertebrador de la realitat cultural i econòmica de la nostra ciutat; les platges, les cales, el port esportiu i de pescadors, la llotja,... són elements íntimament lligats a la realitat marítima de Blanes.

En contacte amb la Natura: el delta de la Tordera, Sa Palomera (inici natural de la Costa Brava), els jardins botànics Pinya de Rosa i Mar i Murtra, juntament amb la proximitat del Montseny fan de Blanes un paradís de diversitat i riquesa natural.

Temps de festa: el Concurs Internacional de Focs d'Artifici de la Costa Brava, els gegants, el correfoc, l'esbart dansaire de Joaquim Ruyra, el carnaval, les cantades d'havaneres, les sardanes,... són signes de la riquesa i pluralitat cultural i d'oci de la vila de Blanes.

Una ciutat activa: es presenta al visitant el dinamisme cultural, econòmic i social de Blanes.

A prop de tot i anar una mica més enllà: en aquests dos apartats s'observa la privilegiada situació estratègica de Blanes en les xarxes de comunicacions locals, nacionals i internacionals; a més a més es dona a conèixer al visitant les grans possibilitats que ofereix l'entorn de Blanes: Girona, Barcelona,...

Una ciutat per descobrir (Rutes per Blanes): es proposen 7 itineraris, identificats per diferents colors en un mapa del terme municipal, per conèixer millor la nostra població; en tots ells s'indica la distància i es realitza una breu explicació dels punts d'interès.

En conjunt, la guia té una estructura clara i entenedora; la seva presentació és molt atractiva i cal destacar la riquesa d'imatges que presenta (més de 90), moltes d'elles han estat realitzades per fotògrafs professionals locals, que permeten al visitant identificar els llocs i els fets més atractius de la ciutat; s'ha aconseguit un equilibri atractiu entre lletra impresa i imatge. Ens trobem davant d'una feina ben feta en la promoció turística de la vila de Blanes.

Antoni Martos
Professor de secundària

AJUNTAMENT DE
BLANES

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU
MUNICIPAL DE BLANES